

KULTURNÍ MĚSÍČNÍK ČECHŮ A SLOVÁKŮ V RAKOUSKU

KLUB

4-5 duben – květen **2005** 25. ročník

- Kultura: Jiří Rathouský, mistr pražského metra / *Helena Stejskalová*
- Fejeton: Moji nejlepší přátelé / *Jindřich Lion*
- Úvaha: Vojtěch Preissig: umělecký a mravní odkaz / *Dagmar Vaněčková*

Pondělní promítání filmů české kinematografie v kině Velvyslanectví ČR
ve spolupráci s Velvyslanectvím ČR a Českým centrem

Od dubna 2005 začíná promítání v 19:30!

Velvyslanectví ČR, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien

Informace:

Eva Zemanová – Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku, tel. 0664 514 3329,
České centrum, tel. 01-53 52 360

Po 18. 4. v 19:30

Římané za humny (2004)

Dokument režisérky Zory Cejnkové nás přivádí do minulosti vzdálené dva tisíce let. Do světa starých Římanů, na „Limes Romanus“, tedy hranici římského impéria, která ve střední Evropě vedla tokem řeky Dunaj. Tento unikátní snímek představuje zcela poprvé nedávno objevená archeologická naleziště a římské památky na území České republiky, Slovenska, Rakouska a Maďarska. Ukazuje, že Podunají a střední Evropa patřily k jednomu z nejneklidnějších oblastí kolem „Limes Romanus“, kde se střetávaly dvě nejmocnější civilizace tehdejšího kontinentu – Římané a barbarské germánské kmeny.

Po 2. 5. v 19:30

Černobílá v barvě (1998)

Mira Erdevičky-Charap ve svém dokumentu zobrazuje život známé romské zpěvačky české současnosti Věry Bílé. Autorce se podařilo dokonale sžít s protagonisty příběhu, získat jejich důvěru a ti ji vpustili do svého soukromí a do svých duší, aniž by se přetvařovali, skrývali špatné nálady či rozmary. Vznikl tak velmi upřímný, autentický, nesentimentální a osobní snímek, vypovídající o rodinném zázemí této populární zpěvačky.

Po 23. 5. v 19:30

Nebeští jezdci (1968)

Děj filmu se odehrává za druhé světové války v Anglii. Nebeskými jezdci jsou nazýváni letci britské RAF. Proti německým fašistům v této jednotce bojují bok po boku Angličané, Kanadané, Poláci a Čechoslováci. Film líčí dramatické příhody posádky anglického bombardovacího letounu typu Wellington. Podle slov režiséra Jindřicha Poláka měl být snímek „alespoň částečným splacením dluhu těmto lidem“. Film působí realisticky díky promyšlenému balancování mezi tragickými scénami a humornými situacemi. Přes nepopíratelnou samozřejmost smyslu boje s nepřítelem je v *Nebeských jezdcích* zachycena i absurdnost války. S anglickými titulky.

PŘIPRAVUJE SE:

Po 13. 6. v 19:30 *Puder und Benzin / Pudr a benzín*

Po 20. 6. v 19:30 *Amerika*

(změny vyhrazeny)

Srdečně Vás zveme

v pátek 20. 5. v 19:30

do mramorového sálu českého velvyslanectví

na koncert

pořádaný pod mottem

Když zavítá máj...

Účinkují: **Renata Renzová-Jürgens** (zpěv), **Jela Špitková** (housele), **Ivan Pařík** (klavír)

Pozvánky s programem koncertu budou rozeslány zvlášť.

Naším úmyslem je v letošním památném roce – 60 let od konce druhé světové války – na barevné obálce časopisu představit díla umělců, kteří byli umučeni v koncentračních táborech. Dnes připomínáme Josefa Čapka, který zahynul mezi 5. a 24. dubnem 1945 v koncentračním táboře Bergen-Belsen, a Vojtěcha Preissiga, jenž dotrpěl 11. června 1944 v Dachau.

Josef Čapek: *Mister Mysel*, 1920, olej, plátno, 102 × 69 cm, soukromá sbírka

Vojtěch Preissig: *Prolínání barevných polí*, 1936, komb. olejová technika, masonit, 65 × 61 cm, Alšova Jihočeská galerie

Výstavy:**do 8. 5. Fritz Grünbaum: „Grüß mich Gott“**

Výstava u příležitosti 125. výročí narození významného rakouského kabaretisty, Österreichisches Theatrumuseum, 1010 Lobkowitzplatz 2
Denně mimo pondělí 10:00-18:00, vstup 4,50 €, se slevou 3,50 €
Exponáty výstavy jsou popsány dvojjazyčně – česky a německy.
(F. Grünbaum se narodil v r. 1880 v Brně, v r. 1899 odešel studovat do Vídně. Výstava se po skončení přemístí do Moravského zemského muzea.)

bis 4. Mai „Mikulov – ein Stadtporträt“

Jüdisches Institut für Erwachsenenbildung, Praterstern 1, 1020 Wien
Mo – Do 09:00-13:00
Hinweis: Exkursion nach Mikulov am 22. Mai, Info: 216-19-62

do 31. 5. výstava fotografií „V zemi faraónů“

45 let českých archeologických výzkumů v Egyptě
České centrum, Herrengasse 17, 1010 Wien

Jednotlivé akce:**27. 4. a 30. 4. B. Smetana: *Prodaná nevěsta* (premiéra)**

Volksoper, další představení 1., 3., 15., 18., 21. a 29. 5.

28. 4. 19:00 čtení a prezentace knihy Niklase Perziho *Benešovy dekrety*

České centrum, Herrengasse 17, 1010 Wien

29. 4. 21:00 koncert – Gang Ala Basta

Club Nachtasyl, Stumpergasse 53-55, 1060 Wien

2. 5. 19:30 film *Černobílá v barvě* (1998)

Mira Erdevičky-Charap ve svém dokumentu zobrazuje život známé romské zpěvačky české současnosti Věry Bílé.
Velvyslanectví ČR, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien
Pořádá Velvyslanectví ČR, České centrum a Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku.

3.-8. 5., denně v 19:30 film *Síla lidskosti*

Dokumentární film, oceněný prestižní cenou Emmy, zachycuje příběh Nicholase Wintona, který v roce 1938 zachránil život stovkám dětí. V originále s anglickými titulky.

Topkino, Rahlgasse 1, 1060 Wien, rezervace vstupenek: 0043 1 / 585 58 88

4.-8. 5., denně film *Všichni moji blízcí* (1999)

Příběh filmu režiséra Matěje Mináče nás zavádí do let 1938-1939 a svým poselstvím tak trochu připomíná Spielbergův *Schindlerův seznam*. S anglickými titulky.

Topkino, Rahlgasse 1, 1060 Wien, rezervace vstupenek: 0043 1 / 585 58 88

8. 5. 16:00 *Žabák Valentýn* (dětské divadelní představení souboru Buchty a loutky)

Dschungel Wien im MuseumsQuartier, Museumsplatz 1, 1070 Wien, tel.: 0043 1 522 07 20, www.dschungelwien.at

8. 5. 17:00 Čaj o páté

Velká klubovna české školy, Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Pořádá Vlastenecká omladina.

9. 5. 20:00 *Příběh ??? člověka* (divadelní představení souboru Buchty a loutky pro dospělé)

Dschungel Wien im Museumsquartier, Museumsplatz 1, 1070 Wien, tel.: 0043 1 522 07 20, www.dschungelwien.at

11. 5. 19:00 přednáška – prof. M. Verner: *Tajemství Černé pouště* (archeologické výzkumy v oáze El-Hayes)

Egyptská ambasáda, Reichsratstrasse 11/1, 1010 Wien, rezervace míst na ČČ Vídeň, tel. 5352 360

12. 5. 18:30 přednáška – Hubert a Vlasta Reittererovi: *Bedřich Smetana a Vídeň*

České centrum, Herrengasse 17, 1010 Wien

13. 5. 15:00 *O broučcích a jejich kamarádech* (besídka mateřské školy ke Dni matek)

Divadelní sál české školy, Sebastianplatz 3, 1030 Wien

13.-16. 5. TRADIČNÍ SOKOLSKÝ SRAZ – OETZ

4-denní autobusový zájezd, odjezd v pátek 13. 05. 2005 07:00 Südbahnhof-

Postamt, 07:15 Westbahnhof-Felberstrasse/Tankstelle (viz str. 60).
Sraz pořádá Sokolská župa rakouská.

20. 5. 19:30 koncert pořádaný pod mottem „Když zavítá máj...“

Účinkují: Renata Renzová-Jürgens – zpěv, Jela Špitková – housle, Ivan Pařík – klavír
Mramorový sál Velvyslanectví ČR, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien

20. 5. 20:00 koncert Věry Bílé

WUK, Währinger Strasse 59, 1090 Wien

21. 5. 17:00 Kulturní pořad

Slovanská beseda, Drachengasse 3, 1010 Wien
Pořádá České srdce a Akademický spolek.

21. 5. 19:00 *Strakonický dudák aneb Hody divých žen* (klasická báchorka J. K. Tyla), režie: Mgr. Alena Chalupová

Divadelní spolek bratří Mrštíků, Boleradice, o přestávce a po představení vám bude hrát Cimbálová muzika ZUŠ Klobouky u Brna.
Divadelní sál Školského spolku Komenský, Sebastianplatz 3, 1030 Wien, rezervace vstupenek: Mgr. Müllerová, tel. 315 78 68
Pořádají Rakousko-česká společnost a Školský spolek Komenský.

22. 5. 20:00 koncert romských skupin Gulo Čar a Cindži Renta

WUK, Währinger Strasse 59, 1090 Wien

23. 5. 19:30 film *Himmelfahrer / Nebeští jezdci*

Velvyslanectví ČR, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien
Pořádá Velvyslanectví ČR, České centrum a Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku.

2. 6. 19:00 koncert orchestru „Camerata Musica Wien“ v rámci „Wiener Festwochen“

Motto: „Mozart, seine tschechischen Freunde und Vorbilder.“
Bezirksamt für den 15. Bezirk, Rosinagasse 4, 1150 Wien

5. 6. 19:00 koncert orchestru „Camerata Musica Wien“ v rámci „Wiener Festwochen“

Motto: „Mozart, seine tschechischen Freunde und Vorbilder.“
Auferstehungskirche, Lindengasse 44 A, 1070 Wien

9. 6. 19:00 koncert orchestru „Camerata Musica Wien“ v rámci „Wiener Festwochen“

Motto: „Mozart, seine tschechischen Freunde und Vorbilder.“
Bezirksamt für den 10. Bezirk, Gudrunstrasse 130, 1100 Wien

12. 6. 17:00 Čaj o páté

Velká klubovna české školy, Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Pořádá Vlastenecká omladina.

Po 13. 6. v 19:30 *Puder und Benzin / Pudr a benzín* (1931)

Veselohra století, režie: Jindřich Honzl, 94 min., černobílý. Jiří Voskovec jako řidič Čedoku a Jan Werich jako dopravní strážník se dostanou až do hudební revue. Zazní písně jako *Ezop a brabenec*, *Nikdy nic nikdo nemá*.
Velvyslanectví ČR, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien

Vídeňské české a slovenské programy v rádiu

Na středních vlnách 1476 české a slovenské pořady denně 19:05-19:30.

České vysílání: stanice Dráták v pondělí, opakování ve středu, v pátek
Zvídavý mikrofon v jazycích českém i německém.

Slovenské vysílání: střídavě vždy ve čtvrtek vysílání stanic Špongia nebo Dia:Tón, opakování každé úterý.

Všechny texty si můžete přečíst a zároveň i poslechnout na internetové stránce: <http://volksgruppen.orf.at/austria/de/program/program.htm>.

Program Austro-Bohemia klubu – viz str. 67.**DIVADLO BRETT**

út – so, 20:00

Münzwardeingasse 2, 1060 Wien, tel.: 587 06 63, fax: 586 91 55,
theaterbrett@eunet.at, www.theaterbrett.at

Redakce upozorňuje, že neodpovídá za změny termínů pořadů jiných organizací a institucí, ani za neúplnost kalendária.

Tschechische
Gemeinde in der
Erzdiözese Wien

Česká
duchovní služba
oblast Vídeň

Poštovní adresa: 1030 Wien, Hagenmüllergasse 31

Tel.: +43 (0664) 406 55 41
www.sweb.cz/farnost.viden

Fax: +43 (01) 711 84 112
www.rozhledy.at

POŘAD PRAVIDELNÝCH BOHOSLUŽEB:

CHRÁM „Panny Marie na Nábřeží“, Vídeň 1., Salvatorgasse 12:

mše svatá každou neděli a svátek v **08:30** hodin.

KOSTEL „Nejsvětějšího Vykupitele“, Vídeň 3., Rennweg 63:

mše svatá každou neděli a svátek v **10:00** hodin.

KOSTEL „Don Bosco“, Vídeň 3., Hagenmüllergasse 31, SALESIANUM:

mše svatá druhou neděli v měsíci v **11:00** hodin.

KAPLE „Panny Marie Pomocnice“, Vídeň 13., St. Veit-Gasse 25, DON BOSCO-HAUS:

mše svatá třetí sobotu v měsíci v **18:00** hodin.

KALENDÁŘ AKCÍ: duben – červen 2005

Ne 17. 04. – Slavná mše svatá ve velkém sálu DON BOSCO HAUS, Vídeň 13., St. Veit-Gasse 25, v 11:00 hodin. – hlavním celebrantem je představitel vídeňského ordinariátu Dr. Walter Mick, který udělí **svátost biřmování** – následuje slavnostní pohoštění.

Ne 24. 04. – ST. PÖLTEN: Mše svatá pro rodiče s dětmi.

Ne 01. 05. – MARIA ELLEN: Pouť na mariánské místo.

Ne 22. 05. – Svátek Nejsvětější Trojice – první svaté přijímání – dětský den: Slavná mše svatá v kapli „Panny Marie Pomocnice křesťanů“, Vídeň 13., St. Veit-Gasse 25, v **11:00** hodin. **Následuje slavnostní pohoštění pro děti.**

Ne 29. 05. – HIRSCHEGG: Setkání rodičů s dětmi.

Ne 05. 06. – KIRCHSCHLAG: Mše svatá a pašijové hry – lidová dramatizace Kristova umučení.

Die Tschechischkurse an der Sommerschule der Karlsuniversität in Prag finden heuer von **4. 7. 2005 – 29. 7. 2005** bzw. von **1. 8. 2005 – 26. 8. 2005** statt. Der Organisator der Prager Tschechischkurse ist „SF Servis“ in Zusammenarbeit mit der Philosophischen Fakultät der Karlsuniversität in Prag (Informationen erhalten Sie bei Frau **Ivana Ryšková**, Tel./Fax: **+420-221-619-297**, E-Mail: **info@sfservis.com**). Detaillierte Auskünfte entnehmen Sie jedoch zuerst den zugehörigen Homepages, und zwar auf Tschechisch unter: <http://www.sfservis.com/cz/spu.html>, und auf Englisch unter: <http://www.sfservis.com/en/spu.html>.

Die 41. Sommerschule der Slowakischen Sprache und Kultur „**Studia Academica Slovaca**“ findet heuere diesmal von **7.-27. 8. 2005** in Bratislava statt. Anmeldeschluss: **15. Mai 2005**. Alle notwendigen Informationen dazu entnehmen Sie bitte ebenfalls der zugehörigen Homepage wahlweise auf Slowakisch oder Englisch unter: <http://www.fphil.uniba.sk/~sas/>.

Smlouva o dílo na přípravu setkání Česko-německého fóra mládeže

Hledáme mladé lidi se zájmem o věc, kteří by chtěli v rámci smlouvy o dílo organizačně zajišťovat setkání v rámci 3. období Českoněmeckého fóra mládeže (2005-2007). Fórum mládeže sestává z 20 mladých lidí z ČR a 20 z Německa, kteří se aktivně angažují v německo-českých vztazích. Cílem grémia je vnést do oficiálního bilaterálního dialogu perspektivu z hlediska mládeže. Fórum se schází dvakrát ročně a vedle toho působí v pracovních skupinách. První setkání se koná od 21. do 23. října 2005. Blíží informace k Fóru mládeže naleznete na www.jugendforum.ahoj.info.

Smutná zpráva

Na innsbrucké univerzitě se nebude od letního semestru 2005 konat výuka češtiny.

S pozdravem Dr. Marta Marková

Vážení čtenáři a členové Klubu,

4. března 2005 se konalo jednání Českého poradního sboru při Spolkovém kancléřství, na němž byly posuzovány předložené žádosti o subvence. Největší zvýšený podíl připadá jako i v letech minulých Školskému spolku Komenský.

Dotace Kulturnímu klubu na rok 2005 na časopis KLUB byla citelně snížena. Tudíž ještě nevíme, jak provoz časopisu na tento rok v dané kvalitě zajistíme. Proto jsme také „nuceně“ museli spojit dubnový časopis s květnovým v dvojčísli. Ceny jdou nahoru, ale subvence týkající se dvou krajských tiskovin (Klub a Svobodné listy) jdou dolů... Zda jsou stejně potrefeny i jiné uznané národnostní skupiny v Rakousku, by bylo sice zajímavé vědět, ale to není rozhodující. Jsme totiž vývojově trochu jiní. Již dávno česká menšina nedisponuje vlastními orchestry, divadelními spolky na úrovni Volkstheatre, vědci a umělci.

Z tohoto pohledu není o čem psát, stačí jednou za čtvrt roku dvě tři stránky s oznámením nového představení Vlastenecké omladiny. Vrstva naší inteligence je integrována v rakouské společnosti. O tom také nemusíme psát, to za nás spolehlivě vyřídí rakouský tisk a televize. Jestli nám ovšem tato místa také sdělí, že tito lidé jsou českého původu, si nejsme zcela jisti. A k tomu pak opravdu není zapotřebí žádný, vsutku žádný časopis, ani žádné noviny... K zamyšlení musí rozhodně vést prohlášení představitelů poradního sboru, že v našem časopise se píše o kultuře, společenském životě, politice, hospodářství a sportu v ČR, tedy potažmo v mateřské zemi. Tito zástupci vysvětlují svůj postoj tím, že jsme přece Rakušané, a co se děje v ČR, nám má být úplně jedno. Proč zveřejňovat v našem časopise ukázky z nejnovější české literatury, proč otiskovat pohádky. Kdo chce českou kulturu, může za ní zajet do Prahy či Brna a tam si také zakoupit příslušné knihy. Chcete-li se dozvědět něco o české politice, sportu, není nic snadnějšího než navštívit trafikou za rohem, kde se na vás z regálu smějí výtisky českých novin a časopisů. Úplně nejjednodušší to ovšem budete mít, když si doma v papučích zasednete pohodlně k internetu. Takže zde ve Vídni – my jsme my – a my nepotřebujeme žádné kontakty. My nepotřebujeme „běžet“ s naší češtinou stejně jako v mateřské zemi, my si zde vytvoříme něco svého, jedinečného. Zřejmě jsme členům českého poradního sboru – rakouským spoluobčanům – špatně rozuměli, ale ono krácení dotací vypovídá i o něčem jiném. Nikdy v historii se žádná minorita dobrovolně neizolovala od své mateřské majority. Navíc, řečeno slovy básníka, čas oponou trhl a pojem národnostní skupina v otevřené Evropě nabývá jiných rozměrů. Velmi by nás, vážení čtenáři, zajímal v tomto smyslu i Váš názor, tedy zda Vám forma časopisu Klub vyhovuje, co máme zlepšit, apod.

Prezident PEN-Klubu Dr. Jiří Gruša byl jmenován ředitelem Diplomatické akademie ve Vídni. Výbor Klubu zaslal Dr. Grušovi písemné blahopřání k této významné a odpovědné funkci. Členové výboru pak měli možnost toto blahopřání tlumočit osobně v Praze v Černínském paláci, kde nás Jiří Gruša přijal v poslední den svého patnáctiletého služebního „pobytu“ na MZV.

Omlouváme se manželce pana Jana Brabence paní Tamaře Brabencové za pochybení u titulku fotografie z minulého čísla: správně mělo znít: ...manželka Tamara Brabencová a umělcova matka.

Připomínáme, že filmová přestavení na českém velvyslanectví začínají opět v 19:30 hod.

Srdčně Vás společně s Velvyslanectvím zveme v pátek 20. 5. v 19:30 do mramorového sálu Velvyslanectví ČR na koncert pořádaný Kulturním klubem pod mottem „Když zavítá máj...“. Účinkují: Renata Renzová-Jürgens (zpěv), Jela Špitková (housle), Ivan Pařík (klavír). Pozvánky s programem koncertu budou zvlášť rozslány.

Příjemné posezení nad stránkami Klubu Vám přeje

ing. Helena Baslerová

Obsah

Klub připravuje	2
Kalendář: duben – červen 2005	3
Oznámení	4
Editorial	5
Z české a slovenské Vídně a okolí	6
Kultura	15
Fejeton	28
Události	29
Ekonomika	35
Zajímavosti	42
Historická kuchyně	48
Kvíz	49
Zprávy ze Slovenska	50
Sokol & sport	59
Zasláno	62
Oznámení	67
Informace & inzerce	70
Příloha: Výročí českých spisovatelů	I-XII

Upozornění:

Články podepsané autory nebo opatřené značkou nemusí být vždy shodné s názorem redakce. Redakce neodpovídá za obsah čtenářských dopisů. Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí. Redakce si vyhrazuje právo krátit a upravovat zasláné články po stránce gramatické i stylistické.

Malý velký Klánský

Klavírista Lukáš Klánský, ročník 1989, přijel, zahrál a svým výkonem potvrdil vše, co je o něm známo. Škoda jen, že na tento koncert, který uspořádalo České centrum v mramorovém sále Velvyslanectví ČR dne 17. 2. 2005, se dostavilo nezvykle málo posluchačů. Důvody mohly být různorodé, nezanedbatelné byly rovněž dvě skutečnosti – nezvykle brzký začátek koncertu (18:30) a nepříliš vlídné počasí toho dne. Tu první však bylo možno „vylepšit“.

Lukáš Klánský, student pražské Konzervatoře ve třídě prof. Evy Boguniové, zvolil pro svůj vídeňský koncert program, který obsáhl díla klavírní literatury čtyř století. Již první tóny *Preludia a fugy C dur* J. S. Bacha a *Sonáty F dur* W. A. Mozarta „sdělily“ posluchačům, že mladý pianista disponuje nejen vynikající technikou, ale i osobitým výrazem. Století 19. nemohlo být jinak představeno než dílem skladatele klavíristy par excellence Frédérica Chopina *Nocturno c moll*. V interpretaci Klánského někdy chyběla plná lyrika Chopina, kterou nenechal vždy vyzpívat v niterných nuancích. Českou klavírní tvorbu reprezentovaly *Tři poetické polky* B. Smetany, s nimiž si naopak výrazově pohrál, jakoby se s nimi „mazlil“. Obdivuhodně výrazově i technicky se vyrovnala jeho interpretace čtyř částí I. řady klavírního cyklu L. Janáčka *Po zarostlém chodníčku*. Závěrečná skladba koncertu *Prelidium a Gavota* z klavírního cyklu skladatele S. Prokofjeva dala posluchačům možnost slyšet, co udělá se starou taneční formou pojetí skladatele 20. století – kouzelná zvuková hra, jasnost, přesnost, živost, odvážnost. Klánského interpretace tyto rysy potvrdila, klavírista se v ní doslova radostně „vyřádil“. Dlouhotrvající potlesk odměnil mladý umělec předavkem *Andantino* B. Smetany.

Lukáš Klánský má již ve svém mladém věku za sebou úctyhodnou uměleckou činnost. Od roku 1997 absolvoval přes 200 koncertů, mj. s Českým komorním orchestrem v pražském Rudolfinu v roce 2004, je trojnásobným vítězem Prague Junior Note, získal belgické ocenění EptA a italské Agropole. Jeho uměleckou orientaci vedle notné dávky talentu jistě předurčilo rodinné zázemí – Lukášův otec Ivan Klánský je rovněž vynikající klavírista, známý po celém světě, a docent hudební fakulty AMU v Praze.

Nejen z tohoto pohledu je jistě politováníhodné, že na koncertu nebylo přítomno více publika, i odborného, a zástupců médií, neboť slyšet a vidět takový mimořádný talent nemáme příležitost každý den. Tato zpráva by měla být rozšiřována ve vlnách. Znovu jsme si uvědomili, jak často se zapomíná na to, co se ve škole říká – na koncertě se při cyklických skladbách tleská až po poslední větě.

(mb)

Současná spolupráce s kraji ve Vídni

Československý ústav zahraniční od roku 2004 pokračuje ve vzájemné spolupráci se Školským spolkem Komenický a s mateřskou a základní školou našich krajanů ve Vídni, zastoupenými starostou Ing. Karlem Hanzlem. Jednání o bližší spolupráci se školou a školkou začala v prosinci roku 2003. Jednou z prvních akcí Československého ústavu zahraničního bylo najít řešení hygienicky nevyhovujícího kuchyňského zázemí mateřské školky, která slouží přibližně stovce dětí českých a slovenských krajanů ve Vídni.

Vzhledem k hygienicky nevyhovujícímu zařízení kuchyně byl školní inspekcí stanoven termín odstranění závad, a pokud by nebyly odstraněny do konce roku 2004, stravování pro nejmenší by bylo ohroženo. Proto Československý ústav zahraniční zajistil zřízení kompletního vybavení kuchyně v mateřské škole včetně mikrovlnné trouby, lednice, sporáku, digestoře a skříní. Škola zakoupila novou mycí linku a celá nová kuchyně začala sloužit dětem. Jako vánoční dárek předal Československý ústav zahraniční dětem do mateřské školy multimediální pracoviště. V něm mohou sledovat a poslouchat české pohádky, hrát hry a učitelé je budou využívat k výuce českého jazyka. Československý ústav zahraniční tím dostal svým slibům a věří, že vzájemná spolupráce bude pokračovat v dalších letech. (ČÚSZ – leden 2005)

Mosty mezi městy

Pod tímto názvem pozvala vídeňská radnice zástupce Brna, Bratislavy, Budapešti a Varšavy ke společné akci, která se konala ve velkém sále vídeňské radnice v pátek 4. 3. večer. Zúčastnili se ji mimo zástupců města Vídně také delegace z již výše uvedených měst. Brno reprezentoval zemský hejtman jižní Moravy ing. Stanislav Juránek.

Součástí oslav byly také ukázky pěveckého a tanečního umění podílejících se zemí. Jižní Morava se představila Moravskou besedou v provedení souboru Orchidea Klasik spolu se Střední odbornou školou pro informatiku v Brně. Jeho umělecká vedoucí Helena Halěrová-Supová a choreografka Zlatka Benová přesvědčily spolu s početným souborem jejich vystoupením hosty večera. Vystupující byli odměněni dlouhotrvajícím potleskem. Překrásné moravské kroje pocházely z různých částí jižní Moravy. Na klavír doprovázel prof. Otto Bittner.

Účinkující představil a úvodní slovo k výstupu měl krajan Vladimír Stejskal. Po pohoštění a přátelském posezení se moravští hosté rozloučili dvěma lidovými písněmi.

(-drob-)

Akademický spolek ve Vídni

8. března 2005 se konala valná hromada Akademického spolku ve Vídni. Při této příležitosti bych Vám ráda podala, vážení čtenáři, několik informací o zmíněném spolku.

Akademický spolek ve Vídni je dílem našich předků, kteří si na něm velmi zakládali. Byl, podobně jako spolek Komenský, pilířem české a slovenské vzdělanosti ve Vídni. Byl založen roku 1868 a stal se střediskem českých a slovenských studentů a absolventů zdejších vysokých škol a českých středních škol, tj. maturantů. Jedním z jeho prvních členů a později předsedou byl mladý student na vídeňské univerzitě Tomáš Vlastimil Masaryk.

České střední školy byly v roce 1941 nacisty zrušeny a po roce 1945 již nebyly obnoveny. Chyběl tak přirozený příliv nových, mladších členů a Akademický spolek byl masivně oslaben jako žádný jiný českovídeňský spolek. Několika nadšencům a dlouholetým členům spolku, k nimž patřil předseda Akademického spolku architekt D. I. Ota Češka a jeho kulturní referent, vrchní medicínální rada Dr. med. Jan Petřík, se podařilo uchovat spolek v existenci a uvést jej v nový život. V devadesátých letech navázal spolek rozsáhlou spoluprací s univerzitami ve Vídni, Praze, Brně a Bratislavě. Odtud si zval profesory a akademiky k přednáškám na zajímavá témata nebo pořádal koncerty a vzpomínková pásma k významným výročím.

Dne 21. května 2003 jsem byla poprvé zvolena valnou hromadou předsedkyní spolku za zemřelého předsedu D. I. Otu Češku. Byla to pro mne samozřejmě pocta, současně ale velká zodpovědnost.

Vážení přátelé a krajané, jsem učitelkou na BS a profesorkou ORG školy Komenského. Mnozí z Vás mne dobře znáte. Mezi moje vyučovací předměty patří rovněž dějepis, který je nejenom součástí mého povolání, ale patří i k mým velkým zálibám. Akademický spolek pořádal od mého zvolení řadu atraktivních akcí v prostorách Slovanské besedy, mezi nimi několik historických přednášek, koncertů a vědecko-populárních pásem. Postrádala jsem tam často mnohé z Vás, přestože vím, že by Vás pořady zaujaly.

Často jsem vedena obavami o budoucnost tohoto renomovaného spolku a domnívám se, že jeho záchrana leží v našem společném zájmu. V budoucnosti bych ráda získala některé své české a slovenské kolegy, rodiče, studenty a přátele ke spolupráci. Prosím Vás proto o jakoukoliv, i když malou podporu, tak jak to odpovídá Vaším časovým možnostem.

Pokud se chcete stát příznivci nebo členy Akademického spolku, nebo chcete obdržet další informace, vyhledejte mne ve škole, nebo napište na adresu: **Akademický spolek ve Vídni, 1010 Wien, Drachengasse 3.**

Doufám, že tato slova nezůstanou pouze na papíře, ale že se nad tím zamyslí každý z Vás, komu trochu záleží na našich národních hodnotách a tradicích. Za to Vám již předem děkuji.

Dr. Helena Klein-Wartyczová M. A.
předsedkyně A. S.

Vlastenecká Omladina slaví!

*„Život je jako divadlo, jak herci na jevišti,
po každém herci života zas přijde herec příští.
A tak to, žel, i s písničkou, s tou českou písní bývá,
někdo ji zná a zahodí, jiný ji zvedne a zpívá.“*

K. Hašler

I u nás, v našem divadelním spolku, se vystřídalo spousta herců, na některé se ještě pamatujeme, jiné už známe pouze z fotografií... VO prošla od svých počátků mnoha proměnami: na začátku v roce 1885 to byli zapálení vlastenci, kteří vybudovali hodnotný soubor, ve kterém hostovali i herci Národního divadla Jindřich Mošna a Hana Kvapilová. Hrál se s přestávkami plných 120 let, a to je pádný důvod oslavy, která se konala v neděli 10. dubna 2005 v 16 hodin v divadelním sále české školy.

Když jsem přišla do souboru, velice jsem obdivovala dvojici Jožka Boček – Monika Kadlecová. Nejenže oba profesionálně hráli, ale také tak i zpívali. A právě Jožkovi, čestnému předsedovi, jsme věnovali tuto oslavu. A co jsme pro Vás připravili? Chtěli jsme, aby to byla oslava veselá a radostná, protože jsmě měli důvod k radosti. Pořad sestavil režisér Zdenek Homolka, který je garantem dobré nálady. Viděli jste taneční vložku, zasmáli jste se při skečích a krátkých scénkách, slyšeli jste písničky z operetek, které jsme v minulosti hráli, a nakonec jste měli možnost zazpívat si s námi i naše milované „hašlerky“. Na klavír nás

doprovázel skvělý muzikant Mag. Jenda Langer, učitel hudby na české škole, a tančila s námi i studentka této školy Nikoleta. Mám velkou radost z toho, že se naše činnost začíná prolínat a doplňovat. Školský spolek Komenský nám umožňuje pořádat pravidelné Čaje ve velké klubovně, České srdce nám dává možnost pořádat „taneční“ v sále Slovanské besedy a nedávno jsme se Sokolem XVI/XVIII opět vzkřísili Maškarní ples. V této spolupráci vidím velkou posilu a naději české menšiny do budoucna.

Po oslavě v sále se odehrály ještě „dozvuky“ ve velké klubovně v rámci Čaje o páté, tentokrát s živou muzikou – přijeli „naši“ Brňáci, kteří Omladinu před lety věrně hudebně doprovázeli.

VO má dnes soubor složený z příslušníků všech generací. Tu nejstarší zastupují stále aktivní manželé Beranovi a ti mladší se čím dál víc zviditelňují nejen na divadelních prknech, ale i na Čajích a při organizační práci. Jsou to Petra, Míša, Martina, Helenka... Rádi spolu tvoříme, rádi se setkáváme, rádi spolu trávíme volné chvíle. Je ovšem pochopitelné, že někdy je té lásky více a jindy zase méně, někdy sténáme pod návalem práce a starostí, ale potom zase jásáme, jako režisérka Alena na fotografii na předešlé straně, když se dílo podaří. Od Vás, diváků, pak cítíme vstřícnost, která nás oblažuje a ujišťuje, že naše námaha není zbytečná. Nevím, kolik výročí bude VO ještě v budoucnu slavit. Víím jen, co je teď – že mám všechny ty své „ovečky“ moc ráda, že si vážím jejich obětavosti a že prožívám každé představení jako malý zázrak. Máte můj obdiv, Omladináři!

(aVa)

Pamětní deska TGM na Petřském náměstí ve Vídni

Dr. M. Brandeis, Mag. D. Mohelský, ing. H. Basler

155. výročí narození T. G. Masaryka

„Věřím a doufám, že vzdělaní národové [...] brzy pochopí, že je bláhové, žij-li ve sporech, a že musí spolupracovat. Světová spolupráce je věc velmi drahá mému srdci.“

Masaryk v dubnu 1932 v Národním osvobození

„Nejčastěji jsem musel čelit lidem, kteří nevěděli, co říkám...“

Masaryk v Čapkových *Hovorech* s TGM

155. výročí narození T. G. Masaryka uctili zástupci výboru Kulturního klubu Čechů a Slováků v Rakousku (ing. Helena Basler, Dr. Marie Brandeis, Richard Basler) za účasti tiskového mluvčího a kulturního ataše Mag. Davida Mohelského (ZÚ) položením květin (dvorana vídeňské univerzity) a věnce (pamětní deska zřízená z iniciativy Kulturního klubu na Petřském náměstí na domě, kde TGM za svého vídeňského pobytu bydlel).

Předsedkyně Kulturního klubu ing. H. Basler přečetla úryvek z knihy prof. Jaroslava Opaty *TGM Evropan, světoobčan*

Rekordní účast na už páté jazykové olympiádě z češtiny

Jazyky jsou bránou do světa a základem pro profesní a osobní rozvoj. Dobře si to uvědomila i dolnorakouská Zemská školní rada, která 16. a 17. března 2005 již po devatenácté organizovala největší rakouskou jazykovou soutěž v hlavním městě Dolního Rakouska Sv. Hipolytu (St. Pölten). Již po páté proběhla v rámci této akce i celorakouská olympiáda z češtiny podporovaná různými firmami, jež věnovaly hodnotné ceny pro vítěze. Za všechny, kteří se na organizaci podíleli, bychom chtěli zmínit alespoň duši této akce prof. Dr. Bernharda Seyra a koordinátorku české olympiády Mag. Klaudii Laister.

Po dva dny soutěžilo a před odbornou porotou svou jazykovou kompetenci prokazovalo tento rok 347 nejlepších žáků a žákyň ze 112 různých středních škol. Soutěžními jazyky byly jako již v minulých letech angličtina, francouzština, italština, latina, ruština, starořečtina, španělština a opět také čeština. Žáci se smějí soutěže zúčastnit jen tehdy, pokud se cizí jazyk začali učit skutečně až ve škole. Tím větší dojem udělal tentokrát rekordní počet a rok od roku stoupající výkon všech zúčastněných na porotu pro český jazyk, jejímiž členy byli ředitelka gymnázia dr. Karla Polesného ve Znojmě Mgr. Drahomíra Denerová, češtinářka na gymnáziu a obchodní akademii v Lavě nad Dyjí (Laa an der Thaya) Mag. Iva Scherz a profesor pro jazykovědu západoslovanských jazyků Institutu slavistiky vídeňské univerzity Dr. habil. Stefan Michael Newerkla.

Soutěžilo se ve dvou skupinách (čeština jako povinný předmět, čeština jako volitelný předmět nebo jako třetí živý jazyk) a každý z celkem šestnácti účastníků absolvoval zhruba patnáctiminutovou zkoušku (shrnutí či převyprávění poslechového textu, volný dialog, rozhovor na předem daná témata, popis obrázků atd.), při které mohl prokázat své znalosti. Kromě klasických témat (rodina, koníčky a ubytování v hotelu) se objevila i témata náročnější, jako např. Alfons Mucha, Česká republika, letiště apod. Vítězem a tím i výhercem první ceny v hodnotě 218 € se ve skupině „čeština jako obligátní předmět“ stala Caroline Schöbinger z obchodní akademie v Říči (Retz) před Nicole Raidl z obchodní akademie v Bejdově nad Dyjí (Waidhofen an der Thaya). Třetí místo obsadila důkladně připravená Nina Schreitl ze střední hotelové školy v Říči (Retzu). Výborný výkon podali i Daniela Österreicher, Karin Kitzberger, Andreas Petras, Johanna Mader a Nicole Mader.

Ve skupině „čeština jako volitelný předmět nebo třetí živý jazyk“ zvítězil Werner Steiner z gymnázia v Lavě nad Dyjí (Laa an der Thaya) před Sonjou Bauer z vyšší odbor-

Zleva doprava: Adolf Stricker (prezident ZŠR Dolních Rakous), C. Schöbinger (1.), N. Raidl (2.), B. Seyr

né školy pro ekonomická povolání v Mistelbachu a Martinem Kerndlerem z obchodní akademie v Křemži (Krems). Výherce mohl převzít cenu v hodnotě 290 €. Další umístění účastníci mohli převzít buď CD soundmachine, nebo MP3 player. Porotu potěšily ale i výkony účastníků Marie-Therese Handle, Patricie Würrer, Susanne Schaudy, Biancy Kraus a Elke Stierschneider.

Ještě jednou musíme zdůraznit fakt, že zájem o olympiádu z češtiny byl nečekaně velký a úroveň účastníků velmi dobrá. Blahopřejeme a děkujeme všem zúčastněným žákyním a žákům, zvláště ale také jejich učitelkám a učitelům, kteří se přes veškeré těžkosti velice úspěšně snaží rozšířit znalosti češtiny a vědomosti o České republice. Jak se porota mohla přesvědčit na vlastní oči a uši, tak čeština je mezi účastníky oblíbená. Svědčí o tom i skutečnost, že soutěže z českého jazyka se tento rok zúčastnilo již stejně žáků jako soutěže z ruštiny a více než soutěže z italštiny, latiny (4 roky), řečtiny a maďarštiny.

Statistický přehled:

1.	angličtina	127 účastníků
2.	francouzština	57 účastníků
3.	latina (6 let)	28 účastníků
4.	španělština	27 účastníků
5.	němčina jako cizí jazyk	23 účastníků
6.	ruština	18 účastníků
7.	čeština	16 účastníků
8.	latina (4 roky)	14 účastníků
9.	italština	14 účastníků
10.	řečtina	13 účastníků
11.	maďarština	10 účastníků
CELKEM		347 účastníků

Pro žákyně a žáky ze zahraničí (mj. z Bulharska, České republiky, Maďarska, Slovenska a Slovinska) byla jako v uplynulých letech organizována soutěž, při které mohli prokázat své znalosti němčiny jako cizího jazyka. Zde byli sympatičtí čeští a slovenští hosté jako vždy úspěšní – zvítězila Moravanka Věra Hrubá z Gymnázia Břeclav před Jakubem Salákem z Klvaňova gymnázia Kyjov, a třetí místo obsadil Juraj Grega z Gymnázia Pierra de Coubertina Piešťany.

Zleva doprava: Adolf Stricker (prezident ZŠR Dolních Rakous), J. Salák (2.), V. Hrubá (1.), J. Grega (3.), sponzor, B. Seyr

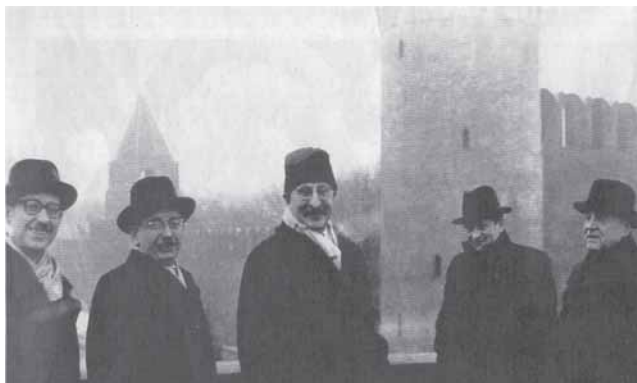
Je třeba ocenit zejména angažovanost a snahu dolnorakouské Zemské školní rady v oblasti prosazování a podpory výuky jazyků sousedních států. Bohužel tento chválný příklad zatím nenašel následovníky ani ve Vídni, ani v ostatních spolkových zemích.

(Stefan Michael Newerkla)

Památný 15. duben 1955

15. dubna 1955 informoval spolkový kancléř Raab rakouské společenství o „zázraku v Moskvě“.

Rakousko obsazené armádou čtyř vítězných mocí bude svobodné a nezávislé. „Změna počasí“ politiky moskevské vlády přišla nečekaně. O to více radosti bylo na straně rakouské delegace.

Rakouská delegace v Moskvě: Stephan Verosta, vedoucí Völkerrechtsabteilung ministerstva zahraničí, Leopold Figl, ministr zahraničí, Norbert Bischoff, rakouský velvyslanec v Moskvě, Bruno Kreisky, státní sekretář, Adolf Schärff, vicekancléř (privátní fotoarchiv Ludwiga Steinera)

Krátké ohlédnutí

- Na konci minulého roku byl oceněn Würdigungspreis 2004 za příhraniční kulturní práci spolek Kulturbrücke FRATRES. Ocenění bylo předáno spolkovým sekretářem Franzem Morakem zástupci FRATRES Dr. Peteru Corethovi. Slavnost byla hudebně podmalována kvartetem Schulhoff, který přednesl v nabitém prostoru sloupového sálu paláce Porcia část Amerického kvartetu č. 7 op. 96 Antonína Dvořáka. Laudatio pronesla paní Lotte Ingrisich. Za Kulturní klub se oslavy zúčastnila a významnému gratulovala předsedkyně H. Basler.
- V minulosti prezentovala V. Valeš v mramorovém sále českého velvyslanectví svoji knihu *Vídeňští Češi včera a dnes*. Kniha je k dostání v Českém centru.

- 22. 1. pořádala Rodičovská rada v tělocvičně české školy tradiční dětský maškarní ples.
- 3. 2. předvedli žáci a studenti české školy Komenského v divadelním sále hru podle stejnojmenného románu Agathy Christie *Deset malých černoušků*. Přestavení, které s žáky nastudovala Mag. Zojer, se konalo hned dvakrát, jednou dopoledne a podruhé večer pro širší veřejnost. Na klavír doprovázel Mag. Langer.
- 19. 2. Veselý maškarní ples Sokola XVI/XVIII a Vlastenecké omladiny v sokolovně ve Steinergerasse byl jakousi novinkou. Sokol XVI/XVIII chtěl již několik let maškarní ples znovu obnovit a právě se spoluúčastí Vlastenecké omladiny se toto přání dokonale podařilo. Krásné masky a báječná nálada přiměla pořadatele uvažovat o pokračování v příštím roce.
- 29. 2. následoval také v sokolovně Steinergerasse tradiční dětský maškarní ples. Jako každoročně tvořily hlavní program kromě tance i hojné hry, nechyběla ani tombola. Nejen děti, ale i pořadatelé – župní cvičitelský sbor – byli s průběhem plesu spokojeni.
- 24. 2. se konala ve velké klubovně školy přednáška univ. prof. Dr. Arnolda Suppana (Institut pro východoevropské dějiny – OSI) na téma česko-rakousko-slovenské vztahy. Přednáška byla zaměřena na jednotlivé úseky společných dějin našich národů a přinesla nové aspekty v nazírání na dějinné události od roku 1526 až do současnosti.
- 26. 2. se uskutečnil reprezentační a maturitní ples v Parkhotelu Schönbrunn. Ples zahájili žáci a žákyně maturitní třídy privátní školy s právem veřejnosti „Školského spolku Komenského“, katolická mládež a členové Dona Bosca v nastudování taneční školy RUEFF. Večerem provázel orchestr „Aj capella“, dále vystoupili žáci 8. ORG – Hip Hop, Sokol Dance Company, taneční pár z Brna a škola RUEFF, tančila se Česká beseda.
- 7. 3. pořádalo ORF-RadioÖ čtení „Frauen im Krieg und im Widerstand“: Lesung zum Frauentad und 60 Jahre Kriegsende – německy, česky, slovinsky a roma. Německy četla herečka Mercede Echner mj. z knihy vídeňské Češky Antonie Brucha *Ich war keine Heldin*, o český přednes se postarala herečka Nika Brettschneiderová (Divadlo Brett).

KNIŽNÍ NOVINKY

Filmohra s optimismem (Formenovo Hej rup!)

Worst, postarší muž na invalidním vozíku, prezident podniku vyrábějícího mléčné konzervy, se rozhodne, že zničí svého konkurenta, mlékárenského magnáta Jakuba Simonidese. Několik dní je Jakub úkladně zdržován v baru, pohroužen do karetních her za vydatného přísunu alkoholu, zatímco akcie jeho firmy hrozivě klesají. Ještě než se Jakub dozví, že zbankrotoval, uslyší v rádiu upřímný (a necenzurovaný) projev nezaměstnaného Filipa Korneita, který ho natolik zaujme, že odchází do budovy rádia nabídnout Filipovi místo svého tajemníka. Jakub posléze musí zrušit svou nabídku, protože je na mizině, nicméně Filip se nabídne coby jeho průvodce životem nezaměstnaných. Spolu pak jdou periferií, přespí v noclehárně pro chudé a druhý den za více či méně dobrodružných okol-

ností hledají nějakou práci, až v podvečer za městem dorazí k vyřazenému vagónu, v němž bydlí také slečna Marta. Jakub v ní záhy pozná barmanku z podniku, kde naposledy flámoval a kde nechal peněženku. Marta ji naštěstí schovala. V peněžence nejsou žádné bankovky, jen dopis potvrzující, že Jakub je vlastníkem domu. Rozestavěný objekt Jakub s Filipem a Martou dokončí za nadšené pomoci dalších nezaměstnaných. Všichni dohromady pak vytvoří pracovní kolektiv s názvem Hej-Rup, kterýmžto voláním se povzbuzují při společné práci, a používají ho i jako pozdrav. Výdělků výrobního družstva hejrupáků jdou do společné kasy. Během několika měsíců Jakub, coby člen kolektivního vedení, spolu s hejrupáky znovu konkuruje Worstovi, neboť dodává na trh čerstvé mléko a stále rozšiřuje okruh svých odběratelů. Worstův opětovný pokus nečestným způsobem zničit Jakuba Simonidese

Filmarchiv Austria Wien
 Institut für Geschichte der Universität Wien
 Národní filmový archiv
 PVS Verleger
 Österreichisches Ost- und Südosteuropa Institut Wien
 Tschechisches Zentrum Wien

Einladung zur Präsentation des zweisprachigen Buches

Gernot Heiss und Ivan Klimeš (eds./Hg.):
 Obrazy Času. Český a rakouský film 30. let /
 Bilder der Zeit. Tschechischer und österreichi-
 scher Film der 30er Jahre
 (Národní filmový archiv - Österreichisches
 Ost- und Südosteuropa Institut, Außenstelle
 Brunn: Praha - Brno 2003)

FREITAG, 28. MAI 2004, 16:00 UHR
 METRO KINO, JOHANNESGASSE 4, 1010 WIEN

anschließend (17:00) wird der berühmte Film
 HEJ-RUP! (ČSR 1934) mit dem Komikerduo
 Jan Werich und Jiří Voskovec gezeigt
 (Originalfassung mit englischen Untertiteln)

se nepodaří a nakonec se hejrupáci stávají akcionáři Worstova podniku.

Jak napovídá podtitul, soustřeďují se následující řádky k filmovému „útvary“ nazvanému *Hej rup!*, který vznikl během léta roku 1934 v Praze. Natočen byl v barrandovských ateliérech a jejich nejbližším okolí. Protagonisty filmu a jeho spoluscénáristy jsou Jiří Voskovec a Jan Werich, třetím spoluscénáristou Václav Wasserman, režisérem a posledním spoluscénáristou Martin Frič. Podtitulový pan Formen je bytost imaginární – spojující v sobě výše jmenované čtyři muže. Stručně řečeno, z oněch dvou, jež ve filmu nevidíme a neuslyšíme, jednoho nalezneme hned u samého počátku a druhého ještě na konci *Hej rup!* Scenáristu Václava Wassermana nad rukopisem původního námětu na film a režiséra Martina Friče za stříhačským stolem. Neobyčejný autor Formen se pak vyjeví při každém shlédnutí filmové komedie *Hej rup!*

Letní slunečný den. Palouk s otevřeným horizontem lemuje polní cesta, na níž hlouček lidí shromážděných pod standartou s nápisem Vítejte nám! netrpělivě vyhlíží ... cestou se přibližující nákladní automobil. Lidé ho spatří a volají: „Sláva, nazdar“ – posléze jejich nadšení uvádá, až zmlknou. Je po radosti, když se k nim ubohý nákladáček dokodrcá.

„No tak co je, proč se tady nejdás, ... trochu?“ ptá se Filip (Jiří Voskovec), stojící na korbě mezi bandaskami. „Dyť je to náš první automobil, vezeme vám první mlíko,“ překvapeně dodá.

„No tak jásejte,“ přidává se prosebně Jakub (Jan Werich), který auto řídil. – „Tak teda hurá...“ utrousí jeden z hloučku čekajících a ostatní se otráveně nutí do jásotu, který utichne, sotva začal. – Filip sundává jednu bandasku na zem, zatímco Jakub vychvaluje nevalné přednosti postaršího stroje. Jeden z hloučku zjistí, že v bandasce není mléko, nýbrž máslo. Po krátkém dialogu s Jakubem, který první poodhaluje netušený důsledek drncavosti auta, Filip zvolá s ruským přízvukem: „Maslostroj!“ Rapidmotáž rekurzů vyjevených obličejů lidí z hloučku a detailů stroje doprovází Filipovo porušitelé jásavé vybízení kolemstojících k obdivu mašiny na máslo. Náhle všichni radostně skandují dá, dá, dá, dá... Následuje stříh do vysokého nadhledu (zrychlující se dá, dá, dá přechází v sotva slyšitelný lomoz stroje): na prázdném prostranství drncavě krouží „máslostroj“.

Jiří Voskovec zanechal o „máslostrojové“ sekvenci cenné, osobní svědectví. Vrátil se k ní po více než třiceti letech v jednom z dopisů básníku Petru Královi, aby se mu svěřil, jak podivuhodně zasáhla do jeho života: „»Maslostroj« v *Hej rupu*. Veliká, hořká, absurdózní sranda: Když jsem před lety strávil takřka rok zajetí na Ellis Islandu co podezřelec, jehož přítomnost ve Spoj. státech by mohla být na úkor bezpečnosti Států – jeden katolický to fašista, pan Chudoba [...], svědčil, jak tato scéna z *Hej rupu* byla propagandou pro Sověty. Já se v soudní síni tak rozchechtal, že mne můj obhájce napomínal. – Pak jsem ovšem dodal vlastního svědka, dra Brumlíka, s jehož pomocí jsme bratra

Chudobu roznegli na kopytech. – Je to pro mne nesmírnou studnicí privátní srandy, že když jsme si s Janem z té idiotské »traktoriády« 30. let v pitomých sovětských filmech dělali srandu – a »pokrokáři« a straníci se na nás horšili – dostal jsem znovu za McCarthyadské Ameriky za totéž stejně do drdolu, z přesné druhé strany, která je ovšem tatáž. Čili. Zeměkoule není kulatá, nýbrž šišatá – právě tak jako hlava, scilicet koule blbosti, či lépe BBBlbosti.“

Tato bezmála třímínutová scéna s „máslostrojem“ se stala pro *Hej rup!* téměř emblematickou, až příliš notorickou. A snadno se nabízí jako výchozí bod k výkladům o tendenčnosti tohoto filmu, což nás nutně přivádí do Osvobozeného divadla, domácí scény Jiřího Voskovce a Jan Wericha.

Hej rup! je film „prázdninový“. Vznikl totiž v čase letním, mezi sedmou a osmou sezónou Osvobozeného divadla, kdy jeho ředitelé, autoři a hlavní představitelé, Voskovec a Werich, měli divadelní prázdniny. – Už počátkem třicátých let se jejich komediální podnik stal mekkou na kulturní mapě Prahy, kam se vracelo věrné publikum, nedílný „spolutvůrce“ této scény. Středem všech inscenací Osvobozeného divadla byla dvojice V + W oživující tradiční klaunské principy, obohacené o prvky moderního absurdního humoru a básnivě obraznosti poetikou smyslu v nemsmyslu. Tvůrčí jednotu herců-básníků V + W jiskřila v jedinečnosti jevištních předscén, z inspirace chvíle, vzdálené všemu schematismu a v bezprostředním styku s obecností. Na základě svého výlučně demokratického, „dialogického“ charakteru vnímalo i Osvobozené divadlo společenský vývoj v souvislosti s politickými změnami (světová hospodářská krize, nezaměstnanost, rostoucí nebezpečí fašismu v Evropě). Jako živě reagující organismus postupně přecházelo ve svých představeních od poetické, exotické, bezpředmětné, čiré komiky k politické a sociální satíře, která nabývala na pádnosti stejně tak, jako se vyhrocovala politická atmosféra doby.

V sedmém roce každodenní jevištní spolupráce V + W napsali a předvedli hru *Osel a stín* s podtitulem *Deset obrazů o lidech a pro lidi* (premiéra 13. 10. 1933), která se „děje v Abděře pod helénským sluncem“. V revue s ostrou protifašistickou satirou, postihující v analogiích politický vývoj v Německu a nástup nacistického režimu, vystupovali Voskovec a Werich jako plebejci. Zesměšňovali politický diletantismus, demagogii, různé druhy fanatismu a upozorňovali také na financování nacistického hnutí, na spojení německého velkokapitálu a nacistické strany. Ač se hra stala do té doby neúspěšnějším a umělecky nejvýše hodnoceným představením Osvobozených a byla neustále vyprodána, přesto ji její autoři neočekávaně stáhli z repertoáru. Nahradili ji „pouhou“, i když co do změn rozsáhlou adaptací Labichova *Slaměného klobouku* (premiéra 27. 2. 1934). Stalo se tak podruhé v jejich dosavadní kariéře, co si V + W nenapsali vlastní kus, a navíc si vybrali hru známou, tolikrát již v různých úpravách inscenovanou. Vaudeville o osmi obrazech přenesli do roku 1900. „Nostalgie a komika jedním rázem.“ Krása a ošklivost, složité vábící přitažlivost a zastaralá směšnost módy konce století: na kombinaci těchto protikladných prvků založili atmosféru hry, pro niž ovšem publikum nenašlo pochopení. Diváci chtěli slyšet živé slovo k přítomnosti, aktuální komentář, současnou politickou anekdotu, nikoli se nechat šálit retrospektivním espretem fin de siècle. I tak se *Slaměný klobouk* hrál až do konce sezóny. Klasická fraška po-

skytla Voskovcovi a Werichovi možnost „oddychu“ po vyjaté emocionální atmosféře hry *Osel a stín*, kdy každý večer obecenstvo čekalo na nové improvizace s ohledem na další vývoj politických událostí, a zároveň prověřila jejich schopnost vytvořit pevné herecké charaktery, oddělené role, veselého Pařížana Monsieur Fadinarda (Werich) a poručíka francouzského koloniálního pluku Emila (Voskovec). Na pozadí tohoto tolik kontrastního dramaturgického předělu na jevišti Osvobozených vznikl definitivní scénář k filmu *Hej rup!*

V mnohém se filmová komedie *Hej rup!* blíží k radostné parodii. Svým zcela časovým námětem se dotýkala každodenního života řady tehdejších diváků, reagovala na akutní problém doby – nezaměstnanost, ukázala (patrně poprvé v českém filmu jako hlavní postavu) zkrachovalého kapitalistu. Zároveň se větší částí děje odehrávala na periferii a nepřehlížela nezaměstnané. Tím spíše se od ní vyžadovalo nějaké řešení, návod, recept, jak o tom svědčí dobové ohlasy. Nebyla zveřejněna recenze, kde by se tento požadavek nevyskytoval. Jenže závažnou tematiku pojalo *Hej rup!* veskrze groteskně a mělo daleko od skutečnosti. „První sociální film český vytvořili Voskovec a Werich ve veselohře *Hej rup!* Ale ani v té nezachytili současné naše prostředí, nýbrž pokusili se na jeho troskách zbudovat novou společnost mladých lidí.“ *Hej rup!* byl povzbuzením, vracel důvěru k budoucnosti, radost do života a snažil se „být nejen veselohrou, nýbrž i filmem, který v rámci komiky hájí optimistickou solidaritu mladých proti bídě krize“. Jeho celkově utopický ráz byl pro některé zklamáním, v lepším případě jen nedůsledností, naivností, pro některé dokonce nezodpovědností, nebo naopak nebojácnou tendencí... Na každý pád stál za diskusi, kterou nejenže podněcoval, ale v posledku i reprezentoval, protože sám nevytvářel – ani se o to nepokoušel – nějaký pevný ideologický model.

Film *Hej rup!* může být brán jako rafinovaně vyvážená parodie, pokud ho uzavřeme do kruhu, jehož začátek a konec se spojí v interiéru Worstovy ředitelny, tam děj filmu vlastně začíná i končí. Karikatury černě oděných akcionářů vystřídají karikatury akcionářů v bílých tričkách. Oba proudy jsou svorně parodovány, fakticky i ve figurách ústředních – fabrikantovi a nezaměstnaném. Ovšemže jednotlivé vedlejší postavy na různých místech a na různě dlouhou dobu tento pomyslný parodický kruh opouštějí, neboť je propustný, ba neudržitelný. Voskovec a Werich hranice tohoto kruhu nerespektují. Nechtějí ho respektovat, ale musejí ho vnímat. Okruh, jež opisují, slouží především jejich roztěkané komice, jak slova, tak situace. Groteskní výstupy dvojice V + W, více či méně samostatné (uzávorkované), se stávají dominantním prostředkem filmového stylu *Hej rup!* Jednotlivé výseče kruhu jejich klaunů, jen málo využívající možnosti filmové řeči, nezapřou jevištní původ, vazbu na specifický prostor a čas a vytvářejí tak jakousi „kabinetní“ dostředivou komiku. Sama komičnost (provázená parodičností i sebareparodičností) se tak tlačí do prvního plánu filmu. Reálný prostor zachycený na plátně je ale odstředivý, odkazující. Na společenstvo-optimistickému půdorysu veselohry prosvítá parodický plán hry (s) filmem. Ať už dáme tomuto zjištění předznamenání kladné, nebo záporné, je namísto uznat, že paradox dvojlovnosti, kterému podléhá „máslostrojová“ sekvence, přísluší celému *Hej rup!*

(Václav Kofroň)

Vídeňští Češi za železnou oponou (recenze na román *Bereme co je* pražské autorky VĚRY NOSKOVÉ)

Kam jsme to sem lezli? To je povzdech jedné z postav románu *Bereme co je* pražské autorky VĚRY NOSKOVÉ, která vyrůstala v jihočeských Strakonících v rodině vídeňských Čechů. Je výkřikem frustrace z poválečného života v Československu, kam se rodina vösendorfských cihelňáků přemístila – vyšla tím vstříc výzvě prezidenta Beneše k zahraničním Čechům, aby přišli pomoci vybudovat nový, svobodný stát. Brzy na to mezi jejich milovanou „Heimat“, přáteli z dělnické kolonie cihelňáků a blízkými příbuznými vyrostla komunistická železná opona, která jim odřízla cestu zpět. Zůstal vztek a stesk. Jódlování Tyroláků a matčino drnkání na citeru, vzpomínky na dědečkovy muzicírování na Heuriger v Traiskirchen provázely dětství hlavní hrdinky románu Pavly v znepokojivé směsi s rozjásanými budovatelskými písněmi a „informacemi“ z rozhlasu: koho pracující lid nenávidí a které pracovní kolektivy podepisují petice žádající oběšení „zrádců“. Padesátá léta dokresluje například vylicení bizarních oslav prvního máje v okresním městě, zpívání v pionýrském sboru pod taktovkou svazáka, z něhož se vyklube rodnou partají chráněný pedofil...

Román má více vrstev a je bohatý nejen dějem, ale také množstvím dobře vykreslených postav i figurek. Kromě dějové linky dotýkající se vykořenění vídeňských Čechů, zjiřřovaných návštěvami přátel z Rakouska, je tu silným příběhem hrdinčino hledání vřelého vztahu, které jí rodina, v níž vyrůstá, nedokáže dopřát. Hrdinka se domnívá, že o takový vztah přišla v raném dětství, kdy byl z rodiny vypuzen její otec, promiskuitní krasavec, s nímž se cítí být geneticky blízká. Jinak zřejmě nadaný, slušný a inteligentní mladý muž neměl problémy s navazováním erotických vztahů, zato je měl s antikoncepcí, takže zatížil vztahy s ženami nežádoucím oplozováním. Pavlina matka, zvaná v mládí Schwarze Rose, vnímá jako křivdu, že dcera vrůstá do podoby a povahy nenáviděného bývalého partnera. Podezřívá ji jaksi preventivně z „dědičného“ děvkařství a dává jí svá paranoidní podezření pocítit v drsné podobě. Hrdinčino dospívání je v románu navzdory tomuto temnějšímu tónu odlehčeno ironií a sebeironií vypravěčky, je gejzírem bizarních i komických situací.

Pavlin odchod z domova je ovšem dramatický. Nachází útočiště u pohrdaných figurek městečka, poté je problematcky léčena v psychiatrické léčebně. Rozjede se do slo-

venské Ochtině hledat své genetické kořeny. Setkává se tam se světem pracovitých a obětavých venkovanů, jméno nedávno zemřelého otce jí otevírá dveře a srdce, ale nepokoj ji žene dál. Praha je další sen, který si na realitě „vydype“, ovšem splní se ve zkarikované podobě. Marně hledá záchytný bod, bydlení, zaměstnání v normalizační Praze, která přeje k režimu loajálním a pragmatickým typům. Takový je Pavlin „přítel do pohody“, básník Joska se svým oblíbeným sloganem: „Všichni teď můžou nahoru.“ Děj se odehrává v rozmezí let 1953-1969 minulého století ve Strakonících a poté v Praze, v slovenském Rudohoří, na březích Otavy, Vltavy, po hospodách, na plesech a v pražských redakcích.

Bereme co je je román o draní se ke světlu v době promořené lži a falš. Hrdinka lačně a zvidavě, i když se sebeironií a sarkasmem, přijímá vše, co jí potká – bere to, co je – neboť v zemi obkroužené železnou oponou nelze získat to, co není – svobodu cestování, veřejný život bez neustálých lží, slušnou životní úroveň, život bez dohledu všemocné partaje. „Proč volíte komunisty, když to tu takhle vedou?“ ptá se jednou návštěva z Vídně. Rodině bývalých vídeňských Čechů ta pochopitelná, vlastně klíčová otázka připadá naivní a dokonce nebezpečná.

Děj románu je sice dramatický, ale nikoli depresivní, naopak, probleskuje jím naděje, sny, je oslavou vitality mládí. Na sevřeném obsahu a čtivém stylu se zřejmě podepsala autorčina novinářská profese, které se věnuje od roku 1991. Kromě reportáží a článků popularizujících vědu píše především fejetony. Předchozí kniha Věry Noskové *Je to hustý* shrnuje nejlepší z nich spolu s kratšími povídkami.

Pražská rozhlasová redaktorka mapující nové knihy v nejposlouchanější rozhlasové stanici Radiožurnál Jana Klusáková ve své pravidelné Knihovničce tvrdila, že s knihou *Bereme co je* přichází konečně generační román, po němž se volalo, na který se čekalo. Zobrazuje úsek dnes už neuvěřitelné doby formující a deformující mládí dnešních padesátníků a šedesátníků v bývalém Československu. Základní téma je přítom v literatuře a vlastně i v realitě věčné – jak žít uspokojivý život v mizerné době? Kromě generačních soupeřů autorky román mohou – pro odlehčenou formu a bohatý, moderní jazyk – s požitkem číst také mladší, i docela mladí čtenáři. Vše nasvědčuje tomu, že v Praze vznikla kniha nejen přemýšlivá a humorná, ale i skvěle napsaná. Čte se jedním dechem, jen těžko se před dočtením odkládá.

(Andrej Slaviček, *Vídeň – Praha, 03/2005*)

Ukázka z románu Věry Noskové *Bereme co je*

Z bouráku v městečku nikdy neviděném, lesklém tak, že házel prasátka, se před naši chatř vykulilo pět bytostí. Byly barevné, radostně pokřikovaly a delikátně voněly. Na ženách se houpaly bohatě sukně zdobené koketními zástěrkami, pod sukněmi se jim pěnily krajkové spodničky, na šíji se perlily perličky a rděly rubíny. Neměly pouhé vlasy, ale účesy, tvarované, lesklé a bohaté. Jejich bezpříčinná veselost a bezstarostná spontánnost pocházely z jiného světa. Bytosti volaly, hejkalý, smály se a dorozumívaly se s matkou a jejími rodiči v měkoučké, zpěvavě němčině, kterou jsem nerozuměla, protože jsem se učila němčinu tvrdou, sekyrkovou od Frau Hanka. Bytosti nás násilně zobjímaly a poté se jaly vynášet z útrobu bouráku oku lahodící zavazadla.

Přivítala jsem je v čistě záplatovaných teplácích. Překrmovaný a rozmazlovaný bráška Vašek je stydlivě přijal z trůnu nočníku a mimino Josífek, budoucí muzikant, zahlaholil uááá v čistých tónech. Bodrý náš životel rodiny je pak uvítal od pasu nahoru nahý jako nějaký gladiátor, neboť atletické tělo bylo jeho chloubou. V zubech mu skřípalo nezbytné párátko. Matka na sebe navlíkla čistou propínací zástěru a vstříčně se šklíbila. Občas se někdo z nás pokusil hejknout radostně nad tím shledáním, ale chyběla tomu přesvědčivost, neboť nám byl vlastní projev český, střízlivý.

Vídeňáci vyňali ze zavazadel trsy banánů, cihly kilových čokolád, obrovská balení kávy a jakéhosi kakaa v podobě zkyprené zahradní zeminy, velejemné neapolitánky, lak na vlasy velký jak malý komín... Měli jsme toho plné náruče, byli jsme trochu šťastni a poněkud zahanbeni, děkovali jsme opakovaně a říkali: *Das mus nicht sein, jako že to nemuselo být. Jen babičku, vládkyni nad zásobováním, pracovala tehdy v nemocniční kuchyni a nosila nám v kastrůlku zbytky, dary nevyvedly z míry. Došikovala nás k šatní skříni, kde jsme vše uložili na její dno, neboť špajzku, natož ledničku jsme neměli.*

Na příjezd Vídeňáků jsem se chystala měsíc předem. Věděla jsem, že s nimi přijede pětiletá Babetka, a rozhodla jsem se, že se s ní musím skamarádit, a to tak, že jí každý den udělám radost drobným dárkem. A tak jsem začala syletovat všechno, co se mohlo hodit. Vyžebrała jsem nafukovací balónek, vystřihovací panenku s patery papírovými šatečkami, jindy sáček karamel, schovala jsem kousek čokolády, cukrkandl, bonbóny ve tvaru, vůni a barvě fialek... Jednou jsem dostala velikou broskev, podruhé od souseda výstavní hrušku máslovku. Všechno jsem ukládala do sáčku, nic jsem nesnědla, bylo to pro Babetku, a tedy nedotknutelné. Takové bohatství! Těšila jsem se, že jí každé ráno dám nějaký pamlsék, ona bude radostně překvapená a zahrne mě naivním a milým přátelstvím. Když jsem se vzpamatovávala z vítacího chaosu, šla jsem do sáčku pro první pamlsék. Snilá broskev a hruška opatřily cukroví, bonbony zvlhly a slepily se s papírovou panenkou.

Už během prvních hodin jsem poznala, že přátelství, a dokonce ani pozornost stejně nelze od Babety získat. Jestli jí něco vrcholně nezajímalo, tak to byly tři podivně vyhastrošené děti hostitelů. Nic jí nebylo vhod, bušila a kopala do čeho se dalo, ječela nein! Její fešáčí rodiče a prarodiče se snažili situaci odlehčit tím, že se jí smáli. Tím jí pokaždé bezpečně rozzuřili a mohli se pak smát ještě víc. Tyhle lidi nedokázalo nic rozhodit. Vídeňáci provoněli naši chatrč jen na pár dní. Ve dvou maličkých místnostech, v domku bez koupelny a s dřevěným záchodem na dvorku se nás tísnilo osm a vzdorovali jsme sardinkovému stresu nepřirozenou rozjařeností. Vídeňáci ovšem vedli o několik délek v převládavém předvádění dobré nálady. Mladí se svou malou tyrankou dostali k užívání nábytkem přečpanou ložnici, staří šli spát k babičce a dědovi. Byli to totiž jejich přátelé z doby, kdy i babička s dědou byli takovými úhlednými Vídeňáky v tiendlech.

Zatímco fátili Macek už dávno český původ nedojímal, babička s dědou, organizování odjakživa ve vlasteneckém spolku České srdce, měli vždy půlku srdce českou. A to se jim právě vymstilo. Kdysi bydleli s Mackovými na jedné chodbě cihelňáckého činžáku, chodili spolu na šichtu do cihelny a Macek a děda vyhrávali s vinárenskou kapelou každou sobotu šramle u vinařů v obcích kolem Vídně. Když na to ti dva šumaři teď vzpomínali, Rakušanovi vyběhly z očí potůčky a dědovi se zvětšila u nosní dírky výmluvná kapka. Zatímco babička s Frau Macek chodily po obchodech a nakupovaly, prý hrozně levné broušené sklo, chlapi se doma sesedli u lahvinky tyrolského šňapsu a vzpomínali nadšení a dojati na staré milostné avantýry. Zrzavý, břichatý Macek s vizáží Nikity Chruščova tvrdil, že v nich dodnes pokračuje, o tom si ovšem dovolil fešák dědeček, žijící ve stínu obracečky na lívance, v hloubi své závisi pochybovat, ale nebude se přece se vzácným přítelem u vzácného šňapsu pít. Obě rodiny žily před válkou v cihelňáckých holobytch bez koupelny, ženské dokázaly vykouzlit jídlo z levných surovin, přešívaly šaty, pletly svetry a šály.... Dnes ovšem blahobyť rakouské fátilie nebyl srovnatelný s ničím, co jsme znali, Mackové blýskali zlatem, svítily dokonalým chrupem, voněli pravou kolínskou. Zmohli se totiž s mladými na rodinnou firmu. Provozovali benzínovou pumpu, mladí se chystali rozjet prodej aut...

V sebemrškačských rozhovorech při té návštěvě z jiného světa naši přiznávali, co všechno u nás nelze, pokoušeli se vysvětlit, proč nejsou k dostání banány, proč to v zelinářství a masně páchne, proč máme hrubou sůl, za jakým účelem se brambory a mrkev prodávají obalené hlínou, proč nemůžeme podnikat, jak to, že máme domy otlučené a podepřené lešením, vymleté silnice, mizerně osvětlená města, nepěkné oblečení, ubohé platy, proč nás nepustí do kapitalistické ciziny, proč se i poctiví lidé bojí kriminálu, a hlavně se zajímali, proč prý volíme komouše, když je jasné, kam tuhle zemi vedou? Valila jsem oči, když mi z jejich vyprávění došlo, že partají může být víc a že si lidé mezi nimi vybírají, jako se vybírá zboží v krámě, líbí nelíbí, bude k užítku, nebude... O svých politicích mluvili s despektem, nadávali jim a hořce se jim posmívali, a pošklebovali se i našemu panu prezidentovi, což se samozřejmě nesmí, ale mně to dělalo dobře. Ve vnitřnostech mi přitom kroužil sladký vír, protože tajně nenávidím poslušnost, nadřazenost a uctívání. Nevím, kde se ta vzpurnost ve mně bere, snad zapustila kořeny a vykvetla při hodinách klečení na struhadle. Ted' je mi deset, o životě a falši leccos vím a neklekla bych si ani pod pohrůžkou zabítí. Moji dospělí se kroutili, vymlouvali, střídavě nadávali a nařikali, že jsou sami komouši nepřiznali. Vídeňáci nic nepochopili a s veselou zmíenkou, že jsme děsný Kocourkov, odfrčeli do svého ráje. Před odjezdem jim moji chudí dospělí darovali ručně uháčkované záclony a tři velké broušené vázy z českého křišťálu. To za ty banány a kafe, za to, že nám dali poznat bídu našich životů.

Po měsíci si babička vzpomněla na pochoutky na dně skříňě. Rozevřela její křídla, poklekla a prohrábla pár svršků složených na dně. V dlaních jí zašustily lesklé, veselé obaly a staniol, ze tří kilových čokolád zbylo sotva deset deka. Mlsný Vašek při výslechu přiznal, že z nich chodil po celou tu dobu tajně ulamovat. Ne že bych to hýčkanému bráškovi s jistým sebezapřením nepřála. Tento poučný zážitek si uložil do paměti především můj skřítek glosátor. Od té doby mi v podobných situacích připomínal, že disciplinovaná odříkavost v oblasti požitků je neužitečná ctnost, dává jen šanci ostatním na náš účet.

Zážitek s návštěvou mi v kostce sdělil toto: někde existuje jiný svět, znepokojivě blahobytný, vysmátý, jehož obyvatelé nad námi kroutí hlavou. Svět plný dobrých a krásných věcí, bez rudých partajníků, jak Vídeňáci našim soudruhům nekompromisně říkali, ale cizí, odtaziť a posměvačný. A protože je absolutně nedostupný, nebudu se užírat, po něm toužit a nad námi vzdychat. Budu brát to, co je, neboť nelze mít to, co není. Taková je prostá logika tohoto světa.

Jiří Rathouský, mistr pražského metra

Život Jiřího Rathouského byl pestrý. Po maturitě na karlínské reálce byl v roce 1942 totálně nasazen v ČKD. Od roku 1943 navštěvoval kurzy kreslení ve škole Mánes a intenzivně se věnoval kresbě a grafice. Na počátku dostal za kresbu v tehdejšímu týdeníku *Ozvěny* dvacet korun a byl z toho úplně vedle. Zavolal ho třeba šéf tisku a on musel na místě pérovkou vycpat díru ve stránce. Škola k nezaplacení. V kresbách pro časopisy pokračoval i po válce, v době vysokoškolských studií. Začal studovat architekturu, studium však po dvou letech ukončil. Po celý další život však udržoval kontakty s předními českými architekty, např. Otakarem Novotným. Jeho tvorba vizuálních systémů ho také přiváděla do úzkého kontaktu s architekturou. V letech 1945-49 studoval Pedagogickou fakultu, později rád vzpomínal na své učitele, např. Cyrila Boudu. Komise vzniklá po roce 1948 ho však spolu s jinými označila za třídního nepřítele, a tak se dostal do skupiny studentů, kteří nebyli připuštěni k závěrečným zkouškám. Absolutorium v podobě magisterského titulu získal až při rehabilitaci v roce 1992. Vše pokračovalo nástupem na vojnu: byl převelen k útvarům PTP. Fáral na dole Hedvika v Karviné. Znamenalo to pro něj těžký úraz a hořkou životní zkušenost. Tehdejší ponížení mohl po letech kompenzovat projektem pomníku PTP (v roce 2001). Ze všech životních potíží se ale vždy dostal vůlí a činorodostí.

Od padesátých let se věnoval výhradně užité grafice – tvořil pro ministerstvo zemědělství propagační a instrukční plakáty, typografické úpravy knih, časopisů, obálky knih, nakladatelské značky a loga edic pražských nakladatelství (Orbis, Mladá fronta, Odeon, Olympia...). Počet titulů, které zpracoval, převyšuje několik stovek. Ti s dřívějším datem narození si jistě pamatují doby, kdy v Československu těch dobrých knih mnoho nevycházelo a pod heslem „Každý čtvrtek novou knihu“ se na ně stála fronta. Kdeže ty doby jsou – dnes se knih kupuje stále méně a nad kýčovitou grafickou úpravou některých z nich by asi Jiří Rathouský zaplakal. Ti, kteří mají doma v knihovně knihy z minulé doby, budou překvapeni, až si je prolistují, pod úpravou kolika z nich je podepsán. A značky, které vytvořil, výrazné, sdělné, dodnes nacházíme na obálkách mnoha edic nakladatelství či tiskovinách jiných institucí.

Od padesátých let, tvořil také obálky hudebních publikací pro hudební redakci Státního nakladatelství. Zde potkal přítele na celý život, skladatele Jana Hanuše.

V roce 1952 vstoupil do Svazu výtvarníků. Zde se setkal se svojí budoucí manželkou, absolventkou ateliéru A. Strnadela na VŠUP a pařížské akademie, Dorou Novákovou, která se také zabývala užitou grafikou. Shodné zájmy znamenaly cestu ke sblížení – na mnoha svých pracích se svojí ženou spolupracoval, byla mu rádcem i prvním kritikem. Podle slov Dory Novákové tomu ani nemohlo být jinak, když dva grafici pracovali u jednoho stolu. Rok 1957 se stává osudovým okamžikem – usazují se na pražské Hanspaulce, Jiří spoluzakládá tvůrčí skupinu Máj 57, pak skupinu Horizont a stává se členem Hollaru.

V roce 2004 se v Galerii Hollar konala posmrtná výstava nazvaná „Pocta Jiřímu Rathouskému“, věnovaná jeho nedožitým osmdesátinám (20. 4.). Na vernisáži, která proběhla 31. března 2004, recitovala Apollinariovy verše herečka Zdena Hadrbovcová. Teprve tehdy si uvědomila, že autorem typografické úpravy jejího oblíbeného svazku Apollinariových veršů je právě

V roce 1969 dostal grafik Jiří Rathouský mimořádně těžký úkol, jehož zadání znělo: „Vytvořit jednotný vizuální, komunikační a informační systém pražského metra, logický a estetický.“ S úkolem se vypořádal výborně. Vytvořil jedinečný systém zpracovaný do všech detailů, včetně písma Metron, navrženého speciálně pro účely Metra, s jeho charakteristickými lavičkami místo háčků a okřídlenými M ve stanicích. Proto Jiřího Rathouského můžeme právem zvat jeho mistrem, i když toto dílo není jeho dílem jediným, protože byl renesančním člověkem.

V oblasti vizuální komunikace to nebylo jenom pražské metro, ale i další systémy, jejichž nápadité řešení vytvořil. Znamé jsou jeho výtvarné koncepce sídliště Černý Most a Jižní Město II, Hlavního nádraží, nádraží Holešovice, hotelů Intercontinental a Thermal v Karlových Varech, pro který vytvořil písmo Barel.

Ani výstavnictví nežůstalo stranou jeho výtvarných zájmů. Mimořádný ohlas měl jím navržený vzhled československého pavilonu na světové výstavě v Bruselu Expo 1958, který mu přinesl další úkoly pro zahraniční reprezentaci státu. Proto následovalo výtvarné řešení expozic v Římě 1961, Expo 67 Montreal, Expo 70 Ósaka a expozic v čs. pavilonu v Montrealu (1974-77), v Kanadě na expozici Člověk a jeho svět.

V letech 1981 až 1993 pracoval pro Národní divadlo, pro něž vytvářel programy i plakáty, je také autorem loga s lipovými květy.

V roce 2004 se v Galerii Hollar konala posmrtná výstava nazvaná „Pocta Jiřímu Rathouskému“, věnovaná jeho nedožitým osmdesátinám (20. 4.). Na vernisáži, která proběhla 31. března 2004, recitovala Apollinariovy verše herečka Zdena Hadrbovcová. Teprve tehdy si uvědomila, že autorem typografické úpravy jejího oblíbeného svazku Apollinariových veršů je právě

Jiří Rathouský. Perličkou je, že i Jiří Rathouský sám psal verše, které také na vernisáži zazněly. O životě a směřování Jiřího Rathouského tehdy krátce pohovořil kurátor výstavy PhDr. Jiří Šetlík. Je symbolické, že pro SČUG Hollar a členy klubu Jiří Rathouský vytvářel bezmála deset let pozvánky na vernisáže, ta červencová z roku 2003 bohužel byla poslední...

Jiří Rathouský ale žije dál: 8. února 2005 se v pražském divadle Na Prádle konal vzpomínkový večer, který organizoval český grafik Alan Záruba. Během večera na Jiřího Rathouského vzpomínali lidé, kteří ho velmi dobře znali: grafik Vladimír Suchánek, vedoucí SČUG Hollar, Bohuslav Holý, v současnosti redaktor nakladatelství Paseka. O digitalizaci písma Metron velmi zajímavě vyprávěl František Štorm, písař, který v současné době působí na Vysoké škole uměleckoprůmyslové.

O hudební doprovod večera se postaral Komorní symfonický orchestr krkonošského metra pod vedením dirigenta Karla Jakubů. Jak tento orchestr přišel ke svému jménu? Karel Jakubů byl a je ctitelem Informačního systému pražského metra, který vytvořil Jiří Rathouský. Když se v době, kdy tento systém mizel z pražského metra, pídil po jeho autorovi, cesta ho dovedla až k Jiřímu Rathouskému. A když přemýšlel o tom, jak nejlépe se v Krkonoších, odkud pochází, dopravovat z místa na místo, došel k názoru, že nejlepším řešením by bylo metro. Tak vznikl nápad Krkonošského metra. A protože je Karel Jakubů i šikovným muzikantem, postaral se o hudební doprovod opravdu výborně.

V létě letošního roku by měla vyjít monografie Jiřího Rathouského, kterou připravuje organizátor a zároveň i moderátor zmíněného vzpomínkového večera, grafik Alan Záruba. Večer byl velmi příjemnou vzpomínkou a před-

stavil Jiřího Rathouského nejen jako významného grafika 20. století, ale i jako člověka, který měl rád život.

Na závěr ještě jednu osobní vzpomínku: S Jiřím Rathouským jsem se setkala krátce poté, když jsem v roce 2001 přišla do časopisu *Typografia* (který má mimochodem velmi dlouhou tradici, začal vycházet již roku 1888) jako novicka. V létě roku 2001 pro *Typografii* zpracovával obálku dvojčísla 7-8 a také propagační čtyřstránkový leták. Když si vzpomenu, jak perfektně měl leták připraven a vymešlen, napadá mne jedině: kdo umí, umí...

(Helena Stejskalová)

Jan Koula na výstavě

Před nedávnem skončila v Národním technickém muzeu v Praze na Letné výstava, která představila veřejnosti významného českého umělce, architekta, urbanistu, výtvarníka, etnografa a pedagoga Jana Koulu.

Architekt Jan Koula (1855-1919) patřil k čelným představitelům historismu, především neorenesance. Narodil se v Českém Brodě, studoval pražskou techniku a vídeňskou uměleckou akademii, kde byl žákem jednoho z prominentů architektury vídeňské Ringstrasse Theofila von Hansena (Theofil von Hansen byl autorem vídeňského parlamentu a mnoha staveb v Athénách).

Svůj zájem o lidovou architekturu realizoval Jan Koula v roce 1891, kdy pro Zemskou jubilejní výstavu v Praze navrhl tzv. Českou chalupu.

V roce 1896 si Jan Koula postavil jednoduchou vilku ve Slavíčkově ulici v Praze-Bubenci a ta se později stala inspirací pro podobné moderní stavby. Koula navrhoval domy v rodném Českém Brodě, Písku a Praze. Rekonstruoval společně s Antonínem Balšánkem plzeňskou radnici a kuriozitou byl jeho projekt populárního hostince na Výstavě architektů a inženýrů v roce 1898 – jeho Krčma umělců U Nesmysla byla parafrází na vídeňskou secesi, jejímž odpůrcem v té době byl.

Doklad živého odkazu architekta Jana Kouly: detail výzdoby Čechova mostu v Praze, 1905-1908

Hlavním životním tématem architekta Kouly byl projekt, který obsahoval propojení Starého Města a Josefova s Letnou. Koula byl autorem Čechova mostu přes Vltavu. Vytvořil v té době množství studií a variant týkajících se letenské strany, kde měla být umístěna monumentální brá-

na do tzv. letenského průkopu nebo tunelu. Bohužel však nedošlo k realizaci žádné z nich.

Jan Koula mimo jiné navrhoval také nábytek, keramiku a sklo, sbíral starožitnosti a vedl ateliér na pražské technice. Na proběhlé expozici měli návštěvníci možnost setkat se s řadou návrhů, fotografií, ukázkami keramiky, nábytku i dalších uměleckoprůmyslových předmětů, které zapůjčilo Uměleckoprůmyslové muzeum, Národní galerie a rodina. Výstavu připravil Petr Krajčí ve spolupráci s architekтовou vnučkou Zinou Koulovou. (mk)

Zemřela Hana Bělohradská

Ve věku 76 let zemřela v Praze spisovatelka, filmová scénáristka a překladatelka z angličtiny Hana Bělohradská.

Hana Bělohradská se narodila 12. ledna 1929 v rodině známého pražského advokáta JUDr. Moráka. Po maturitě v roce 1948 studovala na právnické fakultě – tu však musela po roce studií z politických důvodů opustit. Poté pak pracovala dvanáct let jako laborantka na dětské klinice.

Od počátku šedesátých let se Hana Bělohradská věnovala literatuře. Debutovala v roce 1962 novelou *Bez krásy, bez límce*, kterou v roce 1964 zpracoval pro filmové plátno Zbyněk Brynych pod názvem *...a pátý jezdec je strach*. Zařadila se tak mezi autory, kteří svá témata čerpali z židovských osudů za druhé světové války. V próze *Vítr se stočí k jihovýchodu* z roku 1963 konfrontuje Bělohradská jednání dvou charakterově protikladných lidí. Detektivní žánr si autorka úspěšně vyzkoušela v psychologickém románě z lékařského prostředí *Poslední večere* z roku 1966 – filmově jej zpracoval Juraj Herz v roce 1967 pod názvem *Znamení raka*.

Hana Bělohradská byla známá svými nekompromisními postoji vůči normalizačnímu režimu a to pro ni znamenalo omezení, ne-li likvidaci její autorské činnosti, a na prosté vyřazení jejích knih z veřejných knihoven.

V roce 1989 nastala změna, která vrátila Haně Bělohradské její publikační možnosti. V roce 1994 vyšel její povídkový soubor *Nebezpečné výpravy*. Jejím posledním vydaným dílem je šesticke próz ze současnosti pod názvem *Titanic a jiné povídky* z roku 2004.

Hana Bělohradská byla vždy bezpartijní. V roce 1968 byla členkou předsednictva Kruhu nezávislých spisovatelů a po pádu komunistického režimu v roce 1989 se zapojila do práce PEN klubu a stala se předsedkyní výboru Českého literárního fondu. Až do konce svého života stála Hana Bělohradská v čele rady Fondu Boženy Němcové, jehož posláním je poskytovat sociální pomoc spisovatelům a překladatelům. (mk)

Pocta pro architekta Hanuše Zápala

V únoru uplynulo 120 let od narození jednoho z nejvýznamnějších plzeňských architektů Hanuše Zápala. Toto jeho jubileum si Plzeň připomněla slavnostním odhalením pamětní desky.

Hanuš Zápal (1885-1964) se výrazným způsobem vepsal do tváře současné Plzně i dalších měst regionu. Stavěl bytové domy, budovy úřadů, je například autorem řady reprezentativních školních budov Obchodní akademie na Masarykově náměstí, dále pak Pavlovova ústavu Lékařské fakulty na Lochoťině nebo Pikovy školy v Doubravce. Mezi

jeho díla se řadí i budova tzv. Mrakodrapu, která v roce 1924 patřila k nejvyšším obytným domům města Plzně.

Hanuš Zápal navrhl také reprezentační budovu Měšťanského pivovaru, postavil smuteční síň a kolumbárium na Ústředním hřbitově v Plzni a projektoval českobratrský kostel v Kralovicích. Tento architekt se také významným způsobem zasazoval o záchranu historických objektů, například kostelíka U Ježíška v Plzni, nebo raně středověké rotundy ve Starém Plzenci.

Propagátory odkazu architekta Hanuše Zápala se stali mladí architekti, sdružení ve skupině Zapálení 02. Jeden ze členů této skupiny Jaromír Veselák je také autorem pamětní desky. V souvislosti s jejím vznikem připomněl Radek Dragoun, další ze členů Zapálených, že „Hanuš Zápal žil a pracoval v jiné době, přesto zůstává naším vzorem. Jeho činnost a výjimečné dílo jsou v souladu s našimi záměry, jimiž je mimo jiné pozvednutí obecního povědomí o architektuře a její vnímání jako součásti kulturního života. Proto jsme také iniciovali a prosadili vznik Pamětní desky.“ Finanční prostředky na zhotovení pamětní desky pocházejí ze vstupného za promítání *Šumné Plzně*, což byl jeden z dílů cyklu *Šumná města*, který vyrobila Česká televize. (mk)

Zemřela Luba Pellarová

Ve věku 82 let zemřela v Praze významná překladatelka z angličtiny a němčiny Luba Pellarová.

Luba Pellarová

Luba Pellarová se narodila v Brně, v roce 1941 maturovala na anglickém gymnáziu a tím její studia skončila. Od roku 1962 působila šest let v Divadle S. K. Neumanna v Praze-Libni jako lektorka a dramaturgyně. V následujících pěti letech byla dramaturgyní Národního divadla. Odtud byla nucena v roce 1973 odejít a od té doby se věnovala již jen překládání.

Se svým manželem Rudolfem přeložila Luba Pellarová více než osmdesát titulů. Mezi překladatelské jedničky vstoupili Pellarovi hned na počátku svojí dráhy, a to překladem románu J. D. Salinger *Kdo chytá v žitě*, který vyšel knižně v roce 1960. Oblíbeným autorem manželů Pellarových byl významný zástupce americké moderní prózy Ernest Hemingway – z jeho díla přeložili sedm knih. V polovině osmdesátých let převedli do českého překladu například Faulknerovu trilogii *Vesnice, Město, Panenské sídlo* nebo román Ralpa Ellisona *Neviditelný*. Koncem devadesátých let byli autory překladu jednoho z nejobtížnějších románů Williama Faulknera *Hluk a vřava*.

Rudolf a Luba Pellarovi přeložili mj. i pět knih Philipa Rotha – např. *Portnoyův komplex* od tohoto autora směl být vydán až po více než dvaceti letech. Také teprve v letošním roce vyjde již léta hotová *Americká idyla*, stejně jako cestopis Williama Least Heat-Moona *Modré silnice*, a také pátý titul Ephraima Kishona, jehož tvorbě se manželé Pellarovi v poslední době věnovali zvláště intenzivně.

Luba a Rudolf Pellarovi obdrželi v roce 1997 za své celoživotní překladatelské dílo Státní cenu a také Cenu Thorntona Wildera, kterou jim udělila Kolumbijská univerzita v New Yorku. (mk)

Zeman může být kasaštyk

Major Zeman je ve skutečnosti agent CIA. Alespoň tak mu to předepisuje „bondovský“ scénář připravovaného filmu *Major Zeman se vrací!*, který v létě začne točit Karel Spěvák. Ve filmu se objeví řada herců známých ze seriálu, vedle Vladimíra Brabce i Jaroslava Obermaierová, Ladislav Mrkvička nebo Ivana Andrlová. Další role včetně nové postavy Zemanova vnuka, absolventa policejní akademie, a krásné agentky CIA zatím stále zůstávají otevřené.

„Od pondělka se naplno rozjedou přípravy, během příštího týdne podepíšeme smlouvy s herci,“ přiblížil situaci filmu šestadvacetiletý režisér, který má zatím na kontě „první český béčkový film“ *Brak*. Ve scénáři Miroslava Vajce je major Zeman aktivován jako spící agent CIA ve chvíli, kdy má dojít k teroristickému útoku na pražské Kongresové centrum, v němž se chystá summit NATO.

V kinech by se měl film objevit v ideálním případě na jaře, nejpozději na podzim příštího roku. Natáčet se bude hlavně v Praze a v Karlových Varech, štáb by se měl ale vypravit i do exotických krajů.

Normalizační seriál *Tricet případů majora Zemana* vznikl v roce 1975 a na televizní obrazovce se po velkých diskusích objevil i po listopadu 1989. Doplněný o vysvětlující dokumenty ho odvysílala Česká televize, která pak práva k tomuto archivnímu projektu prodala Primě. Ta ho s překvapivým zájmem diváků uváděla loni a reprízu připravuje na letošek.

Něco o železné oponě

Nová kniha brněnského publicisty Ludka Navary, která nese název *Příběhy železné opony*, se pokouší mapovat osudy lidí, kteří během komunistického režimu úspěšně nebo i neúspěšně utkali za tzv. železnou oponu.

V knize její autor popisuje především netradiční útky přes přísně střeženou hranici, jak to naznačují již názvy jednotlivých kapitol – *Vlak svobody*, *Stěna smrti*, *Jak se muži měnili v žáby* nebo *Slovenský Ikaros*. V období let 1948 a 1989 se stala pečlivě střežená hranice komunistického Československa se západním Německem a Rakouskem dějištěm tisíců dramát, kdy se společně Češi, Slováci, ale také východní Němci nebo Poláci pokoušeli opustit svoji vlast. V letech 1948-1989 zemřelo na hranicích 282 lidí.

Luděk Navara (nar. 1964) se věnuje tématu represí nacistického a komunistického režimu a odboji již řadu let. Podle jeho slov bylo při zpracování této publikace dohledávání informací velmi těžké. „Kombinoval jsem archivy, výpovědi těch, kteří přežili, a záznamy ze zahraničního tisku,“ popsal ve své výpovědi.

Luděk Navara byl například také spoluautorem scénáře televizního dokumentu o vyhnání sudetských Němců po druhé světové válce. (mk)

Válka očima žen

Začátkem března byl v ČRo 6 zahájen ojedinělý cyklus pod názvem *Válka očima žen*. Jeho námětem jsou taková témata jako například všední den za války, totální nasazení, láska v Terezíně, ženy v odboji nebo odsuny Němců. Své zážitky budou o těchto tématech vyprávět české i ně-

mecké pamětnice. Posluchači se tak stanou svědky situací, které prožívaly například Němky během běžných válečných dnů, dozví se, jak odolávaly nebo podléhaly nacistické propagandě a jak se vyrovnávaly s porážkou Německa. Ve vzpomínkách českých žen je pak zachycena především hrůznost a absurdita nacistických represí.

Cyklus *Válka očima žen* obsahuje deset dílů a k jednotlivým tématům se zde vyjadřují a budou vyjadřovat i historičky, publicistky a spisovatelky. Diskuse byla otevřená také pro posluchače.

Seriál věnovaný válce tvoří součást rozsáhlého projektu *Paměť žen*, který je zaměřen na zmapování zkušeností a názorů stovek střeoevropských žen, narozených v letech 1920-1960. (mk)

Vyšla monografie Jiřího Slívy

Nakladatelství Slovart vydalo před nedávnem obsáhlou monografii kreslíře a grafika Jiřího Slívy.

Jiří Slíva (nar. 1947) se od roku 1979 žije jako karikaturista, grafik a malíř. Původně začínal černobílými kresbami, pak pokračoval barevnými litografiemi a lepty a dostal se až k olejové malbě.

Jiří Slíva je původním povoláním inženýr ekonomie. Jeho další život se však vyvinul uměleckým směrem a kromě výtvarných schopností projevil nadání také jako hráč na bicí a na kytaru, autor veršů a písniček a publicista.

V současné době má Jiří Slíva na svém kontě množství výstav, knih, které sám ilustroval, a cen z různých festivalů humoru. Jeho práce jsou zastoupeny ve sbírkách doma i v zahraničí – například Muzeum karikatury Krems, Sbírka karikatur a cartoons Basilej a jiné. Jiří Slíva působí jako člen porot různých výtvarných soutěží a festivalů po celém světě a také přednáší.

Na výtvarnou práci Jiřího Slívy vzpomněl sochař Vladimír Preclík v tom smyslu, že když se před lety začaly objevovat v časopisech jeho první kresby, bylo to, jako by „z čistého nebe spadl meteor. Nejspíš proto, že programově nesledoval artistní linku ani výtvarnou čaru steinbergovskou, nemaje to zapotřebí, a že začal mluvit, jak mu zobák narost... Jiří Slíva nabízí řešení neobvyklá a až dojemná marnou snahou být realitou.“ (mk)

Zemřela Míla Myslíková

Ve věku nedožitých 72 let zemřela v Praze herečka Míla Myslíková.

Míla Myslíková

Míla Myslíková se narodila 14. 2. 1933 v Třebíči. Vystudovala obor herectví na brněnské JAMU a později se stala v Praze členkou hereckého souboru Čs. filmu a Filmového studia Barrandov. V letech 1964-1977 byla členkou Divadla Jaroslava Průchy v Kladně.

V šedesátých letech hrála Míla Myslíková například ve filmu Drahomíry Vihanové *Zabitá neděle*, ve filmovém přepisu Hrubínovy *Romance pro křídlovku* Otakara Vávry a v roce 1964 ve filmovém debutu Dušana Kleina – psychologickém dramatu *Místenka bez návratu*.

Široké veřejnosti byla Myslíková známá především jako filmová a televizní herečka. Její doménou byly hlavně komediální role – nejnámější byla jako matka Štěpána Šafránka v prvních čtyřech dílech filmové série Dušana Kleina o básnících. V paměti diváků utkvěla také jako milostpaní Wassermannová z filmu *Jak utopit doktora Mráčka*, dále pak z Herzova snímku *Holky z porcelánu* a především pak z mladších let v roli Důrové po boku Rudolfa Hrušínského v adaptaci Vančurova *Rozmarného léta* (režie Jiří Menzel).

V posledních letech Míla Myslíková již ze zdravotních důvodů nehrála, ale o to více se věnovala psaní. (mk)

Sté výročí Zdeňka Buriana

1. dubna byla na Pražském hradě v reprezentativních prostorách Pražské jízdárny otevřena monumentální výstava fenomenálního českého ilustrátora Zdeňka Buriana. Od narození tohoto tvůrce proslulých paleontologických rekonstrukcí, ilustrátora dobrodružných příběhů, ale také talentovaného portrétisty uplynulo právě sto let.

Výstava, která nabízí okolo čtyř set děl, které byly zapůjčeny od veřejných institucí i soukromých sběratelů, je ve svém rozsahu i obsahu zcela unikátní a v Burianově případě i první.

Z. Burian v roce 1981

Zdeněk Burian se narodil 11. 2. 1905 v Kopřivnici. Jeho talent se projevoval již v jeho dětských letech a mládí, a přestože se zajímal o studium na uměleckoprůmyslové škole v Praze, byl doporučen rovnou ke studiu na Akademii výtvarných umění. Na této škole vydržel Burian pouhé dva roky – největší význam pro něj mělo setkání s Maxem Švabinským.

Zdeněk Burian miloval přírodu a byl okouzlen trampingu. V souvislosti se stávající výstavou je nepřehlédnutelný jeho význam především v oblasti ilustrace a v umělecké paleontologické rekonstrukci. Při své tvorbě stále rozvíjel a snažil se vylepšovat použití kvaše, tempery, perokresby a vypracoval i originální techniku tzv. černobílého kvaše.

Pokud se jedná o Burianovy rekonstrukce pravěku, lze o něm bez nadsázky prohlásit, že svojí malířskou technikou předčil všechny své předchůdce i současníky.

Okrajově působil Zdeněk Burian i v oblasti volné tvorby. Je poměrně málo známé, že vytvořil množství portrétů nejen z okruhu svých nejbližších, ale jednalo se i o velmi známé osobnosti, například J. E. Purkyně. Všechny tyto aspekty známého umělce se pokouší expozice, jejímiž pořadatelé jsou společnost Gallery a Správa Pražského hradu, veřejnosti přiblížit.

V návaznosti na rozsáhlou výstavu z díla Zdeňka Buriana vydal Knižní klub monografii pod názvem *Století Zdeňka Buriana*, jejímž autorem je Vladimír Hulpach. (mk)

Jaroslava Adamová memoáry psát odmítá

Patřila ke skutečným kamarádům Jana Wericha a při nedávném 100. výročí jeho narození byla jedním z mála pamětníků, kteří měli k tématu co dodat. Bylo by však za-

vádějící vnímat tuto skvělou herečku jen jako kolegyni slavného muže.

Divadlo Větrník, režisér Jiří Frejka, s nímž počátkem padesátých let odešla z Vinohrad do nuceného vyhnanství v karlínském divadle, Divadlo ABC s Janem Werichem a Městská divadla pražská od éry Oty Ornesta až po počátek devadesátých let – to vše jsou místa na mapě jejího hereckého života.

Paměti psát nechce a nebude, škoda, protože dokáže výtečně vyprávět a má smysl pro humor a ironii. Třeba její postřehy o současném divadle jsou ohromně výstižné.

Jaroslava Adamová

Jaroslava Adamová, která v dubnu slavila kulaté narozeniny, je noblesní a inteligentní herečka a také patří ke generaci, která si přísně střeží své soukromé teritorium, snad proto nechce rozšiřovat řady hereckých memoárů. Těmi, kdo dobrovolně své soukromí předvádějí, hluboce pohrdá. Ve výčtu jejích divadelních rolí figuruje řada těch, které jsou považovány za průlomové či nové interpretace.

Ve dvaadvaceti hrála Puka ve Frejkově Shakespearově *Snu noci svatojanské* a ve čtyřiatřiceti Kláru Zachanasjanovou v Dürrenmatově *Staré dámě*. U Frejky ztvárnila i další významné role – například Toinettu ve *Zdravém nemocném*, Lízu v Gribojedovově *Hoři z rozumu*. Už koncem čtyřicátých let se potkala se Sartrovou dramatikou, kdy vytvořila Estelle v jeho *S vyloučením veřejnosti*, a pak v roce 1968 hrála Elektru v jeho *Mouchách* v Městských divadlech pražských, které návštěvou poctil sám autor a byl velmi spokojen.

V tomto období vytvořila další výtečné role v průbojném Ornestově repertoáru, například Julii v *Romulu Velikém*, Solange v Genetových *Služkách*, Alici v *Play Strindberg*. Pamětníci si jistě vzpomenu na její strhující a vnitřně bohatý výkon v Cocteauově *Lidském hlasu* v pražské Viole nebo na bizarní a moudrou Aurelii z *Bláznivě ze Chaillot*.

Jaroslava Adamová dnes předává své herecké zkušenosti studentům Divadelní fakulty pražské Akademie múzických umění, ale kromě toho opět zkouší v Divadle ABC – Paní Čipernou v Shakespearových *Veselých paničkách windsorských*, které budou mít v režii Karla Kříže premiéru 16. dubna.

Na shakespearovských slavnostech se představí Polívka

Světověznámou hru *Kupec benátský*, v níž postavu Shylocka ztvárnil český herec Bolek Polívka, nabídnou letošní Letní shakespearovské slavnosti. Inscenace je z hlediska autorského česko-slovenským projektem. Jelikož však jde o první slovenskou produkci, premiéra proběhne na Bratislavském hradě, a to 1. července 2005. V Brně bude hra inscenována 21. a 22. července a v Praze od 24. do 28. července.

Hru pro pátý ročník svátku Shakespearova umění i pro následné hostování v Brně a v Praze bude režírovat slovenský režisér Roman Polák. Z českých herců v ní bude účinkovat Bolek Polívka se svou dcerou Annou Polívkovou a Jan Přeučil. Ze slovenských herců se kromě Zednikoviče

představí Oldo Hlaváček, Lukáš Latinák, Robert Roth, Ján Koleník, Soňa Norisová a další.

Na shakespearovských slavnostech to bude premiéra pro Polívku, který v současnosti vystupuje v česko-slovenském představení *Garderobiér*, jež také režíroval Polák. LSS, které po čtyři léta byly zmenšenou obdobou českých stejnojmenných slavností, nabídnou letos i další dvě představení: *Večer tříkrálový a Hamleta*.

Film *Horem pádem* získal cenu Český lev

Film *Horem pádem* režiséra Jana Hřebejka získal cenu Český lev pro nejlepší film roku 2004. Filmoví akademici snímku s 12 nominacemi udělili celkem čtyři prestižní křišťálové sošky; Hřebejkovi také za nejlepší režii. Cenu si za nejlepší scénář odnesl Petr Jarchovský a za herecký výkon v hlavní roli Emília Vášáryová.

„Jsem skoro tak šťastný, jako kdyby odstoupil premiér,“ řekl při přebírání sošky ve Velkém sále pražské Lucerny Hřebejk v narážce na současnou krizi koaliční vlády, způsobenou aférou kolem financování bytu předsedy vlády Stanislava Grosse.

Čtyři ceny si odnesli také tvůrci snímku *Král zlodějů* režiséra Ivana Fíly. Film byl nominován v deseti kategoriích a zabodoval díky kameře Vladimíra Smutného, hudbě Michela Kocába, zvuku Zdeňka Taublera a výkonu Jaši (Yashy) Kultiasova v hlavní roli. Za nemocného herce ocenění převzal režisér Fíla.

Třemi lvy akademici ocenili snímek *Mistři* režiséra Marka Najbrta nominovaného v sedmi kategoriích. Cenu za nejlepší střih získal Pavel Hrdlička, ve vedlejších rolích byli oceněni Klára Melíšková a Jan Budař.

Naprázdno nevyšel ani snímek *Vaterland – lovecký deník*, jeho výtvarník Milan Popelka získal cenu za nejlepší výtvarný počín. Divácky nejuspěšnějším filmem byli vyhlášeni *Snowboardáci* režiséra Karla Janáka.

Českého lva za dlouholetý umělecký přínos českému filmu získala herečka Stella Zázvorková.

Ocenění tvůrcům vítězného snímku předal někdejší představitel filmového Jamese Bonda britský herec Roger Moore. Další sošky předávali například spisovatel Michal Viewegh, režisér Saša Gedeon, vynálezce teleskopického kamerového jeřábu a držitel Oscara za technický přínos filmu Horst Burbulla nebo herečky Iva Janžurová a Dagmar Bláhová.

JUBILEA

Letos jsme si připomněli 155. výročí narození dramatika a dramaturga **Ladislava Stroupežnického** (6. 1. 1850 – 11. 8. 1892). Dramaturgem činohry ND se stal na doporučení F. A. Šuberta v roce 1882 a v této funkci působil až do smrti. Jako dramaturg se snažil zvýšit úroveň domácí dramatické produkce. Jeho veselohra *Naši furianti* je nyní na repertoáru činohry ND (režie J. A. Pitínský), k dalším dílům L. Stroupežnického patří např. *Zvíkovský rarášek*, *Paní mincmistrová*, *V panském čeledníku* a další.

9. ledna 2005 uplynulo 115 let od narození jedné z největších osobností české kultury meziválečného období – spisovatele **Karla Čapka**. Zapsal se nesmazatelně do dějin Národního divadla premiérami některých svých her, případně těch, které napsal společně s bratrem Josefem. Činohra ND uvedla dosud 23 inscenací jeho osmi titulů (nejčastěji *Ze života hmyzu* – šest nastudování). Nutno připomenout i operní tituly, které vznikly na jeho texty a které uvedla opera ND (pět nastudování se dosud dočkala Janáčkova *Věc Makropulos*). Jméno Karla Čapka se v činohře objevuje i v profesi režisérské (Romains: *Prostopášník pan Le Trouhadec*, 1924).

Před 130 lety se narodila známá česká herečka **Terezie Brzková** (11. 1. 1875 – 19. 11. 1966), která se zapsala do povědomí diváků především titulní rolí ve filmové *Babičce* – tím však její herecká kariéra vlastně již vrcholila. T. Brzková začínala v divadelních společnostech, její talent se rozvinul zejména pod vedením V. Budila v Plzni. Do Národního divadla přišla již jako zralá představitelka realistického herectví, zde zaujala diváky svou imponující Runou v *Radúzovi a Mahuleně*. Ve své další tvorbě vycházela ze znalosti žen z lidu, matek, babiček (např. *Bába z Jiráskovy Lucerny*).

14. ledna 2005 jsme si připomněli nedožitě šedesátiny herečky **Klárky Jernekové** (14. 1. 1945 – 31. 7. 2003). Vyrůstala v umělecké rodině režiséra Karla Jerneka a herečky Jiřiny Stránské. Po absolvování DAMU se v roce 1966 stala členkou činohry ND. Ve druhé polovině šedesátých let byla řazena k nejvýraznějším pražským herečkám. Vystoupila jako Hedvika v Ibsenově *Divoké kachně*, Věra v Gorkého hře *Poslední* aj. Byla také interpretkou scénických melodramat (Mahulena v Zeyerově *Radúzovi a Mahuleně*, Axiocha ve Vrchlického a Fibichově *Smíru Tantalově*). V devadesátých letech hrála Cihlářku v *Roku na vsi bratří Mrštíků*, Markytku ve hře A. Přidala *Sáňky se zvonci*, Markétčinu matku v Goethově *Faustovi*. Mezi její poslední role patřila Poutnice v *Pašijích* a Verunka v Šamberkově *Éře Kubánkové*.

Před deseti lety zemřel přední člen činohry ND **Josef Kemr** (20. 6. 1922 – 5. 1. 1995). Do angažmá v Národním divadle vstoupil v roce 1965 a zůstal mu věrný až do své smrti. Na jevištích Národního divadla vytvořil na osmdesát skvělých tragikomických postav, velkých rolí i figurek. Jádrem jeho hereckého umění bylo čistokrevné komediantství, ale hrál i řadu tragických rolí a celou galerii postav lidového ražení. Např. Krutinskij v Ostrovského *Deníku ničemy*, Pastýř v Shakespearově *Zimní pohádce*, Tulák ve hře bratří Čapků *Ze života hmyzu*, Habršperk ve Stroupežnického *Našich furiantech*, Kryštof v drammatizaci *Roku na vsi bratří Mrštíků*.

Před 140 lety se narodil herec a režisér **Karel Želenský** (25. 1. 1865 – 30. 11. 1935). K jeho nejvýznamnějším režisérským počínům patřila např. inscenace *Našich furiantů* (1917). Jako herec se řadil díky svému zjevu k představitelům romantických a ušlechtilých postav. Později své he-

rectví obohatil o rozměry intrikánů, rozervanců a zloduchů. Ačkoli patřil ve své éře k nejobsazovanějším a nejvýznamnějším hercům ND, zůstával ve stínu svého současníka – Eduarda Vojana.

Před 30 lety zemřel **Stanislav Neumann** (16. 7. 1902 – 19. 2. 1975), který v činohře ND působil od roku 1927 až do své smrti. Před vstupem do ND účinkoval v mnoha jiných divadlech, mj. v Divadle na Vinohradech, ve Švandově divadle, v avantgardní Zkušební scéně, v Osvobozeném divadle na Slupi, v Divadle V. Buriana. V letech 1945-53 působil jako pedagog na pražské konzervatoři a později na DAMU.

Charakteristická pro něj byla křehká postava, neobyčejná schopnost proměňovat obličej s vystouplou bradou a hlavně nezapomenutelný nakřáplý hlas. Doménou jeho tvorby se stal strádající člověk, ušlápnutý životem, kterému se nic nedaří. Většinou ztělesňoval vystrašené úředníčky, krejčíky, lidové muzikanty, paličaté mudrlanty i bručivé staříky dobrého srdce. Vytvářel je s groteskním pohledem na negativní lidské vlastnosti, s trpkým, avšak soucitným humorem. Síla jeho herectví spočívala ve schopnosti vytvořit z menší role velkou nezapomenutelnou postavu.

K jeho nejvýraznějším rolím patřil mj. krejčí Fiala ve Stroupežnického *Našich furiantech*, pan Franc, vodník Michal i Ivan v Jiráskově *Lucerně*, Kalafuna v Tylově *Strakonickém dudákovi*, Strachoš v Klicperově *Zlém jelenovi*, titulní Hadrián z Římsů téhož autora, Harpagon v Molièrově *Lakomci* atd. Hrál i v Shakespearových hrách: Ondřej Třasořitka v *Cokoli chcete*, Šašek v *Králi Learovi*. Působil rovněž ve filmu, rozhlase i televizi.

19. 2. 2005 jsme si připomněli páté výročí úmrtí herečky **Marie Glázrové** (12. 7. 1911 – 19. 2. 2000) V Národním divadle vystupovala od roku 1939 jako stálý host, v letech 1940-1987 byla členkou činohry. K jejím nejvýznamnějším rolím patřily: Markéta v Goethově *Faustovi*, Desdemona v Shakespearově *Othellovi*, Mahulena v Zeyerově *Radúzovi a Mahuleně*, Kateřina v Shakespearově *Zkrocení zlé ženy*, Dorina v Molièrově *Tartuffovi*, Kordula v Tylově *Strakonickém dudákovi*, Klásková v Jiráskově *Lucerně*, Markyta ve Stroupežnického *Našich furiantech*, Pasqua v Goldoniho *Poprasku na laguně*.

Role Vrchlického Hippodamie a zejména její Maryša bratří Mrštíků, kterou ztělesnila na scéně Národního divadla třikrát, dokazují, že Marie Glázrová lehce zvládala využít skutečně všech stránek svého hereckého rejstříku. Hrála i v mnoha filmech, např. v *Maryši, Její pastorkyni, Babičce, Tanečnici, Rozině sebranci*, v pohádce *Byl jednou jeden král*. Bohatá byla i její činnost rozhlasová. Marie Glázrová byla manželkou operního pěvce Eduarda Hakena.

20. února 2005 jsme si připomněli 120. výročí narození herečky **Zdenky Baldové**, manželky režiséra K. H. Hilara. Po ochotnických začátcích byla od roku 1907 členkou Vinohradského divadla, v roce 1922 přešla do Národního divadla, kde působila až do své smrti (1958). Tato vynikající herečka byla jedinečným typem ženského komika. Její talent spočíval ve schopnosti odhalovat skutečnost humorem a sdělovat s dokonalou prostotou vše, co člověka činí člověkem. Z jejích divadelních rolí si připomeňme např.

paní Čipernou z Shakespearových *Veselých žen windsorských*, Lady Teazlovou v Sheridanově *Škole pomluv*, Agatu v Gogolově *Ženitbě*, Dorinu v Molièrově *Tartuffovi* a Frosinu v *Lakomci*, ale také Sochařovu ženu v Nezvalově hře *Dnes ještě zapadá slunce nad Atlantidou*.

85. narozeniny oslavil dramaturg, překladatel a teatrolog **Karel Kraus** (*28. 1. 1920). Je spjat zejména s činností režiséra Otomara Krejčí, s nímž se poznal v Divadle na Vinohradech za šéfování Jiřího Frejky. S O. Krejčou přešel roku 1956 do Národního divadla, odkud byl však na začátku šedesátých let odvolán z funkce dramaturga. Na protest proti jeho odvolání z ND odešel i O. Krejča, v té době šéf činohry. V r. 1965 stál Karel Kraus spolu s O. Krejčou, M. Tomášovou, J. Třískou a J. Topolem u založení Divadla za branou. V osmdesátých letech vedl samizdatový sborník *O divadle*, v roce 1990 se podílel na obnově Krejčovy scény – Divadla za branou II a později i Divadla za branou III.

Kromě jeho práce na uvedení např. Topolových či Kunderových her připomeňme jeho vynikající překlady Molièra, Beaumarchaise, Musseta, Giraudoux, Hebbela, Grillparzera či Goetha (*Faust*, Stavovské divadlo 1997, režie O. Krejča).

3. března 2005 uplynulo sedmdesát let od úmrtí režiséra a šefa činohry ND **Karla Hugo Hilara** (1. 11. 1885 – 6. 3. 1935). Divadelní dráhu započal jako lektor a tajemník Divadla na Vinohradech, kde se však záhy uplatnil i jako režisér. V roce 1914 byl jmenován tamním šéfem činohry. Jeho umělecké úspěchy, kterých dosahoval v Divadle na Vinohradech, vedly k tomu, že se v roce 1921 stal šéfem činohry Národního divadla a byl jím až do své smrti. Dramaturgie v jeho době zahrnovala vedle klasických titulů i řadu novinek evropských a amerických dramatiků i mnoho konverzačních komedií. Spolupracoval s režisérem K. Dostalem a dramaturgem F. Götzem.

Své úvahy o divadle zveřejnil v mnoha statích a knižních publikacích, v nichž obhajoval zejména zásady expressionismu a civilismu a také práva režiséra v moderním divadle.

18. března 2005 jsme si připomněli nedožitě pětadesáté narozeniny herečky **Jany Březinové** († 29. 5. 2000). Po absolutoriu DAMU v roce 1965 získala své první angažmá v Divadle v Příbrami (1965-1971). Do činohry Národního divadla nastoupila v roce 1972 a do roku 1998 zde vytvořila více než čtyřicet různorodých postav – dramatických, veseloherních i pohádkových. Debutovala Johankou z Fryovy hry *Dáma není k pálení*, mezi její další výrazné role patřily např. Roxana v Rostandově *Cyranovi z Bergeracu*, Perla v Caldwellově a Kirklandově *Tabákové cestě*, Airopa ve Vrchlického a Fibichově melodramu *Smrt Hippodamie*, Slávka Hlubinová v Šrámkově *Měsíci nad řekou*. Hrála titulní Maryšu ve hře bratří Mrštíků, Marii v Daňkově *Věvodkyni valdštejnských vojsk*, Královnu v Shakespearově *Hamletovi*, Kněžnu v Jiráskově *Lucerně*, Goneril v Shakespearově *Králi Learovi*.

Naposledy ji mohli diváci vidět 26. ledna 1998 v jedné z aktovek Mittererovy *Návštěvní doby*. Herectví Jany Březinové bylo přesvědčivé, ona sama byla ušlechtilá, obětavá a statečná žena.

PhDr. **Eva Soukupová**

se narodila 23. 12. 1918 v Písku. Před druhou světovou válkou studovala medicínu v Praze. Studia musela přerušit po uzavření českých vysokých škol. Po válce, v roce 1945, přestoupila na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy. Zde absolvovala studia bohemistiky a divadelní vědy. Již během studia pracovala na tehdejším ministerstvu informací a osvěty. Byla tajemnicí Ivana Olbrachta, působila také na knižním odboru u Františka Halase. Pracovala rovněž jako vedoucí divadelní sekce a posléze šefovala celému odboru umění. Stála u zrodu Divadelního ústavu a od roku 1959 do poloviny osmdesátých let působila ve funkci ředitelky této instituce.

Je spoluzakladatelkou mezinárodní scénografické výstavy Pražské quadriennale, jejíž první ročník se konal v roce 1967. O rok později v přímé souvislosti s úspěchem Pražského quadriennale vznikla mezinárodní organizace scénografů, divadelních architektů a techniků – na této aktivitě se Eva Soukupová jako ředitelka Divadelního ústavu významně podílela a vykonávala též vedoucí funkci v generálním sekretariátu této organizace.

Eva Soukupová se věnovala také publikační činnosti, je autorkou řady odborných statí z oblasti scénografie, které uveřejňovala i v zahraničí.

Nejedlý byl žába na prameni české kultury...

Bývalá ředitelka Divadelního ústavu Eva Soukupová vzpomíná na práci v této instituci, na ministerstvu i na setkání s herci... Vzdělaná, razantní a schopná žena, která s režimem uměla vždycky vyjít. Taková byla Eva Soukupová v čele Divadelního ústavu. Bezpochyby však páčila svíčku z obou stran a jsou lidé, kteří jí nemohou přijít na jméno. Jiní zase vzpomínají, jak jim v těžké situaci pomohla. Dokázala ovšem prosadit pozitivní věci a způsob, jakým svých záměrů dosahovala, je v mnohém podobný například obratným metodám někdejšího ředitele Národní galerie Kotalíka. Eva Soukupová byla stejně jako on odborník a divadlo jí nebylo lhostejné.

V polovině devadesátých let jste se definitivně odstěhovala z Prahy do Písku. Proč právě sem?

Pocházím odtud a celý život jsem víceméně prožila jinde. Narodila jsem se čtyři měsíce po smrti svého otce. Maminka měla hospodu a zemřela, když mi bylo sedm. Vychovávala mě sestra, její muž byl zvěrolékař a moji oba bratři také. Sestra s mužem měli statek a hřebčín na Moravě u Kroměříže a tam jsem vyrostla a studovala gymnázium.

Před válkou jsem se vrátila do Písku a odmaturovala ve Strakonících. Měla jsem vždycky moc ráda zvířata, pořád jezdila na koni. Pak jsem spadla a vypadalo to, že budu chromá. Pomohl mi tenkrát Špidlův dědeček, který měl z první války zkušenosti s válečnou chirurgií. Toho si dobře pamatuju, vodil tady v Písku svého malého vnučka za ruku. Po maturitě jsem šla studovat medicínu do Prahy, ale po prvním roce zavřeli vysoké školy.

Co vás tedy přivedlo k divadlu?

Za války jsem hrála v Písku ochotnické divadlo, režisér Krška tu dával dohromady *Střibný vítr* s mladým Hrušínským a bordelmamá měla hrát sestra evangelického faráře, který jí to ale zatrh. Tak Krška obsadil manželku zdejšího zlatníka a té to zase zakázal on. Na poslední chvíli jsem to musela vzít já.

Po válce jsem chtěla pokračovat ve studiu medicíny, ještě jsem absolvovala všechny pitvy, ale nějak mi to nesedělo. Pak jsem jednou šla po nábřeží a potkala budoucí matku Radka Johna a ta mi řekla, že jde z filozofické fakulty a že tam budou přednášky o divadle. Má prý přednášet Kouřil, Mukařovský a Honzl. Šla jsem pořád dál a přemýšlela, až jsem došla k budově fakulty, vstoupila a nechala se přepsat.

Hned na začátku jsem měla velký spor s Janem Kopeckým, který se pustil do Klicpery, že už se nikdy nebude hrát. A ten si to dobře zapamatoval: když jsem pak v roce 1946 šla do Národního divadla ucházet se o místo lektora dramaturgie, tak on a Jaroslav Pokorný mě rychle vyprovodili, že už tam žádné další místo není.

Vy jste během studií už sháněla místo, to přece tenkrát nebylo úplně běžné?

Potřebovala jsem ho, protože nebylo možné, aby mě sestra živila. Podařilo se mi dostat na ministerstvo kultury k Františku Halasovi. Tam jsem celou dobu studií pracovala, ale žádné úlevy jsem neměla. Když jsem dělala poslední zkoušku, bála jsem se to Ivanu Olbrachtovi, který byl mým šéfem, říct, protože, co kdyby mě vyhodili.

Ministerstvo už tehdy sídlilo ve Valdštejnském paláci...

Tenkrát tam bydlela ještě velmi čiperná hraběnka Valdštejnová se svou komornou a Václav Kopecký jí posílal k narozeninám cigarety a datum narození vytvořen z fialek. Nejvíc mi ale pil krev Zdeněk Nejedlý. Byl to hrozný dědek, žába na prameni naší poválečné kultury. Nejdřív byl problém se spisy Aloise Jiráska, dohodlo se, že se budou vydávat, lidé si je předplatili, byla to velkolepá akce. Jenže Nejedlý chtěl všechno redigovat a psát předmluvy a doslovy a vůbec to nestíhal. Mnozí si začali stěžovat a nastal průšvih.

Chtěli to svalit na tiskaře, že neplní plán, a svolala se schůze, na které vystoupil jeden tiskař a řekl, ale pane profesore, my nemáme co dělat, když od vás nedostaneme rukopis. Nejedlý ani nemrknul okem a začal řečnit, že to je záškodnictví a podobně. Pak zase za mnou přišli organizátoři Smetanovy Litomyšle, aby proboha už nemuseli hrát *Prodanou nevěstu*, že už jim na to lidi nechtějí chodit. Tak jsem na to kývla a byl další průšvih, Nejedlý si mě pozval na kobereček a strašně dlouho vykládal o Smetanově významu. Můj tajemník se pak nějak vytratil, asi šel volat do Litomyšle a oni pak zavolali zpět, že už tedy *Rusalku* nechtějí, že se pokorně vracejí k *Prodance*.

Zažila jste tam i nějaké kladné postavy?

Nejlepší ministr byl Kahuda, který nebyl členem ÚV a skutečně chtěl dělat pozitivní věci. Když nastoupil, tak nás všechny svolal do velké posluchárny na filozofické fakultě. A tam

promlouval, co si jako představuje, ale taky pravil, že se s některými lidmi bude muset rozloučit. A mluvil o úředníkovi, který povolil vystupovat Vlastovi Burianovi, a ten prý chodí na jeviště ožralý a dává lidem čichat ponožky. Když skončil, tak jsem se přihlásila a řekla, že Burianovi jsem to podepsala já, protože je to vynikající herec, který by se nikdy nesnížil k tomu, aby hrál opilý nebo mával divákově před nosem fuseklí. A dodala jsem, že mimo jiné uměl báječně hrát opilce, a když může v divadle hrát Otomar Korbelař, který vystupoval jako Körber, a Maria von Buchlow, jinak Zita Kabátová, tak proč by nemohl Burian. Ten nikdy nic proti Čechům nebo Židům za války nedělal.

Hodili na něj, že v rozhlase vystupoval v kolaborantských skečích, ale já to „ajvaj, ajvaj, Židi nesměj na tramvaj“ v rozhlase slyšela na vlastní uši a říkal to herec Viktor Očásek. To je takový paradox, že Očásek pak výtečně hrál v Radokově *Daleké cestě*, to jsou herecké osudy. Kahuda řekl, že si pomluvy kolem Buriana prověřil a to se také stalo. Za měsíc si mě zavola a řekl: „Evo, jsme kamarádi.“

Z doby po válce si jistě pamatujete mnohé osobnosti, které vešly do dějin českého divadla. Jak vzpomínáte na E. F. Buriana?

Byla velká chyba, že mu po válce dali hned tři divadla. To byla práce Kouřila, který s ním pracoval před válkou. Burian měl na starosti Brno, Karlín a svoje Děčko, ve skutečnosti ale neřídil nic. Ze začátku jsem tam chodívala a inscenace se mi moc líbily, třeba *Bílé noci*. Úplně nepochopitelný pro mě byl *Sen jednoho vězně*, což byla jeho inovace *Romea a Julie*.

Mnozí teatrologové ale právě tuto inscenaci vyčevalují...

Tak to neviděli a vymýšlejí si, bylo to nepochopitelné, neuhrané, nezvládnuté. Burian začal mít velikášské choutky. Chodil v uniformě a byl úplně vedle, stal se úplně jiným člověkem a režirování mu vůbec nešlo.

Mohu to posoudit, před válkou jsem všechny jeho inscenace viděla a byly skvělé. Vzpomínám, jak Burian ke mně na ministerstvo přišel se svým správním ředitelem, že když někam jede se svým řidičem, tak si nikdo nevšimne, že vezou národního umělce. On by si tedy přál, aby jeho řidič měl uniformu. Myslela jsem, že si dělá

srandu, a pak ředitel vytáhl lejstro, abych to podepsala. Nakonec mě napadla spásná myšlenka, ať si uniformu vezmou z fundusu divadla, a oni se toho chytli.

Burian také prý napsal na Alfreda Radoka udavačský list do Moskvy. Víte o tom něco?

O tom konkrétně ne, ale o jejich vztahu po válce ano. Radok hned v květnu 1945 začal na bývalé Kleine Bühne na Senovážném náměstí zkoušet *Vesnici žen*. Tehdy tam hrála Blanka Waleská a Světlá Amortová, ta tam nadělala ošklivé drby. No a Radok tím pádem neměl čas běžet za Burianem, který hrozně žárlil, a když se k němu do divadla konečně vypravil, tak ho nepřijal. A pak měl nějaké hloupé řeči a narážky na jeho židovský původ.

Zmínila jste Světlu Amortovou. Vlasta Chramostová ve svých pamětech jmenuje jí a tři herečky, které žádali trest smrti pro Jiřinu Štěpničkovou. Text pro prokurátorku podle ní podepsaly ještě Soňa Neumannová, Světlá Svozilová a Jarmila Švabíková. Víte něco jiného?

To byste musela vědět, co byla Soňa Neumannová (dcera S. K. Neumannova, pozn. red.), chudák její manžel Jan Škoda (režisér vinohradského divadla, pozn. red.). Byla to mrcha a špatná herečka a její bratr Standa od ní daleko nepadl. Neumannová ovládala Škodu a celé divadlo, každý se jí bál. Ona tu akci při procesu zorganizovala.

A jak to, že onen list údajně podepsaly jen čtyři herečky?

Jaképak čtyři, vždýt to byla schůze ROH, všichni až na ty, kteří se nedostavili, to podepsali. Chvalina byl jedním z asi tří lidí, kteří „petici“ nepodepsali. Pak ji Neumannová a Ota Sklenčka nesli k soudu, ale vím, že to Sklenčku celý život hrozně mrzelo. A Jiřina mě pak po letech líčila, že prokurátorka jí tenkrát lejstro ukázala a řekla podívejte se, jaké máte kamarády.

Jiřině Štěpničkové, zdá se, kolegyně nedaly pokoj. Říkalo se také, že ona i další dámy si došlápaly na ÚV, aby Adině Mandlově sebraly titulní roli v muzikálu Hello, Dolly, který se chystal v roce 1966 v Karlíně...

To je nesmysl. Ludvík Žáček, tehdejší ředitel Hudebního divadla, jezdil od Anglie a spával u Adiny. Ta mu občas i podstrčila peníze, kterých sama moc neměla. Žáček ji pozval,

aby tu hrála. Ale ono to nešlo, viděla jsem ji hrát za války a byla to hrůza, stejně jako Lída Baarová. Mandlovou vycvičil Haas pro film jako opici. Když začala zkoušet, tak to s ní ještě alternovala Nelly Gaierová. Adina ale nemohla zpívat a věděla to, tak si vyžádala u Žáčka mikrofon, tenkrát žádné mikrofony nebyly. A ke mně do ústavu přilítla Jiřina, rozčilená, že Adina bude hrát divadlo, zatímco ona nic skoro nemůže. Řekla jsem jí, ale Adina bude zpívat, Jiřina se začala šíleně smát a víc už se o to nezajímala. Protestovaly jiné, ale nikoho to moc nezajímalo, Adina, když slyšela Nelly, to vzdala sama.

Setkala jste se s ní pak ještě?

Jednou – v Salcburku na operním festivalu. Jeli jsem tam s nějakým Kaiserem z ministerstva, ten neuměl ani pípnout německy. Bibi Haasová nám obstarala nóbli bydlení. Měla jsem tam psa a ráno jsem ho musela venčit. Mluvila jsem česky a Adina mě slyšela a běžela ke mně. Říkám si, teď bych měla zdrhnout, přijde Kaiser a bude průsvih. A taky že jo – i s manželkou, představila jsem je, a manželka byla z Adiny celá pryč. Pak nás ještě Adina pozvala k sobě domů, moc chtěla navštívit Československo. Říkala, že nemá peníze a že je po nemoci – prodělala tuberu. Chtěla se vrátit do Anglie, protože na Maltě se jim s mužem nevedlo.

Odjeli jsme a před hranicemi se Kaiser opatrně ptal, jestli budu psát zprávu, a abych tam raději nedávala, že jsme se s ní viděli. To mě pobavilo, čekala jsem, kdy to vybalí.

Jaké byly v soukromí prvorepublikové hvězdy Adina Mandlová a Lída Baarová?

Lída byla moc hodná holka, ale hloupá a na to došla. Adina byla mazaná a zlá. Pak jí život převálcoval, a tak byla hodnější a velkorysá.

Jak to bylo s nadací Eduarda Vojana pro staré herce?

Již dříve existovala nadace při Tylově divadle, kterou založil průmyslník Bartoň z Dobenína. Ten tam vložil peníze a poskytl pozemky na Zbraslavě, na nichž měl vzniknout dům pro herce. Peníze tam dalo víc lidí, Eduard Vojan byl asi nejznámější. Nadace měla správní radu a její tajemnice mně řekla, že komunisti po roce 1948 peníze ukradli.

A co suma, kterou odkázal českým umělcům Hugo Haas?

Jeho vdova Bibina dala na nadaci deset tisíc dolarů, byla jsem u toho. Bylo to po Haasově smrti začátkem sedmdesátých let. Tehdy byla schůze na AMU a ji tam vítali a ona peníze svěřila A. M. Brousilovi s tím, že zakládá nadaci pro režiséry a herce. Brousil chtěl, aby finance zůstaly ve Vídni. Pak Bibině pořád říkal, že s nadací jsou potíže, na ÚV měl někdo prohlásit, proč prý tu má být fond po nějakém Židovi. Tak se založení odkládalo, Brousil se vymlouval tak dlouho, až se peníze vypařily.

Jak vzniklo Pražské quadriennale?

Divadelní ústav v šedesátých letech připravoval výstavy pro scénografické biennale v Sao Paulu a Československo odtamtud stále vozilo ceny, první, kdo ji dostal, byl František Tröster. Pak vznikla myšlenka, že by se část expozice přenesla k nám. Dostal to na stůl ředitel Národní galerie Jiří Kotalík. Ten ale chtěl pět miliónů, které na ministerstvu neměli. Obrátili se na mě, jestli by se to nedalo udělat levněji. Řekla jsem si, vždyť nejdražší na tom je transport, hlavně lodní doprava. Proč bychom tedy nemohli výstavu uskutečnit rovnou u nás a jednou za čtyři roky. Chtěli to na papíře, tak jsem to spočetla za mi-

lión sto tisíc. Na to kývli, a že projekt musí mít název. Vymyslela jsem Pražské quadriennale, v Divadelním ústavu jsem ale narazila, kdo prý to bude dělat, ale pak si dali říct. První PQ se dělalo na koleně s Jarmilou Gabriellovou, Věrou Ptáčkovou a Vladimírem Jindrou.

Divadelní ústav se za normalizace podílel na zákazech nepohodlných inscenací, v divadlech vznikala často i oprávněná nenávisť k této instituci. Jak to fungovalo?

Odjakživa panoval rozpor a nenávisť mezi ministerstvem kultury a ÚV. Ministerstvo nenávidělo ÚV, které zase mohlo zakázat, co potřebovalo, a tvářit se, že to zakouslo ministerstvo. Tehdejší šéf činoherního oddělení Machek měl kamaráda na ÚV Bureše, který byl hrozně hloupý, a ti dva spolu intrikovali. Ministerstvo po nás chtělo posudky, zamítla jsem to a tihle dva se domluvili, že to bude výtečné. Proti tomu jsem už nemohla nic dělat.

Ani jako ředitelka?

Nešlo to, svolala jsem pár lidí, byl tam i Jan Procházka, a řekla jim, teď se musíte rozhodnout – buď budete pracovat pro divadla, nebo pro ÚV, je to na vás. Dělo se ale leccos. U Burianů měli uvést rumunskou hru, v níž šlo o to, že manželka okresního tajemníka má podvratáka a chce, aby

vyhrál psí soutěž krásy. Byla to taková krotká socialistická satira a my ji doporučili. Herec Jiří Holý ale odkráčel na městský výbor strany, že v tom nebude hrát, protože jde o útok na stranu, tak jsme to odpískali. Takových záležitostí bylo dost a ne vždy lidé z divadel vyšli jako kladní hrdinové. A také se leccos překroutilo.

Jeli jsme do Ostravy na schvalovačku hry Heleny Albertové *Letní kino život*, ve vlaku jsme se domluvili, že tomu pomůžeme. Třeba, že se domluvíme na nějakém škrtu a tak. Chtěla jsem, aby k tomu zavolali režiséra Jana Kačera, a pak přišel ředitel divadla Zdeněk Starý, který byl jen prodlouženou rukou strany, a řekl – já už jsem zavolal na výbor, že to stahujeme. Nikdo u toho nebyl, takže pak se říkalo, že jsme přijeli z Prahy a zatrhli to.

Do Divadelního ústavu jste přijala například vyhozené dramaturgy Karla Krause, Otta Roubínka. Jak se to podařilo?

No jo, a oni mě pak pořád kritizovali. Musela jsem dokola psát zdůvodnění, proč jsem je ještě nevyhodila, a tak se to nějak překlepalo. Celý život jsem musela smolit zdůvodnění různých volovin, které si někdo vymyslel, až jsem se v tom naučila chodit.

(Jana Machalická, LN, 19. 8. 04)

ZE SVĚTA HUDBY

Státní opera uvedla Mošovu a Mertovu novinku *La Roulette*

První opera z autorské dílny Stanislava Moši a Zdenka Mertvy měla minulý týden premiéru ve Státní opeře Praha. Úspěšní muzikáloví tvůrci ji nazvali *La Roulette (Ruleta)* a na scénu přivedli v původním fantastním příběhu manžele, kteří se po návštěvě kasina stávají obětmi kolotoče náhod a situačních zvrátů.

Premiérové představení musel kvůli onemocnění Bohumila Gregora převzít dirigent František Drs, který s ním dílo připravoval. Gregor byl předtím také Mertovým konzultantem.

Novinku nabídl Merta divadlu před více než rokem. Ředitel Jaroslav Vocelka byl prý nejprve trochu překvapen, ale výsledek podpořený úzkou spoluprací skladatele s renomovaným dirigentem ho nakonec přesvědčil.

Kompozičně se přiblížil operou *La Roulette* současně vážné hudbě podle svých slov zatím nejvíc ve svých dílech pro hudební divadlo. Doposud to byly muzikály a nedávno také opereta. V opeře nemusel řešit, jestli je dostatečně líbivá. Je si vědom, že napsal hudbu méně povrchní a hlubší. Do konce sezóny je plánováno sedm repríz.

Bambini di Praga

Policie rozšířila obvinění sbormistra Bambini di Praga Bohumila Kulínského o další případy. Kulínský je nyní stíhán za sexuální zneužívání celkem 42 někdejších členek sboru. Policie nechce k obviněním sdělit podrobnější informace. Trestná činnost Kulínského spadá podle policie do let 1984-2001. Kulínský je od 25. listopadu ve vazbě, aby neovlivňoval svědky. Takzvaná koluzní vazba může podle zákona trvat tři měsíce, v případě Kulínského lhůta vypršela 25. února. Obvodní soud se však ztotožnil s názorem žalobkyně, že nebezpečí maření vyšetřování stále hrozí, a tříměsíční lhůtu prolomil.

Nejlepšími zpěváky na Slovensku jsou Smatanová a Žbirka

Miroslav Žbirka a Zuzana Smatanová jsou podle akademiků populární hudby nejlepšími slovenskými zpěváky v roce 2004. Cenu Aurel v kategorii nejlepší skupina získala kapela Desmod. Ta spolu se Smatanovou vytvořila i nejlepší píseň roku, duet *Pár dní*. Sošku tučňáka s céděčkem za nejlepší album získala skupina IMT Smile. Aurela za ce-

loživotní přínos slovenské hudební kultury převzal hudebník a legenda slovenské hudební scény Janko Lehotský.

O výročních hudebních cenách Aurel, které jsou obdobou českého Anděla, rozhodovalo letos celkem 136 členů Akademie populární hudby, kteří posuzovali 57 alb a singlů a 69 videoklipů.

Opera v Národním divadle staví na současných titulech a mezinárodní spolupráci

Nejvýznamnějším projektem v Národním divadle by se mělo stát kompletní nastudování operní tetralogie Richarda Wagnera *Prsten Nibelungův*. Poslední část tetralogie *Soumrak bohů* bude dokonce v Praze uvedena poprvé. Premiéry a reprízy jednotlivých dílů se uskuteční během dubna, projekt vzniká v koprodukcii s Deutsche Oper am Rhein. Opera připravila i další české a světové premiéry – na objednávku ND vznikla opera *Montezuma*, jejímž autorem je italský současný skladatel Lorenzo Ferrero (premiéra byla 12. 3., režie Nicholas Muni). Září bude patřit u nás dosud neuvedené veristické opeře Francesca Cilea *Adriana Lecouvreur*, v titulní roli a v režii Jiřího Nekvasila se představí Eva Urbanová. Ve spolupráci s divadlem ve finském Tampere vznikne inscenace opery *Poslední pokušení* skladatele Joonase Kokkonena. Poslední částí minimalistické trilogie bude česká premiéra díla Michaela Nymana *Man and Boy: Dada*. Jako společná inscenace opery a činohry vznikne Suchého a Šlitrova *Dobře placená procházka*. Dramaturgie také věnovala pozornost studiovým projektům, které se chystají na dobu, kdy bude uvádění repertoáru na jevišti historické budovy omezené kvůli přípravě Wagnerova cyklu. V prostorách Zlaté kapličky se odehraje *Fantom opery* autorů Kofroň – Plachý – Šimáček, v Kolowratu je naplánovaná *Čtyřnotová opera a Médium skladatelů* Toma Johnsona a Petera Maxwella Daviese.

Orchestr FOK hostoval v Americe

Dvoutměsíční turné po USA absolvovali členové Symfonického orchestru hlavního města Prahy FOK. Jednalo se o jeden z nejdelších a nejnáročnějších zahraničních zájezdů v historii českých hudebních těles.

Pražští symfonikové odehráli od 15. ledna do 20. března 49 koncertů. Svoji koncertní šňůru zahájili vystoupením na Floridě a uzavřeli v Kalifornii. Řada koncertů probíhala ve velkých sálech, například v Atlantě, Houstonu, Palm Beach nebo v Kennedy Concert Hall ve Washingtonu.

Za dirigentským pultem se vystřídalo množství osobností, například francouzský šéf Serge Baudo, Čech Petr Altrichter nebo Slovák Rastislav Štúr. Jako sólisté se zúčastnili tohoto turné pianisté Martin Kasík a Američanka Navah Perlmanová.

Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK oslavil svůj návrat do Ameriky po čtrnácti letech velkým úspěchem. (mk)

Pražské jaro má dubnový prolog

Česká premiéra oratoria *Ecce homo* vloni zesnulého skladatele Jana Hanuše bude 20. dubna prologem šedesátého ročníku festivalu Pražské jaro.

Duchovní dílo s námětem křížové cesty uvedou mladí interpreti v kostele sv. Markéty v Praze-Břevnově. „Skladbu komponoval autor s vědomím, že půjde do šuplíku,“ řekl dramaturg Pražského jara Antonín Matzner. Oratorium na texty Václava Renče mělo ve zkrácené podobě premiéru ve Vídni roku 1987 pod taktovkou Václava Neumanna. Jan Hanuš v něm použil i prvky elektronické hudby. Festival Pražské jaro, který tradičně zahájí svůj hlavní program 12. května, letos připomene několika večery 70. výročí úmrtí skladatele Josefa Suka.

Zahajovací koncert byl letos svěřen London Symphony Orchestra s dirigentem Colinem Davisem. Jako v minulých letech, byl úvodní večer i tentokrát vyprodán jako první – spolu se vstupenkami na vystoupení Gila Shahama, recitál Dagmar Peckové a koncert bratří Ebenových. Celkem bylo podle ředitele Romana Bělora prodáno přes dvacet tisíc lístků.

Největší nápor zájemců o vstupenky však organizátoři očekávají těsně před zahájením festivalu. Největšími magnety jsou kromě uvedených koncertů vystoupení pěveckých hvězd Anne Sofie von Otterové a Matthiase Goerneho, večer jazzové legendy Herbieho Hancocka či pianisty Alfreda Brendela. Součástí festivalu bude i letos divadelní řada, v níž bude uvedena Wagnerova tetralogie *Prsten Nibelungův*. Festival přichystal ve spolupráci s Tancem Praha také taneční galavečer a choreografii významného maďarského umělce Puttó.

Do soutěže Pražského jara, jejíž finále je zařazeno mezi festivalové koncerty, se letos přihlásilo 46 cembalistů a 16 smyčcových kvartet z celého světa. Své zástupce má v obou kategoriích i Česká republika.

Jedním ze spoluzakladatelů Pražského jara je např. světový dirigent Rafael Kubelík nebo profesor matematické logiky Otakar Zich.

HUDEBNÍ VÝROČÍ

10. ledna 2005 uplynulo dvacet let od úmrtí legendárního českého tenoristy, sólisty Národního divadla, **Beno Blachuta** (1913-1985). U této příležitosti vydala Společnost Beno Blachuta za podpory Ministerstva kultury ČR a Nadace Český hudební fond soubor pěti CD s kompletními nahrávkami oper *Boris Godunov* Modesta Petroviče Musorgského a *Dimitrij* Antonína Dvořáka. Jedná se o historické nahrávky z archivu Českého rozhlasu, které byly natočeny v letech 1946 (*Dimitrij*, dirigent Karel Nedbal)

a 1949 (*Boris Godunov*, dirigent Karel Ančerl). Oba komplety představují celou jednu generaci sólistů opery Národního divadla. V jejich čele stojí v plné pěvecké síle jeden z nejvýraznějších českých tenoristů 20. století v kreačích, které patřily k jeho nejlepším (Lžidimitrij, Dimitrij). Slavnostní prezentace kompletu pěti CD s nahrávkami Beno Blachuta se uskutečnila ve čtvrtek 10. března 2005 ve foyer prvního balkónu historické budovy Národního divadla.

19. ledna 1910 zemřel **Otakar Hostinský**, český estetik a literární kritik. Vůdčí osobnost české estetiky 19. století. Zabýval se hlavně tvorbou Bedřicha Smetany. (95 let)

24. ledna 1705 se narodil **Farinelli** (vlastním jménem **Carlo Broschi**), nejlepší pěvec-kastrát 18. století. Působil na mnoha královských dvorech celé Evropy. (120 let)

28. ledna 1930 zemřela v Českých Budějovicích operní pěvkyně světového formátu **Ema Destinová** (*1878 v Praze). Pocházela z rodiny dobře známé a vážené v pražské vlastenecké společnosti. Její původní jméno znělo Emílie Pavlína Kittlová. Její učitelkou zpěvu byla Marie Loew-Destinn a v dramatické škole Národního divadla se jí ujala slavná herečka Otylie Sklenářová-Malá. Destinová se projevila jako skvělý jevištní talent, dokonce napsala i několik her pro ochotníky, některé z nich byly v Praze a ve Stráži sehrány. Poněvadž v pražském Národním divadle před ředitelem F. A. Šubertem Ema – sice neprávem – neuspěla, byl učiněn pokus v drážďanské opeře, ale prosadila se až v berlínské Dvorní opeře. Jejím debutem zde byla role Santuzy v Mascagniho opeře *Sedlák kavalír*. Následoval úspěch a další role. Už 10. září 1898 potvrdil císař Vilém II. Emu Destinovou prvním dramatickým sopránem berlínské Dvorní opery, ve které za 10 sezón nastudovala 43 role a zpívala 706 úspěšných představení. Mezi jinými i proslulou světovou premiéru Straussovy *Salome*. Po Berlíně si Destinová svými vynikajícími výkony získala obecnost Wagnerova divadla v Bayreuthu a také v operních domech v Mohuči, Frankfurtu, Mnichově, Velké opeře v Paříži i Národního divadla v Praze. Samostatnou kapitolu v jejím životě napsal Londýn, kde na scéně královské opery Covent Garden debutovala 2. května 1904 v úloze Donny Anny v Mozartově opeře *Don Giovanni*. Na londýnském jevišti se také poprvé setkala se svým nejslavnějším partnerem Enricem Carusem. Skutečný vrchol umělecké slávy Destinové však představovalo působení v nejprestižnější operní scéně světa, v newyorské Metropolitní opeře. Ještě předtím jí připravila ovace Praha, kde Destinová absolvovala cyklus pohostinských her v Národním divadle. Zahájila ho 8. ledna 1908 *Aidou* od Verdiho, představila se jako Santuza, Nedda v Leoncavallových *Komediantech*, Selika v Meyerbeerově *Afričance*. Nechyběla ani její role z neznámějších, Milada ve Smetanově *Daliboru*. Cyklus byl slavnostně zakončen 7. února. Ema zpívala Mařenku ve Smetanově *Prodané nevěstě* a při té příležitosti jí bylo předáno jmenování členkou Národního divadla.

Od roku 1908 však Ema Destinová patřila Metropolitní opeře v New Yorku. S úžasným úspěchem zpívala po Carusově boku roli Aidy. Nevídaného úspěchu dosáhla v Americe Pucciniho *Děvče ze zlatého západu* s Destinovou a Carusem v hlavních rolích. Oslavnou kariéru přerušila první světová válka. Během války byla Destinové její pěvecká činnost pro její vlastenecká snažení zastavena. Byla internována na svém zámku ve Stráži nad Nežárkou, kde se usídlila již na vrcholu své slávy. Díky ní je městečko v kulturních kruzích známé dodnes.

Ema Destinová, pěvkyně, herečka, spisovatelka, byla žena velice inteligentní a vzdělaná, s hlubokým zájmem o divadlo, hudbu, literaturu a výtvarné umění. Milovala i přírodu, starožitnosti a kuriozity, kterých měla i na strážském zámku bezpočet. (75 let)

26. února 1770 se narodil **Antonín Rejcha**, český hudební skladatel. Žil v mnoha městech Evropy, zanechal rozsáhlé dílo, významná je jeho činnost pedagogická. Mezi jeho žáky patřili např. Ferenc Liszt, Charles Gounod, Cézár Frank aj. (235 let)

8. března 1950 zemřel **Jaroslav Kocián**, český houslista a hudební pedagog. Interpret skladeb Johanna Sebastiana Bacha, Wolfganga Amadea Mozarta, sám byl žákem Otakara Ševčíka a Antonína Dvořáka. (55 let)

65. narozeniny slavil **Pavel Červinka** (*9. 3. 1940), dlouholetý sólista opery ND.

22. března 1910 se narodil **Eduard Haken** († 12. 1. 1996), český operní pěvec basového partu. Vynikal zejména v dílech českých skladatelů, např. Vodník z opery *Rusalka*, Kecal z *Prodané nevěsty*. V ND působil v letech 1941-1991. Byl jednou ze stěžejních osobností basového oboru, nezapomenutelným Kecalem, Vodníkem, Benešem v *Daliborovi*, Greminem, Filipem II. nebo Dalandem. Eduardu Hakenovi byla udělena Zvláštní cena Kolegia Thálie 1995 in memoriam. Hostoval i v zahraničí na předních operních scénách. (95 let)

70. narozeniny oslavila mezzosopranistka **Marie Veselá** (*7. 4. 1935). Do paměti diváků se zapsala např. jako výborný Cherubín, Závíš, Siebel, ale i Carmen, Ježibaba, Káča nebo Dorabella. Věnovala se také koncertnímu a písňovému repertoáru.

19. dubna 1925 se narodil **Vilém Příbyl** († 21. 7. 1990), český operní pěvec a pedagog. Na operní scéně představitel romantických hrdinů – Bezuchov ve *Vojně a míru*, Jeník v *Prodané nevěstě*. (80 let)

V květnu by slavila 90. narozeniny významná česká sopranistka **Drahomíra Tikalová** (9. 5. 1915 – 14. 3. 1997). Patřila k předním pěvcům první scény. Výborně zpívala Mařenku, Rusalku, Jenůfu nebo Kátu, ale vyrovnala se i s dramatickým repertoárem, např. Toscou, Aidou nebo s wagnerovskými postavami – Sentou či Alžbětou (*Tannhäuser*).

75. narozeniny slaví tenorista **Bohumil Černý** (*24. 5. 1935). V ND působil v letech 1971-1991 a ztělesnil řadu postav rozličného repertoáru. Zpíval Števu v *Její pastorkyni*, Jeníka, Dalibora, Prince v *Rusalce*, ale i Dona Josého nebo Erika v *Bludném Holanďanovi*.

27. května uplyne 100 let od narození dlouholetého dirigenta Národního divadla **Roberta Brocka** (27. 5. 1905 – 2. 12. 1979). Do ND přišel po bohatých korepeditorských a dirigentských zkušenostech v zahraničí, v Osvobozeném divadle nebo v Opeře 5. května. Jeho doménou byl klasicistický repertoár (Mozart, Gluck, Händel), ale svůj mimořádný muzikantský talent uplatnil i při nastudování děl Beethovena, Wagnera, Smetany a Janáčka nebo skladatelů meziválečné generace. Robert Brock se věnoval také pedagogické činnosti – byl profesorem dirigování na pražské AMU.

V den premiéry Wagnerova *Soumraku bohů* v Národním divadle (**14. května**) si připomeneme nedožitý 75. narozeniny vynikajícího hlavního sbormistra ND **Milana Malého** (*14. 5. 1930), který zemřel 28. listopadu 2004 po krátké těžké nemoci. Po absolutoriu na Pedagogické fakultě UK byl v letech 1953-1955 asistentem Jana Kühna v Českém pěveckém sboru. V roce 1956 absolvoval obor dirigování na pražské HAMU a téhož roku byl angažován v Národním divadle v Praze, nejprve jako korepetitor a po půl roce jako sbormistr. V letech 1976-2000 zde vykonával funkci hlavního sbormistra. I po svém odchodu do důchodu s operou ND pravidelně spolupracoval, naposledy zde v roce 2003 připravil obnovou premiéru Dvořákova *Čerta a Káči*. Započatou práci na prvním historickém uvedení Wagnerova *Soumraku bohů* na scéně ND, které je naplánováno na květen 2005, již bohužel nemohl dokončit. V letech 1956-2000 nastudoval Milan Malý v ND sborové party téměř všech operních premiér. Jeho umělecká práce s pěveckým sborem je zachycena rovněž v řadě rozhlasových, televizních i gramofonových nahrávek. Umění Milana Malého mohli poznat rovněž diváci v zahraničí, např. od roku 1968 se podílel ve funkci zástupce hlavního sbormistra na 29 ročnících prestižního wagnerovského festivalu v německém Bayreuthu. Všestranností, smyslem pro různé hudební styly, spolehlivostí a především mimořádnou náročností k sobě i druhým patřil k nejvýznamnějším osobnostem našeho sborového umění. S Milanem Malým odešla nejen významná umělecká osobnost, ale i laskavý člověk a dobrý kolega. Jeho dílo zůstane navždy

spjato s uměleckým profilem opery Národního divadla v Praze.

29. května 1935 zemřel skladatel **Josef Suk** (*4. 1. 1874). Jeho nadání, vykvetlé z učitelské tradice, pěstovali na konzervatoři Benewitz, Stecker a Dvořák. Tvůrčí práci, již v mládí velmi slibně zahájenou, podstatně brzdilo členství v Českém kvartetu, přísnost autokritiky, těžké životní zkoušky a bolestné duševní krize. Později byl také značně zaneprázdněn učitelskou činností na konzervatoři (od roku 1922).

Bezprostředním muzikantstvím a svými všestrannými vlohami připomíná Suk Dvořáka, jehož instrumentální bohatství ještě vystupňoval a individualizoval. Reagoval na světový vývoj a umocnil básnickou náladovost a výraznost své mluvy zvláště ve složce melodické a rytmické. Dal svému lyrismu po konstruktivní a stavebné stránce takovou rozmanitost, že se přiřadil k největším zjevům české hudby. Tento vývoj se odráží především v orchestrální tvorbě. *Smyčcová serenáda* (1892) a *Symfonie E dur* jsou ještě plně dvořákovské, ale již v hudbě k Zeyerovým pohádkám *Radúz a Mahulena* a *Pod jabloní* silně vystupují Sukovy osobní rysy. Přesahují do bizarních oblastí ve *Fantastickém scherzu*, poněkud ustupují v symfonické básni *Praga*. Pak se začíná řada symfonických děl, která spolu tvoří velký celek. Smuteční symfonie *Asrael*, hudební báseň *Pohádka léta, Zrání a Epilog*. Důležitým svědectvím boje o vlastní styl je vášnivá houslová *Fantasia g moll* s orchestrem.

JEDNOU VĚTOU

- 11. 4. začíná v Praze týden módy Prague Fashion Week; potrvá do 18. dubna.
- 14. 4. – premiéra filmu režiséra Filipa Renče *Román pro ženy*, který byl natočený podle stejnojmenné knihy Michala Viewegha.
- 15. 4. – uzávěrka čtenářské ankety čtvrtého ročníku výročních knižních cen Magnesia Litera o nejoblíbenější českou knihu roku 2004. Vítězná kniha bude vyhlášena v rámci slavnostního předávání cen Magnesia Litera 25. dubna.
- 16. 4. budou v Tachově vyhlášeny vítězky mezinárodní literární soutěže O Tachovskou renetu. Své příspěvky v próze i poezii mohly přihlásit ženy do dvou věkových kategorií – do 35 a nad 35 let.
- 17. 4. se v Národním divadle v Praze uskuteční první premiéra operní tetralogie Richarda Wagnera *Prsten Nibelungův*. Premiéry oper *Zlato Rýna*, *Valkýra* a *Sigfried* se uskuteční vždy po týdně od 17. dubna. Závěrečná část *Soumrak bohů* bude 14. května 2005 uvedena vůbec poprvé a bude součástí festivalu Pražské jaro.
- 25. 4. budou vyhlášeny ceny Magnesia Litera 2005 za nejlepší knihy roku 2004. V rámci večera bude také vyhodnocena čtenářská anketa o nejoblíbenější českou knihu roku 2004. Slavnost uvede České televize na programu ČT 2 od 20:00.
- 30. 4. se koná v Českém Těšíně na Karvinsku na česko-polském pomezí nad tokem Olše multimediální projekt nazvaný podle polského jména řeky Olza. Tvůrcem je podnikatel a hudební skladatel Lešek Wronka. Projekt vychází z legend a bájí zdejšího kraje z Beskyd. Bude to mozaika složená ze scének, hudby a tance.
- květen – Výstava „Habsburské století – Praha a české země v dunajské monarchii 1791-1914“, která se konala od 16. června do 19. září 2004 v Praze, se stane stálou expozicí zámku Ctěnice v Praze 9.
- Od konce května do poloviny září se má v industriálním prostoru haly v pražském Karlíně konat druhý ročník přehlídky současného umění Prague Biennale.
- V květnu má být otevřen letohrádek Kinských v Praze 5, dlouholeté sídlo stálé expozice národopisného oddělení Národního muzea. Po náročné rekonstrukci, kdy byla stavba na podzim v roce 2003 zkolaudována, má být otevřena nová expozice lidové kultury.
- V květnu by mohl být v Praze na Klárově odhalen Pomník obětem odboje za druhé světové války. Soutěž na pomník vypsal radnice Prahy 1.
- V květnu se v pražském Divadle v Dlouhé bude konat sedmý ročník festivalu Dítě v Dlouhé.
- Jihočeský kraj podpoří výstavu „Růže a meč“, která od května do října 2005 ve Vyšším Brodě na Českokrumlovsku a rakouském Schläglu (Drkolné) bude součástí rozsáhlého programu oslav 200. výročí narození německy píšícího spisovatele Adalberta Stiftera (1805-1868).
- 5. 5. v Praze na Výstavišti začíná 11. mezinárodní knižní veletrh Svět knihy Praha; potrvá do 8. května. Centrální expozice bude věnována Slovinsku.

- Na začátku května začne v Třeboni na Jindřichohradecku čtvrtý ročník mezinárodního festivalu animovaných filmů AniFest; potrvá do 11. května. Zájemci o účast se mohou přihlásit i na internetu www.anifest.cz.
- 12. 5. začíná v Praze šedesátý ročník mezinárodního hudebního festivalu Pražské jaro 2005. Festival zahájí Londýnský symfonický orchestr s dirigentem Colinem Davisem uvedením Smetanovy *Mé vlasti*. Tematicky bude Pražské jaro věnováno skladateli Josefu Sukovi a Johannu Sebastianu Bachovi. Festival 4. června zakončí koncert Symfonického orchestru Bavorského rozhlasu s dirigentem Marissem Jansonsem.
- 14. 5. se koná na Konopišti na Benešovsku finále 14. ročníku národní přehlídky Folkový kvítek 2004, autorsko-interpretiční soutěže pro děti a mládež do 18 let.
- 19. 5. začíná v Tachově 27. ročník mezinárodního potápěčského festivalu; potrvá do 22. května.
- 24. 5. začíná ve Zlíně festival Literární květen, který do 27. května již počtvrté pořádají studenti Fakulty multime-

diálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Festival je věnován Vladimíru Holanovi. Na festivalu budou vyhlášeni vítězové literární soutěže, která je součástí přehlídky.

- 26. 5. začíná v Brně festival zábavy Brno – město uprostřed Evropy; potrvá do 5. června.
- 29. 5. začíná ve Zlíně 45. ročník Mezinárodního festivalu filmů pro děti a mládež; potrvá do 4. června. Jedním z hostů má být indický herec Kabir Bedi, známý jako představitel Sandokana. Společně s Bedim má také přijet jeho manažer Kartikeja Talreja, ředitel filmové školy Digital Academy v Bombaji.
- 31. 5. končí uzávěrka 4. ročníku literární soutěže, kterou vyhlásilo Sdružení rodáků a přátel města Žatce. Příspěvky o svých zážitcích, zkušenostech či zajímavostech spojených se severočeským městem se posílají na adresu Městská knihovna Žatec, náměstí Svobody 52, Žatec, PSČ 438 11. Slavnostní vyhodnocení nejlepších prací se uskuteční 23. června v obřadní síni žatecké radnice.

Moji nejlepší přátelé

Mám zvířata rád od dob svého nejtělejšího dětství, kdy mými nejmilejšími knížkami byly Dášeňka Karla Čapka a Karafiátovi Broučci. Ve školce nám z nich předčítala teta učitelka, nebo jak jsme ji před 75 lety říkali, a doma mi z nich před spaním četla maminka. Většinou jsem ve druhém případě před dočtením kapitoly usnul, ale bez tohoto ceremoniálu bych byl zase neusnul vůbec.

Věděl jsem, že si žádné broučky doma držet nemohu, ale když se mě jednou tatínek zeptal, co si přeju k narozeninám, prohlásil jsem bez váhání: Dášeňku! Ale ne knížku, tu doma máme. Pravou Dášeňku, jak ji má ten pán, co o ní tak hezky umí napsat. Živou, čtyřnohou.

Z vyprávění jsem věděl, že rodiče vlastnili před první světovou válkou boxera, prý krásného, věrného krasavce, který dával mamince osobní jistotu v době, kdy byl tatínek na frontě. Jenže já boxera nechtěl. Ani dvounohého, ani čtyřnohého. Oba mi připadali příliš divocí. Já chtěl Dášeňku, jemnou, poslušnou, přítulnou, jak jsem ji znal z knížky pana Čapka.

Ale v tom jsem narazil na otcův rezoltní odpor. Do bytu mi žádné čtyřnohé zvíře nepřijde, prohlásil. Trojnohé neznám a dvounohých poznáš v životě dost, řekl mi záhadně. Přej si raději koloběžku, tu jsem ochoten ti koupit. Na té se můžeš prohánět po hřišti a budeš z ní mít víc. Jenže já chtěl Dášeňku a nic jiného. A protože jsem trucoval, nedostal jsem nakonec ten rok nic.

I nejhodnější Dášeňka prý štěká a dělá hluk a špínu, prohlásil tatínek. A maminka mi se smíchem poradila, abych mu k narozeninám dal jiná čtyřnohá zvířátka, která neštěkají, špínu nenadělají a dokonce do postele k němu přítulně polezou. Když jsem se jí zeptal, jaká to zvířátka jsou, prohlásila, že prý štěnice. Ty jsem neznal, a proto jsem tatínkovi v dobré víře tlumočil její slova, ale ten mou nabídku s díky odmítl. Že prý ty by ho samou přítulností zase nenechaly spát. Sály by mu krev. A tak naše rodina zůstala bez domácího zvířete.

Na Čapkovu Dášeňku jsem časem zapomněl, můj zájem začaly poutat různé ty dvounohé Dášenky, Tamarky, Věrušky a podobné. Ty někdy také sály mou krev, ale aspoň pouze v přeneseném smyslu slova. To by čtyřnohé Dášeňky, různé její sestřenice všech odrůd a barev, o nichž se říká, že jsou nejlepšími přáteli člověka, nikdy neudělaly.

Na svou úpěnlivě žádanou čtyřnohou Dášeňku jsem mohl jen toužebně myslet. Ale i tuto vzpomínku mi nedávno pokazily novinové zprávy o napadení dětí i dospělých čtyřnohými vrahy z řad rottweilerů, kteří svým nejlepším přátelům ukousli tu ucho, tam lýtko, jinému kus tváře, takže zohavili chudáky na celý život. To že dělají svým dobrodincům jejich nejlepší přátelé?

Pak jsem si vzpomněl na heslo „policisté – tví přátelé a pomocníci“. Pěkní přátelé a ještě lepší pomocníci! Kdybych vám ukázal své pokutové bločky, co jsem už našel za stěrači svého auta, pak byste pochopili moje pocity. Pravda, ani lýtko, ani ucho mi ještě neukousli, ale kolik mi ze samého přátelství už napsali trestních oznámení! A jakou pomoc mi poskytli v nouzi, když jsem se na minutku zastavil tam, kde jsem neměl? Pak se divte! Sice přišli, ale za svou „pomoc“ mi naučtovali hned dvoumístnou, ba i trojmístnou pokutu!

Ne, ani policisty, ani kousavé psy za své přátele nechci. Přišel jsem na to, že jediní skutečně spolehliví přátelé z řad domácích zvířat jsou – rybičky v akváriu. Pokuty nedávají, nekoušou, neštěkají, ani krev nesají...

Jindřich Lion

Druhá světová válka neskončila v Moskvě, ale v Praze

Devátého května přijedou světoví státníci do Moskvy, aby si připomněli jeden z nejvýznamnějších okamžiků dějin. Konec druhé světové války v Evropě, války s nacistem. Druhá světová válka však neskončila v Moskvě, ale den předtím v Praze.

Hostitelem nejmocnějších mužů světa neměl být Vladimír Putin, ale Václav Klaus, který – když si před pár dny domlouval další schůzku s americkým prezidentem Georgem W. Bushem – mu mohl říci: „Těším se na naše příští setkání, v Praze.“

Jenže žádný Bush, ale ani Putin, ani nikdo, kdo ve světě něco znamená, se do Česka osmého května nechystá. Nikoho totiž nezveme. A to proto, že republika výročí konce války zcela prohospodařila. Teprve ve středu, tedy dva měsíce předtím, než se mají oslavy konat, se tímto tématem konečně zabývala Grossova vláda.

I když i slovo „zabývala“ je snad až příliš nadnesené na ministerské odsouhlasení seznamu akcí.

Oslavy dostala na starosti armáda, asi proto, že někdo to na starost dostat musel. Dopadlo to podle toho. Vojenští organizátoři ještě v těchto dnech ani nevědí, co bude hlavní akcí oslav, jestli přehlídka na pražské letenské pláni, oslavy osvobození Plzně, nebo poněkud absurdní dny armády v Brně.

Situaci zachraňuje filmový režisér, producent a nadšenec vojenské historie Václav Marhoul, který se rozhodl udělat na Letné vojenskou přehlídku. Jistě se na ni přijde podívat dost lidí, něco takového ostatně od roku 1985 žádný Čech neviděl. Snad přijde prezident Václav Klaus, ale to bude při vši úctě k prezidentovi i Václavu Marhoulvi trochu málo. I kdyby to dopadlo sebelépe, bude to totiž jen provinční akce trochu recesistického charakteru, o níž možná pár cizích novinářů napíše více či méně posměšné reportáže. A neopomenou dodat, jak si Češi za války užívali klidu protektorátu.

Nebudou mít tak úplně pravdu, ale do atmosféry, kterou „oslavy“ vytvoří, to zapadne. Ostatně tyto zprávy se do novin a televizí dostanou jen s problémy, protože všude se bude psát a mluvit o Moskvě. Tak jako se v minulých měsících mluvilo o Normandii, Paříži, Osvětimi.

Jistě, s Moskvou a Ruskem se Praha a Česká republika nemůže srovnávat. Ale s respektem k dějinám je třeba dodat, že Česká republika byla první nacisty skutečně okupovanou zemí a také poslední, která byla zpod tyranie třetí říše osvobozena. Cena, kterou za to svými životy Češi v odboji proti nacistům zaplatili, je srovnatelná s obětmi mnoha jiných evropských národů.

Únor 1948 a po něm následujících čtyřicet let komunistické diktatury nejsou navíc, na rozdíl od pobaltských zemí, Polska nebo Ukrajiny, důvodem k zpochybnění významu osmého května. Ten den bylo skutečně tehdejší Československo osvobozeno. Sovětští vojáci stejně jako američtí, na rozdíl od ostatních států, po nedlouhé době odešli a obnovený stát si mohl sám rozhodnout, co s nabytou svobodou. Nerozhodl se správně a další vývoj umožnil v roce 1948 komunistický puč, symbolicky dokončený v srpnu 1968 skutečnou sovětskou okupací.

Osmý květen roku 1945 ale zůstal až do listopadu 1989 posledním vítězstvím generace, která potom musela větši-

nu života prožít v komunismu. Byl dnem, kdy byla dokončena záchrana před reálně hrozící fyzickou likvidací národa. Likvidací, která by přišla stejně neodvratně, jako se nacistům podařilo v plynových komorách Osvětimi téměř dokončit „konečnou likvidaci židovské otázky“. Kdyby nebylo osmého května 1945, žádní Češi by nebyli, a když by byli, tak na Madagaskaru.

Všechny oběti komunismu prominou, ale to, co se stalo po roce 1948, nebylo ještě nic proti tomu, co by se stalo, kdyby nacisté ve válce zvítězili.

Osmý květen je proto velkým dnem, dnem národní záchrany, dnem vítězství nad největším přízrakem dějin. V Praze byl vítězný konec. Pro Čechy, ale i pro celou Evropu. To, že si to nedokážeme spolu s ostatními evropskými národy osmého května připomenout a musíme kvůli tomu devátého jezdit až do Moskvy, je naší prohrou.

Pražské oslavy mohly být velkým svátkem, oslavou nové Evropy, která dokázala po patnácti dlouhých letech překonat i to špatné, co přinesl fakt, že nacisty porazili právě sovětští stalinisté. Praha se mohla stát svobodným územím, kde si mohl své říci Putin, pobaltské prezidenti nebo německý kancléř. Praha mohla být srdcem Evropy, o němž ráda říká, že jím je. Místo toho budou na Letné pochodovat veteráni. Zaplatit pámbůh aspoň za ně. Nebýt jich, asi by Češi jen kladli věnce. Tak jako Němci.

(Luboš Palata)

Češi mají od září mít zdravotní průkazy

Každý český pacient by měl už v září dostat svou vlastní zdravotní knížku. Tento dokument s sebou ponese na každou návštěvu svého lékaře, který do něj zapíše, s čím pacienta vyšetřoval.

Podle svého prohlášení hodlá tyto změny prosadit ministryně zdravotnictví Milada Emmerová (ČSSD). Se zavedením papírových knížek ministryně počítá ve své zdravotnické reformě, kterou se jí však před vládou ještě nepodařilo obhájit. Emmerová chce, aby lékaři lidem do knížek zapisovali například údaje o lécích, které jim předepisují. Podle představ ministryně by zdravotníci do knížek měli uvádět například informace o tom, jaké léky pacientům předepisují. Knížka by mohla obsahovat třeba i data o prodělaných nemocích nebo operacích. Ministryně tvrdí, že její návrh ušetří až třetinu současných nákladů na proplácení léků. Někteří lidé totiž chodí se stejným problémem do dvou různých ordinací a lékaři potom ztrácejí přehled, komu a jaké léky vlastně předepisují.

Lékařům se nápad ministryně nelíbí. Namítají, že papírové knížky, do nichž by se měla data vypisovat ručně, jsou zastaralé a ministerstvo doktory v případech jejich zavedení ještě více zahltlí byrokracií.

Proti je i stínový ministr zdravotnictví za ODS Tomáš Julínek, kterému vadí, že zavedení knížek přijde státní kasu na stovky milionů Kč. Julínek řekl, že místo papírových knížek by měl každý pacient dostat svůj osobní účet. To znamená, že pojišťovny budou od lidí dál vybírat zdravotní pojištění. Peníze si však neponechají, ale rozdělí je na účty jednotlivých pacientů. Na tento individuální účet si bude moci každý ještě libovolně přispívat. Peníze na něj může zaslat třeba i zaměstnavatel. Z uspořené peněz by si pak pacient mohl zaplatit například pobyt v lázních, lepší protězu, nebo nadstandardní pokoj v nemocnici.

Ministryně Milada Emmerová však ve svém návrhu zdravotnické reformy počítá naopak s výrazným posílením role státu. Její koncepci vláda ještě neprojednala. Ostatní ministři Emmerové dokument vrátili s tím, že jej má doplnit o ekonomické výhledy. Její koncepci však kritizuje i odborná zdravotnická veřejnost. Lékařští odboráři potom tvrdí, že patnáct měsíců před volbami je na zahajování zásadní reformy už pozdě.

Emmerová naznačila, že její reformu by vláda mohla znovu projednat asi v polovině dubna. Ve své reformě chce například zavést tzv. páteřní síť nemocnic, která má podle ní systémem ušetřit miliardy korun. Podle Julínka to však znamená, že by stát mohl legálně vyvlastňovat soukromé ambulance a úplně tak zrušit jejich současnou síť.

(jam, čtk)

Literární noviny

Literární noviny jsou v nejisté situaci, protože jedenáct ze šestnácti redaktorů z týdeníku odešlo nebo ukončilo spolupráci. Redaktoři jsou dlouhodobě nespokojeni se způsobem práce šéfredaktora. Podle jejich názoru se Patočka kvůli svému politickému angažmá už dva roky téměř nevěnuje vedení časopisu. Šéfredaktor týdeníku Jakub Patočka odvezl v noci z pražské redakce do Brna veškeré vybavení, čímž znemožnil chod redakce. Přestěhování kanceláře potvrdili ČTK redaktoři časopisu. Podle zjištění bude redakce týdeníku sídlit v brněnské pasáži Alfa, hned vedle kanceláře Strany zelených.

Podle zástupce šéfredaktora *Literárních novin* Jana Šíchy neznamená přestěhování do Brna zrušení pražské redakce. „Ta zůstane, jen bude menší. Do Brna jsme přestěhovali jen pět počítačů,“ řekl ČTK Šícha.

Podle stanov by měla společnost do 30 dnů od odstoupení některého člena výboru svolat mimořádnou valnou hromadu. Toto jednání je ale naplánováno až na začátek května. Výbor odmítá tvrzení, že by se v *Literárních novinách* projevovaly jakékoli stranické zájmy. Patočka je členem Strany zelených, za kterou loni neúspěšně kandidoval do Evropského parlamentu. Členy strany jsou ještě čtyři zaměstnanci redakce či členové redakční rady. Redaktoři, kteří nepodali výpověď, jsou všichni ve Straně zelených.

(čtk)

Výživa pacientů v českých nemocnicích je špatná

V řadě českých nemocnic je výživa pacientů špatná. Nemocní trpí podvýživou, a to zhoršuje jejich naději na záchranu. Léčení trvá déle, spotřebují více léků a častěji umírají. Novinářům to řekl přední český odborník na výživu Zdeněk Zadák z Fakultní nemocnice Hradec Králové.

„Výživa pacientů patří k největším problémům českých nemocnic spolu s léčbou bolesti a ochranou osobních údajů,“ řekl. Nedostatečná výživa přispívá k úmrtí 5 % pacientů středního věku a až 20 % lidí nad 80 let. Podle Zadáka trpí při přijetí do nemocnice podvýživou až polovina starších pacientů, 80 % nemocných s chorobami trávicího traktu a 85 % onkologických pacientů.

Česko se v tom podle Zadáka neliší od většiny evropských zemí. V těch nejlepších je však spotřeba klinické (umělé) výživy až desetkrát vyšší. Na rozdíl od Česka tam

mají systém umožňující zjistit, že pacient trpí podvýživou, a přijmout opatření.

Zadák podotkl, že v českých nemocnicích se lékař obvykle zajímá o to, zda má nemocný bolesti, spal a měl stolic, zřídka se ale zeptá, zda jí. Ještě méně je těch, kteří dostanou od nutriční specialistiky zprávu o tom, kolik toho nemocný snědl a jak je třeba jeho výživu upravit. V důsledku nedostatečné výživy nemocným oslabuje svalstvo, včetně dechového, takže častěji potřebují dýchací přístroj. Zhoršuje se jim imunita, špatně se jim hojí rány, více trpí proleženinami. Na vyléčení potřebují více antibiotik, protože nedostatek krevních bílkovin zhoršuje jejich transport po těle. „Pacienti jsou léčeni drahými metodami, které nejsou zcela účinné, protože nemocní trpí podvýživou,“ poznamenal Zadák. Podle něj se nemocnici i finančně vyplatí, když na výživu pacientů dbá.

Studie provedená loni na oddělení chronické resuscitační a intenzivní péče nemocnice v Českém Brodě potvrdila, že cílená nutriční péče ušetří výdaje na léčení. Výdaje na výživu na tomto oddělení s deseti lůžky za čtyři měsíce stouply z 52 000 na 67 000 korun, cena antibiotik ale klesla z 213 000 na 38 000, tedy o více než 80 %.

Zlepšení by podle Zadáka měla přinést akreditace. Ta osvědčuje kvalitu péče v nemocnici, tedy i dobré zajištění výživy nemocných. Mezinárodní akreditaci zatím získala Ústřední vojenská nemocnice, těsně před jejím udělením je Nemocnice Na Homolce.

V Praze vykolejila tramvaj

V centru Prahy vykolejila tramvaj. Souprava vjela do lidí, kteří čekali na zastávce Karlovo náměstí. Následky byly tragické. Dva cestující nehodu nepřežili, další dva utrpěli těžká zranění. Na místě zasahovaly desítky policistů, hasičů a záchranářů.

Podle zpravodaje *Lidovek* tramvaj navíc zničila sloupek na nástupním ostrůvku. Na samotném voze byl pouze ohnutý plech a rozbité okno. Někteří pracovníci Dopravního podniku se shodli na tom, že místo, kde se nehoda stala, je poměrně přehledné a podobný případ zde nepamatují. Příčinou tragédie mohla být nepřiměřená rychlost tramvaje.

Nejtragičtější nehodu v Praze způsobilo také vykolejení vozu – v únoru 1982 se převrácená tramvaj střetla s protijedoucím autem, zemřelo sedm lidí. Při vůbec nejhorší nehodě tramvaje v české historii v červenci 1947 zemřelo 30 lidí a téměř stovka byla raněna. V Ústí nad Labem na prudkém svahu tehdy projela tramvaj dvě zastávky bez zastavení, až nabrala rychlost okolo 70 kilometrů v hodině. Poté vykolejila, narazila do sloupu a pak do další stojící tramvaje.

Program na bydlení

Asi 9 miliard Kč vydá do roku 2010 ministerstvo pro místní rozvoj na programy bydlení. Peníze půjdou například na podporu výstavby nájemních a družstevních bytů, půjčky na pořízení bydlení i na opravy bytového fondu. Koncepci bytové politiky schválila vláda.

„Jedná se o koncepční materiál, který formuluje zásady moderní bytové politiky západoevropského stříhu,“ řekl na tiskové konferenci po jednání vlády ministr pro

místní rozvoj Jiří Paroubek. Dodal, že podle mezinárodních dokumentů je úkolem státu udržovat rovnováhu mezi ekonomickou výkonností trhu s byty a sociální spravedlností. Součástí plánu je odstranění deformací na trhu nájemního bydlení. V příštích pěti až šesti letech by se podle ministra pro místní rozvoj Jiřího Paroubka měly nájemní byty s regulovanými činžemi zvyšovat o 8 % ročně až do 3 % z tržní ceny nemovitosti. Obce a města by měly mít možnost zvýšit nájem až o 12 %. Ministr předpokládá, že by zákon mohl začít platit od 1. ledna 2006.

K základním úkolům bytové politiky do roku 2010 bude patřit podpora nájemního bydlení pro domácnosti se středními a nižšími příjmy. Důraz má být kladen i na využití existujícího bytového fondu a jeho rekonstrukci. V právní oblasti je třeba především nový občanský a obchodní zákoník, aby se vyvážilo vzájemné postavení nájemců a pronajímatelů. Nyní je prý ve prospěch nájemníků.

„Změny se budou týkat především přechodu nájmu v případě úmrtí nájemce, výměny bytu, bytových náhrad a ukončení nájmu bytů výpovědí ze strany pronajímatele,“ uvádí ministerstvo pro místní rozvoj. Domácnosti s vyššími příjmy, u nichž se počítá se zájmem o vlastní bydlení, bude stát podle schváleného návrhu koncepce bytové politiky podporovat jako dosud, především daňovými úlevami spojenými se splácením hypotečních úvěrů. Podle situace na trhu by bylo možné poskytovat i úrokovou dotaci, která by snižovala splátky hypotéky. Domácnostem se středními příjmy, které se zaměří zejména na družstevní a nájemní bydlení, bude stát pomáhat zvýhodněnými úvěry a dotacemi družstvům. Zůstane i podpora stavebního spoření. Domácnostem s nižšími příjmy, které si nemohou pořídit vlastní ani nájemní bydlení na trhu, by měly sloužit obecní nájemní byty.

Zvláštní podporu chce ministerstvo pro místní rozvoj zachovat lidem, kteří mají ztížené podmínky pro pořízení bydlení. Jde například o mladé lidi, kteří začínají pracovat, zakládají rodiny a další osoby vzhledem k jejich věku nebo zdravotnímu stavu. V současnosti například lidé do 36 let mohou využít nízkouročenou, až 300 000 Kč půjčku na pořízení vlastního bydlení.

Nový zákon má zrychlit rekonstrukce

Vláda také připravila nový zákon o vlastnictví bytů, který pomůže vlastníkům bytových jednotek snáze se dohodnout na opravách domů. Zákon nahradí současnou normu, která byla několikrát novelizována.

V současné době je potřeba k rozhodnutí o rekonstrukci domu, např. při opravě střechy, souhlasu všech vlastníků bytů. Stává se tak, že se domluva o rekonstrukci neúměrně prodlužuje. Jeden vlastník může celou akci i zastavit. Nově bude stačit souhlas tří čtvrtin vlastníků.

Nově se také upravuje vznik společenství vlastníků jako právnické osoby. Nyní společenství vzniká ze zákona a stává se, že majitelé bytů nevědí, že společenství vzniklo. Připravovaný zákon stanoví, aby společenství vzniklo zakladatelským aktem přímo vlastníky bytů tak, jak je to obvyklé u ostatních obchodních společností. Zlepšit by se tak mělo celkové fungování společenství.

S novým zákonem o vlastnictví bytů by se měl změnit i stavební zákon. V současné době totiž podle tohoto zákona může být účastníkem stavebního řízení jen vlastník,

a nikoli společenství vlastníků. Novela zákona by měla stanovit, že účastníkem řízení může být v případech týkajících se domu nebo společných částí domu společenství vlastníků.

Kampaň k euroústavě bude mít na starosti úřad vlády

Informační kampaň, jejímž cílem je vysvětlovat lidem význam euroústavy, bude mít na starosti premiér a úřad vlády. Rozhodla o tom vláda. O zaštitění kampaně mělo zájem také ministerstvo zahraničí. Podle ODS je to další nezodpovědný krok.

Kabinet rozhodl, že komunikační strategie je vnitropolitická záležitost a navíc úřad vlády lépe zajistí koordinaci všech resortů, vysvětlil verdikt vlády Jindřich Marek z tiskového odboru. Od 1. dubna vznikne na vládě zvláštní odbor, jehož ředitelkou se stane dosavadní mluvčí českého zastoupení při EU v Bruselu Petra Mašínová. „Odbor bude přímo podléhat premiérovi,“ dodal Marek. Schválení evropské ústavy je tak klíčová záležitost, že to musí být věcí celé vlády, řekl ministr průmyslu Milan Urban (ČSSD).

Lidé by se informace o smlouvě měli dozvídat hlavně prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků. Zatím není jasné, zda kampaň bude ryze informační, nebo zda bude euroústavu přímo podporovat. Vláda rozhodla jen o garantovi kampaně, o penězích ani charakteru agitace nejednala. Urban se nicméně domnívá, že občané by měli znát plusy i mínusy euroústavy, aby se v referendu mohli kvalifikovaně rozhodnout. Věřící, že s dostatkem informací nakonec většina Čechů smlouvu podpoří.

Expert: Telecom je začátek expanze

Už v nejbližších dnech může být podepsána smlouva o prodeji majoritního podílu státu v Českém Telecomu se zástupci španělského telekomunikačního gigantu Telefónica. Ta v tendru o Telecom zvítězila s nejvyšší nabídkou 82,6 miliardy Kč.

Koupe Telecomu je podle expertů pro Telefónica odrazovým můstkem pro další expanzi dále na východ a získání nových zákazníků i mimo španělsky mluvící země. „Zajímaví mohou být mobilní operátoři v Turecku, ale také v postsovětských republikách, kde je velmi nízká penetrační síla, trh se ale dynamicky rozvíjí,“ soudí telekomunikační expert Patrick Zandl. Analytik Ricardo Seara z lisabonské agentury BPI uvedl, že na trhu se spekuluje i o operátorovi MMO2 působícím ve Velké Británii či Německu. Podle zdroje agentury Reuters zvažuje Telefónica i vstup na pražskou burzu.

Podle posledních informací si Telefónica plánuje ponechat mobilní dceru Telecomu Eurotel. Zdroj LN blízký španělské společnosti uvedl, že nevidí důvod prodávat Eurotel, protože Telefónica stála právě o celou firmu s pevnými i mobilními linkami. Firma ani nechce zadlužit Telecom. O dividendě Telecomu letos už asi nebude rozhodovat stát, ale nový vlastník. Podle ČTK se Fond národního majetku ve smlouvě s Telefonicou zaváže, že pokud bude akcie firmy vlastnit v době konání valné hromady, nebude dividendu navrhopvat, ani pro ni hlasovat. Podle posledních informací by Telefónica měla uhradit desetinu z kupní ceny do čtyř dnů od doručení podepsané kupní smlouvy,

zbytek pak po schválení regulatory Evropské unie i České republiky. Podle mluvčího firmy Miguela Angela Garzona dojde k uzavření celé transakce zřejmě ve třetím čtvrtletí roku.

Gross nabídl své křeslo Kohoutovi

Velvyslanec při EU jednání s premiérem potvrdil

Český velvyslanec při EU Jan Kohout je nejpravděpodobnější kandidát na případného nového předsedu vlády. S Kohoutem jednal současný premiér Gross. Podle šéfa poslaneckého klubu ČSSD Krause je kandidátů více. V úvahu podle některých spekulací připadá i někdejší ministr zahraničí Jiří Dienstbier. Lidovci oznámili, že stranický předseda Kalousek ani první místopředseda Kasal v nové vládě nebudou. Komunisté staronovou koalici v žádném případě nepodpoří.

Stanislav Gross

„Je to jedna z variant. Výsledek záleží na tom, jak dopadne sobotní zasedání (9. 4.) Ústředního výkonného výboru ČSSD a k čemu povedou jednání s partnery, KDU-ČSL a Unii svobody,“ řekl po setkání Jan Kohout v telefonickém rozhovoru se zpravodajem ČTK v Bruselu.

S Grosse o případném převzetí funkce premiéra Kohout podle vlastních slov nejednal poprvé, zvažovalo se to delší dobu. Na nabídku ho láká hlavně to, že by vláda byla výrazně proevropsky orientovaná a jedním z jejích hlavních cílů by bylo prosadit ratifikaci ústavní smlouvy EU. „Jako velvyslanec při Unii a bývalého člena (ústavodárného) Konventu mě tudíž oslovuje,“ řekl.

Část ČSSD s obnovením koalice nesouhlasí

Vedení ČSSD bude podle Kohouta jednat i o dalších možnostech, například o tom, že by mohla pokračovat menšinová vláda. Varianta s Janem Kohoutem v čele počítá s oporou o dosavadní „stojedničkovou“ většinu v Poslanecké sněmovně. Byla by politicky slaběji profilovaná, s důrazem na odbornost. „Bylo by to o tématech a o práci, nešlo by a ani by nemohlo jít o pokračování staré vlády,“ zdůraznil Kohout. Nemínil zatím spekulovat o složení kabinetu ani po stranické linii, ani z hlediska jednotlivců. „Důraz bych kladl na problémy, které by ta vláda měla řešit, na stabilizaci politické situace, na transparentnost a vazbu na Evropskou unii,“ uvedl. Vláda založená na sta-

ronové koalici s jiným premiérem a bez stranických lídrů, kterou jako řešení vládní krize nabízí Stanislav Gross, ale nemá v sociální demokracii jednoznačnou oporu. Mnozí poslanci i krajší politici s ní souhlasí, pro jiné je ale další spolupráce s lidovci nepředstavitelná a jsou spíše pro menšinový kabinet. Rozhodnout má v sobotu Ústřední výkonný výbor.

Jeden z vysoce postavených sociálních demokratů ČTK řekl, že se zřejmě uvažuje i o Dienstbierovi. ČSSD hledá někoho „proevropsky laděného“, kdo by byl přijatelný i pro lidovce a unionisty, ale v první řadě samozřejmě pro sociální demokraty.

Lidovecká „esa“ ve vládě nebudou

Předseda KDU-ČSL Miroslav Kalousek ani první místopředseda strany Jan Kasal nebudou v případné nově zformované vládě tří koaličních stran. KDU-ČSL také nebude požadovat více ministerstev, než měla v koaličním kabinetu Stanislava Grosse, řekl dnes Kalousek.

„Chci garantovat, že ani předseda KDU-ČSL a ani první místopředseda KDU-ČSL nebudou mít žádné personální požadavky vůči budoucí vládní exekutivě a KDU-ČSL nezneužije současnou situaci k tomu, aby chtěla snad posílit svoji situaci ve vládě,“ řekl Kalousek. Neupřesnil přitom, zda lidovci budou chtít ve vládě stejná ministerstva, která měli, a zda budou prosazovat i stejné ministry.

Lidovci se podle Kalouska budou chovat stejně disciplinovaně a stejně uměřeně jako loni v létě, kdy se ČSSD rozhodla vyměnit premiéra Vladimíra Špidlu za Stanislava Grosse. „Ani tehdy KDU-ČSL nezneužila té situaci k tomu, aby posílila svoji pozici ve vládě. Stejně zdrženlivě a loajální stanovisko zachováme i letos,“ dodal.

Komunisté zatím mimo hru

Komunisté návrh ČSSD na vytvoření vlády staronové koalice s jiným premiérem a bez stranických lídrů kategoricky odmítli. Jedinou variantu, kterou by KSČM za určitých okolností mohla podpořit, je menšinový kabinet ČSSD. Ovšem za předpokladu, že by se sociální demokraté vrátili ke svému levicovému programu, řekl novinářům po dnešním jednání výkonného výboru KSČM předseda strany Miroslav Grebeníček.

V případě, že by se pro variantu jednobarevné vlády ČSSD v sobotu vyslovil Ústřední výkonný výbor nejsilnější vládní strany, je Grebeníček připraven svolat širší vedení KSČM a rozhodnout, za jakých podmínek jsou komunisté ochotni takový kabinet podpořit.

Poslední obrat v postojích ČSSD podle KSČM svědčí o slabosti a rozpolcenosti této strany. „Vyzýváme reprezentaci ČSSD, aby našla odvahu vrátit se k tradičnímu levicovému pojetí své politiky a nepodléhala tlakům kapitálu a vnějších, republiku poškozujících zájmů... Na tahu není KSČM, i když máme promyšlené postupy různých variant vývoje,“ tvrdí vedení strany. (ČTK, iln)

Novým předsedou Akademie věd se stal prof. Václav Pačes

Akademický sněm do této funkce zvolil profesora Václava Pačese. Pro dosavadního ředitele Ústavu molekulární genetiky hlasovalo 114 delegátů sněmu. Jeho protikandidát Vladimír Nekvasil získal od kolegů 91 hlasů.

Nový předseda prohlásil, že převzal Akademii věd v tak dobrém „morálním i organizačním stavu“, že nechystá žádné revoluční změny. Za nejdůležitější úkol Václav Pačes považuje vytváření podmínek pro špičkovou vědu v České republice. „Nemůžeme si dovolit bádát ve všech oborech, na to jsme příliš malá země,“ říká nový předseda AV. Jeho vizí je mít v České republice podobné vědecké „školy“, jaké kdysi existovaly například okolo prvního českého nositele Nobelovy ceny Jaroslava Heyrovského nebo v okruhu slavného vynálezce kontaktních čoček profesora Otto Wichterleho.

Nový předseda Akademie chce podpořit zejména mladé vědce a odborníky střední generace. Profesor Pačes doufá, že z nich pak vyrostou špičkoví experti, kteří „vytáhnou“ průměrně dobré kolegy nahoru. „Odmítám dělit vědní obory na útlumové a prioritní, podporovány budou jen ty nejlepší,“ shrnul svůj prioritní cíl předseda AV ČR.

Václav Pačes se narodil 2. února 1942, jeho otec patřil k zakladatelům české urologie, bratr Tomáš je známý geochemik a hydrogeolog. V roce 1965 absolvoval Přírodovědeckou fakultu UK, o tři roky později obhájil kandidátskou práci. Od roku 1977 působí v Ústavu molekulární genetiky, v roce 1986 se stal vedoucím laboratoře, od roku 1999 je ředitelem ústavu. V roce 1992 se stal docentem, v roce 1995 byl jmenován profesorem. V letech 1993-1997 byl Pačes místopředsedou Akademie. Pačes se ve své vědecké kariéře specializoval na genetiku, jeho tým byl v polovině osmdesátých let jedním z prvních, který přečetl úplné DNA bakteriálního viru. Působil na Yaleově univerzitě a na vysokých školách v Chicagu, Seville a v Bristolu, pracoval i v Japonsku. Publikoval přes 100 prací a je spoluautorem, editorem a překladatelem pěti knih.

Udavačské stránky za pět tisíc

Herec Pavel Landovský konečně obdržel kladnou odpověď na svou žádost o vydání svazku, který o něm vedla Státní bezpečnost. Kromě několikaletého zpoždění jej nemile překvapila i cena, kterou má za kopii svého svazku Archivní službě Ministerstva vnitra ČR zaplatit. „Řekl bych, že jsem mírně nasranej,“ konstatuje Landovský otráveně. „Konečně mi přišel dopis z Pardubic s oznámením, ať si přijedu vyzvednout udavačské stránky o mojí osobě. Za jednu stránku ale po mně chtějí pět korun a ten můj svazek má 931 stránek. Tak jsem to nejdřív vzal jako dobrý vtip, ale chci spis získat, a tak holt zaplatím,“ komentuje nazlobeně fakt, že bude muset sáhnout do peněženky a vyklopit vnitru přesně 4 655 Kč.

Pavel Landovský patřil začátkem sedmdesátých let k nejpoblárnějším českým umělcům. Jenže Státní bezpečnost jej jako nebezpečného disidenta sledovala mnoho let. Čtyřicet hodin denně byl pod dozorem dvojice agentů v civilu, nesčetněkrát ho zatklí a napadli.

Nejbrutálnější útok zažil Landovský v noci na mostě Legií (tehdy 1. máje) v Praze, kdy mu příslušník StB zlomil nohu a pokusil se zraněného herce shodit do Vltavy. Donesl nebyl nikdo za šikanování národem milovaného komika postaven před soud.

I když se herec v krátké době zřejmě seznámí se jmény lidí, kteří mu po léta ztrpčovali život, neví, zda podá na někoho trestní oznámení. „Jestli budu na udavače a agenty podávat žaloby, to zatím netuším. Úředníci s vydáním

mého svazku dlouho otáleli a dnes je už řada estébáků mrtvá. Navíc nevím, jestli bych se žalobami úspěš. Dodnes totiž u soudů sedí staří soudci, kteří tam byli už za totality. Možná by bylo lepší, kdyby prezident Klaus neodmítl jmenovat těch třicet mladých soudců, kteří se starým režimem nemají nic společného,“ uvažuje herec.

Pavel Landovský ale přesto neztrácí svůj pověstný humor. Ve svém domku v Kytíně nedaleko Mníšku pod Brdy se věnuje literatuře. „Vydavatelé to se mnou mají těžké,“ přiznává. „To, co napíšu, totiž nepotřebuje úpravy, a tak se na mně nikdo nemůže přizívit. Proto moc nabídek na psaní nedostávám, ale je mi to vlastně jedno. Trochu mě mrzí, že zatím nikdo nesáhl po mojí divadelní hře, která se jmenuje *Protentokrát zbohatneme*. Napsal jsem ji k šedesátému výročí osvobození Československa velkou Rudou armádou. Je to gaunerská komedie se zpěvy a tanci a myslím, že by se lidem líbila,“ krčí rameny.

Landovský tráví dost času v sanatoriu v Nové Vsi, kde se léčí z následků dávné autonehody. „Bylo to ještě v exilu, ale občas se mi vracejí bolesti. Tak už čekám, jako všichni živočichové, na jaro. Už se těším, až se konečně oteplí, protože jenom sebevrah by se po dlouhé zimě z jara neradoval,“ podotýká herec a nově i dramatik. (dbk)

Na vatikánském náměstí svatého Petra se 8. dubna 2005 dopoledne rozloučil svět s papežem Janem Pavlem II.

Náměstí zcela zaplnili poutníci, staří a mladí lidé a státníci z celého světa. Pohřeb byl jedním z největších náboženských křesťanských shromáždění v moderní době. Vážně nemocný papež, který stál v čele katolické církve 26 let, zemřel ve věku 84 let.

Mši, kterou za účasti 164 kardinálů vedl kardinál Joseph Ratzinger, střežící ve Vatikánu čistotu víry, předcházela v bazilice uzavřená ceremonie za účasti pouze nejvyšších církevních hodnostářů. Ostatky papeže Jana Pavla II. byly poté již bez účasti veřejnosti uloženy v kryptě vatikánské baziliky svatého Petra. Zaklopení rakve mramorovým náhrobkem uzavřelo několikahodinový pohřební obřad.

Významní státníci a monarchové, jichž přicestovalo do Vatikánu zhruba 200, byli při pohřební ceremonii rozsazeni podle abecedního pořádku názvů zastupovaných států. Jen pořadí písmen v abecedě tak mnohdy oddělovalo hlavy států, jejichž vzájemné vztahy jsou v některých případech chladné nebo dokonce vůbec neexistují.

Mezi státníky, kteří se přišli naposledy poklonit zesnulému papeži, byl i americký prezident George Bush společně se svými dvěma předchůdci, Billem Clintonem a Georgerem Bushem starším. Z evropských nechyběl francouzský prezident Jacques Chirac, německý kancléř Gerhard Schröder, britský premiér Tony Blair a princ Charles, který kvůli pohřbu odložil svou svatbu. Rakousko zastupoval na pohřbu prezident Heinz Fischer a kancléř Wolfgang Schüssel, Českou republiku prezident Václav Klaus.

Americký prezident George Bush a francouzský prezident Jacques Chirac – jejichž vztahy poznamenala rozdílnost názorů na válku v Iráku – seděli ve stejné řadě oddělení pouze svými manželkami. Dále ve stejné řadě seděl iránský prezident Chátamí, který se pozdravil se syrským prezidentem Asadem, než zaujal své místo. Washington má přítom napjaté vztahy se Sýrií a žádné s Íránem.

Vzácnou příležitostí k setkání s ostatními světovými vůdci při mezinárodní události se pohřeb papeže Jana Pavla II. na druhé straně stal pro tchajwanského prezidenta Čen Šuej-piena. Kvůli jeho přítomnosti ve Vatikánu však nevyslala na papežův pohřeb delegaci Čína, která v historicky první cestě ostrovního vůdce do Evropy vidí nový výraz pokusu o formální nezávislost „své vzbouřené provincie“.

Pohřeb papeže Jana Pavla II., který se neúnavně zasažoval o dialog různých církví, byl také ekumenickým obřadem. Poprvé v historii se ho účastnili i zástupci jiných církví a náboženských společenství. Vedle kardinála Camilla Ruiniho za římskou diecézi se na posvěcení podíleli i alexandrijský patriarcha Stefanos II. jako zástupce koptských katolíků, dále nejvyšší představitel ortodoxní církve patriarcha Bartolomeos I., patriarcha všech Arménů Karekin II. i Rowan Williams, anglikánský arcibiskup z Canterbury.

Zastoupeny byly i jiné než křesťanské země, jako Sýrie, Írán a Izrael. Podle odhadu italských úřadů se mše v oblasti Vatikánu i v celém Římě účastnily nejméně dva milióny poutníků. Jen počet těch, kteří přijeli z papežova rodného Polska, prý přesáhl několik set tisíc.

Kardinál Christoph Schönborn je řazen mezi přední kandidáty na budoucího papeže

Mezi přední kandidáty na budoucího papeže média řadí i kardinála Christopa Schönborna. Uvádí to agentura APA a dodává, že šedesátiletý Schönborn pochází z Čech. Schönbornův příjezd do Říma vyvolal prý velkou pozornost sdělovacích prostředků, což potvrdilo, že je považován za jednoho z vážných uchazečů o místo nástupce zesnulého Jana Pavla II. Jedinou nevýhodou vídeňského arcibiskupa by prý mohl být relativně nízký věk – 60 let. Většina pozorovatelů se údajně domnívá, že kardinálové dají tentokrát přednost kratšímu pontifikátu, a zvolí

proto raději staršího papeže. Sbor kardinálů začne o novém papeži rozhodovat 18. dubna.

Španělský deník ABC zařadil Schönborna mezi přední uchazeče na úřad papeže s tím, že věřící si přejí papeže mladého, který se umí smát a ovládá jazyky, podobně jako tomu bylo při nástupu Jana Pavla II. před 27 lety.

Schönborn se narodil 22. ledna 1945 v Čechách v aristokratické rodině, která záhy poté uprchla do Rakouska. Devatenáct z jeho předků bylo kněžími, biskupy či dokonce arcibiskupy, jako například František (Franz Maria Karl) Schönborn (1844-1899), pražský arcibiskup od roku 1885 a kardinál od roku 1889.

Sám Christoph Schönborn je rodem hrabě a pochází z české větve starého rýnského šlechtického rodu, který se v 18. století rozdělil na větev bavorskou, rakouskou a českou. Vídeňským arcibiskupem se stal Christoph Schönborn před deseti lety poté, co musel jeho předchůdce Hans Groër odstoupit. V církevních kruzích je ceněn především za budování mostů k ortodoxním křesťanům, zejména v Rusku a Rumunsku, ale i za vstřícné vztahy k jiným náboženstvím včetně islámu a judaismu. V roce 2002 například ostře kritizoval amerického prezidenta George Bushe za to, že zařadil Írán do takzvané „osy zla“. Nedávno na sebe upozornil také návštěvou Izraele.

Při této návštěvě Schönborn označil poválečné vysídlení sudetských Němců z tehdejšího Československa za bezprávní, současně však uvedl, že bylo v zájmu míru v Evropě. On osobně byl prý ale velmi zklamán tím, že při vstupu České republiky do Evropské unie nebylo nic řečeno „o našem vyhnání“. Arcibiskup poukázal na to, že po druhé světové válce byly tři milióny sudetských Němců, kteří „přišli o všechno“, „vyhnáni“ z tehdejšího Československa. Mnozí lidé by to prý ještě dnes pociťovali jako velkou nespravedlnost, spojenci však s vyhnáním souhlasili v zájmu nastolení míru v Evropě, řekl Schönborn, který měl mít podle dřívějších plánů 11. dubna přednášku v Praze.

Kardinál Špidlík: Svatý otec nebyl demagog

„Lidské vztahy, to je jediná autorita,“ říká v rozhovoru pro LN pětáosmdesátiletý český kardinál Tomáš Špidlík, který již více než půl století žije v Římě. Tento vzdělaný muž, jehož knihy byly přeloženy ve stovce zemí, byl i učitelem zesnulého papeže Jana Pavla II.

Co v těchto dnech prožíváte, když vám zemřel tak blízký přítel, jakým pro Vás byl papež Jan Pavel II.?

Žádné drama ve svém věku již neprožívám. Ale pochopitelně je mi smutno ze ztráty přítele. Člověk vzpomíná na vzájemná setkání, rozhovory. Mně vytanul na mysli ten první. Bylo to v době, kdy Jan Pavel ještě nebyl papežem. Přijel tehdy do Říma jako krakovský arcibiskup. Poobědvali jsme spolu a já si tehdy pomyslel: „Tehle člověk, to by byl skvělý papež.“ Také jsem si ale pomyslel, že se to nikdy nestane vzhledem k tomu, že se papežem nestal stovky let nikdo jiný než Ital.

Co říkáte těm obrovským davům lidí, kteří zaplnili okolí Vatikánu, aby se přišli podívat na ostatky Svatého otce? Ateista to asi těžko může pochopit...

Ateista, neateista. Podívejte, evropská mentalita zažívá velkou změnu. Bouří se proti institucím a idejím. Jedinou autoritou se stává lidský vztah. O to ostatně šlo Janu Pavlovi, o kontakt s člověkem. Proto tolik cestoval, chtěl osobně poznávat lidi. Měl jsem na něm ale především rád, že měl svoji velkou věru, ale dokázal naslouchat i druhým, pochopit je a uznat je. Svatý otec jednoduše nebyl demagog. Myslím, že tímto svým přístupem změnil svět. Například já jsem se právě teď vrátil ze Sýrie a po-

tkal jsem tam šíitské duchovní z Iráku. Chtěli se se mnou vyfotografovat a poprosili mě, abych nezakryl svůj kříž. Rozmanitost je krásná, kdyby všichni například malovali stejné obrazy, byl by s námi konec.

Svatý otec je vyzdvihován za svou komunikativnost, řada poutníků z ulic Vatikánu ale obdivuje i jeho statečný zápas se smrtí, které se podle nich dokázal postavit tváří v tvář. A i když silně trpěl, nevyhledal pomoc v nemocnici...

Myslím, že chtěl ukázat, že i nemocný a starý člověk má svou hodnotu. Že ho nemá nikdo právo odkopnout a poslat kamsi do ústavu. Proto neabdikoval, jak to po něm někteří požadovali.

Jak myslíte, že vnímá smrt?

Na to je jednoduchá odpověď. Velmi, velmi dobře. Byl na ni připraven.

Ještě bych se vrátil k miliónům poutníků, kteří nyní míří do Vatikánu. Nepochybuji o tom, že jsou mezi nimi i Češi, přesto věřících je u nás jen nějakých 25 %. Co na to říkáte?

Myslím, že Češi mají vžitý odpor k jakékoli organizaci. Za to mohou komunisté. Chtěl bych, aby u nás lidé pochopili, že církev není žádná instituce, ale společenství lidí, kteří o něco společně usilují. Tenhle český odpor bych označil až za patologický. Vzpomínám si na adoraci tatíčka Masaryka, to se posunulo až do roviny oblibeného monarchy. Je důležité mít takovou osobnost, které je možné důvěřovat. Když vám kněz dá pouze výčet vašich hříchů, není k ničemu, může být nahrazen počítačem. Zásadní proto je, aby se takový duchovní či třeba politik snažil člověka poznat a porozumět mu, navázat kontakt.

Za pár týdnů začnou kardinálové mezi sebou volit nového papeže. Jaká mezi nimi panuje atmosféra?

Oni se mezi sebou příliš neznají, vždyť jich je víc než sto a přijeli z celého světa. Budou ale hledat někoho, kdo je spojí, ne toho, jehož ideje by mohly církev rozdělit. Je dobře, že jsou zavřeni v konkláve a nesmějí s nikým hovořit. Dobře se tak poznají. Důvěra nepochází z abstrakcí.

Máte svůj tip na nového papeže?

Vůbec ne. Za těch triapadesát let, co žiji zde v Římě, se vždycky stal papežem někdo hodně překvapivě.

Kam se bude katolická církev v budoucnu ubírat? Ustoupí z některých svých skálopevných pozic, jako například v případě odporu vůči antikoncepci či sňatkům mezi lidmi stejného pohlaví?

Papež nemůže povolit třeba ty pilulky, protože na to nemá právo, nemůže to ani zakázat. Na Petrově stolici není od toho, aby si něco vymýšlel,

musí se řídit Písmem svatým, a tam o antikoncepci nic není napsáno. Papežova moc je v tom, že zaručuje naši víru. Dokud se máme o co opřít, nemůžeme si vymýšlet. A podívejte ty potraty, mnoho vážených lékařů říká, že už od počátku je život. Je proto zcela zbytečné o této otázce uvažovat. Zabít člověka je jasný hřích. Myslím, že církev má jiný problém, a to, že Evropa vymírá. Naopak v Africe a Asii katolíků neustále přibývá. Já jsem například z jezuitského řádu, většina členů je už z Indie. Myslím si proto, že je třeba, aby své katolictví mohli přizpůsobit své mentalitě. Nemůže být všechno na základě jedné kultury. Jiný problém, který cítím velmi naléhavě, jsou uprchlíci. Nedávno jsem ve Spojených státech viděl u pumpy jakéhosi Filipince, uměl v angličtině jen počítat. Vždyť ten člověk nemohl jít ani do kostela, protože nerozuměl. Takových lidí se potom zmocňují nejrozumnější sekty.

(Eduard Freisler, LN)

Češi v platech až pětadvacíti

Podle zprávy Federace evropských zaměstnavatelů, která srovnává platy v 41 evropských státech, zaujala mezi hodnocenými zeměmi Česká republika celkem 25. místo ve výšce průměrného platu na obyvatele. Pomyslná zlatá medaile připadla Dánsku následovanému Švýcarskem a Norskem. Zároveň však studie upozornila, že Dánsko patří mezi státy s nejvyššími životními náklady. Rakušané podle průzkumu berou pouze 53 % toho co Dánové, nicméně u Čechů se jedná dokonce jen o 13 %. Ještě o 2 % méně dostávají jako mzdu Slováci. Na posledním místě skončila Moldávie, v níž průměrné příjmy dosahují pouhých 2 % dánské úrovně.

Studie nemohla než konstatovat obrovské rozdíly v příjmech, zároveň však ukázala, že difference se pomalu, ale přece jen snižují. Odhady odborníků, za jak dlouho se platy v nových členských zemích sblíží s platy běžnými v nejvyspělejších státech staré patnáctky, se značně od sebe liší. Nadšené představy o rychlém srovnávání po zkušenostech z bývalé NDR rychle a zdatně opadly. Podle optimistických předpovědí by ke srovnání platové úrovně mohlo dojít někdy v horizontu 30-40 let, někteří pesimisté však tvrdí, že celý proces bude záležitostí několika následujících generací.

Objevují se však i názory, že rozdíly v platech budou představovat prakticky trvalou konstantu. Zastánci této vize přitom poukazují na rozdíly v příjmech přímo v jednotlivých zemích, které se dlouhodobě příliš nezmenšují. Jako příklad lze v této souvislosti uvést propastné rozdíly mezi mzdami v Praze a ve zbytku České republiky.

Dlouhodobé předpovědi však v ekonomice představují velmi složitý problém a jejich spolehlivost nebývá nejvyšší. Matematické modely mohou poukázat na určité trendy,

ale skutečný vývoj simulovat nedokážou. Nevíme, jaké myšlenky budou ovládat evropskou společnost za deset nebo dokonce třicet let a jak bude vypadat stav evropské integrace. To, co dnes považujeme za spolehlivou a nezpochybnitelnou konstantu, se může za deset let jevit jako překonaný archaismus. Jedno se však jeví jako skutečně velmi pravděpodobné – v nejbližších letech se občané ČR a Slovenska srovnání svých platů s průměrem starých členských zemí nedočkají.

(MaFr)

Unipetrolu se loni dařilo

Nevidaného úspěchu dosáhl loni český holding Unipetrol – všechny jeho společnosti vykázaly hrubý zisk. Nejlépe se díky prudkému vzestupu cen ropy a zlepšené pracovní výkonnosti dařilo Chemopetrolu, jehož tržby stouply o plných 50 % na více než 27 miliard. Hrubý zisk se pak vyšplhal až 2,3 miliardy, zatímco za rok 2003 firma vykázala ztrátu ve výši 22 miliónů. Mimořádně vysoké rafinérské marže výrazně vylepšily také hospodaření společnosti Unipetrol Rafinérie, které dokázala vytvořit hrubý zisk o výši 1,47 miliardy Kč, což činí o zhruba miliardu víc než očekával plán. Prudký vzestup zisku zaznamenala i společnost Kaučuk, jejíž zisk se oproti roku 2003 více než zpětinásobil a dosáhl 437 miliónů Kč. Do zisku se dostala v roce 2004 i pardubická rafinérie Paramo, přestože rok předtím hospodařila s deficitem 142 miliónů. Podobný kousek se podařil i největšímu provozovateli čerpacích stanic v České republice Benzina, které se dokázala dostat do černých čísel ze ztráty 239 miliónů v roce 2003. A do třetice se ze ztrát do zisku převrátilo hospodaření Spolany Neratovice. U ní se vlastně jedná o největší úspěch – v černých číslech se firma ocitla po deseti letech ztrát. Přitom

ještě v roce 2003 její propad představoval 2,6 miliardy Kč. Naopak horší výsledky než v předcházejícím roce vykázala další dcera Unipetrolu, společnost Česká rafinérská. Jestliže za rok 2003 vykázala čistý zisk 331,9 miliónu Kč, o rok později její hrubý výdělek dosáhl je něco více než desetinu této sumy – 37 miliónů Kč.

Celkově zlepšené hospodářské výsledky většiny firem spadajících do holdingu Unipetrol nejenom ukazují na pozitivní vývoj v celém odvětví, ale jsou též svědectvím o úspěšné restrukturalizaci a stabilizaci holdingu, který se navíc loni nemusel potýkat s nějakými významnějšími mimořádnými událostmi jako byly třeba v roce 2002 rozsáhlé povodně, které významně zasáhly například areál neratovické Spolany. Letošní výsledky předčily očekávání analytiků a podle ekonomů mohou pozitivně ovlivnit cenu Unipetrolu při připravovaném prodeji holdingu polské společnosti PKN Orlen.

Další hospodaření holdingu nepochybně významně ovlivní především další vývoj cen ropy, bez vlivu nebude ani směr vládní politiky v ochraně životního prostředí. V souvislosti s významným členem holdingu – sítí čerpadel Benzina – se hovoří i o možné akvizici v podobě převzetí dosavadní sítě čerpadel společnosti Aral, což by nepochybně posílilo pozici Benziny jako lídra trhu. Zatím se však jedná pouze o spekulace. (MaFr)

Ztráta České konsolidační agentury rekordně nízká

Česká konsolidační agentura, která spravuje problémové pohledávky z doby transformace české ekonomiky v devadesátých letech, loni poměrně výrazně snížila svoji ztrátu – zatímco schodek za rok 2003 činil 18,2 miliardy Kč, loni to bylo pouze 3,5 miliardy Kč. Na tomto výsledku se samozřejmě podílí i postupné ubývání pohledávek spravovaných agenturou. Tento fakt dokládá i předpoklad pro rok letošní, který počítá s padesátiprocentním snížením bilanční sumy na 65 miliard Kč při odpovídajícím snížením ztráty na 1,7 miliardy Kč.

Jistě však bude velice zajímavé závěrečné vyúčtování agentury poté, co se jí podaří zbavit se všech problémových úvěrů – ukáže se tak, jak vysokou sumu museli čeští daňoví poplatníci zaplatit za rychlou proměnu ekonomiky. Samozřejmě se jedná pouze o velmi dílčí sumu, ale i tak její výše možná mnohé lidi poněkud překvapí. (MaFr)

ČEZ nejziskovější českou firmou, Komerční banka nejziskovější bankou

I když se v roce 2004 zisk českého elektrárenského giganta snížil oproti předchozímu roku zhruba o 1,5 miliardy Kč, stále zůstává se dosaženým výdělkem 12,4 miliardy Kč nejziskovější společností v České republice. Představitelé ČEZ navíc upozornili, že nižší výnosy byly způsobeny především skutečností, že v roce 2003 elektrárenská společnost zaúčtovala mimořádný příjem z prodeje svého většinového podílu ve společnosti ČEPS. Navíc zisk za rok 2004 snížila i metodická změna v účetních pravidlech.

Provozní zisk firmy naproti tomu loni stoupl na plnou třetinu na 11,2 miliardy a společnost o 1,1 % zvýšila i svou výrobu elektrické energie na 61,6 terawatthodiny. Většinu ve společnosti ČEZ drží český stát. O možném prodeji čas-

ti akcií do soukromých rukou se sice před nějakou dobou mluvílo, ale nakonec bylo rozhodnuto ponechat státní podíl v současné výši.

Podobně jako společnosti ČEZ se v uplynulém roce mimořádně dobře dařilo i Komerční bance. Její zisk dosáhl 9,3 miliardy Kč, což oproti roku 2003 znamená nárůst o 150 miliónů. Komerční banka tak obhájila post nejziskovější banky v České republice.

Nicméně dobře se dařilo i konkurenci a některé banky dokonce vykázaly ještě rychlejší vzestup výdělků – jako příklad uveďme největší banku na českém trhu – ČSOB. Ta dokázala v roce 2004 svůj zisk zdvojnásobit na 6,98 miliardy Kč. Česká spořitelna, vlastněná rakouskou Erste Bank, sice svůj zisk zvýšila pouze o 5 %, ale přesto dosáhla ještě větší ziskovosti – 7,65 miliardy Kč. A v podobných číslech by se dalo ještě pokračovat.

Dokonce i HVB, jejíž mateřská německá firma vykázala značné ztráty a ohlásila rozsáhlé propuštění, v České republice zaznamenala čistý zisk 1,83 miliardy Kč. Na druhé straně se však ze srovnání českého tisku ukázalo, že poplatky, která česká HVB požaduje od svých klientů, jsou vyšší než poplatky, které jsou od klientů banky požadovány v Německu.

Finanční sektor si v České republice vybudoval mimořádně silnou pozici, což se nepochybně projevilo i na výsledcích jeho hospodaření. Dominance bank a dalších podobných institucí je však do značné míry trendem doby a projevuje se i v jiných zemích. V České republice však tato skutečnost má trochu trpkou příchut' – není to tak dávno, co česká společnost musela zaplatit desítky miliard Kč, které se utratily v bankách v pochybných úvěrech v devadesátých letech minulého století. (MaFr)

Česká pojišťovna s dobrými výsledky

Mezi české firmy, kterým se loňský rok výrazně vydařilo, se může počítat i největší pojišťovací ústav v ČR, společnost Česká pojišťovna. Její čistý zisk loni stoupl o čtvrtinu zhruba na 4 miliardy Kč. Skvělého výsledku dosáhla především rovnoměrným růstem výnosů svých aktivit. Na pojistném loni vybrala Česká pojišťovna 41 miliard, což meziročně znamená vzestup o 8 %. Výrazně se dařilo především životnímu pojištění, které stoupl o 11 %. Ještě úspěšnější však bylo pojištění motorových vozidel, zejména havarijní pojištění, kde výše předepsaného pojištění stoupla dokonce o 15 %.

Na velmi dobrém hospodaření se podle představitelů České pojišťovny nepodílel pouze zvýšený zájem zákazníků o produkty firmy, ale také úspěšná transformace firmy a dobudování klientského servisu. A samozřejmě nelze zapomenout na skutečnost, že se Česká pojišťovna nemusela v roce 2004 potýkat s žádnou významnou živelnou katastrofou – ničivá tsunami z konce loňského roku se projevila až v letošních výsledcích, navíc klienty České pojišťovny postihla pouze minimálně. (MaFr)

Maloobchodní tržby loni rostly pomaleji

Statistická čísla dokumentující vývoj tržeb maloobchodu ukázala, že Češi začali loni více zvažovat své nákupy. Tržby loni stouply pouze o 2,5 %, což představuje nejnižší růst

od roku 1998, tedy od dob velké recese. Chut lidí utrácet podle odborníků loni přibrzdil především růst daně z přidané hodnoty u některých služeb a zboží, růst spotřebních daní a také obavy lidí z cenového vývoje po vstupu země do Evropské unie. Svoji roli hráli i menší růst reálných mezd ve srovnání s předchozími roky a rekordně vysoká míra nezaměstnanosti. Propad tržeb o 4,8 % postihl prodej benzínu u čerpacích stanic, což však analytici přičítají především rychle klesajícím cenám pohonných hmot.

Na druhé straně Češi stále více investují především do pořízení vlastního bydlení a vybavení bytu. Tyto výdaje také patří mezi hlavní zdroje poměrně rychlého zadlužování české společnosti. Loňský rok také lákaly obyvatele České republiky levné dovozy textilního zboží z Asie, což se projevilo i ve vysokém růstu tržeb v tomto odvětví.

Analýza maloobchodních tržeb za rok 2004 dále potvrdila také velkou oblibu hypermarketů v české společnosti – desítky největších obchodních řetězců vykázala asi desítiprocentní růst tržeb, přičemž nejlépe se vedlo zejména diskontním prodejnám orientovaným především na levné zboží.

Naopak maloobchodníci musí o své zákazníky tvrdě bojovat. Jejich komplikovanou situaci dokládá i skutečnost, že prodejny s méně než dvaceti zaměstnanci vykázaly pokles tržeb o 1,5 %. Lze tedy očekávat, že mnozí malí obchodníci doslova zápasí o svou existenci. Celkové výhledy v oblasti vývoje maloobchodních tržeb pro letošek však vidí odborníci vcelku příznivě.

Již výsledky za poslední dva měsíce roku 2005 podle ekonomů jasně ukázaly, že ochota lidí utrácet roste. Navíc pominul strach z Evropské unie a zatím nehrozí ani růst daní. Úroková míra se udržuje na nízké úrovni, což pocho-pitelně povzbuzuje chuť k zadlužování, a příznivě se vyvíjí i inflace. Nákupní horečkou tak bude brzdit asi jen neustávající strach z nezaměstnanosti, kterou se nedaří výrazněji snižovat. Část domácností by mohla snížit svoji spotřebu i v obavách o vývoj nájemného po připravované deregulaci a impuls ke spoření bude možná představovat i penzijní reforma, která bezpochyby zvýrazní význam soukromého „přísposobování“ k penzi. (MaFr)

Zachrání české textilky technické látky?

Textilní průmysl v celé Evropské unii se „zakymácel“ poté, co EU podlehla tlaku a otevřela své trhy pro levné dovozy z Číny. Masivní nápor asijské konkurence pocho-pitelně pocítily i české textilky. Nicméně studie Strategie textilního a oděvního průmyslu do roku 2010, kterou na veletrhu Styl v Brně zveřejnili představitelé Asociace textilního, oděvního a kožedělného průmyslu, načrtává možná východiska, která by mohla pomoci českým firmám z problémů.

Jako hlavní trend doporučuje orientaci na technické textilie, jejichž spotřeba ve stavebnictví, zdravotnictví nebo automobilovém průmyslu by měla i nadále výrazně růst. V oděvnictví by se pak podle studie měly české společnosti zaměřit především na zhotovování pracovních, ochranných, antistatických či nešpinivých oděvů.

Nicméně podobná restrukturalizace si vyžádá rozsáhlé investice, které často přesahují možnosti jednotlivých firem. Pomoci by měl operační program Průmysl a podnikání, v němž však mají šanci uspět pouze projekty přesa-

hující úroveň jednoho podniku. Textilnímu průmyslu se vláda snaží pomoci i masivním dotováním výzkumu v oblasti technických textilií, nicméně i v oblasti výzkumu a vývoje se počítá s podílem soukromých subjektů, které se za tímto účelem budou muset v nějaké formě sdružovat.

Studie Strategie textilního a oděvního průmyslu také doporučuje společností, které se ke změně svého výrobního programu neodhodlají, aby se snažily investovat především do marketingu, obchodu a vývoje a svoji výrobu podle možností převedly do země s nižšími náklady. Lze očekávat, že se řada firem bude názory studie skutečně řídit a mnohé textilní provozy v České republice uzavře. To by samozřejmě mohlo vést k dalšímu růstu nezaměstnanosti především v regionech, které se již dnes potýkají s vysokým počtem lidí bez práce. Navíc většina propuštěných by asi jen obtížně hledala nové uplatnění. Zdá se přitom sporné, zda by vlnu propuštěných mohly absorbovat závody, které svoji výrobu úspěšně přeorientují na nové podmínky a přitom zůstanou v České republice – moderní stroje pravděpodobně sníží potřebu lidské práce a navíc budou v mnoha případech vyžadovat vyšší kvalifikaci. (MaFr)

Do Locarna budou jezdit vlaky s českými podvozky

Dceřiná firma Škody Holding, společnost Škoda Transportation uzavřela s italskou společností Officine Ferrovie Veronesi (OFV) kontrakt v úhrnné hodnotě přes 150 milionů Kč (tj. asi 5 milionů €) na dodání trakčních podvozků pro úzkorozchodné příměstské vlakové soupravy. OFV podvozky potřebuje pro zákazníka, který provozuje úzkorozchodnou trať mezi Domodossolou a Locarnem, a proto požaduje speciální úpravu pro náročný horský terén.

Škoda Transportation by podle smlouvy měla dodat celkem 21 podvozků s trakčními motory, sedm podvozků bez motorů a deset kompletních elektrických trakčních zařízení. Nejedná se přitom zdaleka o první vývoz společnosti do Itálie – již v polovině devadesátých let sem prodala devět elektrických lokomotiv a loni v lednu podepsala kontrakt na dodávku šesti nízkopodlažních velkokapacitních tramvají pro sardinské Cagliari, obsahující opci na dodávku dalších sedmi kusů.

Představitelé Škody Transportation doufají, že úspěšné splnění současné zakázky by jim umožnilo expandovat na italský trh v ještě větší míře než dosud. Pomoci by jí mohly i kontakty na OFV, která se zabývá opravou a výrobou železničních vozidel a v současnosti se podílí i na velké zakázce pro italské státní dráhy. (MaFr)

Nízké daně i bezplatné služby

Průzkumy různých agentur ukázali, že občané České republiky vcelku pochopitelně chtějí platit co nejnižší daně, ale zároveň požadují bezplatné služby. Jenže to samozřejmě nejde, a tak se politické strany snaží najít zlatou střední cestu mezi oběma tužbami.

Poměrně jednoznačný plán představila opoziční Občanská demokratická strana, i když některé jeho body ne-

vyslovuje příliš nahlas, nebo se je snaží obejít nejrůznějšími eufemismy. Jejím receptem je masové propouštění ve státní sféře a omezení státních výdajů a zároveň razantní snížení daní, které by podle jejích představitelů mělo vést k oživení ekonomiky a utváření nových míst v soukromém sektoru.

Jenže politikové upozorňují i na slabiny projektu nazvaného Modrá šance – kromě jeho sociální necitlivosti v mnoha oblastech především není zcela jasné, zda by projekt dokázal zajistit udržení a stále vylepšování úrovně kvalifikovanosti obyvatelstva. Tato oblast ostatně patří mezi tradiční problémy jednoduchých neoliberálních teorií počítajících s maximálním omezením role státu a veřejné sféry vůbec.

Průzkumy navíc ukázaly, že většina občanů není příliš nakloněna ani největšímu předvolebnímu hitu ODS – rovné dani. K vyšší sazbě daně pro bohaté se podle agentury STEM přiklonilo více než 70 % dotázaných. Samozřejmě je otázka, jakou úroveň si lidé představí pod pojmem lidé s vyššími příjmy, v této oblasti je hodnocení asi velmi subjektivní. Mnoho občanů si však uvědomuje, že stát by výpadek v daní z příjmů musel nahradit například v oblasti nepřímých daní, nebo by musel omezit poskytované sociální a zdravotní zajištění.

Z nechuti značné části obyvatel k myšlenkám rovné daně chce těžit i vládní sociální demokracie, která chce svoji silně otřesenou pozici zachránit plánem spojovaným hlavně s ministrem financí Bohumilem Sobotkou, počítajícím s výrazným poklesem daní především pro lidi s nízkými, průměrnými nebo mírně nadprůměrnými příjmy.

Mnohé odborníky však znepokojuje, že věcná diskuse k oběma koncepcím se příliš nerozvíjí a dopady jednotlivých projektů na život obyvatel není dostatečně zkoumán. Debaty probíhají pouze jako překřikování politických oponentů, takže mezi znalci panují značné obavy, že daňové změny nakonec budou prosazeny pouze jako politické rozhodnutí bez dostatečné odborné analýzy. Nebylo by to poprvé a bohužel asi ani naposled. (MaFr)

Delvita končí na Slovensku

Obchodní řetězec Delvita se rozhodl ukončit své aktivity na Slovensku. Společnost na Slovensko expandovala již v roce 1998, v současné době zde však vlastní pouze 11 prodejen a podíl její slovenské pobočky na celkových ziscích firmy je velmi malý. Prodej slovenských supermarketů firmě Billa celkem za 7,7 miliónu € by měl Delvitu podle jejích představitelů umožnit soustředit se na český trh, který považuje pro své potřeby za důležitější. Zatímco na Slovensku se krčila na konci dvacátky největších hráčů na maloobchodním trhu, v České republice se díky svým 97 prodejnám dokázala protlačit mezi první desítku největších obchodních řetězců.

Odborníci však upozorňují, že i v České republice musí Delvita vzdorovat čím dál silnější konkurenci především levných diskontních obchodů. Například v Hradci Králové situaci na trhu donutila Delvitu uzavřít supermarket, který zde v devadesátých letech postavila. Delvita se na českém trhu snaží prezentovat především jako supermarket spíše pro zámožnější střední třídu. Ta však je dosud v ČR velmi slabá a zranitelná. (MaFr)

Nepřiznané zisky dosahují desítek miliard

Český statistický úřad zveřejnil na svých stránkách analýzu, ze které vyplývá, že čeští podnikatelé zatajili finančním úřadům zisky ve výši zhruba 42 miliard Kč. Toto číslo však zpochybnili někteří analytici i představitelé ministerstva financí, kteří je považují za nadsazené, a poukázali na skutečnost, že práce dostatečně nezohlednila skutečnost, že některé typy příjmů jsou od zdanění osvobozeny.

Studie zároveň rozebírala problematiku půjček a zjistila, že zatímco dluhy domácností stouply od roku 1995 skoro na devítinásobek na 300 miliard Kč, zatímco živnostníci si naopak půjčují v posledních letech třikrát méně než v druhé polovině devadesátých let. Autorka práce D. Dubská také uvedla, že prakticky všechny vydělané peníze Češi hned spotřebovávají a úspory pocházejí většinou pouze z peněz získaných mimo zaměstnání nebo podnikání.

Před tímto trendem, který je snadno vysvětlitelný vývojem na finančním trhu v posledních letech, však začínají někteří ekonomové opatrně varovat. Poukazují především na skutečnost, že vzhledem k současnému vývoji v oblasti penzijního systému by si již dnešní třicátníci z demograficky mimořádně silných ročníků měli začít pomalu, ale jistě spořit na stáří.

Na druhé straně se však značná část občanů ve věku kolem třiceti let obává, že za několik desítek let nezbude z jejich úspor prakticky nic a uložené peníze přijdou vniče. Tento jejich pocit podporuje bezpochyby i fakt, že ukládání peněz do bank je v současnosti v České republice velmi nevýhodná a většinou dokonce ztrátová záležitost. Investování do jiných finančních produktů zase vyžaduje větší angažovanost a navíc se jeví jako dost nejisté. Přesto občané právě z důvodu nevýhodných úroků stále častěji investují například do podílových listů. Oblíbené jsou také například investice do nemovitostí, které však pochopitelně vyžadují silnější ekonomické zázemí.

Pro mnoho mladších českých občanů však jako by budoucnost vůbec neexistovala: zmámení agresivními reklamami se orientují výhradně na aktuální spotřební statky. Jak tito lidé budou zvládat své stáří, je pochopitelně složitá otázka, na kterou si nikdo netroufá odpovědět. Nelze vyloučit, že se zde rodí budoucí celogenerační frustrace s nepředvídatelnými a možná dost nebezpečnými následky. (MaFr)

Plzeňská likérka uspěla proti Italům

Likérka Stock Plzeň musí často soudně bojovat proti snahám o napodobení svých produktů. Před šesti lety vyhrála spor s podnikatelem Zdeňkem Plockem, jehož produkt Fernet Grizzly balením připomínal jeden z oblíbených výrobků firmy. Loni pak na Slovensku dokázala energicky zamezit šíření napodobenin svého Fernetu Stock Orange a nyní uspěla před Městským soudem v Praze v boji o podobu etikety italského bylinného likéru Fernet Branca. Zejména zadní etiketa na láhvi podle soudu může díky podobě s etiketou Stock vyvolat u spotřebitelů nebezpečí záměny, a proto v předběžném opatření zastavil distribuci Fernet Brancy na českém území. Přitom představitelé Stocku Plzeň upozorňují, že společnost Stock používá svoji etiketu v zásadě již od roku 1927. (MaFr)

Jak na hazard v ČR?

Jako mezi dvěma mlýnskými koly si může připadat české ministerstvo financí, které v současnosti připravuje novelu loterijního zákona. Účelem novely by mělo být především zprůhlednění a zpřísnění podmínek na trhu s hazardem. Pod kontrolu by se například měly dostat odvody na veřejně prospěšné činnosti, které jsou nyní využívány často dost pochybným způsobem, nebudícím žádnou důvěru.

Značná část firem podnikajících v současnosti v tomto odvětví proti navrhovaným úpravám protestuje a obviňuje vládu z monopolizačních tendencí jednoznačně stranických velkým firmám. Obávají se zároveň, že často mnohamilionové investice do dosavadních provozoven mohou být díky zákonu významně ohroženy.

Impulem k novele se stal loňský bombový útok před kasinem v samotném centru Prahy, a proto se očekávalo, že se legislativní iniciativa dotkne především kasin, mimořádně významné změny by však měly postihnout i provozování výherních automatů, což představuje další jablko sváru mezi vládou a podnikateli.

Nicméně na druhé straně veřejnost naléhá spíše na razantnější zpřísnění a omezení hazardu – objevují se návrhy na naprostý zákaz výherních automatů a velmi často se objevuje zejména požadavek přísnějšího dohledu nad dodržováním zákazu hraní nezletilých a mladistvých. Vláda prozatím analyzuje připomínky z různých stran a bude se snažit najít nějaké kompromisní varianty schůdné pro všechny zúčastněné.

Část podnikatelů v oblasti sázek, hracích automatů a podobných zařízení se však velmi pravděpodobně pokusí přijetí novely zabránit, případně její přijetí alespoň co nejdříve zdržet. V současném nestabilním politickém prostředí v České republice mají jejich snahy poměrně značnou naději na úspěch.

Na druhou stranu však není vyloučeno, že po nějakém podobném skandálu jako byl výbuch v loňském létě se nakonec prosadí nějaká tvrdá prohibiční varianta, na niž se všechny strany shodnou víceméně z populistických důvodů.

(MaFr)

Průmyslová výroba v ČR loni výrazně stoupla

Loňský rok byl pro český průmysl nejuspěšnější od roku 2001 – jeho výroba stoupla o 9,9 %, což představuje podle analytiků vynikající výsledek. Výrazně se na něm podíleli především zahraniční investoři, kteří otevřeli v zemi řadu nových podniků, a pozitivní úlohu sehrála i současná konjunktura v ocelářství a produkci železa. Zároveň s růstem výroby stoupaly i tržby podniků, export a utěšeně, o 6,9 % na 17 460 Kč, vzrostla i průměrná mzda zaměstnanců. Ještě větším tempem, o 10,4 %, se však zvyšovala produktivita práce.

Stále přitom platí, že lepší výsledky vykazují podniky se zahraniční účastí, než firmy vlastněné výhradně domácími subjekty. Skvěle se vedlo především závodům produkujícím dopravní prostředky a zařízení, hutím nebo výrobcům kovů.

Závěr roku však ukázal, že dochází k určitému zpomalení růstu průmyslu. Nicméně odborníci tento trend prozatím nepovažují za příliš znepokojivý a i pro letošní rok počítají se slušnými výsledky. Růst průmyslové výroby od-

hadují kolem 7 až 8 %. Jako brzda se jeví v posledních měsících poměrně silně posilující koruna a zároveň oslabení celkového hospodářského růstu ve světě.

Za určitých podmínek by však nebylo vyloučeno ani překonání letošního tempa, protože českému průmyslu nechybí potenciál pro dynamický vzestup. Svědčí o tom nejen příznivý vývoj počtu nových zakázek, ale i stále vysoký růst produktivity práce a snižování míry mzdových nákladů.

Samozřejmě i české podniky musí zápasit s konkurencí, což se projevuje především v obuvnictví a textilním průmyslu, kde kvůli záplavě asijského zboží došlo k poklesu odbytu i rozsáhlému propouštění. Stoupající mzdy navíc mohou řadu podnikatelů i v jiných oborech snadno vést ke snaze přesunout přinejmenším část výroby do zemí dále na východ, například do Moldávie. Tento problém není zatím tak palčivý jako třeba v sousedním Německu, ale do budoucna je s ním třeba počítat.

Zatímco vláda se snaží tomuto nebezpečí čelit především důrazem na znalostní ekonomiku a investiční pobídky pro velké investory, opoziční Občanská demokratická strana (ODS) sází spíše na masivní pokles přímých daní prostřednictvím zavedení tzv. rovné daně na mimořádně nízké úrovni 15 %. Zatímco zejména sociální demokracie se odvolává především na zkušenosti některých skandinávských zemí, ODS neustále připomíná příklad Irska a do značné míry i Slovenska. Obě strategie mají i své nepominutelné negativní stránky a navíc je nejde ani kombinovat, protože se navzájem do značné míry vylučují (když se vybere méně peněz na daních, nelze masivně investovat do růstu vzdělání a podporovat v potřebném rozsahu náročné vědecké projekty). Předvolební boj by se tak mohl stát zájímavým svárem odlišných přístupů.

Nicméně lze očekávat, že jako v předchozích letech půjde především o nechutné osobní tahanice a demagogická hesla. Navíc někteří politici nejeví příliš ochotu o svých ekonomických projektech veřejně diskutovat – například přední politik ODS Martin Říman prohlásil, že jeho strana nebude hovořit o některých, pro řadové občany méně příznivých aspektech svých plánů, protože by to bezprostředně mohlo ohrozit její očekávaný volební úspěch. Podobný postup zvolil i samotný ambiciózní program ODS nazvaný Modrá šance, kde jsou některé sporné problémy prostě obcházeny mlčením.

Sociální demokracie zase zápasí s určitým zpožděním v přípravě svého programu, které souvisí do značné míry s vleklým sporem uvnitř strany mezi jednotlivými křídly. V každém případě však bude muset česká vláda, ať už bude jakékoliv politické orientace, pomoci řešit českému průmyslu potíže vyplývající z faktu, že růst reálné výše průměrného platu znamená, že země pomalu, ale jistě ztrácí svoji komparativní výhodu vyplývající z mimořádně nízkých mzdových nákladů. Investory tak bude nutno lákat na jiné výhody, ať už půjde o rekordně nízké daně nebo o mimořádně vysokou kvalifikovanost pracovníků a vyspělou infrastrukturu.

(MaFr)

Nezaměstnaných je v ČR o něco méně, inflace neroste

Positivně překvapily analytiky údaje o vývoje nezaměstnanosti v České republice za únor letošního roku.

Podle nich totiž klesl v tomto období počet lidí bez práce o dvě desetiny na 9,6 %. Cenu tohoto výsledku zvyšuje především skutečnost, že v únoru vzhledem k velkým mrazům ještě nezačaly klasické sezónní práce, které vždy počty nezaměstnaných trochu redukuje.

Nové pracovníky přijímali především ve strojírenství, elektrotechnice, v obchodu a službách, což dokládá oživení v české ekonomice jako celku. Přijímali též nové podniky vybudované nadnárodními společnostmi za pomoci zahraničního kapitálu. Naopak k poměrně rozsáhlému propuštění sáhli textilní továrny a výrobní oděvů tísněně asijskou konkurencí.

Za velmi dobrou zprávu znalci považují i růst počtu volných míst, i když se neprojevuje ve všech regionech země stejně. Podobně nerovnoměrně je rozložena i samotná nezaměstnanost – zatímco například v Mostě dosahuje 23 % a v Karvině se blíží pětině praceschopného obyvatelstva, v Praze a okolí se pohybuje na úrovni do 3,5 %. Celkově ovšem Česká republika nedosahuje v počtu lidí bez práce průměru Evropské unie, i když je zde nezaměstnaných zhruba o 2,2 % více než v Rakousku. Na druhé straně například na Slovensku hledá zaměstnání asi o 8,5 % více lidí.

Odborníci však upozorňují na některé slabiny českého pracovního trhu – vadí jim především stále poměrně nízká ochota stěhovat se za prací, která ovšem souvisí i se stále drahým bydlením a nevyhovující strukturou vzdělání. Druhý aspekt se však dá ovlivnit jen částečně, protože vývoj poptávky lze odhadnout jen s určitou mírou pravděpodobnosti. Navíc všechny technokratické projekty počítající s racionalizací volby povolání v minulosti poměrně brzo ztroskotaly. A problematika bydlení je běh na dlouhou trať s velmi nejistým výhledem. Deregulace nájemného by asi přinesla určité snížení tržních cen, na druhé straně by však asi zejména v atraktivních lokalitách, kde je dostatek pracovních příležitostí, nevyprovokovala tak masivní pokles, aby umožnily volné přesuny i pro zaměstnance nižších příjmových kategorií. Právě u nich však mobilita představuje často nejvýznamnější problém.

Ekonomy však nepotěšil jen vývoj nezaměstnanosti, pozitivní signál podle nich znamenají i zveřejněná data o inflaci. Ta totiž ukázala, že v únoru se podobně jako v lednu zvýšily ceny pouze o 1,7 %, což ve srovnání s druhou polovinou loňského roku znamená poměrně významné zpomalení vzestupu. Přitom podle nich lze pro nejbližší měsíce počítat s ještě nižšími čísly, což podle nich nahrává dalšímu snížení úrokových sazeb České národní banky. To by sice znamenalo, že majitelé běžných účtů v bankách nezískají prakticky žádné úroky, ale zároveň by se dále mohly snížit úroky z půjček a do ekonomiky by přitekly další peníze. K současnému příznivému stavu přispívají podle ekonomů zejména silná koruna a skutečnost, že určitý šok ze zvýšení některých nepřímých daní v ekonomice už odezněl. Určité riziko však představuje vývoj cen ropy a také možný vyšší růst nájemného z důvodu zesíleného tlaku na rychlejší deregulaci. V únoru podle statistiky zlevňovaly především automobily, mírně též pohonné hmoty, potraviny a nealkoholické nápoje. Naopak v meziročním srovnání poměrně výrazně stouply ceny léků, veřejného stravování, tabákové výroby a odvoz odpadu. Pokud se udrží koruna na současné výši, lze podle znalců počítat zejména s tím, že občané méně zaplatí například za obleče-

ní nebo za elektroniku. Levněji by však měli poříditi i další dovozné zboží.

Vcelku však pro letošek předpokládají analytici poměrně klidný vývoj. V následujících letech však křivku vývoje může poměrně výrazně ovlivnit výsledek voleb a z něj vyplývající změna ekonomických trendů. (MaFr)

Ceny cigaret v ČR rychle porostou

Kuřáci v České republice mohou do budoucna hledět s oprávněnými obavami – schvalováním procházela v březnu novela zákona o spotřební dani, na základě které by měla cena krabičky cigaret stoupnout o plných 13 Kč. Ani potom však nebude zdanění dosahovat minimální hranice sazeb spotřební daně z tabákových výrobků platných v Evropské unii. Znamená to tedy, že zdražování musí milovníci tabákového dýmu očekávat i v roce 2007. Podle některých pesimistů nelze vyloučit, že k 1. 1. 2007 vzroste cena krabičky cigaret o dalších 12 Kč. Zatím se však nezdá, že by vyšší ceny dokázali kuřáci od jejich návyku ve větší míře odradit. Od roku 1997 jejich spotřeba v České republice klesala, ale v posledních letech se trend obrátil. Odborníci přitom varují, že čím dál více kouří děti a mladiství, přičemž nejpronikavěji přibývá mladých kuřáček. Zvýšené daně se obchodníci snaží samozřejmě všelijak obcházet a vcelku pochopitelně roste rozsah pašování, přičemž zeměmi původu bývají nejčastěji Vietnam, Rusko a Ukrajina. Stále častěji se objevují také padělky značkových cigaret, které již v současné době podle odhadů tisku tvoří 10-50 % nabídky cigaret v různých tržnicích. Česká vláda se pro postupné zvyšování daně rozhodla právě ve snaze co nejvíce omezit pašování a padělání. Její strategie ovšem samozřejmě uspěla pouze částečně.

Lze očekávat, že podíl cigaret získaných nelegální cestou v souvislosti s daňovými změnami bude v prodeji jednoznačně stoupat, i když policie v boji proti pašerákům a padělatelům zaznamenala slušné úspěchy. Nezbyvá než doufat, že špatná kvalita cigaret dodávaných některými nepoctivými obchodníky alespoň některé jejich zákazníky odnaučí kouřit. (MaFr)

Český zahraniční obchod úspěšný

Jestliže se loňský rok nesl v České republice ve znamení velmi dobrých výsledků zahraničního obchodu, údaje za leden 2005 ukázaly, že s pozitivními výsledky českého exportu lze počítat i nadále. Přestože koruna poměrně výrazně posílila, vykázala zahraniční bilance České republiky přebytek ve výši zhruba 3,4 miliardy Kč, což představuje nejlepší lednový výsledek od roku 1994. Přitom představitelé ministerstva průmyslu a obchodu upozornili, že kdyby se v lednu nerealizoval mimořádný dovoz letadel, mohl přebytek dosáhnout i 10 miliard Kč. Pro další měsíce počítají přitom ekonomové s dalším vylepšováním bilance – svůj provoz totiž zahájila kolínská automobilka TPCA, která chce naprostou většinu produkce vyvážet. Podle většiny analytiků by se tak zahraniční obchod České republiky mohl dostat do rovnováhy. Někteří velmi optimisticky naladění odborníci pak dokonce hovoří o možném přebytku ve výši až kolem 5 miliard Kč. České republice se v poslední době daří nejenom vyvážet dopravní prostředky, jejichž dodávky do zahraničí činí kolem poloviny celkového ex-

portu, ale na světových trzích čím dál více uplatňuje i stroje, průmyslová zařízení a hlavně počítače. Projevuje se tak úspěšná činnost mnoha nových podniků vybudovaných v posledních letech za pomoci zahraničních investorů. Bohužel v této oblasti ovšem platí, že největší úspěchy sklízí především společnosti vlastněné zahraničním, respektive nadnárodním kapitálem. (MaFr)

Mýtné v ČR od rakouského dodavatele?

Česká republika počítá se zavedením elektronického mýtného již od příštího roku. V první fázi by ho měly platit nákladní vozidla nad 7,5 tuny na dálnicích a rychlostních komunikacích, později by se měl systém placení rozšířit na všechna vozidla vážící více než 3,5 tuny a měl by zahrnout i silnice první třídy. Není však dosud jasné, jaký systém mýtného bude nakonec zvolen – ve hře je mikrovlnný systém, jenž se vedle Rakouska používá i ve Slovinsku a zkouší se v Srbsku a Černé Hoře, nebo systém satelitní, který zavedlo Německo. Otázku má rozhodnout výběrové řízení, které vyhlásila česká vláda. Zájem na účasti v tomto řízení už potvrdilo například IBM, které do soutěže půjde společně se švýcarským konsorciem Fela-Ascom, společnost Český Telecom nebo německé firmy Toll Collect, Siemens a T-Systems. Mezi favority patří také rakouská firma Kapsch Telecom, která zaváděla elektronické mýtné i v Rakousku. Jejím trumfem v boji o lukrativní státní zakázku se má stát nejenom vysoká úspěšnost výběru mýtného v Rakousku, ale také nabídka, že v případě úspěchu firma 70 % prací zadá českým dodavatelům. Umožnit by to měla především vysoká standardizovanost celého systému.

Výběrové řízení je v samotném počátku, nicméně část tisku v České republice naznačuje, že rakouská cesta mikrovlnného mýtného se v praxi osvědčuje přece jen o něco lépe než německý satelitní systém. Jiní však připomínají, že v Německu výnosy nekrátí ani tak nefungující mýtné jako spíš skutečnost, že řada řidičů se vyhýbá placení jízdou po místních komunikacích. (MaFr)

Zhořkne v ČR cukr?

Spory o rozdělení kvót na výrobu cukru v období 2003-2004 mohou Českou republiku stát až 100 miliónů €. Tuto částku totiž požaduje v arbitráži britsko-francouzská společnost Eastern Sugar, která v ČR ovládá celkem tři cukrovary. Národní limit, který činí 455 000 tun, byl rozdělen celkem na osm společností, přičemž u čtyřech z nich včetně Eastern Sugar ČR a Moravskoslezských cukrovarů došlo ke snížení rozsahu povolené výroby, zatímco u jejich konkurentů byla kvóta navýšena. Představitelé Eastern Sugar označili jednání státu za diskriminační a zároveň ho obvinili i z nedostatečné ochrany před nelegálními dovozy.

Obecně s arbitrážemi má zatím Česká republika nepříliš dobré zkušenosti. Proslulou se stala zejména prohraná arbitráž s dřívějšími (a zároveň současnými) vládci televize Nova, americkou firmou CME, na základě které musel český stát vyplatit sumu kolem 10 miliard Kč (asi 340 miliónů €). Další vyšetřování pak ukázalo, že pro ČR nepříznivý verdikt byl vyneseno na základě velmi problematického dokumentu. Právní problémy se přitom projevíly i u některých dalších mezinárodních arbitrážích, na nichž se český stát podílel. Arbitráž s Eastern Sugar může ukázat, nako-

lik se Česká republika dokázala poučit a jak dokáže vzdorovat velkým firmám na mezinárodní scéně. (MaFr)

ČR stále láká zahraniční investory

Česká republika představovala i v roce 2004 přitažlivý cíl zahraničních investic. Příliv peněz do země stoupl ve srovnání s rokem 2003 skoro na dvojnásobek, což představuje mimořádně vysokou sumu 114,7 miliardy Kč. Podle analytiků se v čísle jasně odráží určité oživení západoevropských ekonomik, zároveň však upozorňují, že údaj poněkud zkresluje reinvestované zisky zahraničních společností, které již v ČR působí. Výše takto znovu investovaných peněz přitom tvoří více než polovinu z celkového rozsahu investic. Podle vládních představitelů to však dokládá skutečnost, že zahraniční firmy české ekonomice důvěřují, což představuje samo o sobě dost významný signál.

Místopředseda vlády pro ekonomiku Martin Jahn v souvislosti se zveřejněnými čísly také podotkl, že vývoj investic dokládá ekonomickou opodstatněnost investičních pobídek. Reagoval tak na návrh poslanců za opoziční Občanskou demokratickou stranu, který počítá s jejich zrušením. Pravicová opozice kritizuje především skutečnost, že systém vlastně zvýhodňuje cizí firmy oproti domácím podnikatelům, kteří se tak cítí diskriminováni. V tomto bodě se česká pravice liší i od svých kolegů na Slovensku, kteří sice zavedli tzv. rovnou daň, ale zároveň vehementně podporují zahraniční investice a to často až právně sporným způsobem. Vládní koalice naopak zdůrazňuje, že zahraniční investice patří mezi hlavní tahouny české ekonomie a zároveň zlepšují konkurenceschopnost České republiky tlakem na další zvyšování technologické úrovně českých podniků. Jejich argumentům napomáhá i fakt, že podniky se zahraniční účastí vykazují většinou lepší hospodářské výsledky než domácí subjekty a zároveň svým zaměstnancům i lépe platí. Velký příliv investic do ČR by podle odborníků při zachování současných parametrů mohl ještě několik let pokračovat. Přitom se České republice v posledních letech daří získávat výhodnější investice s vyšší přidanou hodnotou. Kromě toho se sem stěhují i vývojová střediska či logistická centra významných firem, což znamená nepominutelný přínos. Pomalu se však také začínají rozvíjet zahraniční investice českých podnikatelských subjektů. Za poslední čtvrtletí roku 2004 dosáhla jejich výše skoro 11 miliard Kč. Za tímto číslem se však skrývá především nákladná akvizice elektrárenského gigantu ČEZ v podobě bulharských distribučních firem. Svoji roli však sehrála investice v Indii do výroby dvoustupňových motorových vozidel nebo přesunutí některých výrobních podniků na Slovensko.

Letos i v následujících letech však lze pravděpodobně počítat s určitým přesunem českých investic především na východ, tj. do zemí s nižšími mzdami, kam asi budou i někteří čeští producenti přenášet minimálně určitou část své výroby. Pro větší firmy se pak jako velmi perspektivní jeví především investování v dynamicky se rozvíjejícím čínském prostředí, kde se mohou některé české značky dobře uplatnit. Část firem se bude snažit prosadit také v Rusku. Pro nejbližší období se však rozhodně nezdá pravděpodobné, že by české investice v zahraničí převýšily množství cizozemských peněz investovaných do podniků v ČR. (MaFr)

Češi zapomínají na své velké ženy

Němcová? Anežka? Rettigová? Svatá Ludmila? Horáková...? Odpovědi na otázku, kdo je největší Češka, nebývají právě přesvědčivé. Žena sice tvoří polovinu lidstva, ale v anketě o největší českou osobnost, která právě probíhá, se zatím v první stovce vyskytuje jen šestnáct ženských jmen. Nebo i to je úspěch?

Když v roce 2003 pořádalo anketu o největšího Čecha Centrum pro výzkum veřejného mínění, oslovilo víc než tisíc lidí. Prvních deset míst bez výjimky zaujali muži v čele s T. G. Masarykem, o místo desáté se dělil Ludvík Svoboda s Bedřichem Smetanou. I mezi hrdiny českého národa zvítězili muži: Jan Hus, Jan Palach, Jan Žižka. Jen v kategoriích obětí komunismu se významně prosadila Milada Horáková. Mimochodem, druhým byl Ludvík Svoboda. Na internetových stránkách zpravy.idnes.cz paralelně s televizní anketou probíhá obdobné hlasování. I neúspěšnější z žen, Anežka Přemyslovna, v něm dopadá hůře než Miloš Forman.

Samozřejmě že se v seznamu objevují také současné zpěvačky, herečky i sportovkyně. Konkrétní jména a žebříček, který se v televizi pomalu tvoří, je ovšem zatím tajemstvím.

Ženy, o kterých se v anketách nejčastěji mluví:

- **Božena Němcová** (1820-1862): Nejenže vytvořila jedno z nejkrásnějších děl české literatury, ale stala se symbolem ženy, pro kterou je osobní svoboda zásadní věcí.
- **Anežka Česká** (1211-1282): Princezna z rodu Přemyslovců se vzdala slibné světské budoucnosti a život zasvětila službě Bohu, nemocným a chudým.
- **Magdaléna D. Rettigová** (1785-1845): Celý život se snažila o pozdvižení ženy v domácnosti a její slavná kuchařka toho byla nedílnou součástí. Historie jí vzdává hold i jako velké vlastence.
- **Ema Destinová** (1878-1930): Jako pěvkyně oslnila svět, ale příliš lpěla na svém vlastenectví a osobní svobodě, za což zaplatila mezinárodní kariérou.
- **Eliška Krásnohorská** (1847-1926): Spisovatelka a libretistka Smetanových oper se velmi angažovala v emancipačním hnutí žen. Zasloužila se také o otevření prvního dívčího gymnázia v Rakousku-Uhersku.
- **Charlotta G. Masaryková** (1850-1923): Manželka prvního československého prezidenta měla na svého muže velký vliv, především díky ní velmi podporoval emancipaci žen. „Ona byla duchovní silou tatovou,“ řekla o ní dcera Olga.
- **Toyen** (Marie Čermínová) (1902-1980): Malířka, významná osobnost českého i evropského surrealismu, byla jednou z prvních velkých výtvarnic, které se prosadily v meziválečném nástupu moderního umění.
- **Milada Horáková** (1901-1950): Dlouholetá čelná představitelka národněsocialistické strany byla v roce 1950 komunisty popravena. Dodnes zůstala jedním z největších symbolů statečnosti v době komunismu.
- **Věra Čáslavská** (*1942): Tato gymnastka se stala jedním ze symbolů roku 1968, nejen pro kolekci zlatých medailí z OH v Mexiku, ale i pro občanský postoj během pražského jara.
- **Martina Navrátilová** (*1956): Patří k těm, které nás proslavily ve světě, navíc se udržela mezi tenisovou špičkou i ve zralém věku. Co víc: netají svou sexuální orientaci.

Ženy, na které se zapomíná:

- **Anna Honzáková** (1875-1940): Chtěla studovat medicínu, což byl problém na přelomu 19. století. Na německé fakultě ji sice přijali, ale směla chodit jen na přednášky. Teprve ve třetím ročníku mohla přestoupit na českou lékařskou fakultu. Zkoušky zvládla na výbornou, v roce 1902 byla jako první Češka promována. Založila Fond na podporu chudých a nemocných žen, angažovala se ve Výboru pro volební právo žen, Ženské národní radě, založila Sdružení českých lékařek.
- **Františka Plamínková** (1875-1942): Můžeme o ní mluvit jako o první velké političce? Asi ano. Původním povoláním byla učitelka. Angažovala se v ženském hnutí. V roce 1903 stála u zrodu Ženského klubu českého a Výboru pro volební právo žen, po světové válce založila Ženskou národní radu. Přednášela po Evropě i v USA, publikovala, byla členkou mnoha mezinárodních ženských organizací. Za národněsocialistickou stranu zasedala v letech 1925-1939 v Senátu. Po atentátu na Heydricha ji nacisté popravili.
- **Františka Zemínová** (1882-1962): Stala se jedním ze symbolů poúnorového odporu vůči totalitě. K národněsocialistické straně patřila od jejího založení, v letech 1918-1939 ji zastupovala jako poslankyně. Po válce se v pozici místopředsedkyně podílela na obnově strany, ale po únoru odešla do politického ústraní. Přesto byla v politickém procesu s Horákovou odsouzena k dvaceti letům vězení. V roce 1960 ji propustili na amnestii a krátce nato zemřela.
- **Anna Náprstková** (1788-1873): Do českých dějin vstoupil především její syn Vojta Náprstek, ale bez matčiny podpory by zřejmě pražský vlastenecký život úspěšně organizovat nemohl. Říkalo se jí „panímáma od Halánků“ podle jména jejich domu na Betlémském náměstí, kde se scházela vlastenecká společnost. Podporovala proslulý Americký klub dam, jenž v ženské osvětě sehrál mimořádnou roli. Paní Anna se stala se v podstatě první velkou českou mecenáškou.
- **Alice Masaryková** (1879-1966): Nejstarší dcera T. G. Masaryka, absolventka filozofie, historie a sociologie na pražské, berlínské a lipské univerzitě, se angažovala již ve studentském hnutí. Za války ji odsoudili k trestu smrti. Zachránili ji až protesty amerických přátel. Stala se poslankyní Revolučního národního shromáždění, předsedala Československému červenému kříži a v této funkci zůstala až do roku 1938. Předsedala Mezinárodní konferenci sociální práce. Po smrti matky plnila roli první dámy republiky.
- **Milena Jesenská** (1896-1944): Ačkoli je hlavně známá jako přítelkyně Franze Kafky, představovala především buřičskou příslušnici meziválečné společnosti. Výrazná novinářka se vypracovala až k politické publicistice, měla blízko ke komunistům, pouta stalinismu jí však neseděla. Ve třicátých letech se zapojila do protifašistického hnutí, po Mnichovu jí Peroutka nabídl místo v *Přítomnosti*. V roce 1940 byla zatčena a odvezena do koncentračního tábora Ravensbrück, kde po čtyřech letech zahynula.
- **Bertha von Suttnerová** (1843-1914): Pražská rodačka a sekretářka Alfreda Nobela se stala koncem 19. století výraznou bojovnicí za mír. Díky Nobelovi zasvětila celý život pacifismu. Psala protiválečné studie, systematicky

se věnovala otázce válek, jejich příčinám a následkům. V románě *Odzbrojte se* jasně vyslovila za smířlivé řešení mezinárodních sporů. Založila Rakouskou společnost přátel míru, byla předsedkyní Mezinárodního byra pacifistického hnutí. V roce 1905 získala jako první žena Nobelovu cenu za mír.

(zkráceno, LN, Marie Homolová)

Nejkrásnější známka

Ocenění „Grand Prix de l'Exposition WIPA“ jako nejkrásnější poštovní známka na světě za rok 2003 obdržela

26. ledna 2005 ve Vídni známka Slovenské pošty, která reprodukuje obraz Ladislava Medňanského (1852-1919) *Potok za humnami na brehu* (okolo 1875, Slovenská národná galéria), ze série „Obrazy národní galerie“.

Chodníček pro prezidenta

Jenom čirou náhodou se mi podařilo zastihnout při práci tetku z Kyjova, když časně z rána jednoho dne v roce 1925 v Kyjově „cifrovala“ cestu, kterou se měl od nádraží k letní sokolovně ubírat pan prezident T. G. Masaryk, kde ho čekala deputace Slovácka, aby ho při vstupu na rodnou půdu uvítala.

Cifrování cest je starý zvyk o svatbách v blízkých Hovoranech, kterému se tam za mlada naučila a jako kumšt dnes téměř jediná ještě ovládá. Tak se za její mladosti o svatbách cifrovala cesta pro svatebčany. Od domu nevěstina až ke kostelu se pruh cesty zabarvil nasypáním koptem na černo a na takto vytvořeném pozadí sypal se ze sevřené pěsti úzkým proužkem žlutý písek, takže povstal krásně vzorovaný koberec pro svatební průvod.

Tentokrát si dala tetka zvlášť záležet, vždyť to bylo pro prezidenta Osvoboditele, který byl nejslavnějším rodákem tohoto kraje. Proto si žena časně přivstala, aby jí nikdo v práci nepřekážel. Divil jsem se, přihlížeje, hbitosti, s jakou pracovala. Sáček se žlutým pískem u pasu, v levici hůlčičku pro správné odměřování vzdálenosti a pravá ruka cifrovala ladně vymyšlený ornament. A jak rychle jí práce ubývalo! Za tři hodiny měla vycifrovaný koberec asi tři metry široký a na šedesát metrů dlouhý.

Pan prezident pak nechtěl na ten chodník ani vstoupit, že by prý bylo škoda tu krásu pošlapat. Konečně si ale přece dal říci. Tetku si dal později představit, pochválil její dílo, na rodinu se vyptal a ruku na rozloučenou podal. Jak těživa na to nezapomene.

Od té doby nebylo národopisné slavnosti, kde by alespoň kolem některé chalupy nebylo kousek jejího cifrování. Ale na ten pak nesměla žádná noha vkročit. To bylo jen na ukázkou a ne pro ledajakou nohu.

(Slovácko 1925)

Tip na výlet – Litomyšl

S postupujícími pěknými jarními dny by mohl být zajímavým tipem pro milovníky kuriozit výlet do Litomyšle

a návštěva zdejšího Portmonea. Litomyšlskou galerii Portmoneum tvoří domek, který v Litomyšli vymaloval Josef Váchal pro Josefa Portmana a jeho návštěvníci mají zcela určitě možnost, zažít zcela výjimečnou podívanou. Toto unikátní dílo vzniklo setkáním dvou zcela ojedinělých osobností – Josefa Váchala, grafika, dřevorytce, malíře, keramika, tiskaře, knihvazače, spisovatele a mystika a Josefa Portmana, litomyšlského učitele a úředníka, knihvazače, mystika a amatérského tiskaře – Portman tiskl ručně knihy o jediném exempláři a uměl si k nim sehnat i unikátní ilustrace, od Braunerové, Čapka, Svolinského, Konůpka, Trnky, Boudy, Špály a Váchala. Jeho knihovna obsahovala texty Březiny, Rilkeho, Durycha, Vrchlického, Baudelaira, Nietzscheho, Valéryho nebo Poea a byl také první, kdo v Čechách, v letech 1928-1931 otiskl Franze Kafku.

Váchal se s Portmanem seznámil v roce 1913, kdy chtěl Portman koupit Váchalovy dřevoryty. Původním Portmanovým záměrem bylo zbudovat jen jakousi Váchalovu galerii. Pak se ale dozvěděl, že Váchal kdysi freskami vyzdobil svůj ateliér a za první světové války kostelík ve slovinské Soči. V roce 1920 navštívil Portman Váchala v Praze Vršovcích a zde viděl, jak si malíř vyřezal a pomaloval svůj nábytek. V té době se zrodil Portmanův nápad na vnitřní výzdobu domku. Josef Váchal se uvolil k této práci a obě místnosti dokončil v roce 1924.

Zvenku zcela nenápadné stavení se uvnitř podobá tak trochu šílenému snu. Dvě místnosti jsou pomalovány od podlahy až po strop – tvoří je nejrůznější fantazijní výjevy, tváře, zvířata, džungle, skřítkové, Panna Marie, pokoušený svatý Antonín, dáblíci, astrologická znamení, symboly bílé i černé magie. Jeden námět se propojuje s druhým a současně jedno v druhé přechází. Stejným způsobem je vyvedená i vyřezávaná postel, almara, knihovna a stůl.

Ložnice pana Portmana

Vztah Váchala a Portmana byl založen především na jejich vzájemném porozumění si v oblasti secese, symbolismu, mystiky, buddhismu, okultních věd, jógy a mnoha dalších. Oba byli také milovníky rytířské a krvavé literatury – dnešní Váchalův čtenář pak také snadněji pochopí, kde se nacházejí kořeny jeho nejslavnějšího díla, *Krvavé*

ho románu. V tomto díle je zcela jasný odkaz na Litomyšl a objevuje se zde také postava hraběte Portmona, který nespokojeně prohlíží svůj zámek, „neboť se mu zdá, že je na těch stěnách příliš prázdných míst, kterým by svědčilo omalování od toho vršovického mistra“. Proto se také dnešní litomyšlská galerie jmenuje Portmoneum, a ne Portmaneum.

Josef Portman zemřel v roce 1968 a Josef Váchal o rok později. Domek, který postupně chátral, koupil stát a část inventáře přestěhoval do Památníku národního písemnictví. Ostatní bylo ponecháno svému osudu. Až teprve v roce 1991, na základě intervence dr. Martina Machovce ohledně zachování zbylých maleb, odkoupilo domek nakladatelství Paseka. Jeho majitel Ladislav Horáček najal restaurátory a těm se podařilo unikátní objekt zachránit a zachovat ho tak pro širokou veřejnost. Portmoneum je otevřeno vždy od května do prvního říjnového víkendu a jeho návštěva rozhodně představuje ojedinělý zážitek.

(mk)

Ledový umělec z Čech se prosadil

Velkého úspěchu dosáhl plzeňský sochař František Bálek, který se mimo běžnou tvorbu věnuje i vytváření soch z ledu. Ve finské Vlase se svým bratrem – dvojčetem Josefem – dokázal s ledovou sochou nazvanou *Rajská brána* zvítězit v konkurenci sedmnácti družstev z deseti států. Zároveň získal i ocenění diváků. Za ještě významnější však považuje Bálek svůj triumf na mistrovství Itálie v Pinerolu, díky kterému získal nominaci na zimní olympijské hry v Turíně. Přitom v Itálii podle něj soutěžící velmi sužovalo teplé počasí, protože rtuť se v době konání klání šplhala až na +5° C. Přesto jeho variace na ženské linie a socha Neptuna porotu zaujala a Bálkovi byl kromě vítězství přičten i pohár města. V osobě Františka Bálka možná Česká republika získala další železko v ohni pro olympijská klání. Asi přitom moc nevadí, že se jedná o poněkud kuriózní disciplínu, která většinou stránky novin příliš neplní. (MaFr)

Když král hrál pejska

Kambodžské královské rodině předal český velvyslanec J. Šitler při příležitosti otevření výstavy kreseb dětí z tezezínského ghetta v phnomphenském muzeu genocidy Tuolsleng televizní záznam dětské opery *Brundibár* z roku 1967. Operu vytvořil v roce 1938 skladatel Hans Krása, který ji později s dětmi nastudoval v tíživých podmínkách tezezínského ghetta. Po většině tehdejších herců přitom zůstala pouze hrstka kreseb a básniček reflektující pochmurnou atmosféru ghetta. V koncentračním táboře zahynul i samotný Hans Krása. Televizní nastudování jeho díla z roku 1967 však má pro kambodžského krále ještě osobní význam – jako čtrnáctiletý chlapec zde totiž ztvárnil roli pejska. Hlava asijského státu žila v Praze v letech 1962-1975 a dodnes Českou republiku považuje podle svých slov za druhý domov. Jeho nejoblíbenější knihou je *Babička* od Boženy Němcové, svůj exemplář však nedávno zapomněl v Paříži. České velvyslanectví mu proto věnovalo jubilejní vydání *Babičky* z roku 1995. Jestlipak by Božena Němcová, když vydávala svůj skvost české literatury, uvěřila, že za sto padesát let její kniha bude tak vysoce ceněna králem země položené na Dálném Východu? (MaFr)

Česká klasika za miliónovou sumu

Díla klasika českého moderního umění Josefa Šímy dosahují v aukčních síních pravidelně mimořádně vysokých cen. Tuto skutečnost potvrdila i dražba společnosti Pictura konaná začátkem března na pražském Žofíně, na které byl nabízen Šímův portrét slovenské básničky Zuzky Zgurišky z roku 1933. Vynikající dílo, které dědici prodali teprve v devadesátých letech, vyvolalo dramatický souboj mezi zájemci, kteří původní vyvolávací cenu zvýšili až na 5 850 000 Kč (asi 195 000 €). Díky tomu se zařadilo v českých tabulkách na třetí místo mezi nejdražšími obrazy nabízenými v českých aukcích. Přesto však nepředstavuje suma za portrét Zuzky Zgurišky rekordní cenu zaplacenou za práci proslulého stoupenice imaginativního umění Šímy – loni neznámý zájemce totiž vydražil jeho špičkové dílo *Vejce* za plných 6,7 miliónu korun. Nejhluběji do kapsy však musel sáhnout kupec obrazu Emila Filly *Zlaté rybičky*, jehož cena vystoupala v roce 2000 až na 7 300 000 korun. K tomu je přitom nutno ještě připočíst provizi aukční firmě.

Obecně platí, že stále vysoko hodnotí znalci českou klasickou modernu meziválečného umění, větší problém představují čeští mistři devatenáctého století, protože bývají často falšovány. Navíc četné padělky vznikly už v době první republiky v období 1918-1938, kdy obrazy Alše, Mánesů, Čermáka a dalších tvůrců dosahovali mimořádně vysokých cen. Tato podvodná díla se pak v současnosti jen velmi obtížně odhalují. Prvotřídní díla starých mistrů se pak objevují na českých aukcích jen velmi zřídka, protože jejich naprostá většina je uložena ve veřejných sbírkách nebo se nacházejí v majetku církve. Investování do výtvarného umění ještě není v České republice plně rozvinuto, ale ceny ve výši několika miliónů svědčí o tom, že pomalu se tento způsob ukládání peněz svazuje i zde. Fungující a úspěšný trh s uměním však může vzniknout jedině ve společnosti se stabilní skupinou vysoce movitých zákazníků. Ta se v ČR bude dotvářet ještě patrně mnoho let. (MaFr)

Bude Praha prodávat své památky?

Znepokojení památkářů vzbudily snahy některých radních a představitelů pražského magistrátu o prodej historických objektů v centru Prahy vlastněných městem. Především se jedná o tzv. Rychtrův dům s jádrem ze třináctého století, který stojí v samém srdci české metropole, na Malém rynku poblíž Staroměstského náměstí. V budově dříve sídlila První městská banka, a. s., a v současnosti z něj město díky pronájmům získává asi 6 miliónů Kč ročně, což se především radním za Občanskou demokratickou stranu zdá velmi málo. Nahlas proto hovoří o možném prodeji domu, který by podle odhadů mohl vynést zhruba 280 až 300 miliónů Kč. Představitel ODS, kteří jsou nejsilnějším klubem na pražské radnici a drží i post primátora, se přitom dušují, že by v historicky cenném objektu nemohlo vzniknout například kasino nebo veřejný dům. Spíše hovoří o hotelu, který by podle náměstka primátora Jana Bürgermeistera představoval vhodnější využití objektu než kanceláře. S tím však nesouhlasí památkáři, kteří upozorňují, že zejména u hotelů mají vlastníci z provozních důvodů snahu dělat velice sporné úpra-

vy, ovlivňující například vnitřní dispozici objektu. Navíc se obávají, že nový vlastník by nechal zasklít současný průchod do Michalské ulice, podobně jako k tomu došlo u některých jiných památkových objektů v pražském centru. Prodej se nelíbí ani některým opozičním zastupitelům. Proti se postavil např. bývalý primátor, architekt Jan Kasl, který v současnosti patří mezi přední představitele strany Evropští demokraté. Pražská ODS naopak prodej Rychtrova domu považuje pouze za jakousi první vlašťovku.

Radní za tuto stranu Pavel Klega už naznačil, že se velmi vážně uvažuje i o prodeji Obecního dvora, historického objektu ze 16. století za nemocnicí Na Františku. Jeho budova je v současné době prázdná a značně zchátralá, připravuje se však jeho rekonstrukce asi za 200 milionů korun, která by Obecní dvůr měla změnit na moderní multifunkční centrum.

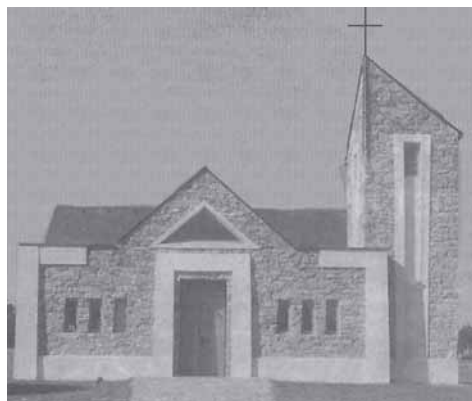
Trvale poněkud napjatý rozpočet české metropole samozřejmě přivítá každou korunu, o stamiliónech nemluvě. Na druhé straně historicky cenné budovy v centru Prahy je třeba považovat za jakési rodinné stříbro, jehož prodej by měli zástupci radnice zvažovat mimořádně pečlivě.

(MaFr)

Nové církevní stavby byly vydány knižně

Nakladatelství Jota představilo svoji novou obsáhlou obrazovou publikaci pod názvem *Moderní sakrální stavby*, která soustřeďuje modlitebny a moderní svatostánky sedmadvaceti církví a náboženských společností, působících v České republice.

Autorský tým pod vedením Jiřího Vaverky představuje čtenářům více než třicet vybraných objektů, a to jak z hlediska historie a jejich architektonického řešení, tak i v souvislosti s konfrontací těchto staveb s jejich staršími i zahraničními předchůdci.

Kaple sv. Barbory (1999-2002) podle projektu Petry Vorlíčkové

V publikaci jsou také zahrnuty materiály, které autorům dodali zástupci jednotlivých církví a které objasňují jejich historii, hodnoty a organizaci. Zvláštní kapitoly knihy byly věnovány také vztahu varhan a zvonů k prostorům chrámů.

(mk)

Jan Pixa vzpomíná

Jan Pixa, jeden z nejznámějších moderátorů v Čechách, je autorem knihy fejetonů a vzpomínek, která se jmenuje *Na přeskáčku*. Autor ve svých vzpomínkách nedodrzuje žádnou časovou ani tematickou posloupnost,

píše co ho právě napadá. Například hned první vzpomínka je z protektorátu v roce 1942 a po ní následuje fejeton o češtině z roku 2001. Také v kapitolách *Trapasy a trapásky* klidně přeskakuje z roku 1960 do roku 1928.

Jan Pixa očima Hadáka

Síla celé knihy ale spočívá především v kultivovaném jazyku, kterým je vyprávěna a zároveň i v naprosté bezprostřednosti. Dr. Jan Pixa byl člověkem, který mnoho let vymýšlel a realizoval v Československé televizi první soutěže, konferoval zábavné pořady a patřil k nejoblíbenějším osobnostem z televizní obrazovky. Ve svých vzpomínkách nic nepředstírá, situace popisuje tak, jak se odehrály ve skutečnosti. Autorův život sebou přinesl množství bohatého materiálu pro tuto vzpomínkovou publikaci – slávu i zvraty, politické proměny, jakož i proměny ve vztazích a možnostech profesionálního uplatnění. Velmi zajímavou kapitolou v knize je Pixovo vyprávění o jeho vyslání do výroby, kam jako mladý právník nastoupil v roce 1951.

Vzpomínková knížka Jana Pixy *Na přeskáčku* osloví zřejmě především pamětníky, protože mnoho historek v ní popisovaných měli možnost zažít osobně.

(mk)

Dějiny smíchovského piva

Nápad založení pivovaru na Smíchově se datuje již od poloviny šedesátých let 19. století. Konečné rozhodnutí o jeho založení ve formě české akciové společnosti padlo 21. dubna 1868. V únoru roku 1869 bylo uděleno živnostenské povolení ke stavbě a o několik měsíců později, 23. října 1869, dodal technik Gustav Noback do rukou hlavních akcionářů plány, podle kterých se na levém břehu Vltavy začal stavět komplex pivovarských budov.

17. února 1871 byla slavnostně uvařena první várka smíchovského piva a 15. července 1871 byl zahájen prodej prvního piva. Pro propagaci nového podniku měl význam především rok 1880, kdy pivovar navštívil císař František Josef I. a pochválil místní pivo. V té době došlo k velkému rozvoji smíchovského předměstí, spotřeba piva narůstala, a proto pivovar Staropramen počátkem století zakoupil další pozemky.

Během první světové války zažil pivovar, stejně jako ostatní průmysl, velkou krizi. S koncem války a novou republikou se situace nezměnila. Teprve v polovině dvacátých let dochází v Praze k oživení ekonomiky. Souběžně s rozvojem města se začal rozvíjet i Staropramen. I přes příchod hospodářské krize byly obnoveny jeho výdělky, začala investice do jeho zařízení a docházelo k postupné proměně v moderní podnik. Na dlouhou dobu se stal Staropramen pivovarem s největším výstavem v Československu. Tento slibný vývoj byl přerušen na počátku druhé světové války.

Po válce byly všechny pivovary znárodněny a do dalších let vstupovaly jako podniky s plánovanou výrobou. Přes všechny komplikace, s tím spojené, v pivovaru Staropramen zůstala kvalita piva zachována. Do konce osmdesátých let působil podnik především jako dodavatel piva pro Prahu a nejbližší okolí.

V roce 1992 byla založena společnost Pražské pivovary, a. s., v jejímž vlastnictví byly pivovary Staropramen a Braník. V roce 1994 se partnerem Pražských pivovarů stala britská pivovarnická společnost Bass, která představuje jednoho z největších evropských producentů piva. V roce 1997 se přidružil k Pražským pivovarům i ostravský Ostravar.

Od roku 2000 se staly Pražské pivovary součástí pivovarnické skupiny Interbrew, která patří k největším světovým výrobcům piva, původ jejího vzniku lze nalézt již v roce 1366.

V říjnu 2003 došlo ke změně původního názvu Pražské pivovary na Pivovary Staropramen. (mk)

Miloš Zeman napsal knihu

Bývalý předseda vlády Miloš Zeman je autorem knihy, kterou nazval *Jak jsem se mýlil v politice*.

Vydavatel této publikace není doposud znám, ví se pouze to, že pro začátek vytiskl 20 000 výtisků a počítá se s dotiskem dalších 30 000 exemplářů.

K obsahu Zemanovy knihy lze sdělit pouze to, že je nejen o minulosti, ale i o přítomnosti. Její závěr se zabývá prožíváním důchodu expremiéra, který tráví v Novém Veselí na Žďársku.

Předsedou sociální demokracie se stal Miloš Zeman v roce 1993. V roce 2002 odešel z politiky do důchodu a ten nyní tráví ve staré tvrzi, v již zmiňovaném Novém Veselí na Žďársku. (mk)

Na podzim bude stát Haškův pomník

V letošním roce na podzim, by se měl objevit na Prokopově náměstí v Praze 3 pomník spisovatele Jaroslava Haška. Autorem recesistické jezdecké sochy je Karel Nepraš – na kamenném podstavci bude stát bronzový kůň, který ponese na hřbetě sokl se spisovatelovou bustou.

Haškův pomník byl Neprašovým posledním projektem, umělec zemřel těsně před jeho dokončením, v roce 2002. Hlavu sochy doplnila Neprašova dcera, která ji rovněž připravila pro odlití z bronzu. Výroba a umístění pomníku bude stát kolem 3,3 miliónu Kč. (mk)

DUBEN

Pranostiky

Ranní déšť a dubnový čas je stejný.

Dubnový sníh pole hnojí a déšť jim přináší požehnaní.

Když duben laškuje, bývá mnoho sena a obilí.

Když na Velký pátek hřmí, na poli se urodí.

Prší-li v noci na Bílou sobotu, bude málo třešní.

Velikonoce jasné úrodu nám dají, pakli slunce hasne, louky sucho mají.

Jiří a Marek – mrazem nás zalek.

Přijde-li před Jiřím bouře, bude dlouho za kamny dobře.

Po teplém Marku se často ochlazuje.

Potí-li se Dominik, bude Marek ještě v kožiše.

(mk)

Se svými náladami se hodně podobá nám lidem. Možná, že to od nich odkoukal za tu dobu, co ho nejmenovali do kalendáře. Nehonosil se vždy čtyřkou. Ve starém římském kalendáři býval druhým měsícem v roce. V dubnu se otvíralo ve střední Itálii jaro, dostal jméno *aprilis*. Latinské *aperire* znamená „otevírat se“, ve smyslu otvírání přírody. U nás slovo apríl dostalo úplně jiný význam. O dubnu dokonce tvrdíme, že nemůže mít jiné počasí než aprílové. Toto náladové počasí souvisí s vpády jednou chladného vzduchu od severu a v opačném případě zase teplého od jihu. Při tom se střídají sněhové přehánky s dešťovými a slunečnými paprsky dubnového sluníčka, které občas prokuknou skulinami mraků.

Duben se obvykle chlubí svátky jara – Velikonocemi. Ty ale v některém roce přenechává konci března, jako například letos. To záleží na měsíčku, kdy se rozhodne, podívat se na naši zem po prvním jarním úplňku. Duben si hýčká ochránce vrcholného jara sličného svatého Jiří, který zemřel na příkaz Diokleciána rukou katovou v roce 303, protože se jako plukovník římské armády nevzdal křesťanství. Jeho svátek se stal mezníkem v chovu dobytka. Od jeho svátku se dobytek začal pást. Na Šumavě v ten den hospodáři dobytek zdobili věnci z květů s červenými pentlemi a při odchodu z chléva jej kropili svěcenou vodou. Červená barva pentlí jej měla chránit před uhranutím. Sluníčko probudilo v zemi hady a štíry, aby jim oznámilo, že už je tu čas svatého Jiří. Závistivá zima se však ještě někdy chce pomstít a tak nasype i sních na kvetoucí stromy. Naposled nám to předvedla 29. dubna 1989. (mk)

VÝROČÍ

Vědci:

22. 3. 1865 se narodil **Antonín Podlaha**, český církevní historik, archeolog a památkář. Významný je jeho podíl na soupisu památek v českých zemích. Byl též světícím biskupem pražským. (140 let)

31. 3. 1885 se narodil **Václav Vilém Štech**, český historik umění. Zabýval se uměleckými díly v období od pravěku po baroko. Největší znalec památek Prahy. (120 let)

12. 4. 1870 se narodil **Josef Pekař**, český historik. Přehodnotil ve svých knihách tradičně pojímaná dějinná období, zejména dobu husitskou a barokní. Dílo: *Knihy o Kosti, Bílá hora, Žižka a jeho doba* aj. (135 let)

17. 4. 1920 se narodil **František Dvořák**, český historik umění, žák Antonína Matějčka, asistent Václava Viléma Štecha. Autor mnoha odborných publikací, např. *Po Karlově mostě, Po Královské cestě, Po Pražském hradě a okolí* aj. (85 let)

1. 3. 1925 se narodil **Emanuel Vlček**, český antropolog, zabývající se výzkumem kosterních pozůstatků českých panovníků a některých významných českých osobností. Autor mnoha vědeckých monografií. (80 let)

Malíři a architekti:

9. 2. 1800 se narodil **Josef Fürich**, německý malíř, českého původu, významný představitel skupiny nazarénů a obnovitel malířství s křesťanskou tematikou v rakouských zemích. (205 let)

12. 3. 1905 zemřel **Rudolf von Alt**, rakouský malíř, jeden z nejvýznamnějších umělců v rakouských dějinách. Během svého dlouholetého života prošel vývojem od biedermeieru po počátky impresionismu. (100 let)

13. 3. 1880 se narodil **Josef Gočár**, český architekt. Vrcholem jeho tvorby byly stavby v duchu v duchu kubismu (dům U Černé Matky boží v Praze), plasticismu (budova Legiobanky v Praze), urbanismu (projekt výstavby centra Hradce Králové). (125 let)

21. 4. 1865 zemřel **Josef Navrátil**, český malíř období romantismu. Jeden z nejvýznamnějších českých umělců 19. století. Jeho tvorba zahrnuje malbu krajin, zátiší i nástěnné malby na zámcích v Liběchově, Ploskovicích, Jirnech aj. (140 let)

Historické ohlednutí:

13. 1. 845 na dvoře krále Ludvíka Němce přijalo křest čtrnáct českých knížat se svými družinami. **Nejstarší písemná zmínka spojená s českými zeměmi.** (1 160 let)

10. 1. 1055 zemřel **Břetislav I.**, přemyslovský kníže, pro svou udatnost přezdívaný český Achilles. Významný panovník, v období jeho vlády byla zavedena tzv. pražská hřivna. (950 let)

29. 1. 1180 zemřel **Soběslav II.**, přemyslovský kníže, syn Soběslava I. a Adély Uherské. Byl velkým mecenášem církve, jako panovník příliš úspěšný nebyl a nakonec byl svržen knížetem Bedřichem. (825 let)

2. 4. 1335 zemřel **Jindřich Korutanský**, též po krátký čas král český v letech 1307-1310. Jeho vláda byla nestabilní, neustále sváděl boj o udržení českého trůnu. (670 let)

5. 4. 1355 byl český král **Karel IV.** v chrámu sv. Petra v Římě korunován císařem Svaté říše římské. Tohoto postavení dosáhl jako první český panovník v dějinách. (650 let)

25. 3. 1420 vybojovali v močálovitě krajině u Sodoměře husité vedení Janem Žižkou z Trocnova první velkou vítěznou bitvu nad armádou katolické šlechty, tvořenou hlavně rytíři řádu johanitů a křížovníků s červenou hvězdou. (585 let)

4. 4. 1490 zemřel **Matyáš Korvín**, uherský a titulární český král. Významný politik i panovník, odpůrce Jiřího z Poděbrad i Vladislava Jagellonského. V období jeho vlády proniká do střední Evropy renesance. (515 let)

10. 3. 1535 narodil se **Vilém Vok z Rožmberka**, český šlechtic a politik. Mnoho let čelná postava české stavovské obce, nejvyšší purkrabí českého království jeden z kandidátů na polský královský trůn. (470 let)

2. 2. 1590 zemřel **Martin Medek z Mohelnice**, velmistr řádu křížovníků s červenou hvězdou, od roku 1581 arcibiskup pražský. V období, kdy vykonával úřad, byl v Čechách zaveden gregoriánský kalendář. (415 let)

17. 3. 1620 Zemřel **Jan Sarkander**, moravský katolický kněz, který byl v období stavovského povstání obviněn z velezrady, zatčen a přinucen k vyjádření zpovědního tajemství; týrán nevydržel a zemřel. Svatořečen papežem Janem Pavlem II. (385 let)

30. 4. 1680 střetem sedláků s vojáky na Ovčím vrchu u Čeliva vyvrcholila nejvýznamnější vzpoura poddaných v Čechách v 17. století. Zabitím 50 lidí bylo povstání potlačeno. (325 let)

20. 4. 1785 bylo z nařízení císaře Josefa II. započato se soupisem půdy pro berní úřady. Tento tzv. **Josefínský katastr** se stal prvním moderním přehledem půdy v Čechách. Základní jednotkou se stala katastrální obec. (220 let)

20. 2. 1790 zemřel **Josef II.**, římskoněmecký císař z rodu habsbursko-lotrinského, syn Marie Terezie a Františka Štěpána Lotrinského. V období jeho vlády došlo k řadě reforem, bylo zrušeno nevolnictví a povolena svoboda náboženského vyznání. (215 let)

12. 2. 1825 byla v Praze založena **Česká spořitelna**, první spořitelna v Čechách. Existuje dodnes, a je tedy nejstarší fungující firmou v Česku. (180 let)

2. 3. 1835 zemřel **František II.**, římskoněmecký císař z rodu Habsburků, jako František I. též první rakouský císař. Byl také českým králem, v období jeho vlády vzrostl výrazně vliv státního kancléře Metternicha. (170 let)

7. 3. 1850 se narodil **Tomáš Garrigue Masaryk**, český filozof a politik, zakladatel a první prezident československého státu. Čelný představitel zahraničního odboje. (155 let)

18. 4. 1860 se narodil **Enrique Stanko Vráz**, český cestovatel, který podnikal výpravy po celém světě. Natrvalo se usadil v Československu v roce 1921 a publikoval několik knih, např. *Z dalekých světů*, *Exotické povídky* aj. (145 let)

13. 4. 1900 se narodil **Prokop Drtina**, český politik, osobní tajemník Edvarda Beneše, člen exilové vlády, 1945-1948 ministr spravedlnosti. Po roce 1948 zatčen, ve vykonstruovaném procesu odsouzen k 15 letům vězení, 1969 rehabilitován. (105 let)

4. 1. 1915 se narodil **Adolf Opálka**, příslušník československého zahraničního odboje. Velitel skupiny Out Distance, která byla vysazena na území protektorátu. Podílel se na atentátu na R. Heydricha, padl v boji v chrámu sv. Cyrila a Metoděje. (90 let)

16. 1. 1920 se konalo ustavující zasedání Společnosti národů, organizace, na jejíž půdě se měly řešit mírovou cestou všechny problémy. Mezi zakládající členy patřilo i Československo. (85 let)

25. 2. 1950 zemřel na následky brutálního zásahu při výslechu **Josef Toufar**, katolický kněz, oběť aféry zvané Čihošťský zázrak. Tato akce zinscenovaná Státní bezpečností sloužila k diskreditaci katolické církve. (55 let)

Historická kuchyně

Přelom 19. a 20. století přinesl do středoevropské gastronomie řadu změn, které ji poznamenaly na dlouhá léta. Jedná se o období, kdy se definitivně dotváří klasický kánon měšťanské kuchyně, což přesvědčivě dokládají i mnohé kuchařky vzniklé v této epoše. Vybrali jsme protentokrát úspěšnou Velkou vzornou kuchařku od Bohumily Jermářové. Jedná se o rozsáhlou práci obsahující přes tři tisíce receptů, která dosáhla několika vydání. My budeme čerpat z vydání třetího, které bez vrocení vydal pražský nakladatel a knihkupec J. L. Kober někdy po roce 1900. Bohumila Jermářová patřila mezi autorky, které nezapírají inspiraci dílem jiných – sama v podtitulu uvádí, že využila spisů M. D. Rettigové, F. Hansgirkové, kuchařky vydávané spolkem Domácnost, ale i gastronomická díla dobových německých a rakouských autorek jako byla třeba Henriette Löffler-Bechtel, Mathilde Ehrhardt nebo Anna Bauer. Dále gastronomický obzor českých autorek kuchařských knih kolem roku 1900 většinou nesahal. Vedle předpisů v knize nalezneme i „Naučný slovníček kuchařek“, pasáže o servírování nebo kapitoly věnovanou zdravotním dopadům stravování. Pozornost je věnována i některým novým přístrojům, které se objevovaly na tehdejšímu trhu, ať již se jednalo o různé mlýnky, nástroje na loupání ovoce apod. Plně respektovány jsou přitom všechny vědecké poznatky tehdejší doby. Exkluzivitu práce dokládaly i instruktivní ilustrace, z nichž některé byly dokonce barevné. Nicméně podobně jako z jiných měšťanských kuchařek této doby cítíme z receptů nejenom snahu o reprezentaci, ale v pozadí i často ekonomickým tlakem nemilosrdně vynucovanou šetrnost, od které se upouštělo jen u opravdu mimořádných svátků.

Polévka z jarní zeleniny

Rozkrájej velmi malou mrkvičku na kousky, veliké jako olivky, tolikéž chřestu, způsobilého k řezání, a tolikéž petružele a celeru. Mimo chřest svaří se to všecko s dobrou hovězí polévkou. Za hodinu přičiní se k tomu hrst škubaného salátu, hrst šťovíku a třebule a hrst zelené petružele: ta všecka zelenina rozkrájí se na nudličky a přidá se k ní hrst póru, rozkrájeného na kolečka, pak se vše vypere a přičiní se k mrkvičce, k celeru a petruželi. Za hodinu přidá chřest a vaří se ještě půl hodiny.

Když pak všecko změkne, může polévka upravit se muškátem a nalije se na smaženou housku.

Sýrovky s parmazánem

Rozetří asi 20-28 dgr. (půl libry) másla s osmi žloutky, přimíchej k nim v mléce namočenou a vytlačenou housku, potom 28 dgr. (půl libry) ustrouhaného dobrého sýra, trochu soli a muškátového ořechu, udělej z bílků sníh a smíchej jej s ostatním. Vymaž malá tvořítka máslem, naplň je tou míchaninou a pec je půl hodiny.

Kůzlátko zadělávané s chmelíčkem a se smrží

Očištěný předek kozelčí rozkrájej na úhledné kousky, polož je do rendlíku, dej pod ně kus másla a zelenou petružel a podus je, osol je a přilévej po troškách studené polévky nebo vody.

Obeř a ořezej mladý chmelíček jako špargl a udus několik smržů na másle a petruželi. Udělej ze 7 dgr. (4 lotů) másla řídkou, bledou zápražku, rozmíchej ji s polévkou, přidej chmelíček i smrže a vař omáčku půl hodiny. K posledku přidej kůzle a přecezenou šťávu a převař je trochu; pak urovnej maso na mísu, okolo něho dej smrže a chmelíček a polij je omáčkou. – Omáčka nesmí být tuze řídká.

Máš-li raky, přidej oloupané ocásky i klepeta a poklad vše račím máslem.

Kuřátka s napodobenou ústřicovou omáčkou

Upec tři uchystaná i nasolená kuřata nebo je udus na másle a zelené petruželi.

Omáčka: Umyj vybeř a utři s máslem osm sardelí a rozmíchej je s šesti žloutky, měchačkou mouky, drobnou kůrou z půl citronu a se studeným vínem. Do jiného hrnku dej půl rozkrájené cibule, strouček česneku, bobkový list (několik zrnek pepře, nového koření) přilij ½ litru

(1 ½ žejdlíka) hovězí polévky a tolikéž rakouského vína a vař je půl hodiny. Pak vše proced' na sardele, promíchej, vlij na kuřata, dej je na oheň a míchej omáčkou, až se počne zvedati; pak ji zaced' šťávou z citronu, urovnej kuřátka na mísu a polij je omáčkou.

Beránek zadělaný

Očištěný beráncí předek dej do slané vařící vody a vař jej čtvrt hodiny. Přelož jej pak do studené, a když vystydlé, rozkrájej jej na úhledné kousky. Udělej z 10 dgr. (6 lotů) čerstvého másla a mouky bledou a řídkou zápražku, rozmíchej ji s procezenou beráncí polévkou, přidej k ní rozstrouhanou cibulku, trochu drobně rozsekané zelené petružálky, drobnou citrónovou kůru i skleničku vína, a když se vše povaří, přidej rozkrájeného beránka, udus jej do měkka a vyndej kousky na mísu. Rozkloktej čtyři žloutky s trochou smetany, přimíchej je k vařící omáčce, přiced' trochu citrónové šťávy a vlij omáčku na beránka.

Králohradecké preclíčky

Utři na míse 14 dgr. (¾ libry) přehřátého másla, přimíchej do něj poněnáhu tři vejce a tři žloutky, 2 dcl (přes půl žejdlíku) dobrého vlažného mléka, 3 dgr. (2 loty) vzejitého droždí, drobnou kůru z citronu (celého), 3,5 dgr. (2 loty) tlučeného cukru a trochu soli; zadělej jemnou moukou hodně tuhé těsto, vybouchej je měchačkou, pak je dej na pomoučený vál, rozválej je, nakrájej do něho 40 dgr. (asi 23 lotů) čerstvého másla a přelož a rozválej je třikrát po sobě jako máselné těsto.

Potom z něho dělej v chladu preclíčky a nech je tamtéž plné dvě hodiny kynouti. Pak je pomaž rozkloktaným bílkem, posyp je hrubým cukrem a upec je zvolna.

Kořalkové věnečky

Dej na vál 14 dgr. (¾ libry) mouky, 14 dgr. (¾ libry) čerstvého másla, 7 dgr. (4 loty) tlučeného cukru (a trochu tlučené skořice), drobnou kůru z půl citronu, vše dobře promíchej a zadělej těsto žloutkem a dvěma lžicemi silné kořalky; pak je dobře propracuj. Rozválej je, vykrájej z něho věnečky, pomaž je po vrchu kořalkou, posyp je hodně vysoko tlučeným cukrem, dej je na plech a upec je zvolna.

Poznámka: Zkratka dgr. odpovídá dekagramu.

(připravil MaFr)

České a moravské kraje III

Vysočina

V našem putování po krajích České republiky jsme dorazili do velmi zajímavého kraje Vysočina. Hornatý, chudý a studený kraj se může pochlubit nejenom svými přírodními krásami i skvělými kulturními památkami, ale také nejvyšší kriminalitou ze všech krajů v ČR.

1) *Sídlem trochu nesourodého kraje je město, v němž dříve žila významná německá menšina. Ve svém znaku nosí ježka, a ne nadarmo – jedná se o tzv. mluvící znamení. Jistě již víte, že se jedná o:*

- a) Ježkov, c) Pichlíkov,
b) Jihlava, d) Bodlina.

2) *Jedním ze skvostů kraje Vysočina je bezpochyby město Telč, jehož střed byl vyhlášen památkou UNESCO. Telč uchvacuje nejenom krásnými měšťanskými domy, ale především nádherným zámekem, který vznikl v 16. století z gotického obranného hradu za Zachariáše z Hradce. Je vybudován ve slohu:*

- a) renesančním, c) klasicistním,
b) barokním, d) rokokovým.

3) *Další vzácnou památkou kraje Vysočina představuje komplex poutního kostela sv. Jana Nepomuckého, který byl vybudován v průběhu 18. století na Zelené Hoře. Nádherná stavba ve stylu tzv. barokní gotiky je mistrovským dílem architekta Jana Blažeje Santiniho-Aichla. Kostel vznikl na základě přání Václava Vejmluvy, opata blízkého cisterciáckého kláštera. Klášter se nacházel v městě:*

- a) Ždár nad Sázavou, c) Karlovy Vary,
b) Liberec, d) Klatovy.

4) *Z kraje Vysočina pochází také velké množství významných osobností. Připomenout si bohužel můžeme jen některé. V Kališti u Humpolce se roku 1860 narodil rakouský skladatel a dirigent, jedna z největších hudebních osobností své doby. Působil jako kapelník v Olomouci, Praze, Budapešti či Hamburku a od roku 1897 zastával post dirigenta a uměleckého ředitele Dvorní opery ve Vídni. 1. ledna 1908 se pak stal dirigentem newyorské Metropolitní opery. Z jeho děl připomeňme alespoň 2. symfonii c moll, 3. symfonii d moll, 7. symfonii e moll, cyklus Chlapcův kouzelný roh, Písně o mrtvých dětech nebo symfonickou skladbu Píseň o zemi. Slavný hudebník se jmenoval:*

- a) Aleš Hrdlička, c) Arthur Schnitzler,
b) Emil Holub, d) Gustav Mahler.

5) *Poblíž tehdejšího Německého Brodu se narodil jeden z nejvýznamnějších českých publicistů devatenáctého století, slavný i svými epigramy a dalšími veršovanými díly.*

Podle svého rodiště používal přídomek Borovský. Je po právu považován za otce moderního českého novinářství a do dějin vstoupil jako neúnavný bojovník za pravdu. Přesvědčený vlastenec a liberál se stal zejména po revolučních událostech v roce 1848 solí v očích rakouskému policejnímu režimu. Protože se perzekvování ve vlasti jevílo úřadům málo důsledné, byl deportován do alpského Brixenu odkud se nemohl vzdálit. Přestože Brixen (Bressanone) je dnes vnímán jako velmi příjemné horské městečko, vlastenecký novinář zde díky odtržení od českého prostředí velice strádal. Do Prahy se vrátil s podlomeným zdravím a zkrátka po návratu zemřel. Jeho pohřeb se stal velkou národní demonstrací. Autorem básnických skladeb Křest sv. Vladimíra a Tyrolské elegie byl:

- a) Viktor Dyk, c) Konstantin Jireček,
b) Karel Havlíček, d) Josef Thomayer.

6) *V Lipnici nad Sázavou vznikalo v letech 1921-1923 jedno z nejslavnějších děl české literatury 20. století. Sepisoval ho tam po svém návratu z Ruska slavný bouřlivák Jaroslav Hašek. Jeho vrcholná práce, která bohužel zůstala nedokončená, se i více než osmdesát let po svém vzniku probíjela mezi desítku nejoblíbenějších českých knih a dodnes vzbuzuje ostré kontroverze a debaty. Podobně hlavní postava knihy, která podle některých lidí velmi přesvědčivě zobrazuje český národní charakter, má své vášnivě příznivce a stejně zaryté odpůrce. Déle snad již není třeba popisovat, protože jste již poznali, že se jedná o knihu, zkráceně označovanou jako:*

- a) Ze života hmyzu, c) Osudy dobrého vojáka Švejka,
b) Zápisník zmizelého, d) Těžký život dobrodruha.

7) *V kraji Vysočina, v městečku Třešť se také narodil roku 1883 první ministr financí Rakouské republiky, slavný ekonom, jehož mnohé teorie dodnes mnozí odborníci velice uznávají. Od roku 1932 působil jako profesor Harvardské univerzity, v USA také roku 1950 zemřel. Otázka po jeho jméne se může zdát dost složitá, ale při použití vylučovací metody zjistíte, že se až o takovou překážku nejedná – další tři jména patří dalším osobnostem kraje Vysočina. Ještě napovím, že jedno z nich patří světově proslulému rakouskému architektovi a návrhář, jedné z největších osobností vídeňské secese. Slavný ekonom se jmenoval:*

- a) Otakar Březina, c) Joseph Alois Schumpeter,
b) Jan Zrzavý, d) Josef Hoffmann.

České a moravské kraje I – správné odpovědi:

1d) Brno, 2a) T. G. Masaryk, 3c) okurka, 4c) víno, 5a) Slavkov, 6b) Alfons Mucha, 7c) výborný. – Z početných odpovědí jsme vylosovali tři výherce, kterým srdečně gratulujeme: Christian Herget, Eveline Löwenstein, Anna Bauer.

Odpovědi na dnešní kvíz zasílejte do 15. května 2005 na adresu: **Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku**
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Schlüsselgasse 18, 1080 Wien, Österreich
e-mail: info@kulturklub.at, fax: (+43) (1) 79 88 454.

Podnet na nové maturity je už na Ústavnom súde

Plénum Ústavného súdu sa bude návrhom na posúdenie súladu vyhlášky o novom spôsobe maturít s ústavou ešte zaoberať. Okrem rozhodnutia, či prijme návrh na ďalšie konanie, rozhodne, či súd pozastaví účinnosť vyhlášky až do meritórneho rozhodnutia.

Podľa poslankyne za HZDS Ľudmily Muškovej sa pod návrh podpísalo 31 poslancov HZDS, Smeru i KSS. Zdôraznila však, že ide o iniciatívu študentov a ich rodičov. „Jednoducho, nemali inú možnosť, ako sa obrátiť na Ústavný súd, ako cez podporu poslancov.“ Skupinu bude pred súdom zastupovať Ján Cuper z HZDS. Podľa iniciátora podania Mariána Buraja za obzvlášť závažné považujú navrhovatelia porušenie zákazu retroaktivity a práv študentov. Študenti sa vraj pripravovali na iný typ maturít.

Nová vyhláška zaviedla pre študentov gymnázií maturitnú skúšku, ktorá sa skladá z piatich maturitných predmetov a povinného prírodovedného predmetu.

Očkovanie pred cestou do zahraničia

Pred cestou by si mal turista skontrolovať, či doma absolvoval všetky očkovania, najmä či má platné očkovanie proti tetanu. Podľa hlavnej odborníčky na epidemiológiu Márie Avdičovej medzi choroby, ktoré môžu ohroziť turistu na cestách a proti ktorým sa na Slovensku neočkuje, patria žltá zimnica, cholera, týfus a paratýfus, japonská encefalitída, prípadne kliešťová encefalitída, žltáčka typu A a tzv. meningokoková meningitída.

Avdičová odporúča, aby sa cestovatelia do exotických krajín informovali v cestovnej kancelárii o ochrane pred infekčnými chorobami. Informácie turista získa na oddeleniach cudzokrajných chorôb pri infekčných klinikách v Bratislave, Košiciach, Martine, na odboroch epidemiológie všetkých regionálnych úradov verejného zdravotníctva. V úradoch verejného zdravotníctva vydávajú aj medzinárodný očkovací preukaz.

Filip Renč prichádza s *Rebelmi*

Keď režisér Filip Renč pripravoval v Bratislave premiéru muzikálu *Kleopatra*, v Prahe ho čakalo uvedenie jeho filmového príbehu *Rebelové* na javisko. V súčasnosti má na konte nový film, v Bratislave však vrcholia prípravy premiéry muzikálu *Rebelové* v divadle Nová scéna.

„*Kleopatra* bola pre nás veľmi úspešným projektom s úžasnou návštevnosťou. Rozhodli sme sa preto preniesť aj Filipov druhý divadelný titul do nášho divadla,“ vysvetľuje začiatky spolupráce riaditeľka Novej scény Wanda Hrycová. „Ide o slovenskú mutáciu, v ktorej sú originálne české piesne. Nechceli sme ich meniť, pretože sú to veľmi známe pesničky, z ktorých sa stali hity. Takisto sme nepovažovali za šťastné nútiť slovenských hercov hovoriť nesprávne po česky a českých zle po slovensky.“

V predstavení v slovenčine bude teda hosťovať zopár českých kolegov, ktorí budú môcť hrať vo svojej materčine. Podobný princíp odskúšala Nová scéna aj v muzikáli *Vlasy* a diváci boli spokojní.

Pri prenose *Kleopatry* z Česka do Bratislavy pridávali tvorcovia niekoľko nových postáv, menila sa choreografia

a dopísavali texty. *Rebelov* podobný osud nečaká. „Účinkoval som aj v pražskom predstavení a som rád, že môžem pokračovať v Bratislave. Pre mňa to bola veľmi rýchla práca, lebo som sa iba presídlil do iného divadla. Okrem technických zmien tu žiadne iné nie sú,“ hovorí Šimon v podaní Jána Slezáka. Slovenskí kolegovia si k nemu po rady nechodili, pretože „sú to zdatní umelci“. Janko im poradil iba v tom, odkiaľ majú na javisku kam utekať a pomáhal im pri študovaní niektorých scén z videonahrávok. „Moja postava síce obetuje vlastnú slobodu pre lásku, ale stane sa tak viac-menej náhodou. Šimon totiž nevie, že svojím rozhodnutím ohrozí svoju slobodu,“ vysvetľuje Slezák.

Filip Renč sa na Novú scénu vracia v úlohe režiséra, spolupracovať s ním je podľa účinkujúcich príjemné. „Spoznal som ho už pri jednom nakrúcaní. Je to nesmierne šikovný človek, taká moja krvná skupina. Filip dáva hercovi potrebnú voľnosť, dovoľuje mu oprieť sa o skúsenosti. Ak je to mladý herec, tak mu poradí. Je pozitívne naladený a prenáša to aj na nás,“ teší sa umelecký šéf divadla Juraj Ďurdiak, ktorý si v *Rebeloch* tiež zahrá.

SND by mala tvoriť novostavba a historická budova

V novostavbe SND by malo byť sídlo národného divadla. SND by mala tvoriť novostavba a historická budova divadla na bratislavskom Hviezdoslavovom námestí. Návrh poradnej komisie oznámil poslancom minister kultúry Rudolf Chmel. Kto a za čo budovu dostavia, nie je jasné.

Komisia svoju prácu skončila a Chmel chce predstaviť výsledok vláde. Podľa neho by mohlo byť to riešenie tým optimálnym. Ako to bude s ostatnými budovami divadla, bude závisieť od dohody, hovorí. „Všetko ostatné bude predmetom dojednávania a predovšetkým otázka prevádzkovania, ktorá súvisí s otázkou dostavby.“

Novostavba by mala podľa Chmela začať slúžiť divadlu koncom budúceho roku. Navrhované riešenie je vraj prijateľné pre všetky strany – vedenie SND, občianske organizácie i regionálnych divadelníkov.

Začali sa krajské kolá súťaže Amfo a Diafoto

Národné osvetové centrum vyhlásilo celoslovenskú súťaž amatérskej fotografie a diapozitívov Amfo a Diafoto 2005. Do finále súťaže, ktoré sa bude konať v lete tohto roka, nominujú odborné poroty najlepšie snímky z krajských kôl. Z víťaznej finálovej kolekcie pripraví vyhlásovatelia súťaže putovnú výstavu, ktorú budú môcť vidieť obyvatelia desiatok slovenských miest.

Krajské osvetové stredisko v Nitre prijíma príspevky súťažiacich do konca apríla 2005. Do kategórie amatérov môžu svoje práce prihlásiť autori vo veku nad 21 rokov a do kategórie juniorov mladí fotografi do 16 a v druhej skupine do 21 rokov. Súbor vybraných snímok a súťažných prác postupujúcich do finále predstavia organizátori na výstave v Nitre od 27. mája do 10. júna a prinesie ich aj sprievodný katalóg.

Slovensko na mapách

Slovenské národné múzeum otvorilo 16. 3. 2005 o 15:30 výstavu pod názvom „Slovensko na mapách v 16.-20. storo-

čí." Verejnosti tak sprístupnilo málo známu kartografickú minulosť Slovenska od začiatkov mapovania jeho územia až do súčasnosti. Podtémou výstavy sú hranice slovenského územia, ale napríklad aj hranice medzi mestami, panstvami alebo chotármí, čomu je podriadený výber máp.

Prvá heavymetalová opera je z Nórska

(Oslo) Opera *Faust* romantického francúzskeho skladateľa Charlesa Gounoda poslúžila nórskej hudobnej formácii Pica Fierce ako inšpirácia pri komponovaní „prvej heavymetalovej opery na našej planéte“.

Štvorčlenná formácia si na svetovú premiéru diela v 17-tisícovom meste Kristiansund, v ktorom sú hudobníci doma, pozvala aj „výpomoc“ v podobe pätnástich tamjších interpretov klasickej hudby. Riaditeľ miestnej opernej scény, ktorý nepatrí medzi najmladších, ale napriek tomu poskytol kvartetu maximálnu pomoc pri realizácii projektu, v tejto súvislosti vyjadril prekvapenie, ako dobre vyjadruje heavy metal stredoveké obavy z diabla.

Slovensko na knižnom veľtrhu v Londýne

Vyššie 160 knižných titulov z produkcie osemnástich slovenských vydavateľstiev a tlačiarň zastupuje Slovensko na Medzinárodnom knižnom veľtrhu v Londýne, ktorý otvorili 14. 3. 2005. Jeden z najvýznamnejších a najnavštevovanejších kontraktových knižných veľtrhov prevažne anglofónneho sveta sa koná vo veľtrhovej hale Olympia – Kensington, kde sa prezentuje vyše 1 700 vystavovateľov.

Garantom slovenskej expozície je Literárne informačné centrum a vystavuje v spoločnej expozícii krajín V 4 v rámci projektu zameraného na mladé talenty. „Našu účasť na londýnskom knižnom veľtrhu v minulých rokoch hodnotíme ako veľmi úspešnú,“ povedala Miroslava Biláčiková, koordinátorka slovenskej reprezentácie, podľa ktorej v tomto teritóriu sledujú nárast záujmu o súčasnú slovenskú literatúru.

Pri príležitosti konania veľtrhu sa na pôde Poľského inštitútu v Londýne uskutočnili spoločné literárne prezentácie poľských, slovenských a českých autorov. Za slovenskú stranu vystúpi v rámci autorského čítania slovenská poetka Katarína Kucbelová, ktorej v roku 2003 vyšla zbierka básní *Duály*.

Vyjde Hitlerova biografija, ktorú si objednal Stalin

Tajný životopis nacistického vodcu Adolfa Hitlera napísaný špeciálne pre sovietskeho diktátora Josifa Stalina vyjdajú v marci v Nemecku a v novembri vo Veľkej Británii. Knihu o Hitlerovi doručili Stalinovi v decembri roku 1949 a v jeho osobnom archíve bola až do roku 2004, keď ju tam objavil nemecký historik Matthias Uhl.

„Druhá kópia biografie vznikla v roku 1965 a bola uchovaná v inom archíve, čo potvrdzuje hypotézu, že prvá kniha je autentická,“ informovala hovorkyňa britského vydavateľa Johna Murraya.

Životopis sa opiera o dva roky výsluchov dvoch ľudí, ktorí sa pohybovali v Hitlerovej bezprostrednej blízkosti. Ide o jeho sluhu Heinza Lingeho a pobočníka SS Otta Günscheho, ktorí boli vo vodcových službách desať rokov

a po vojne ich vypočúvali v Moskve. Oboch mužov zatkli sovietski vojaci v priamo v bunkri, kde sa nacistický vodca skrýval a kde s Evou Braunovou 30. apríla 1945 spáchal samovraždu.

Stalin si knihu objednal, lebo chcel pochopiť Hitlerovu psychiku, keď si už bol istý, že je mŕtvy, píše sa vo vydavateľovom vyhlásení. Je to presvedčivý a silný dokument s obrovskou výpovednou hodnotou a úžasnými detailmi a celkovým pohľadom, uviedol riaditeľ nakladateľstva Gordon Wise. Dodal, že Hitler „zostáva subjektom večnej fascinácie, ale mimoriadne pozoruhodná na tejto knihe je tá neviditeľná, ale citelná prítomnosť Stalina, pre ktorého bola vytvorená“.

Z „Hodiny deťom“ teraz rozdelia vyše 8 miliónov

Do zbierky „Hodina deťom“ vlani prispelo viac ako 115 000 ľudí. Zapojilo sa vyše 700 podnikov, ktoré umožnili svojim zamestnancom poslať peniaze cez mzdové účtárne. V mestách a obciach sa uskutočnilo 30 komunitných zbierok.

Nadácia pre deti Slovenska v 6. ročníku bude môcť rozdeliť 674 520 korún pre deti a mladých ľudí po celom Slovensku. Výkonná riaditeľka nadácie Lucia Štasselová považuje výsledok za veľmi významný, keďže na konci roka bola i kalamita v Tatrách a katastrofa v juhovýchodnej Ázii.

Od svojho vzniku Hodina deťom vyzbierala 65 651 013 korún a podporila 782 organizácií usilujúcich sa zlepšovať kvalitu života detí s postihnutím.

Naše lesy sú druhé najviac poškodené v Európe

Slovenské lesy sú v rámci Európy druhé najviac poškodené. Vyplyva to z najnovšej štúdie nemeckého Spolkového statického úradu vo Wiesbadene, v rámci ktorej preskúmali situáciu v lesoch 33 európskych krajín.

Slovenské lesy sú podľa tohto zdroja poškodené až na 90 %. Riaditeľ výskumného lesníckeho ústavu vo Zvolene Jozef Mindáš tvrdí, že to musí byť omyl. „Neviem, aké údaje používal úrad pri svojom hodnotení. Zdravotný stav lesov sa každý rok štatisticky vyhodnocuje podľa európskych kritérií. Stav slovenských stromov je síce horší, ako je európsky priemer, ale nie sme druhí najhorší.“ Táto štatistika je zavádzajúca aj podľa šéfa lesoochranského zoskupenia Vlk Juraja Lukáča.

Najhoršie je na tom Poľsko, kde sú lesy poškodené a choré až na 92 %. Na treťom mieste s 89-percentným poškodením je Česko. Viac ako 80 % lesov má poškodených ešte Litva (87 %), Ukrajina (82 %) a Bulharsko (81 %). V západnej Európe je najhoršie Taliansko s 80 %.

Najmenej poškodených a chorých stromov v Európe má prekvapujúco Rumunsko – len 38 %. Rumunské lesy sa nachádzajú v Karpatoch mimo priemyselných oblastí.

Dražba Dalimilovej kroniky v Paríži

Ako je známe, česká Národná knižnica získala 19. 3. 2005 v Paríži fragment latinského prekladu *Dalimilovej kroniky* zo 14. storočia. Na dražbe v aukčnej sieni Drouot Richelieu ho vydražila za 339 000 €, čo je asi desať miliónov českých korún. Dražba trvala iba minútu.

Najväčšou knihou v Čechách stále zostáva *Kodex vyšehradský* z roku 1085, ktorého odhadovaná cena presahuje miliardu českých korún.

Slovensko svetové aukcie nesleduje

Slovenská národná knižnica v Martine vlastní najstaršiu slovenskú literárnu pamiatku – *Veršované desatoro* napísané v slovakizovanej češtine z roku 1532. V Archíve literatúry a umenia je aj niekoľko vzácných latinských kódexov miliónových hodnôt z 15. storočia.

Podľa slov riaditeľky archívu Jarmily Gráfovej svetové burzy a aukcie nesledujú, nedisponujú totiž ani prostriedkami na nákup takýchto historicky vzácných diel. Minulý rok mali na nákup približne 700 000 korún. „Táto suma ani zďaleka nestačí na pokrytie nákupných požiadaviek archívu,“ hovorí pre SME Gráfová. Na prípad podobný *Dalimilovej kronike* si nespomína.

Najdrahší da Vinci je u Gatesa

Príbehy podobné osudu fragmentu latinského prekladu *Dalimilovej kroniky* majú aj iné krajiny. Asi najvyššiu sumu – 30,8 milióna dolárov (asi 887 miliónov korún) – zaplatil v roku 1994 šéf Microsoftu Bill Gates na aukcii za *Leicesterský kodex* Leonarda da Vinci z rokov 1506-1510. Pre Írsko zas získala unikátny archív stoviek rukopisov a poznámok Jamesa Joycea v máji 2002. Dublinská národná knižnica za 15,3 milióna dolárov (asi 440,6 milióna korún).

Do závravných súm sa šplhajú aj aukcie rukopisov hudobných géniov. Za 4,03 milióna dolárov (asi 116 miliónov korún) bola v máji 2003 v Londýne vydražená konečná verzia rukopisnej partitúry *Deviatej symfónie* Ludwiga van Beethovena. Rukopis získal v Sotheby's súkromý kupec. Rok predtým sa tu za 2 milióny dolárov (asi 57,6 milióna

korún) predal jediný najstarší známy list partitúry úvodu *Deviatej symfónie* z roku 1818. (čtk, kop)

Päť najstarších rukopisov Národnej knižnice

- Antifonár, rukopisný zlomok z 12. storočia z neznámeho hudobného kódexu, 2 strany.
- Kronika Jána z Utino (*Historia mundi*) z druhej polovice 15. storočia, stredoveký nemecký rukopis, v ktorom sú zachytené dejiny Židov, pápežov, nemeckých cisárov a uhorských kráľov. Obsahuje bohaté farebné ilustrácie, 102 strán.
- Hodinky (*Liber horarum canonicarum*) – latinský kódex z 15. storočia, pergamen.
- Biblia z roku 1465, latinský rukopis, 766 strán.
- Hlaholské listy (najstaršie slovanské písmo), štyri pergamenové strany z konca 13. alebo zač. 14. storočia.

(Zdroj: Národná knižnica)

Najlepší baletný umelec roku 2004: Roman Novitzky

Roman Novitzky (*17. 11. 1984, Bratislava), sólista baletu SND, je absolventom Tanečného konzervatória Evy Jaczovej v Bratislave (2003 – pedagogička K. Alaverdjan). Zúčastnil sa na medzinárodných baletných súťažiach vo Viedni (1999) a v St. Pölten (1998), kde obsadil druhé miesto. S baletom SND začal účinkovať od roku 1998 v sólových úlohách inscenácií *Luskáčik – Pastorale*, *Spiaca krásavica – Gavalier*, *Modrý vták*, *Don Quijote*. Od roku 2003 je sólistom Baletu SND a stvárnil titulné postavy v baletoch *Bajadéra – Solor*, *Drevený princ – Princ*, *Caligula* vo svetovej premiére baletu *Caligula* a *Spartaka* v rovnomenom baletе. Stal sa Najvýraznejším talentom roku 2003.

POZVÁNKA NA VÝSTAVU

Divadlo – vášň, telo, hlas

(Výstava o dejinách a súčasnosti divadla na Slovensku)

21. januára – 29. mája 2005 v budove SNM na Vajanského nábreží v Bratislave

Otvorené denne okrem pondelka 9:00-18:00 hod.

Potulky po Bratislave

Bratislavský hrad

Jednou z najvýraznejších dominant Bratislavy je Bratislavský hrad. Jeho vznik podmienili historické okolnosti a zemepisná poloha. Bratislavský hrad bol postavený na strategicky dôležitom mieste nad Dunajskou úžinou, ktorá je zovretá poslednými výbežkami Malých Karpát a predhorím Álp.

V tejto úžine sa nachádzal veľmi dôležitý brod cez Dunaj, kadiaľ prechádzali až do konca doby kamennej dve významne diaľkové obchodné cesty – jantárová a podunajská. Prvé stopy osídlenia na hradnom kopci pochádzajú z obdobia asi 2 500 p. n. l. Je tiež dokázané, že sa tu v keltskej dobe nachádzalo keltské oppidum – ktoré malo významnú hospodársku, politickú, vojenskú a obchodnú funkciu. Na keltské osídlenie nadväzuje osídlenie rímske – Rimania budovali pozdĺž Dunaja systém opevnení známy

ako *Limes romanus*. V rámci tohoto opevnenia stála na hradnom kopci rímska strážna stanica – ďalšia bola na Devíne, zvyšky rímskych opevnení sa nachádzajú aj na rúckom území (Heinburg).

Limes romanus zaniká na konci 4. stor. n. l. a na naše územie postupne prichádzajú slovanské kmene.

V 9. stor. sa formovala Veľkomoravská ríša a bratislavský hradný kopec sa stáva miestom mohutného slovanského hradiska. Pri archeologických objavoch boli z tejto doby nájdené zvyšky základov dvojpriestorového obytného paláca a zvyšky základov kostola – tzv. veľkomoravskej baziliky –, ďalšie objavy z tejto doby sú náleziská rôznych ozdobných predmetov – tieto nálezy dokazujú, že veľkomoravské hradisko malo funkciu väčšieho cirkevno-politického centra.

Začiatkom 11. stor. sa začal formovať ranofeudálny uhorský štát a po ustálení uhorsko-rímskej hranice sa stal Bratislavský hrad pohraničnou pevnosťou Uhorska.

V 11. a 12. stor. na hrade postavili románsky kostol Spasiteľa (Salvatora) na mieste veľkomoravskej baziliky, budovu pri kostole pre potreby kapituly, kostnicu (karnier) neďaleko kostola a dvojpriestorový románsky palác (na nádvorí dnešného hradu sú naznačené základy románskeho a veľkomoravského paláca.)

V 13. stor. postavili na hrade veľkú obytnú vežu – ktorá mala aj obrannú funkciu (základy sú tiež naznačené v dlažbe). Obytnú vežu chránilo opevnenie s niekoľkými obrannými vežami. Takto hrad ostal až do 15. storočia.

V 15. stor. prebehlo husitské povstanie a s novou politickou situáciou došlo aj k základnej prestavbe Bratislavského hradu. Hrad slúžil uhorskému kráľovi a nemeckému cisárovi Žigmundovi Luxemburskému, ktorý sa snažil získať aj český trón. V tejto dobe plnil hrad aj funkciu reprezentatívneho sídla kráľa i bratislavského župana.

Románsky (Arpádovský) hrad zbúrali, okrem Korunnej veže (názov Korunná veža dostala preto, lebo v nej neskôr uskladňovali korunovačné klenoty uhorských kráľov, je to veža, ktorá vyčnieva z celkovej siluety hradu a má vlastné základy).

Žigmund dal postaviť veľkolepý gotický palác a reprezentatívne opevnenie hradu s dvoma vstupnými bránami, z ktorých jedna, tzv. Žigmundská, sa nám zachovala. Palác mal lichobežníkový pôdorys a dve podlažia; z tohoto obdobia pochádza aj rytierska sieň a hradná studňa, ktorú vyhlúbili do 85 m (tiež sa zachovala na nádvorí paláca).

Ďalšia prestavba – v 16. stor. – bola tzv. Ferdinandská. Bratislava bola už v tomto období oficiálne vyhlásená za hlavné mesto Uhorska a hrad sa stal sídlom uhorských panovníkov. Ferdinand I. dal hrad prestavať v renesančnom slohu. V tomto období boli urobené väčšie zmeny v interiéri, ktorý bol prepychovo upravený – boli vytvorené nové stropy s bohatou zlátenou štukatúrou a freskovou výzdobou.

Ďalšia prestavba hradu v 17. stor. bola v tzv. ranobarokovom slohu a hrad dostal novú siluetu podobnú dnešnej; zvýšili ho o tretie poschodie, nad ktoré vztyčili 4 ranobarokové veže (namiesto dvoch gotických). Bola tiež postavená ďalšia vstupná brána do hradu (baroková Leopoldova); neskôr bola zamurovaná, keď bola postavená baroková Viedenská brána.

Začiatkom 18. stor. je obdobie relatívneho kludu (obdobie po tureckom nebezpečenstve a po protihabsburských povstaniach) – je to obdobie vlády Márie Terézie, ktorá povýšila Bratislavu na letné sídlo.

V roku 1761-1766 sa prestaval palác a vzniklo viac nových budov, ktoré mali slúžiť veľkému dvoru cisárovnjej. Hrad si zachoval pri takmer kompletnej rokokovej prestavbe základnú osnovu z 15. stor. (palác a areál), ako aj siluetu zo 17. stor.

V rámci úprav bolo vytvorené nové čestné nádvorie s dvoma prízemnými strážnicami a s dvoma víťaznými bránami. Po úpravách tu boli okrem miestnosti pre cisárovnú aj rôzne reprezentatívne a spoločenské miestnosti – jedáleň, audienčná sála, zrkadlová sála, sála pre porady, atď.

V r. 1768 sa zať Márie Terézie, arcivojvoda Albert Tešínsky, nasťahoval do úplne nového paláca, ktorý bol postavený k priechliu starej budovy. V tomto tzv. Tereziániu mal arcivojvoda vzácnu zbierku umeleckých predmetov, ktoré po svojom odchode z Bratislavy previezol do Viedne a tu tvoria základ dnešného Albertína.

V hradnom areále bola neskôr postavená aj otvorená jazdiareň, krytá jazdiareň, loptovňa, veľká a malá francúzska záhrada.

V 18. stor. (1780-1811) po smrti Márie Terézie nariadil jej syn, Jozef II., aby sa arcivojvoda Albert odsťahoval do Nizozemska a hrad prestavali na generálny seminár pre výchovu katolíckeho duchovenstva. Po smrti Jozefa II. generálny seminár zrušili a nahradili biskupským seminárom.

V roku 1802 dostal hrad nové využitie – ako kasárne. V roku 1811 v sklade pri tzv. letnej jazdiarni vypukol požiar, v dôsledku ktorého vyhořel celý hrad. Po tejto udalosti ostal hrad v ruinách skoro 150 rokov.

Rozsiahly výskum a obnova sa začali až v 50-tych rokoch (1953). Do užívania po rekonštrukcii bol odovzdaný v roku 1968, kedy bol na hrade podpísaný zákon o federácii.

V súčasnosti je hrad využívaný na reprezentačné účely, časť slúži pre potreby Slovenského Národného múzea. Hrad má dnes podobu podľa poslednej tereziánskej prestavby z 18. stor. ale zachované sú aj výtvarné a architek-

tonické fragmenty zo Žigmundovho obdobia. V letných mesiacoch sa hradné nádvorie využíva na divadelný festival – Letné shakespearovské dni –, v októbri bývajú na Bratislavskom hrade Bratislavské hry – ukážky historického šermu. Na hrade sú stále a premenlivé expozície.

Pri nedávnej návšteve prezidentov Busha a Putina sa na Bratislavskom hrade urýchlene pristúpilo k rekonštrukciám, aj keď predtým sa tento krok dlho zvažoval, najmä z finančných dôvodov. Rekonštrukcia Bratislavského hradu je ale prepotrebná, aby sa zachoval jeho kultúrno-historický význam, ako jednej z dominant Bratislavy.

(pripravuje dr. Kveta Ozábalová)

Literárna tvorba

Jedna z odmeněných prací v rámci celoslovenské soutěže psaní povídek pro začínající autory. Povídka byla uveřejněna ve sborníku »Povídka 2004« (vydavatelství Koloman Kertész Bagala, P. O. Box 99 / LCA, 180 00 Bratislava 1), s jehož svolením povídku přetiskujeme.

Embryo

Každý bol kedysi embryom, ibaže nie všetci si na to pamätajú.

Embryo bolo dosť staré. Embryo bolo dosť veľké. Aspoň sa mi tak zdalo. Embryo malo aj dosť veľký zmysel pre humor, pretože som ho objavil v deň svojich jedenástych narodenín (presne jedenásteho jedenásty o jedenástej predpoludním), keď som spadol dolu schodmi do pivnice a pri tej príležitosti som si vybil dva zuby. Horné jednotky. S krvácajúcimi ďasnami som zodvihol hlavu, a kým som premýšľal, čo sa to vlastne stalo, pretože všetko prebehlo veľmi rýchlo, som ho uvidel. Lepšie povedané – uvidel som číslo. Jedenástku. Ako potvrdenie numerologickej diktatúry v tento dôležitý deň. Bolo napísané na zaprášenej sklenenej dóze celkom dolu medzi zaváraninami a nikdy som sa vlastne nedozvedel prečo. Embryo bolo v nej.

A tak sa to celé začalo. Keď nad tým tak premýšľam, život sa vlastne zvyčajne začne v jednom konkrétnom bode a nemusí to byť nutne narodenie. Môže to byť čokoľvek na dlhej priamke od prvého otvorenia očí až po ich definitívne zavretie. Ale musí to byť dôležité. Veľmi dôležité.

Starý otec bojoval v tisícdeväťstošestnástom v Holandsku. Nikto nevie prečo a ani on sám o tom zbytočne veľa nerozprával. Dokonca nič. Len raz mi v slabej chvíli priznal, že „hachenslach“ sú po holandsky tie malé čokoládové odrobinky, ktorými sa zdobí torta, a „snuptje“ je cukrík. Nič viac. Všetko, čo viem, som sa dozvedel od svojej starej matky, ktorá si už naňho spomínala len každý druhý deň. Je to celkom logické, veď s ním prežila presne polovicu života.

Peter Krištúfek

Dost na tom, že front sa zastavil v jednom malom mestečku neďaleko belgických hraníc. Zo všetkých domov v širokom okolí zostala stáť len lekáreň a výrobná čokolády. Do tej druhej sa z pochopiteľných dôvodov nastáhovali dôstojníci, čo mnohých stálo život. Tiež z pochopiteľných dôvodov, pretože už dosť dlho nič nejedli. Lekáreň stála (pokiaľ sa to dalo vôbec podľa niečoho vydedukovať) na rohu dvoch malebných ulíc. Starý otec do nej vkročil ako prvý, spolu s jednookým čiernym kocúrom, ktorého všade nosil so sebou a ktorý bol navyše nemý. Zoskočil mu z pleca na zem. Kocúr trikrát obehol miestnosť a krátko zamňaukal. Bolo to znamenie, že všetko je v poriadku. Vidíte – a tu už je prvá nezrovnalosť – ako mohol nemý kocúr mňaukať? No nič, poďme ďalej... Zabudnime na to úbohé zviera.

Starý otec vkročil dnu do lekárne. Za ním sa dovnútra nahrnuli vojaci z jeho roty. V rohu sa krčilo vystrašené dievča. Mnohé príbehy z vojenského prostredia sa v takúto chvíľu končia, alebo sa aspoň diskrétno odmičia, pretože si každý môže domyslieť, čo sa asi dialo. Ale pointa bola tentoraz odlišná od zaužívaných zvyklostí.

„Nikto sa jej ani nedotkne!“ povedal ráznym hlasom starý otec a na znak toho, že to myslí vážne, namieril na ostatných revolver. Dokonca párkrát aj vystrelil. Ďalšia nezrovnalosť, ktorú môžeme zhovievavo preskočiť. Starý otec sa totiž nikdy nenaučil strieľať. Mal panický strach zo zbraní. Aby bol vo vojne aspoň trochu užitočný, stal sa kuchárom. V každom prípade už ale nejako zariadil, že sa okolo utvoril diskrétny kruh. Celú noc bdel pri vystrašenom dievčati a dával pozor, aby ustrážil jej česť.

Niekedy nadržanom, keď všetci ešte spali, ho pozvala do zadnej miestnosti plnej fľaštičiek, ampuliek a lekárskeho preparátov. Po krátkom váhaní ukázala na veľkú kovovú skriňu v rohu, ktorú starý otec bez váhania otvoril a zostal stáť v nemom úžase. Tu sa, samozrejme, pri všetkej počestnosti, ponúka tiež úplne iná verzia, najmä keď zväžime, že dievča mu z vďačnosti darovalo predmet, ktorý si veľmi cenilo. Možno to bolo to jediné, čo ešte v tomto rozbitom meste vlastnilo. Dóza z pevného skla naplnená tekutinou, v ktorej sa skrýval (podľa interpretácie mojej úbohej starej matky) nenarodený brat dievčaťa.

Bola vojna... Ukryval sa tam vyčkávajúc lepšie časy? Čakal na nejaké magické znovuzrodenie? Čakal na záhadnú anonymnú matku, ktorá ho po prebratí z bizarnej hibernácie donosí až do konca? Nikto nevie. Ani moja stará matka to nevedela. Navyše sa pomaly, ale iste blížila polnoc, a teda aj ďalší deň, ktorý mala prežiť vo fáze sladkého zabudnutia.

Tomuto príbehu som, pochopiteľne, vôbec neveril, možno aj preto, že stará mama ho rozprávala vždy inak, často aj s úplne inými postavami a miestom deja. Faktom však zostáva, že embryo tu bolo. Rozprávanie sa však zvyčajne končilo tak, že odvtedy ho nikdy nikto nevidel. A len ja som vedel, že sa mýli.

Vždy som bol veľmi introvertný a takmer s nikým mimo rodiny som sa nerozprával. Detstvo som prežil so sklenenou dózou, v ktorej sa skrývalo niečo, čo bolo aj ne-
bolo človekom. A to nie je veľmi bežná vec. Bol to môj najväčší poklad. Pred rodičmi som ho z pochopiteľných dôvodov zatajoval, beztak neverili v jeho skutočnú existenciu. Ukryval som ho starostlivo vo svojej izbe. Už párkrát sa stalo, že ho takmer objavili, stačilo len zdvihnúť hlavu alebo odhrnúť záves. Ale samotná neuveriteľnosť výjavu, ktorý by sa im zjavil pred očami, zaručovala, že si ho vôbec nevšimli. A ak aj áno, určite ho pokladali za niečo celkom iné. Som si istý, že sa to stávalo, keď som bol v škole alebo niekde preč. Inokedy som ho zas stihol skryť až na poslednú chvíľu, sekundu predtým, ako niekto vkročil do mojej izby. Žiarlivo som si ho strážil. Bol som hrdý na to, že mám svoje tajomstvo, pretože dospelí ich mali tiež. A omnoho viac ako ja.

Najradšej som mal chvíle, keď všetko naokolo zamrzlo. V izbe žiarila len sviečka. Prišli dlhé večery okolo Vianoc a celá krajina zostala pod snehom. Keď bolo dobré svetlo, dóza priesačne svietila. Na chodbe, hneď pri dverách, visela reprodukcia Klimtovej „Nádeje“. Za môjho života, pokiaľ si pamätám, bola už vyblednutá, zjavne vytrhnutá z nejakého starého kalendára. Ktovie, kto ju tam zavesil... Často som ten obraz dlhé hodiny pozoroval. Bola na ňom nahá tehotná žena, za ktorou z tmy vystupovali príznaky. Držala sa za vystupujúce bruško. Netušil som, čo sa v ňom skrýva. Bolo to záhadné a tajomné. Niekedy som sa v takýto zimný čas cítil ako ona. A vtedy nečakane prišiel ten deň.

Stará mama mi celé detstvo rozprávala o vianočnom veštení. Starostlivo som zatahol závesy, zatemnil izbu a sadol som si pred zrkadlo. Po pravej a ľavej ruke som zapálil sviečku. Bolo treba sústreďovať sa na svoj odraz. Po chvíli sa vraj zjaví niečo z budúcnosti – spomínal som si, čo hovorila. Bolo mi to aj trochu smiešne a navyše

Peter Kríšťufek

bol kedysi tiež embryom, konkrétne na prelome rokov 1972 a 1973. Medzitým vyštudoval filmovú a televíznu réžiu a aktívne sa jej venuje. Na konte má niekoľko dokumentárnych a krátkych hraných filmov ocenených aj na festivaloch, a televízny film. Momentálne sa stal trojnásobným finalistom súťaže „Poviedka“. Za svoju debutovú zbierku poviedok *Nepresné miesto* získal prémii Ivana Kraska. Poviedky publikoval vo viacerých novinách a časopisoch (*Romboid*, *Dominofórum*, *Sme*, *Revue Labyrinth...*) na Slovensku a v Čechách. Čo nevidieť vyjde jeho druhá zbierka poviedok. Podľa poviedky *Nočné správy* z tejto zbierky píše scenár hraného filmu. A to je predbežne všetko.

som mal pocit, že aj tak nič nevidím. Oči mi slzili. Ako som ich upieral do šerého zrkadla, všetko sa mi rozpíjalo a rozmazávalo, ale rozhodol som sa, že to vydržím. Už-už sa mi aj zdalo, že niečo začínam vidieť, keď nejaký nepatrný pohyb vyrušil moju pozornosť. Svetlo sviečok sa slabo trepotalo. Všade bolo ticho. Mal som pocit, že sa niečo pohlo kdesi za mojím dvojníkom v zrkadle. Stála tam na skrini dóza s embryom. A zrazu som to uvidel. Vydesene som sa obrátil.

Napadlo mi, že zložité sústavy svalov držiace viečka rokmi náhle povolili. Ako povolia svaly mŕtvej ustrice, predtým než odhalia mäkké vnútro. Jeho oči boli otvorené! Pozorovali ma, o tom som bol napriek všetkému presvedčený. Boli zvláštne smutné. Vykrikoval som a rozbehol som sa preč. Po chvíli, keď som si uvedomil, že nikomu v dome sladko spiacom v ihličnatom spánku neviem obstojne vysvetliť dôvod svojej paniky, som sa opatrne vrátil späť. Embryo pozeralo na mňa, nech som stál kdekoľvek v izbe. Skryl som sa za záves. Potom pod posteľ. Ale všade ma videlo. Mal som pocit, že mu nemôžem ujsť.

Marieta spadla do našej záhrady, a teda aj do môjho života z neba. Nad šírou rovinou ju vyhodilo lietadlo a potom ju schvátil prudký vietor. Padala čoraz nižšie chladným vzduchom a celkom z dohľadu stratila tých, čo vyskočili spolu s ňou. A potom to prišlo. Nevie, čo presne to bolo, pretože som si ju prvýkrát všimol, až keď visela zo starého orecha dolu hlavou priamo nad stolom v záhrade, kde sme obedovali, a z vreciek jej vypadávali rôzne drobné predmety. Padák mala zachytený v korune stromu a dlhé vlasy sa jej máčali v horúcej polievke. „Dobrý deň,“ povedala, čo bolo rozhodne namieste, i keď kúsky varenej mrkvy a petržlenovej vňate v jej vlasoch tomuto pozdravu nedodávali práve najserióznejší ráz. Bol to jej prvý zoskok.

Matka, ktorá sa vždy a za každých okolností snažila zachovať dekórum, vyčarila na tvári podivný silený úsmev a úspešne zakrývajúc zmätenie sa spýtala: „Nedáte si s nami?“ Marieta pozvanie prijala.

Problémom bolo len jej oblečenie. Marietine šaty boli totiž po jej skvelom entrée špinavé a dotrhané, a teda vonkoncom nevhodné na spoločenskú udalosť, akou obed v našej rodine vždy

nesporne bol. Zaviedol som ju do svojej izby, kde mala počkať na oblečenie, ktoré jej pripravovala moja matka. Bol som vtedy, tak ako aj dnes, dosť hanblivý, preto som pomerne neúspešne predstieral svoj záujem o kvetinovú výzdobu na verande a počúval som, ako si matka pri hľadaní píska kdesi v hĺbkach bytu. Zrazu som začul výkrik. Pískanie neprestávalo. Rozbehol som sa teda naspäť. Marieta stála pri skrini a pozerala niekam hore.

„Čo to je?!“ pýtala sa.

Tváril som sa, že neviem, o čom hovorí. Siahol som na skrini. Bol som z toho nesvoj, držal som dózu za chrbtom a snažil sa ju ukryť, ale už ho videla. Embryo. Zvláštne, že si ho všimla... práve ona... Boli sme teraz jediní dvaja ľudia, ktorí vedeli, že existuje.

Najprv som sa to snažil zahovoriť. Nikdy som toho nenarozprával viac ako vtedy za tých desať minút, kým prišla matka so šatami po starej mame. Pravá predvojnová móda – povedala – a Marieta bola nadšená. Navyše od tejto chvíle začala byť presvedčená, že som zábavný a očarujúci spoločník. A ja som za ten čas zistil, že je vlastne veľmi pekná.

Keď vyšla z izby, embryo som dobre ukryl pod posteľou. Asi to bol len prelud, ale zdalo sa mi, že sa trochu pohlo. Predtým sa vôbec nehýbalo, len sa vznášalo v priesvitnej tekutine osamelé, ale navidomoči samo so sebou spokojné, s nehybnými otvorenými očami, ktorých som sa postupne prestal báť. Chvíľu som ho pozoroval. Ďalší pohyb. Pohlo sa. Vydýchlo nosom malú bublinku, ktorá pomaly stúpala k hladine. Ruku zovrel v päst. Rýchlo som ho zakryl dekou a vyšiel som do záhrady.

Marieta sedela za vrchostolom pod troskami svojho padáka a usmievala sa.

O dieťa sme sa pokúšali márne. Dieťa, ktoré majú prísť na svet, si zrejme dosť vyberajú. Súdiac podľa toho, čo sme prežili. To naše bolo však riadne rozmazané a priberčivé. Dávalo si načas v nejakom inom svete nad či pod nami a zhovievavo pozeralo na nás, ako sa ho snažíme privolať rozličnými metódami, ktoré sa mu možno zdali zábavné, odpudzujúce alebo desivé. V každom prípade však želaným spôsobom nefungovali. Vo svojich predstavách som stále videl ten malý ružový prstík obrátený dole ako po namáhavých gladiátorských zápasoch. Po

boji s tigrami, lietajúcimi rybami a osudom najbežnejšej váhovej kategórie.

V tom čase sa mi často sníval ten istý sen... Sme sami v prázdnej bielej izbe, ležíme na posteli, akoby pod hladinou. Za nami sa ťahajú neviditeľné zástupy otcov, matiek a pradedov ako plávajúce vodné hady, ako usilovní plavci vo veľkej tmavej rieke, dlhá línia končiaca sa niekde v hmle. A pred nami len biela prázdnota. Naširoko otváram oči do bielych pár a nič nevidím. A potom zrazu zistím, že som vlastne embryom v konzervačnom roztoku, plynúcim a unášaným neviditeľnými spodnými prúdmi. Do očí mi tečie formaldehyd a rôzne pokrútené obrazy z vonkajšieho sveta, pretrhnutá pupočná šnúra ma pomaly nasleduje ako nezmyselné a zbytočné záchranne lano. Väčšinou som sa do nej zamotal a zobudil som sa.

Embryo niekedy vydávalo krátke tenké nariekavé flautové zvuky. Áno, flautu to zrejme pripomínalo najviac. Najmä hlboko v noci, keď bolo úplné ticho. Marietu pískanie rušilo zo spánku. Najprv sme si mysleli, že niekto v susedstve hrá dlho do noci, ale pýtali sme sa všade po okolí a na nič sme neprišli. Bývali sme v štvrti, kde sa hra na hudobnom nástroji pokladala za niečo vyšinuté a extravagantné.

Marieta bola mrzutá a nevzpatá. Často som sa so sklenenou dózou zotváral sám do izby a pozoroval som ho. Nepredstaviteľne žiarlila. Stále sa pokúšala získať moju pozornosť, nosila a ukazovala mi rôzne nezmyselné predmety, pýtala sa na úplné absurdnosti, a keď som nereagoval, kričala, aké je to embryo nechutné. Zvykla sa aj rozplakať a trvala na tom, že musí ísť preč z domu. Vždy som jej vtedy slúbil – áno, odnesiem ho do múzea. Už som aj párkrát kráčal po dlhej tmavej mramorovej chodbe, ale vždy som sa znovu vrátil, nemal som síl spýtať sa, či by ho tam zobrali. Možno by som musel vysvetlovať, odkiaľ ho vlastne mám, ako sa ku mne dostalo. Alebo niečo podobné. Samozrejme, mohol som ho niekde len tak nechať ležať na stole a odísť, ale...

Marieta ho párkrát dokonca ukryla. Často trvalo dosť dlho, kým som ho našiel. Vždy keď som ho objavil niekde pod starými kožuchmi v pivnici, alebo za radiátorom, vydýchol som si, že našťastie nikdy nenabrala odvalu odniesť ho niekam mimo domu. Zatiaľ.

Raz som odišiel autom do susedného mesta a zdržal som sa tam dlhšie, ako som predpokladal. Niečo, čo súviselo s prácou, i keď dnes už celkom presne neviem, čo to bolo, mi zabralo celý deň. Keď som sa vrátil, dom bol tichý. Až priveľmi. Bolo to nezvyčajné. Prechádzal som dlhými radmi prázdnych izieb. „Marieta...!“ – volal som na ňu. Po stenách sa mihali len dlhé tieňe zo zatiahnutých žalúzií. Vybehol som teda do záhrady. Na strohoch ešte viseli zdrapy otrhaných listov. Rozhliadol som sa.

Embryo! Marieta ho držala medzi dvoma prstami za pupočnú šnúru. Dózu asi niekam odpratala. V tvári mala tvrdý odhodlaný výraz. Zmietalo sa a vydávalo drsné flautové zvuky, aké by na tomto nástroji vylúdil len niekto celkom bez hudobného sluchu a talentu. V záhrade vykopala hlbokú jamu a chystala sa ho do nej hodiť a zahrať. Rozbehol som sa k nej. Záhrada bola veľká. Do čela mi niečo narazilo, ostré konáre alebo čo, doškriabali mi tvár... Potkol som sa, ale rýchlo som sa pozbieral a bežal som ďalej. Marieta si nevšímala nič okolo seba. Bola ako posadnutá. Oči sa jej leskli.

Chytil som jej ruku ešte skôr, ako ho stihla pustiť do chladnej jamy. Stisk jej zaťatých prstov povolil a embryo mi pristálo v ruke, teplé a slizké, ale predbežne zachránené. Prudko dýchalo a metalo sa. Opatrne som ho zabalil do svetra a vybral som sa k domu. Marieta sedela sklesnuto na záhradnom chodníku ako pristihnutá školáčka. Od chrbta sa mi odrazila hruda hlíny, ktorú za mnou s výkrikom hodila. Za ňou letela ďalšia. Neobrátil som sa. Nechcel som ju ani vidieť. Zúrilo som.

Keď som upratoval rozbité zájdené sklo, ktoré zostalo z dózy, všimol som si malý zažltnutý štítok písaný švabachom. Bol prilepený na dne a ktovie prečo som ho nezbadal už dávno. Asi preto, že obsah bol vždy dôležitejší ako všetko ostatné. Papier páchol konzervačnou látkou a odtlačkami prstov, ktoré nápis takmer zmazali. Tvorilo ho meno, ktoré som dešifroval až po značnej námahe: Arnold Täuber. Nemecké meno. Samozrejme – mohlo patriť tomu, kto urobil preparát, alebo sa tam v chaose štítok dostal náhodne. Ale podchvíľou som sa pristihol pri úvahách, že sa tak nazývalo to, čo bolo vovnútri (označenie „To“ sa už tak vžívalo, že každá novinka bude komplikova-

ná, to som vedel), hoci bolo dosť nepravdepodobné, že by niekto dával meno nevyvinutému embryu. Ľudia sú však nevyspytateľní. Zmieril som sa s tým. Už dávno som prestal posudzovať ich konanie a nesnažil som sa ho ani pochopiť.

Prvýkrát som ho oslovil „Arnold“ asi o týždeň neskôr, keď si už hovel v čerstvej konzervačnej tekutine a v novej dóze získanej od istého medika. Viditeľne ho to potešilo.

Marieta bola chorá. Ťahalo sa to už niekoľko týždňov, doktor vravel, že je zrejme príliš vyčerpaná. V každom prípade by mala zostať doma a oddychovať. Bola bez nálady a skoro stále spala. Keď práve nespala, len uprene pozerala do bieleho stropu a sledovala meniace sa svetlo a tieňe počas dňa. Vždy ráno som pre ňu pripravil všetko, čo potrebovala, a odišiel som do práce. Jedlo zostávalo väčšinou nedotknuté.

Jedného dňa som prišiel domov skôr. Nemal som dobrú náladu. Najprv som zašiel do svojej pracovne, aby som si odložil veci. Otvoril som skriňu. Arnold tam nebol. Bežal som cez celý dom a spotený som vtrhol do spálne. Marieta ležala v posteli. Neprítomne sa pozerala niekam von cez okno, za ktorým zúrila jar so všetkými koreňmi a stonkami derúcimi sa vlhkom tmavou zemou. Ale ona to nevidela.

A v náručí, privinutú ako malé dieťa... držala sklenenú dózu, v ktorej si hovel Arnold. Túčila ho k sebe a čičíkala. Arnoldovi sa to zjavne páčilo, pretože privieral svoje smutné oči. Dopadalo naňho neskoré podvečerné svetlo. Napätá chvíľa pár sekúnd predtým, ako slnko definitívne zapadne. Zrazu posledné tieňe zmizli. Dom stmavol, pretože všetko pohltil pažravý súmrak. Možno práve vtedy som sa rozhodol. Možno to bolo o niečo neskôr.

Ulice sú v noci iné ako cez deň. Ako by ich niekto nanovo poskrúcal a zauzľoval, aby poplietol tých, čo ešte bdejú a snažia sa niekam dostať. Bežal som tmou. Vietor hnal po cestách odpadky a zhnité listy zhŕňal na hromady. Chcel som byť čo najďalej od domu. V úzkej tichej uličke som sa zastavil a položil som ho na zem. Prudko som dýchal. Rozhliadol som sa. Svoje pachy tu šírila otvorený kanál. Na chvíľu mi prišlo mdlo, ale ovládol som sa.

Chytil som kameň a udieral som do dózy z celej sily. Bola z veľmi tvrdého

skla. Arnold sa nebránil, možno beztak už niekoľko dní tušil, že sa k niečomu schyľuje. Len stoicky pozoroval, ako sa postupne dobíjam do jeho teplého opaleskujúceho úkrytu, do rajskej záhrady stvorenej len preňho. Pozoroval ma svojimi smutnými očami a potichu, takmer nadpozemsky sa vznášal v konzervačnom roztoku, vychyľovaný z rovnováhy len mojimi údermi, ktoré bravúrne vyrovnával pohybom chvostíka a veslovaním maličkých ručičiek. Až v jednej chvíli sklenená stena povolila a praskla. Tekutina vyprskala všade dookola. Na moje ruky, košelu, na dláždenie... Mal som celkom premočené topánky, ale vôbec mi to nevadilo. Vôbec som nad tým nepremýšľal. Dovnútra prenikol vzduch a vír prudko schvátil konzervačný roztok, ktorý prúdom crčal na studený asfalt. Sklo sa rozpadlo ako škrupina vajička.

Roztok rýchlo otekala a Arnold bol zrazu vystavený pôsobeniu surového chladného vzduchu. Kyslík a vietor mu bičovali kožu, ktorá celá očervenela a zošúverila sa. Začal sa metať a vydávať surové flautové zvuky. Odsunul som poklop kanála, kam už odtiekla mazľavá tekutina, v ktorej celý ten čas plával, a úderom ťažkej topánky som ho poslal do chladnej vlhkej tmy za ňou. Zmizol v prázdnom otvore s krátkym výkrikom. Ozvalo sa čľupnutie kdesi v hĺbkach špinavej rieky podmieľajúcej a obmývajúcej podzemné brehy mesta. A zostalo len priame a neutíchajúce zurčanie tečúcej vody niekde v temnej hĺbke. Ktovie, čo sa všetko vlastne deje len kúsok pod nami? – prebleslo mi hlavou.

Zrazu mi ho prišlo líto.

„Arnold...!“ zareval som niekam dolu, ale odpoveďou mi bol len môj vlastný hlas, znetvorený ozvenou, ktorá mu dala výsmešný podtón. „Ako?“ ozývalo sa z kanála. Zakričal som ešte dvakrát. „Ako? Ako?“ Kdesi v tme písťali krysy.

Takmer poslepiacky som zo všetkých síl zatiahol ťažký poklop. Ruky a kolena som mal odreté do krvi. Na dlani som našiel rozpučeného čierneho pavúka. Na zadočku mal prilepený kokón s bielymi vajčkami. S hnusom som si ho utrel do nohavíc.

Rýchlo som kráčal preč. Možno mu tam bude lepšie, možno konečne vyrastie netiesnený hrubým sklom, možno začne nový život... Konečne ho nebudú tlačiť steny dózy... Možno mu

tam bude lepšie, možno konečne vyrastie...

Svet pred očami mi náhle zmizol. Rútil som sa niekam dolu, v nasledujúcej sekunde som si uvedomil, že sú to nejaké schody. A bolo ich poriadne veľa. Asi som si ich v tme nevšimol, ulica nebola osvetlená. Nevieť ani, kam viedli. Cítil som sa ako tanečník nejakého prízračného tanga bez akýchkoľvek pravidiel. Alebo kozmonaut v bezváhovom stave rútiaci sa tmou. Na chvíľu neexistovali svetové strany, hore, ani dole. Keď som konečne dopadol na udupanú zem páchnucu hnilobou a vlhkosťou, zacítil som na jazyku krv. Predné zuby mi chýbali. Na zlomok sekundy sa mi pred očami rozprestrela detstvo, ktoré náhle zmizlo, pretože som stratil vedomie. Dokonca sa mi zdalo, že som na chvíľu zreteľne uvidel jedenásku.

Rozhodol som sa, že na pár mesiacov odcestujem niekam preč. O Marietu sa mala postarať jej matka na vidieku, kam som ju odviezol autom, aby nemusela bývať v prázdnom tmavom dome, ku ktorému sa viazalo toľko prízračných spomienok. Už niekoľko mesiacov bola tehotná. A šťastná.

Precestoval som takmer celú Európu. Za oknami vlaku vybuchovali svetlá miest a žiariace reklamy spievali ódy na neexistujúci život. Hotelové izby, letiská a benzínové pumpy. Smog, stredoveké paláce a dažď.

Znovu som kráčal po uliciach s prázdnu vyvetranou hlavou, v ktorej mi nejaký šikovný neviditeľný chirurg celkom vymenil mozog. Rýchle hladké rezy skalpelom. Aspoň som mal taký pocit. S Marietou sme si písali každý deň dlhé listy. Všetko z minulosti bolo preč. Arnolda som len semtam cítil v našom vzájomnom párseskundovom mlčaní medzi rozprávaním o niečom bezvýznamnom a preberaním niečoho nepodstatného pri telefonovaní, ktorým sme si krátili dlhé noci. Alebo niekedy, keď som sa nadýchol, mal som pocit, že cítim pach formaldehydu. Ale hneď som myšlienku zaplašil nejakou inou.

Všetko bolo zrazu v poriadku. Dieťa sa malo čo nevidieť narodiť, tak som sa po krátkej úvahe rozhodol vrátiť. Cudzích krajín som už mal plné zuby a túžil som znovu vidieť Marietu. A naše dieťa.

„Lutujem, pane, budeme musieť ešte chvíľu počkať...“ hovorila hlbokým zachrípnutým hlasom unavená letuška. „Nad celou Európou je teraz zlé počasie.“

Okná letiskovej haly bičovali dlhé šnúry dažďa. Lietadlo muselo núdzovo pristáť na malom letisku kdesi v Holandsku. Pre poruchu motora. Halou sa tanečným krokom prechádzal nejaký starček a s večným úsmevom strkal každému pod nos lakované drevené. Z rádia, ktoré mal zavesené na krku, revala nejaká hlúpa melódia, ktorá nie a nie skončiť. Telefónna búdka bola neustále obsadená, a keď som sa konečne dostal na rad, zo slúchadla sa ozývalo len mámvivé chrčanie a ozvena neďalekej búrky.

„Viete, že toto mesto v prvej svetovej vojne takmer zrovnali so zemou...?“ vysvetľoval niekomu starček lámanou angličtinou a francúzštinou. Škoda, že pri tom aj neostalo, pomyslel som si.

Taxík ma vyložil pred bránou, ponáhľal som sa s dvoma kuframi cez úzky chodník rozpálený od jarného slnka. S Marietou som pár dní nemal žiadne spojenie a už som sa nevedel dočkať, kedy ju zase uvidím. Rozhodol som sa, že ju prekvapím, aj tak netušila, kedy presne prídem.

Vidiecky dom napíňal spev drozdov, ktoré husto sedeli na stromoch v záhrade. Izbami sa tiahli halucinačné vône tulipánov a pivónií. Rozbehol som sa do spálne. Marieta sedela šťastná na posteli a kojila dieťa, ktoré jej hladne viselo prisaté na prsníku. Oči malo slastne zavreté a prijímalo bielu lahodnú tekutinu. Blažene sa váľala v sladkom mede tepla a voní. Marieta ho pozorovala. Oči jej žiarili. Zostal som v údive nad týmto nádherným zjavom stáť.

„Ako sa máš?“

„Nemohla som na teba dlhšie čakať... Chceli vedieť meno... V nemocnici...“

„To je jedno, môže sa volať hocijakoko...!“

„Chceli vedieť to meno... Do rodného listu. Tak som im ho povedala...“

„Vrávim ti, že je to jedno... Hlavne že...“

„Mne sa páči, neviem ako tebe... Ale rozhodla som sa teda sama.“

„Dobre, dobre... povieš mi to neskôr! Radšej mi povedz...“

„Volá sa Arnold.“

A vtedy dieťa otvorilo oči akoby zasnené slasťou. Boli zvláštne smutné. Mám pocit, že som ich už niekde predtým videl. Priek tomu, že si uvedomila, že tak ako sa jej v duši ulavilo, sa jej mužovi zrejme priťažilo.

V nemocničnom parku sa zastavila a na chvíľu si sadla na lavičku pri fontáne. Pozerala sa do vody, ktorá tryskala oproti slnku a keď sa slnečné lúče vpili do nej, nimi prežiarená padala späť k zemi. Keď trochu prižmúrila oči, mala pocit, že hra vody a slnka vytvára vzorkovnicu farieb dúhy.

Takéto dúhové bubliny padali do záhrady, keď ich malý Roman vyfukoval z bublifuku. Leteli povetrím, preleteli plot, ktorý ich oddeľoval, a padali na ich trávnik. Roman pritom nadšene vyskal a vyskakoval ako taký malý zajáčik. Rúčkami sa zakvačil o plot a lomcoval s ním v rytme svojho skákajúceho tela.

Viera si spomenula, ako vtedy vyšla von a najprv chcela šarvanca trochu vyhrešiť za to trasenie ich plotom. Pri pohľade na detskú tvár zaliatu červeno a očividne plnú nadšenia stratila chuť na to vyhrešenie. Usmiala sa na chlapca a uvedomila si, ako sa jej niekde v hrudi rozlieva také to zvláštne teplo, ktoré človek máva, keď pociťuje niečo medzi dojatím a túžbou. Už začala horúčkovo rozmýšľať, čím by to chlapča potešila, či nejakou maškrtou, alebo nejakou vecičkou, s ktorou by sa dieťa zabavilo, keď si všimla jeho zvláštne klenutý nos a hlboko vsadené oči. Všetko známe črty, ktoré ona denne vídala. Ostala stáť v nemom údive a nechápala, prečo si to doteraz nevšimla. Nadýchla sa, na chvíľu zavrela oči a po ich otvorení si znovu prezrela tvár susedkinho chlapca. Prechádzala očami črtu po črte, všimla si pozorne jeho mimiku a jej mysle sa zmocňovala panika.

Keď vtedy vyšiel z domu aj Jozef a pozrel sa na vyskakujúce dieťa, začala jeho láskavý pohľad chápať inak. Stála tam ako žena skamenená sklamaním a snažila sa ovládnuť paniku. Bála sa, aby nevybuchla, nevykríkla, nezačala revať ako zmyslov zbavená. Len tam stála a pozerala sa na chlapca, na svojho muža a na bubliny lietajúce všade v povetrí. Lietali cez plot, vznášali sa oproti slnku, leskli sa, a prv než dopadli na ich trávnik, praskli. Nič po nich neostalo. Celkom nič.

Sokolská župa rakouská
1010 Wien, Drachengasse 35
Tel./fax: ++43 1 604 87 04
(DI Nováček)
e-mail: novacek.wien@aon.at

Sokol informuje

Jako tělovýchovný spolek s dlouholetou tradicí Vám Sokol nabízí sportovní hodiny vedené školenými vedoucími s velkou praktickou zkušeností. Přijďte se podívat, srdečně Vás zveme!

Náčelnictvo a cvičitelé
Sokolské župy rakouské

Informace:

s. Marie Píbilová, tel. 330 97 87
s. Irena Floriánová, tel. 586 86 86

32. sokolský sraz
Tyršův Oetz 2005
Oetz / Piburg
14.-16. 05. 2005

Viz informace
na následující straně!

Česká obec sokolská
Tyršův dům – Újezd 450,
118 01 Praha 1
Tel.: ++420 257 007 111
Fax: ++420 257 320 580
www.sokol-cos.cz

Sokol Luzern
<http://dbservice.com/sokol>

Sokol Sydney
<http://www.sokolsydney.com>

Cvičení rodičů s dětmi

Cvičíme
každé pondělí
17:00 – 17:45

Bližší informace:
Mag. I. Mühlbergerová
tel.: 480 49 14

Župní družstvo volejbalu (vedoucí odboru Anton Florián, tel. 01/586 86 86)
23, Anton Baumgartner-Strasse – kulatá hala Alt-Erlaa

Čtvrtek	19:30 – 21:00	odblížená (muži)
---------	---------------	------------------

Župní trénink ve stolním tenisu (info přes den: Pavel Vlček, tel. 01/86 99 297)
17, Steinergerasse 7 – sokolovna

Pondělí	19:15 – 21:00	stolní tenis
---------	---------------	--------------

Župní zdravotní cvičení
17, Steinergerasse 7 – sokolovna

Úterý	16:00 – 17:30	ženy a muži
-------	---------------	-------------

Sokol Vídeň II

2, Blumauergasse 2 – tělocvična veřejné hlavní školy

Pondělí	18:00 – 19:30	odblížená (muži)
	19:30 – 21:00	nohejbal (muži)
Středa	19:30 – 21:00	gymnastika (ženy)

Sokol Vídeň III/XI

(informace pro zájemce o volejbal: N. Stěrbová, tel. 0650/967 80 80,
e-mail: K.Sterba@gmx.at)

3, Sebastianplatz 3 – tělocvična školy Komenský

Čtvrtek	19:00 – 21:00	gymnastika (ženy)
---------	---------------	-------------------

Sokol Vídeň X

Každou první středu v měsíci seniorské odpoledne od 14:00. Hosté vítáni.

Info: br. Anton Valenta, tel. 01/600 20 20, 0676/964 59 74, fax 01/604 60 12,
e-mail: sokolo10@aon.at, www.sokol-x.at

10, Angeligasse 21 – sokolovna

Úterý	18:00 – 19:00	showdance
	19:00 – 20:00	aerobic
	20:00 – 21:00	badminton (ženy)
Středa	21:00 – 22:30	fotbal
	19:00 – 20:00	badminton (muži)
Čtvrtek	20:00 – 22:00	odblížená (mix, Sokol III)
	09:00 – 10:30	ladypower
Pátek	15:30 – 19:00	SVS (dorostenci, Sokol V U-17)
	19:00 – 21:00	SVS (Sokol V)

Sokolská jednota Tyrš XII/XV

Info: tel. 01/713 31 88/20 přes den, e-mail: sokol.12-15@aon.at

Jednota cvičí v sokolovně 10, Angeligasse 21.

Pondělí	19:30 – 21:00	nohejbal (muži)
Čtvrtek	17:30 – 19:00	základní cvičení, hry (žactvo)
	19:30 – 21:00	gymnastika „speciál“ (ženy + muži)

Sokol Vídeň XVI/XVIII

Info: tel. 01/480 13 57

17, Steinergerasse 7 – sokolovna

Pondělí	17:00 – 17:45	cvičení rodičů s dětmi
	18:00 – 19:15	žactvo a dorost
Úterý	19:30 – 20:30	gymnastika „speciál“ (ženy a muži)
Čtvrtek	19:30 – 21:00	gymnastika (ženy)
Pátek	20:00 – 21:30	základní sportovní gymnastika (muži)

Sokol Vídeň XXI

21, Roda Roda-Gasse 7

Úterý	19:00 – 21:20	gymnastika, míčové hry (ženy + muži)
-------	---------------	--------------------------------------

SOKOLSKÁ ŽUPA RAKOUSKÁ
pořádá letos
**TRADIČNÍ SOKOLSKÝ SRAZ
V ZAHRANIČÍ**

**TYRŠŮV
OETZ**
13.-16. 05. 2005

Čtyřdenní autobusový zájezd Vám umožní cestovat pohodlně do překrásné krajiny Ötztalu a zúčastnit se pestrého sokolského programu. Máte možnost zúčastnit se např. volejbalového turnaje, běhu kolem Piburského jezera, táboráku, tradičního pochodu k pamětním deskám dr. M. Tyrše a mše sv. za dr. M. Tyrše.

Odjezd v pátek 13. 05. 2005 07:00 Südbahnhof-Postamt,
07:15 Westbahnhof-Felberstrasse/Tankstelle.
Zpáteční cesta v pondělí 16. 05. 2005 v 15:00.

Paušální cena při minimálním počtu 21 účastníků:
privátní penzion se snídaní: € 190,-/za osobu,
hotel Piburgsee s polopenzí: € 250,-/za osobu,
hotel Seerose s polopenzí: € 280,-/za osobu.

Naše služby:

jízda moderním autobusem, 3 noclehy se snídaní
nebo polopenzí v dvoulůžkovém pokoji, trans-
fery k sokolským pořadům, půldenní výlet do okolí,
stornopojištění při onemocnění před odjezdem.

V případě zvýšení počtu účastníků na 30 osob:
sleva cesty o 30,- €.

Cestovní kancelář Zorika LOPREIS,
1030 Wien, Rennweg 21
tel.: 715 95 55, fax: 715 95 56, e-mail: sanotours@aon.at

PROGRAM

PROGRAM

Sobota 14. května

- do 14:00 **Přihlášení družstev do turnajů odbíjené a nohejbalu** u br. Mag. Pavla Rodta na louce, nebo telefonem – (mobil) 00 43 0699 1888 12 15
- 14:30 **zahájení turnajů**
- 17:00 **zasedání Zahraniční obce sokolské**
Piburg Gasthof – Piburgersee
- 18:30 **táborák na zahájení srazu** (na louce)

Neděle 15. května

- 09:00 **pokračování v turnajích**
(na louce, nebo v tělocvičně)
- 11:00 **běh zdatnosti kolem Piburgersee**
start: louka Piburg
- 14:00 **pokračování v turnajích, hry mládeže**
(na louce)
- 18:30 **táborák, vyhlášení výsledků turnajů** (na louce)

Pondělí 16. května

- 09:30 **Bohoslužba za Dr. M. Tyrše**
prostranství před hlavní školou v Oetzu
- 10:45 **sraz k slavnostnímu pochodu**
parkoviště u pošty Oetz
- 11:00 **slavnostní pochod k pamětním deskám
Dr. M. Tyrše na Ötztaler Ache** (se sokolskými
prapory, v krojích a v civilním oblečení)
odchod parkoviště u pošty Oetz
- 13:00 **ukončení srazu**
Wellenbrücke

Při špatném počasí budou turnaje, bohoslužba a folklór
přeloženy do místností hlavní školy v Oetzu.

Info a změny:

viz vývěska na louce Piburg,
nebo br. Pavel Rodt: mobil 00 43 0699 1888 12 15.

Čeští stolní tenisté získali na mistrovství Evropy bronz

Stolní tenisté si o titul na mistrovství Evropy nezhrají. Český tým v dánském Aarhusu prohrál v semifinále s Rakouskem těsně 2 : 3 a stejně jako předloni získal bronzové medaile. Oba body českého družstva zařídil Petr Korbel, ale Tomáš Pavelka a Richard Výborný už neuspěli. Rakušané se o celkové prvenství utkají ve středu s domácím Dánskem, které rovněž 3 : 2 porazilo Rumunsko. České ženy skončily čtrnácté.

Prohráli jsme po velkém boji s nesmírně silným soupeřem," řekl trenér Pavel Špaček spolupracovníkovi ČTK. Poukázal na to, že nejhorší rakouský hráč je 25. na evropském žebříčku.

Hlasů přibývá: Zachraňme Bohemians

Příznivci pražských Bohemians bojují všemi silami o přežití oblíbeného klubu. Na kontě Družstva fanoušků Bohemians už nashromáždili jeden a půl milionu korun. Fotbalový svaz navíc podpořil příznivý projekt akciové společnosti AFK Vršovice, jež by mohla brzy převzít členská práva Klokánů.

Fanoušci si před sebe postavili nelehký úkol. Očistit klub od vysokých dluhů vůči fotbalovým subjektům tak, aby mohla zelenobílá jedenáctka od podzimu působit v třetí nejvyšší soutěži. Sedmnáctimilionové manko tvoří mzdy bývalým hráčům a trenérům, nezaplacené přestupy a pokuta od svazu za nedohrání druholigové sezóny. O členství v družstvu se stále hlásí noví zájemci, nyní přichází až třicet přihlášek denně.

Při vyrovnávání dluhů už zástupci družstva kontaktovali všechny věřitele. „Jednání probíhají na korektní úrovni. Detailně se k jejich obsahu zatím nemohu vyjadřovat," vyjadřuje se zdrženlivě k průběhu rozhovorů místopředseda představenstva Jiří Dienstbier, který zasedá také v do-

zorčí radě AFK Vršovice. Věřitelé se z kapes fanoušků ale žádných závatných sum nedočkají. „Chtějí po nás jen to, co by dostali po ukončení konkursního řízení. Spíš je to z jejich strany benevolence." Klub v konkursu totiž disponuje minimálními aktivy. „Nějaký majetek tam je. Záleží, jak se ho podaří správci konkursní podstaty prodat," myslí si Dienstbier.

Někteří z věřitelů se svých závazků již vzdali. Stotisícový dluh chce odpustit obránce Jan Rajnoch. „V Bohemce jsem se dostal nahoru. Na tamější prostředí a fanoušky se nedá zapomenout," vysvětlil hráč Slovácka. Pro toto gesto má jedinou podmínku: plány družstva musí dojít do úspěšného konce. Nejslavnější hráč klubové historie Antonín Panenka by ve stejném případě obětoval na oltář zachrany dokonce půlmilionovou pohledávku.

Cíle družstva přitom nesměřují k absolutnímu ovládnutí klubu. „To přece není role fanoušků. Nemáme na to ani kvalifikaci," brání se Dienstbier. Družstvo by pouze mělo Bohemians pomoci vyhrabat se z nejhoršího. Pak by do klubu nastoupil investor, který mu poskytne dlouhodobější perspektivu. Tím by mohl být právě AFK Vršovice. „Družstvo by uvažovalo pouze o nějaké minoritní majetkové účasti."

Zbytečné jsou zatím úvahy nad jmény fotbalistů, kteří by mohli za znovuzrozený klub od nové sezóny na trávníku bojovat. „O tom se můžeme bavit v obecné rovině. Když ještě nemáme vyřešené základní věci, byla by to nesmyslná činnost," tvrdí Dienstbier.

(Petr Adam, zkráceno)

Vzpomínka na Karla Koželuha

Před 55 lety, 27. dubna 1950, zemřel Karel Koželuh, český sportovec, dlouholetý reprezentant Československa v ledním hokeji a tenisu. K jeho největším úspěchům patřily tři tituly mistra světa v tenisu mezi profesionály, v roce 1925 byl členem týmu mistrů Evropy v ledním hokeji.

Neumannová: „Už nejsem jako žena z pralesa“

O lyžařce Kateřině Neumannové se říká, že občas bývá ostrá jako chlap. Musí, když má vydržet tempo na náročné trati, když má vyhrávat. Ale „žena" se taky dokáže prosadit. Ačkoli je v jednom kole – před pár dny se vrátila ze závodů ve Švédsku a většinu času tráví s dcerou na Šumavě, přesto přijela do Prahy ke kadeřníkovi. To, abych si nepřipadala jako žena z pralesa, komentuje to Kateřina.

Máte jaro ráda?

Mám. Na jaře totiž končí pět měsíců dlouhé období, při němž lítáme po závodech, kdy má člověk každý den naplánovaný a nemůže se svým způsobem uvolnit. Tohle ale najednou skončí a já mám před sebou příjemný čas, kdy jakoby nic nemusím. Většinou bývá v tuhle dobu krásné počasí, takže naplno vnímám radost ze života. Na druhou stranu se ale přes zimu nashromáždí spousta problémů a úkolů, které před sebou dlouho hrnu a jejich řešení odkládám.

Před závody nějaký zvláštní rituál nepoužíváte?

Rituál ani snad ne. Dělán pouze věci, které se víceméně pravidelně opakují, a už je mám proto naučené. Trochu legrační je snad jen fakt, že s sebou vozím papír A4, na němž mám od Petra Havlíčka napsaný program doplňkové výživy. Hodinu a půl před startem si nasypu do pusy pár bobulek, po nějakém čase další a konečně dvacet minut před tím, než vyjedu na trať, ještě pár posledních. Všechno jsou to samozřejmě věci povolené, jen nevím, jestli to má na výkon vůbec nějaký velký vliv.

Vy si počet prášků, které polykáte, za ty dlouhé měsíce ještě nepamatujete?

Těch prášků je asi pět druhů a od každého si беру pokaždé jiný počet. Ke konci zimy si už ale všechno většinou pamatuju.

Lyžaři při běžeckých závodech často dost trpí. Existuje nějaký recept na krize, při nichž se nohy mění v kůly a plicím se nedostává kyslíku?

Záleží na tom, jak se závod vyvíjí. Když jedete dvacátý, tak tyhle stavy moc nepřemůžete. Když ale člověk bojuje o vítězství, tak je musíte přemoci vůlí, hlavou.

Jak se to dělá?

Já třeba kvůli těmto věcem jezdím závody s individuálními starty lépe než ty s hromadnými. Při hromadných se vždycky nějaká baba za někým vyveze. Vidí lyžařku před sebou a drží se jí ze všech sil co nejdéle. Přemáhat ale těžké chvíle, když jede člověk sám, je daleko těžší. Člověk se tohle musí naučit při tréninku. Těžké stavy jdou přemoci, ale jen do určité míry. Nepovolit ani ve chvíli, kdy je vám strašně zle, a snažit se jet pořád dál na hranici svých možností a nejit pod ni.

Pomáhá vám třeba, když víte, že si za chvíli odpočínáte ve sjezdu?

Kolikrát ten sjezd ale trvá třeba jen tři, čtyři vteřiny. Schoulíte se do vajíčka a především psychicky si alespoň na pár vteřin odpočínáte. Na okamžik si vydechnete. Žádný recept ale vlastně neexistuje, musíte mít především natrénováno.

Chvíle, kdy skončíte se závoděním, se pomalu blíží. Párkrát už jste se nechala slyšet, že se těšíte, až si po skončení kariéry začnete užívat života.

Užívat si života je takový nicneříkající výraz. Nic nedělat ale mým cílem určitě není, to by mě nebavilo. Pro mě výraz užívat si života znamená především nežit stále ve stresu, pod tlakem a v neustálém napětí, což mívám šest měsíců v roce. Až skončím se závoděním, asi budu muset chodit do práce. Někdy půjdu spát déle a ráno budu trochu víc unavenější. V normálním životě to ale tolik vadit nebude, stejně jako když přiberu nějaké to kilo. Samozřejmě bych nikdy nechtěla mít obrovské zadek, ale to kilo navíc mě určitě nezabije. Hlavně bych chtěla mít konečně čas na svoji holčičku, kdy budu chtít, a nebudu muset od ní odjíždět, když se mi zrovna ani trochu nechce. Tohle ale asi nejde vždycky ani

v obyčejném životě. V tom sportovním je ale všechno takové přísnější.

Když jste před sezónou prosazovala angažování švédského servismana Olssona, stála jste si tvrdě za svým jako zkušená obchodnice. Kde jste se to naučila?

Já jsem v jednáních nikdy nebyla moc tvrdá. Mám svoji hrdost, čest a snad i jméno a stát si tvrdě za některými názory se teprve učím. Do politiky nebo vysokého byznysu bych si netroufla. Na to nejsem dost tvrdá a neuměla bych takové ty intrikánské kličky. A co se týče jednání o Olssonovi, 90 % všeho se odehrávalo mimo mě. Na úrovni manažerů, což považuji za správné. Závodník je tady přece od toho, aby sportoval. Když se ale celá věc vyhrotila, vstoupila jsem do ní osobně.

Volného času příliš nemíváte, stejně jako otec Lucky. Není vám někdy líto, že se všichni tři nevidíte každý den?

Někdy o těchhle věcech přemýšlím a myslím si, že je to pro náš vztah naopak lepší. Když se ale nevidíme týden, je to pro mě už hodně dlouhá doba. Když jsme ale s mým partnerem bez sebe třeba dva dny, řekla bych, že je to ideální. Alespoň se pak na sebe o to víc těšíme. Pořád si máme co říct a nemyslím si, že by náš vztah vylepšilo, kdybychom spolu byli denně nebo kdybychom se vzali.

Věříte ve spravedlnost?

Úplně asi neexistuje. Nedávno jsem se o tom zrovna bavila s mým přítelem. Říkal mi, ať neblázním, že ve sportu jsem třeba neměla tolik štěstí jako někteří jiní lyžaři. Kdybych ho měla o trošku víc, mohla jsem už vyhrát olympiádu a mít víc medailí. Na druhou stranu mám ale zase krásnou holčičku a nepatřím, doufám, mezi typy sportovců,

kterí jsou úplné gummy. Snad mi pánbůh nadělil i něco do hlavy. Takže si myslím, že mám vcelku štěstí.

Jak zvládáte věčné přejíždění z místa na místo, dcerku, trénink, závody?

Už to naštěstí není tak hrozné. Když měla Lucka rok a půl, trochu se to obrátilo k dobrému. Už nemusím vozit tolik flaštiček a různých sarapatiček, Lucka už je schopná normálně se najíst i v hotelu. Já se dokážu sbalit za deset minut, zatímco dříve mi to trvalo snad dva dny.

O známých sportovcích, hercích či zpěvácích kolují nekonečné historky o jejich skandálech, románech, o tom, kdo s kým a tak. Jak je možné, že o vás se podobné drby nešíří?

Vždycky koukám jako blázen, když o mně někdo řekne nebo napíše, že ráda žiju společenský život. Já na akce, o nichž se píše ve Story a podobných časopisech, ale prostě nechodím. Jednak nemám čas a jednak mě na ně moc často ani nevou. Než abych se oblékala na nějaký večírek, tak si radši dáme flašku doma. Milujeme, když si doma večer nakrájíme třeba dobrý sýr a vypijeme láhev šampaňského nebo červeného vína. Pro nás je to větší svátek, než když jdeme na nějaký povinný večírek.

Podobný problém mívají lyžařky po skončení závodů. Aby neprochladly, zpravidla se co nejdříve převlékají do suchého. Jak řešíte otázku někdy poněkud vlezlých kameramanů?

Když člověk dojede patnáctý, tak ho nikdo nefotí ani nefilmuje. Když ale vyhraju závod a potřebuju se převléci, snažím se alespoň za někoho schovat. Sundávám si jen spodní triko, podprsenku ne. Nahá tam někde za cílem nejsem nikdy. Takže mně tam přinejhorším někdo nafilmuje záda...

(LN, Václav Cibula, zkráceno)

Trapný omyl rakouských železnic

Jedete-li ranním vlakem z Vídně do Prahy, který nese pojmenování „Antonín Dvořák“, nezapomeňte se podívat do vlakového průvodce, který rozdává průvodčí. Na druhé stránce průvodce se totiž dovíte, že tento slavný český skladatel komponoval ještě léta po své smrti. V letáku stojí, že opera *Jakobín* vznikla v roce 1911 (redakční poznámka: poprvé byla ve skutečnosti uvedena v r. 1889) a *Rusalka* v roce 1907 (redakční poznámka: poprvé byla ve skutečnosti uvedena v r. 1901). Hned v následující větě se však dovídáme, že A. Dvořák zemřel již v roce 1904.

Asi před půl rokem jsem na tento nesmysl upozornil vlakvedoucího, který mi velmi zdvořile odpověděl, že vytvoření letáku zadaly železnice soukromé firmě, a tudíž za něj nenesou odpovědnost. Myslím si, že není třeba zvláštního vzdělání k rozpoznání tohoto trapného omylu a že na to mohli odpovědní lidé při konečné kontrole letáku lehce přijít sami.

Takže dokud se tato chyba neopraví, bude Dvořák nadále komponovat „posthum“.

(-drob-)

Vojtěch Preissig: Umělecký a mravní odkaz

Ráda navštěvuji výstavy výtvarníků, o nichž něco vím a jejichž díla mě potěšila, vzrušila, obohatila můj duchovní svět. Naproti tomu se zvědavostí, ba napjatým očekáváním se vydávám objevovat tvorbu umělce, kterou jsem do té doby neznala a o něm dosud nic nevěděla. Překvapení, radost, úžas mi připravila přehlídka životního díla Vojtěcha Preissiga v Jízdárně Pražského hradu. Zaujala mě natolik, že poprvé jsem tam v poněkud mrazivé prostoře strávila asi tři hodiny – déle pro určitou únavu těla i vnímání nebyvám schopna – na druhou návštěvu jsem počítala s prohlídkou objektů užitě grafiky v hořejší části budovy.

Široký výběr témat, různorodost výtvarných stylů a technik je pro laika ohromující. S nejedním artefaktem předběhl svou dobu o několik desetiletí.

Narozen 31. 7. 1873 ve Světcu u Bíliny v rodině báňského odborníka, žil do roku 1884 v severních Čechách. Pražské gymnázium v Ječné ulici navštěvoval do roku 1892, následovalo studium na Uměleckoprůmyslové škole, od roku 1898 pobyt v Paříži. Po návratu do Prahy v roce 1903 vystavoval v Topičově salónu a v roce 1907 v galerii Mietke ve Vídni.

V roce 1910 odjel do Spojených států. Během první světové války se účastnil v československém zahraničním odboji. Od roku 1931 žil opět ve vlasti. Sledoval vývoj v sousedním Německu a varoval před jeho nebezpečím pro Československo. Od začátku nacistické okupace se znovu aktivně podílel na odboji – tentokrát domácím v Čechách. V roce 1940 byl zatčen a uvězněn. V koncentračním táboře Dachau zahynul 11. 6. 1944.

Obsáhlá, citlivě komponovaná výstava dokázala velmi zdařile představit dílo vysoce erudovaného umělce, o němž mnozí z nás před tím neměli a nemohli mít představu. Jen jedinkrát v minulých desetiletích – a to v bouřlivém roce 1968 – měla naše veřejnost příležitost seznámit se s malou částí Preissigovy tvorby ve Špálově galerii a v Nové síni. Výstava, o níž je nyní řeč, byla proponována

na necelé tři měsíce a pro velký zájem publika, i vzhledem k jejímu významu, byla prodloužena o měsíc, do konce února tohoto roku. Na výstavě bylo možné zastihnout davy mladých lidí, rodiny s dětmi i starší pamětníky.

První oddíl byl věnován Art Nouveau v duchu Paříže let 1898-1903. Vystavené kresby, fotografie a grafiky dokládaly, že Preissig patří mezi nejvýznamnější představitele evropského umění na přelomu století. Podobně druhá část výstavy ilustrovala jeho přínos pro formování moderního umění, včetně secese, v pražském prostředí. Pobyt v Americe ovlivnil další etapu umělcova vývoje ve stylu Art Deco. Ve čtvrtém oddílu, nazvaném Art Fundamental, pokračovala jeho experimentální tvorba, založená na abstrakci, geometrii a fotografii. Volně navazovala na poslední část hlavního výstavního prostoru, věnovanou grafice, studiím a hmatovým objektům, návrhům tapet, práci s textilními sítěmi.

Zvláštní pozornost mohl vzbudit materiál, s nímž umělec tvořil: vícekrát kombinovaná olejová technika na maso nitu, v precizně čistých liniích kresby na smirkovém papíru v šedočerném i vícebarevném provedení, akvarely, linoryty, kvaše, kartony. V boční přízemní chodbě byly vystaveny návrhy knižních ilustrací, kupříkladu z roku 1902 ke Karafiátovým *Broučkům* a k prvnímu vydání Bezručových *Slezských písní*. Za zmínku stojí jeden z mnoha vystavených návrhů plakátů: Inscript Firma Fabriken in Wien, z roku 1899.

Expozice umístěná na balkoně Jízdárny představila práce Preissigovy občanské angažovanosti z prvního i druhého odboje, z období světových krizí a války. Monumentální výstavou splatila Česká republika dluh a vzdala hold umělci velkého kulturního i etického odkazu. Zároveň tím, nejen v očích zahraničních návštěvníků, ale i našich uměnímilovných občanů, přispěla k renomé Prahy jakožto kulturní metropole. V kontextu Preissigova evropského významu by zcela jistě nebylo od věci, kdyby česká reprezentace v Rakousku usilovala o představení jeho díla ve zdejších prestižních prostorách.

(Dagmar Vaněčková)

Milá paní Kolegyně:

Naším v Rakousku jsem vždy fandil.
Vaše noviny jsou moc dobré.
Pokud užiji něco od Vás a uvedu pramen,
budete spokojeni?

S pozdravem a přáním zdaru:

KANADSKÉ LISTY™ (CANADIAN PAGES)
388 ATWATER AVE.,
MISSISSAUGA, ONTARIO
CANADA L5G 2A3

Bolí – nebolí, vadí – nevadí

Název článku vám možná připomíná dětské říkanky, nějakou dávno zapomenutou hru. Možná že to opravdu nějaká nová hra je, ale zdaleka ne tak nevinná jako ty dětské.

Jak jistě víte, jsou po celém světě roztroušeny různé spolky, sdružující v té které zemi nalézající se Čechy, stejně tak jako spolky různých lidí jiného původu, jiných národností. Na jejich schůzkách a akcích se hovoří především mateřštinou, jazykem dávné vlasti. Vzpomíná se, mluví a čte se v té řeči, která pro mnohé z nich už není úplně srozumitelná, ale která je spojuje. Ti šťastnější mají dokonce celé domy, kde se mohou scházet, knihovny, kde si vypůjčují knihy, časopisy a filmy. Moderní svět se sice mnohým z nás otevřel jako velká elektronická knihovna a je možné se pomocí internetu každodenně dívat, co tam v dálce stará dáma, které říkáme vlast, dělá, ale osobní setkání, rozhovor v mateřštině je stejně něco jiného.

Jsme Češi žijící v Holandsku, a pokud jsme se ještě v Československu narodili, zůstane tato zem už navždy naší vlastí. Doma jsme většinou v Holandsku, v zemi, která nás přijala a ve které jsme našli svůj nový domov. Ale možnost hovořit jazykem, nazvaným mateřský, je, jak již řečeno, něco jiného. Proto se rádi scházíme v různých českých sdruženích, i když to není často. Některé české spolky jsou prastaré, například spolku Beseda v Belgii bylo letos 100 let. A to nehovořím o spolcích v zemích vzdálených, například v Americe.

Ted' si určitě říkáte, že to všechno víte, a proč o tom píšete. Hned vám to vysvětlím. Představte si, milí krajané, že všechny tyto spolky, všechno, co se dělalo a dělá, je vlastně zcela zbytečné.

V časopise *České listy*, vydávaném Ministerstvem zahraničních věcí České republiky, vyšel totiž loni v září článek pana JUDr. Bohuslava Hynka s názvem *Rozpuštění spolku nebolí*.

Cituji: „Po patnácti letech existence končí letos svoji činnost Spolek demokratických Čechů a Slováků v Nizozemí. Nové poměry si vyžádaly efektivnější uspořádání v tendenci silícího evropského multikulturalismu. Česko v současné době pravidelně navštěvují statisíce Holanďanů, a vice versa. Není důvod, aby se v demokratických národnostních poměrech Nizozemska vydělovala česká diaspora svou uzavřenou organizací. Členská základna spolku přechází do trilinguální Společnosti přátel Nizozemsko – Česko – Slovensko.“

Takže se vlastně těmi našimi akcemi vydělujeme a v rámci multikulturalismu jednáme zcela chybně. Můžeme prostě jet do Česka s těmi statisíci Holanďanů a máme, co potřebujeme. Komické je, že právě v posledních týdnech se u nás v Holandsku velmi drasticky ukázalo, jak je multikulturalismus těžko uskutečnitelný. Pan Hynek se jako pracovník MZV pověřený napsáním článku o něčem, co vůbec nezná, jistě dobře informoval o podrobnostech, i když se jimi v článku nezabývá. Určitě ví, že v Nizozemí dlouhá léta vycházel krajský časopis *Okno*, v jehož redakci byl nějakou dobu i Dr. Kabela, a že se tuto redakci v sedmdesátých letech podařilo na čas rozbít jen velmi dobře připravenou akcí StB.

Za pomoci agenta Maráka, který se spřátelil s jedním členem redakce a vyzvěděl od něj všechno možné i nemožné. Což vyšlo v článku otištěném v časopise *Signál*. To

k těm „rozporům“ exulantů a uprchlíků, o kterých také píše pan H. Především k nim tedy přispěli agenti StB.

Spolek Československo-nizozemského přátelství byl založen ještě za tak zvané normalizace (tedy za vlády režimu, který si podle výsledků ankety z listopadu 2004 přeje nazpět každý pátý Čech) jako jakýsi „vzdorospolek“. Stejně tak spolky byly tehdy na popud složek StB založeny ve všech „kapitalistických“ zemích, kde mělo Československo svá zastupitelství.

Dnes prý už udělali za tehdejší činností tlustou čáru a jejich činnost se soustřeďuje zejména na výhodné pobyty v Česku a upozorňuje Nizozemce, kde se dají koupit nemovitosti, jakož i na existenci Karlštejna a hory Řípu, jak je možno číst v jejich časopise *Ahoj*, vydávaném v nizozemštině. Kdo tento časopis viděl, je o jeho kvalitě okamžitě přesvědčen.

Snad „nastávající zapojení vynikajících českých osobností do činnosti Společnosti přátel Nizozemsko – Česko a Slovensko se významně promítne na prestiži tohoto občanského sdružení“. Na to si ovšem musíme počkat. Významné osobnosti, které pan H. jmenuje, vynikaly odedávna především tím, že se s krajany-emigranty příliš nestýkaly.

„Nevy dělujme se,“ praví pan Hynek. „Nedejme se,“ pravil zase kdysi F. L. Rieger.

To, o čem se na krajských setkáních často přednáší a diskutuje, jsou české dějiny, jejich proměny v běhu času a v novém, uvolněném, demokratickém pohledu historiků, jde nám o různé přístupy k dějinným událostem, hovoříme o rozdílech mezi „starou“ a „novou“ vlastí, o změnách, ke kterým u nás, ve vlasti, došlo a dochází. Zajímáme se o změny v našem mateřském jazyku, o neologismy a nuance jazyka, o kterých nemá člověk, pro kterého to není mateřský jazyk, ani zdání. Hovoříme také o různých zvycích a o tom, zdali existují vlastnosti typicky české, jako právě na posledním 19. sympoziu, které se asi částečně z tohoto důvodu setkala s velkým zájmem. Známe od mládí českou literaturu, máme své oblíbené autory, sledujeme pozorně literaturu nynější, novou, porovnáváme. Když jedeme na návštěvu do ČR, jedeme do vlasti, každou sebemenší změnu k lepšímu vítáme a radujeme se z ní. Ošklivé věci, které obyčejný turista vůbec nezaznamená, nás bolí, dotýkají se nás. Známe tam různé krajiny, krajiny našeho srdce, do kterých bychom nikdy nevzali holandského turistu, protože by se mu tam asi nelíbilo, „není tam nic k vidění“. Než bychom toto všechno vyložili rodilému Holanďanovi, byť s upřímným zájmem o ČR, zahynuli bychom únavou – a on také. Máme rádi naši rodnou zem láskou dítěte, člověka, který v této zemi mnohdy prožil mládí, první lásky, první zklamání. Je to vztah, který nemůžete očekávat od člověka, který vyrostl v jiné zemi. Proto se „vydělujeme“ a proto jsou ryze české a slovenské krajské spolky po celém světě tak důležité.

Autor článku má též velmi inovativní názor na krajany v cizině, velmi zajímavě si je totiž rozdělil. Na univerzitě v Olomouci se vědecky zabývají emigrací a exilem. Měl by jim svůj názor sdělit, jistě by je to zaujalo.

Opět cituji: „Úkoly, k nimž se spolek“ (tím myslí ten spolek právě zaniklý) „hlásil, stmelily exulanty z roku 1948 a uprchlíky z let 1968-69...“ atd.

Takže jen v únoru byli všichni exulanti a v roce 1968-69 (jindy ne?) šmahem obyčejní uprchlíci. Děkuje.

Byli jsme také u vzniku toho zaniklého spolku, který vznikl po listopadu 1989 a měl hrozně dlouhé jméno: Spolek demokratických Čechů a Slováků v Nizozemí pro obrodu demokracie v Československu. Iniciativa k jeho vzniku vyšla ze skupiny lidí, kteří společně od roku 1985 pořádali každoročně Symposium Čechů a Slováků v Nizozemí.

Naivně rozjaření změnou, „pádem komunismu“, jak jsme se tehdy domnívali, chtěli jsme pomáhat své staré vlasti, Československu. Což jsme také nějakou dobu společně dělali.

Pak se skupina těch, kteří se starali o pořádání sympozií, osamostatnila a spolek s dlouhým jménem ovládli ti, kteří se chtěli z různých důvodů věnovat jen této pomoci Československu a snad i obnově tamní demokracie. Mnohé z nich jsme před rokem 1989 na žádných setkáních zrádných emigrantů – jak jsme byli a dosud jsme nazýváni v Čechách, kde mnohým zůstalo toto slovní spojení, po léta do hlav vtoukané, zadřené pod kůží jak tříška – nikdy

neviděli. Bylo by to totiž ohrozilo jejich cesty do Československa a hlavně, někteří by byli zbytečně vyhodili ty strašné peníze, které zaplatili komunistické vládě ČSSR za „upravení poměru“. Každému, co jeho jest.

Tím nechci činnost spolku ani v nejmenším snižovat, podařilo se mnoho užitečných věcí. O tom se píše v článku dost podrobně, i když je vidět, že autor čerpá jen z dodaného materiálu.

Chlad, který číší z tohoto článku v *Českých listech*, zasáhne člověka až do morku kostí. Není to bohužel dětská hra, je to skutečnost. Zrušení spolku nebolí, ale takové názory, jako jsou ty v článku pana Hynka, bolí. A nutí k zamyšlení: Jde o jeho soukromé názory, a nebo vyjadřuje názor organizace, pro kterou pracuje?

(Věra Pokorná alias Pokorný-Scheufler)

J. Werich 1968:

„Velikost národa není určena velikostí území, nýbrž velikostí jeho ducha.“

Vo Viedni, 10. 03. 2005

Vážená redakcia,

v časopise Klub 1-2/2005 na strane 65 ste uverejnili príspevok pod názvom Šibřinky 2005. V závere príspevku žiadate čitateľov o názor, či na budúci rok by sa malo v tejto tradícii pokračovať, alebo čo by sa malo na tomto podujatí zmeniť. Prosíte, aby Vám čitatelia napísali.

Za normálnych okolností by som tomuto článku nevenoval žiadnu mimoriadnu pozornosť a o pár minút po prečítaní na napísané zabudol. Ale keď som si pod príspevkom prečítal Vašu výzvu, rozhodol som sa, že Vám napíšem. Predpokladám, že môj ohlas neuverejníte. Skončí ako každá kritika – v odpadkovom koši. Mojm príspevkom si najvyšš vyslúžim titul „vnútorného nepriateľa“. Je to zaujímavý titul. Počul som ho už nespočetne veľa krát. Titul vnútorného nepriateľa mi prideli Štátna bezpečnosť v dobe totality v roku 1968. Ide so mnou až do dnešných dní.

Prečo som začal takýmto nezvyčajným úvodom k otázke plesu Šibřinky? Preto, lebo som sa sám tohto plesu pred pár rokmi zúčastnil. Na ples do Viedne som pozval osem krojovaných účastníkov z Břeclavi a okolia. Nemal som to robiť.

Po známych v Břeclavi a okolí som urobil „nábor“ na krojovaný ples do Viedne. Ako „pozyvateľ“ som samozrejme od nich nemohol požadovať zaplatenie vstupného, ktoré nebolo na rakúske a už vôbec nie na české pomery nijak malé – 200 šilingov, čo predstavovalo 500 českých korún. Pri mojom mesačnom sociálnom príspevku, ktorý som dostával vo výške 176 šilingov na deň, to bola značná položka. Nepomohli žiadne intervencie u brata starostu. Požadoval po mne zaplatenie celej sumy. Zaplatenie vstupného nekompromisne zdôvodňoval námatkovou kontrolou z finančného úradu. Ak by počítali počet prítomných na plesu a počet predaných lístkov a nesedeli by im počty, sokolskí bratia by mohli mať nepríjemnosti. Samozrejme, že po zaplatení 1 600 šilingového vstupného (4 000 korún) mi nálada klesla na bod mrazu. Nálada nevystúpila ani po ponúknutí pohárika slivovice. Tú som zdvorilo odmietol. Šoféroval som.

Po usadení sa za rezervovaný stôl som dostal ďalší úder. Na stôl sme si postavili 0,7-litrovú, ručne maľovanú fľašu s vínom a so stuhou a malý, opletaný demižónik (3-litrový), ktoré sú samozrejmosťou na všetkých krojovaných plesoch na Slovácku. V tú chvíľu k nám pribehol rozčúlený čašník. Nevyberaným spôsobom nám rozkázal okamžite fľašu i demižón zo stola odpratať – pod hrozbou, že budeme vyhodení z plesu. Povedal nám, že budeme piť to, čo nám on donesie, a nie to, čo sme si doniesli my. Bolo nám to nepríjemné, pretože čašník úmyselne nahlas kričal, aby to počuli všetci dookola. Túto odpornú scénu zachytil jeden z mojich pozvaných na videokameru. Na požiadanie Vám to môžem poslať k nahliadnutiu.

Neostalo nám nič iné než piť víno, ktoré v tých istých fľašiach sa u Hofra predávalo za 27 šilingov. My na plesu sme museli za neho zaplatiť 150 šilingov. Čo ešte horšie: za fľašu litrovej minerálky, ktorá v obchode stála 3 šilingy, bolo požadovaných takmer 80 šilingov. Bol som z toho znechutený. Nielen z nadmerného predražovania, chovania sa čašníka, ale i z usporiadateľov, ktorí ples usporiadali – sokolskej jednoty Viedeň 15 – a ktorí proti tomuto druhu predražovania nič nepodnikli, ani neprotestovali. V tichosti so všetkým súhlasili.

Znášal som to statočne. Občas som si zašiel do umyvárky, a keď ma nikto nevidel, napil som sa potajme vody z vodovodu. Podobne činili i ostatní moji pozvaní. Jednalo sa prevažne o starších ľudí. Tak sme odháňali smäd, ktorý trápil nielen mňa, ale i mojich spoločníkov. Zaplatil som za tri fľaše minerálky 240 šilingov (600 korún), ale ďalšie som si za žiadnych okolností nemohol dovoliť. Celý náš kolektív (osem krojovaných) sme sa snažili nedat' na sebe poznať, že nás takéto správanie zo strany hostiteľa uráža. Asi dvoch ľudí z organizátorov som na túto skutočnosť upozornil. Tvárili sa, že nič nepočujú a nevedia, o čom je reč. Zabávali sme sa ďalej a nedávali na seba nič vidieť. Netušili sme, že to najhoršie na nás ešte len čaká. Finančne takmer zruinovaný som sa rozhodol po pol noci ples opustiť a vydať sa

s pozvanými účastníkmi späť do Čiech. Moji známi, krojovaní z Dubňan, sa chceli rozlúčiť s účastníkmi plesu bežným spôsobom prevádzaným na slováckych plesoch. Pri odchode zo sálu sa otočili a zaspievali veľmi peknú slovácku pieseň, ktorú mnohí z Vás poznajú („S Pánem Bohem, idem od vás, / a neublížil sem, neublížil sem, nikomu z vás“). Návštevníci plesu boli prekvapení, ale čašník, ktorý nám dal striktný príkaz zobrať zo stola maľovanú slovácku fľašu, pobehoval ako zdvočený pomedzi stoly, ukazoval na nás a prstom si ťukal na čelo. Návštevníci plesu sa pobavene smiali a svorne mu pritakali. Bolo mi z toho na zvracanie. Po ceste nazad na Moravu sme sa dohodli, že viac sa krojovaného plesu vo Viedni nezúčastníme. Svoje slovo sme dodržali a od tej doby sme tento ples nenavštívili. Vo Vašom časopise Klub ste o tomto plese priniesli krátku správu. Napísali ste, že „po dlhšej dobe sa na plese objavili nové tváre“. To bolo všetko.

Ak dovoľíte, napíšem Vám, ako prebieha väčšina krojových plesov na Slovácku. Ako príklad zoberiem krojový ples v Podivíne, 8 kilometrov od Břeclavi. Tento sa každý rok koná vo veľkej sále objektu Šport:

Všetci, ktorí prídu v krojoch, majú vstup na ples automaticky zdarma! Usporiadateľ si je vedomý, čo ušitie takého kroja stojí. Šaty, čizmy, košela, vyšitie košele a húšeňáka (ozdobný klobúk) na hlavu. To všetko sa robí ručne a na mieru a je poriadne drahé. Nehovoriac o tom, aké úsilie sa musí vynaložiť pri praní, žehlení a škrobení vyšívanej košele. Kroj je vec drahá a nákladná, a preto krojovaní majú na krojový ples vstup zdarma – na rozdiel od Viedne, kde medzi krojovaným a nekrojovaným účastníkom plesu nieje žiaden rozdiel!

Na slovácky ples si môžete doniesť všetko, čo chcete. Tak isto je to v Podivíne. Od vína cez alkohol, limonády všetkého druhu a množstva až po zákusky či tortu, chuťovky, keksy alebo zemiakové lupienky. Nikto Vás nepríde upozorňovať alebo Vám rozkazovať, že ak to okamžite neodpracete zo stola, tak budete vyhodенý z plesu. Kto si nechce so sebou na ples nič vziať, nemusí. Môže si to všetko kúpiť vo výčape a pri bare, kde dostane všetko takmer to isté – za dvojnásobnú až trojnásobnú cenu. Tí, ktorí sú sociálne slabší a chcú sa plesu zúčastniť, si donesú na ples všetko, vrátane pitia. Tí sociálne silnejší stoja trpezlivo v rade u výčapu a baru a trpezlivo čakajú, kým na nich po štvrt hodine príde rada, aby si vypili pohár vína, kávy, kúpili sáčok zemiakových lupienok alebo doniesli ku stolu, u ktorého sedia v tanečnej sále, balíček sušienok. Nikto nieje nikým nútený ako vo Viedni, že si musí kúpiť fľašu minerálky (ktorá stojí v obchode 3 šilingy) za 80 šilingov alebo víno, ktoré stojí u Hofra 27 šilingov, za 150 šilingov. Ani nikto nemusí cestovať autom do Viedne viac ako 200 kilometrov sem a tam, aby po skončení plesu mu nejaký nevychovaný čašník za súhlasného pritakávania viedenských krajanov dával najavo ťukaním na čelo, že jeho prítomnosť na plese bola nežiadúca. Správanie sa Podivínčanov voči „cespólným“ (to jest tým, ktorí nie sú z Podivína, ale z okolitých obcí) sa ani v najmenšom nedá porovnať s chovaním viedenských starousadlíkov voči tým, ktorí na ich ples vo Viedni prídu zo 100 kilometrov vzdalenej Moravy. Píšem Vám to celkom otvorene, lebo opakujem: Nič z toho nezverejníte! Nemôžete si dovoliť kaziť image viedenskému Sokolu a svojim sokolským starousadlíckym spolubratom, na ktorých sponzorstve ste ako časopis Klub závislí. Nikto sa to nesmie dozvedieť – a ja Vás plne chápem.

Tieto smutné skúsenosti z plesu sme si nechali čiste pre seba, ale nezabudli na ne! Píšem Vám o nich len preto, lebo ste o to sami požiadali. Vyzvali ste čitateľov, aby Vám napísali svoj názor na Šibřinky. Tak som Vám môj názor na Vašu žiadosť napísal.

Ak chcú viedenský „sokolský bratři“ pokračovať ďalej v Šibřinkách, musia prestať – podľa môjho názoru – pozerat na tento ples ako na zárobkovú činnosť s možnosťou rýchleho zbohatnutia. Nech pozerajú na ples ako na spoločenskú udalosť, pri ktorej sa chcú ľudia zabaviť, uvoľniť a nadviazať nové priateľstvá. Ak sa na ples budú dívať očami podnikateľov, uisťujem ich, že ich plesy sú odsúdené k zániku. Nie každý je tak hmotne zabezpečený, ako mnohí českí starousadlíci. Niektorí novoprichádzajúci si predražovanie jednoducho nemôžu dovoliť. My sa na členov Sokola rozhodne nehneváme! Prišli sme síce na ples v krojoch, ale s obmedzeným množstvom financií. A to sme si nemali dovoliť. Okrem krojov sme si so sebou mali zobrať i „mešec“ peňazí. Ten nám chýbal. Aby sme sa vyhli takýmto nepríjemným skúsenostiam, od tej doby sme sa plesu vo Viedni nezúčastnili.

Je zaujímavé, že v Podivíne, i keď vstupné pre krojovaných je tradične zdarma a každý si môže doniesť pitivo a občerstvenie so sebou, sála a prilahlé miestnosti sú doslova preplnené ľuďmi. A zisk z plesu a bohatej tomboly je vždy väčší, než usporiadatelia očakávajú. Zo zisku zaplatia dychovú hudbu, sálu, výzdobu a ešte sa im z výťažku zvýši aj na usporiadanie ďalších akcií. Krojovaní, ktorí majú vstup zdarma, vložia ušetrené peniaze za vstupné – často i v dvojnásobnej výške – jednoducho do tomboly.

Preto nech viedenský „draví sokoli“ sami porozmýšľajú a rozhodnú, či bude lepšie so Šibřinkami pokračovať, alebo nepokračovať. Ak pokračovať, tak nech považujú, čo by bolo nutné zmeniť a či sa vôbec ešte oplatí niečo meniť. Je možné, že na zmeny je už neskoro. Či nebude lepšie v tomto multikultúrnom Eurobabylone so Šibřinkami radšej prestať.

Vaškovič Jozef

člen výboru Svetového združenia
bývalých Československých politických väzňov

Jozef Vaškovič
Lorystrasse 40-42/6/6
1110 Wien-Simmering

Zajímavý večer na českém velvyslanectví

Hodina tance a lásky se jmenoval film promítaný 10. 3. tohoto roku na ZÚ. Scénář napsala Jelena Mašinová podle knihy svého muže Pavla Kohouta. Oba dva byli přítomni. Na začátku přivítal všechny diváky kulturní atašé pan David Mohelský, J. E. velvyslanec JUDr. Rudolf Jindrák a spisovatel Pavel Kohout.

Film byl z doby, kdy fašisté ovládali Evropu. Takovými filmy jsme byli „krmeni“ jako školáci neustále. Jenom tento film byl jiný. Lišil se od filmů propagovaných komunistickým režimem tím, že v něm nebyla jenom nenávisť k nacismu, ale mezilidské vztahy mezi židy a dětmi nacistického myšlení. Přímo dojatě líčil vztah dcery vysokého nacistického důstojníka s maďarskou primabalerínou židovského původu. Po filmu si při bufetu mohl každý volně podiskutovat s Pavlem Kohoutem a jeho ženou.

Zbývá dodat, a tentokrát osobně: Díky Bohu jsem se narodil až v roce 1948.

(Vladimír Čevela)

Geniální nápad českých inženýrů

V západních Čechách se v nedávné době zrodila malá technická senzace. Již delší dobu se zabývali inženýři Tolar a Přečh problémem využití sluneční energie.

V posledním roce vyvinuli speciální výměník tepla, který může být napojen na několik tepelných zdrojů, ale je hlavně přizpůsoben na optimální využití slunečního záření. Provozní zkoušky ukázaly, že tento optimálně izolovaný výměník znamená úsporu několika desítek procent energie oproti běžným výrobkům. Také byl již s úspěchem vyzkoušen v praxi při přípravě teplé vody ve známých západočeských lázních. Zbývá dodat, že inženýři Tolar a Přečh v technickém vývoji pokračují a vytvářejí tak dobré podmínky k lepšímu využití alternativních energií. (-drob-)

Ing. Jindřich Tolar a ing. Václav Přečh a jejich výměník tepla

Rakousko-česká společnost
a
Školský spolek Komenský ve Vídni

Vás zvou na představení
klasické báchorky
Josefa Kajetána Tyla

**Strakonický dudák
aneb
Hody divých žen**

v provedení
Divadelního spolku bratří Mrštíků, Boleradice

Režie: Mgr. Alena Chalupová

Sobota 21. května v 19:00 hod.
Divadelní sál Školského spolku Komenský
Sebastianplatz 3, 1030 Vídeň

Vstupné: 13,- a 10,- €
Rezervace vstupenek:

Mgr. Marta Müllerová, tel.: 01/315 78 68

Příběh o jihočeském dudákovi, kterak k rozumu a ke ztracené lásce znovu přišel.

Divadelní spolek bratří Mrštíků z Boleradice má více než stoletou tradici a pro naše milé krajany bude hrát ve Vídni již potřetí.

O přestávce a po představení vám bude hrát Cimbálová muzika ZUŠ Klobouky u Brna, diváci budou mít možnost ochutnat vína z jižní Moravy.

AUSTRO-BOHEMIA PRESS KLUB / AUSTRO-BOHEMIA PRESS CLUB

Steing. 24, 1030 Wien (P. O. Box 34, 1071 Wien)

Montag bis Donnerstag von 9 bis 19 Uhr: ++43-0-699 10596078

Fax: ++43-1-8123650, ivana.pastrnak@chello.at

Bankverbindung: BankAustria, Kto. Nr.: 00659124804 (AustroBohemia) BLZ 20151

26. května 2005 SCHALLABURG

Jeden z nejhezčích renesančních zámků na sever od Alp ze 16. století (hodinu a půl od Vídně, 5 km od Melku v údolí Dunaje), dvoupatrový, s gotickou kaplí, románskou obytnou budovou a manýristickou zahradou, nabízí návštěvníkům nezapomenutelný zážitek, spojený s výstavou **Österreich ist frei! 50 Jahre Staatsvertrag** (Rakousko je svobodné! 50 let od podepsání státní smlouvy v roce 1955, 60 let od konce druhé světové války v roce 1945, 10 let od vstupu k EU v roce 1995). Výstava na Schalla-

burgu Vás seznámí s dějem jednání na pozadí politických událostí (vnitrostátních a zahraničních) v poválečné době v Rakousku obsazeném čtyřmi mocnostmi. Poprvé budou ukázány dokumenty z ruských archivů společně s materiálem zapůjčeným od 1 000 soukromých osob z Rakouska.

Vstupné 10,- €, doprava autobusem 10,- €.

18.-19. června 2005 TURNOV

Zájezd do ČR s exkurzí do výroby granátových šperků.

Programm u. Preis (inkl. aller Leistungen) mit Vorbehalt. Gute Laune und gültigen Reisepaß nicht vergessen!

Zdravice Kulturního klubu u příležitosti oslav 120. výročí založení Vlastenecké omladiny

Divadelní spolek Vlastenecká omladina slavil v neděli 10. dubna 2005 vskutku významné a kulaté výročí. 120 let svého trvání si připomenul kaleidoskopem písniček, skečů a tance v režii Zdenka Homolky v sále školy Komenského.

Svorností malé věci rostou, říkali staří moudří Římané. Stodvacáté výročí existence divadelního spolku Vlasteneck-

ká omladina tuto myšlenku plně potvrzuje. Jeho první členové si sice našli nový příbytek ve Vídni, ale jakousi zvláštní silou byli poutáni k rodné zemi – vlasti. Velmi rychle si v novém prostředí uvědomili, že poutem společenství je řeč. A ta se zaníceně může nést jenom z jeviště. Založením divadelního spolku postavili rodnému jazyku trvalý pomník.

Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku k významnému jubileu Vlastenecké omladiny upřímně blahopřeje a tomuto spolku i sobě přeje, aby nejen dlouho, ale i plně žily.

Divadlo v gymnáziu na Hegelgasse

Divadlo v gymnáziu na Hegelgasse 14 si vás dovoľuje upozornit, že ďalšie predstavenia hry Georga Büchnera *Leonce und Lena*, ktorej premiéra sa uskutočnila 13. 4. 2005, sa budú konať ešte 20. 4., 21. 4. a 22. 4. 2005, vždy o 19:00.

Divadlo na gymnáziu Hegelgasse 14 je známe svojimi početnými produkciami, ako divadelnými, tak aj muzikálovými. V posledných rokoch ste tu mohli vidieť napr. hru *Reigen* od A. Schnitzlera, Goetheho *Fausta* či vlastnú produkciu *Love & Other Crimes*. Mladí herci sa snažia prostredníctvom hier oslovit' najmä svojich vrstovníkov, ale aj zaujať a priniesť niečo nové do divadelného sveta.

Z poslednej hry Georga Büchnera *Leonce und Lena*

Srdečně zveme čtenáře měsíčníku Klub na koncerty orchestru

Camerata Musica Wien

v rámci „Wiener Festwochen“

Motto koncertů: „Mozart, seine tschechischen Freunde und Vorbilder“

TERMÍNY KONCERTŮ:

čt 2. června 2005 v 19:00

Bezirksamt für den 15. Bezirk, Rosinagasse 4, 1150 Wien

ne 5. června 2005 v 19:00

Auferstehungskirche, Lindengasse 44 A, 1070 Wien

čt 9. června 2005 v 19:00

Bezirksamt für den 10. Bezirk, Gudrunstraße 130, 1100 Wien

PROGRAM:

Georg Anton Benda (1722-1795): *Symphonie Es dur*
Johann Baptist Vaňhal (1739-1813): *Kontrabasskonzert*
Solist: Bernhard Rieger

Josef Mysliveček (1737-1781): *3 Notturmi für zwei Soprane und Kammerorchester*

Solistinnen: Andrea Olah, Mayumi Nakano
Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791): *Symphonie Nr. 40, g moll, KV 550*

Vstupné dobrovolné. Další informace: www.cameratamusica.net

Čt 28. 4. v 19:00

Čtení a prezentace knihy Niklase Perziho

Benešovy dekrety

Téma Benešových dekretů je spojeno se jménem muže, kterého jedni považovali za národního hrdinu a druzí za ztělesněné zlo. Byl to ten, kdo zavinil odsun sudetských Němců? Jaký názor zastávali spojenci – tedy Hitlerovi nepřátelé? Našli se i čeští odpůrci myšlenky kolektivní odplaty za teroristický režim nacistů? A co je skutečně v Benešových dekretech napsáno? Na tyto otázky odpovídá kniha Niklase Perziho, která je přehledem 60 let německo-české minulosti spojené s mnoha tragédiemi, ale také dlouhou tradicí vzájemného soužití. Niklas Perzi bude svou knihu prezentovat v 19:00 hodin v Českém centru, Herrengasse 17, 1010 Wien.

Pá 29. 4. v 21:00

Koncert – Gang Ala Basta

Skupina Gang Ala Basta byla založena Michalem Pavlíčkem mladším a Lukášem Máchalem v roce 1998. Dnes zde působí pět talentovaných hudebníků. Nezměnitelný projev obsahuje prvky TripHopu a elektronické hudby v kombinaci s atypickými hudebními nástroji a styly. V roce 1999 hostovala skupina ve Sportovní hale na koncertu skupiny Massive Attack. V roce 2003 vydala své první album *GAB 00-02* a v současnosti pracuje na druhém. Club Nachtasyl, Stumpergasse 53-55, 1060 Wien.

3.-8. 5., denně v 19:30

Film *Síla lidskosti*

Dokumentární film, oceněný prestižní cenou Emmy, zachycuje příběh Nicholase Wintona, který v roce 1938 zachránil život stovkám dětí. Tři roky hledal režisér Mináč se svým týmem v archivech jedinečné záběry a fotografie z té doby. Našli opravdové skvosty: ve federálních archivech Spojených států ve Washingtonu našli například šot z Prahy z roku 1939 – poslední loučení dětí se svými rodiči. Mezi zachráněnými dětmi je mnoho dnes významných lidí. Anglická královna Alžběta II. vyznamenala pana Nicholase Wintona Řádem britského impéria za jeho zásluhy pro společnost a prezident Václav Havel ocenil Wintonův čin Řádem TGM. V originále s anglickými titulky. Topkino, Rahlgasse 1, 1060 Wien, rezervace vstupenek: tel. 1 / 585 58 88.

Ne 8. 5. v 16:00

Žabák Valentýn

(Dětské divadelní představení souboru Buchty a loutky)

Žabák Valentýn je pohádka na motivy příběhu z knížky pana Burny Bosse. Příhod malého žabího chlapečka, který se musí skamarádit s úhlavním nepřítelem žab – čápem (tedy čápíci), aby pochopil, jak moc ho vlastně doma mají rádi. Celé představení je doprovázeno živou hudbou, která dokresluje několik rovin. Tu prostou, příběhovou, pro malé děti, vtípky pro dospělé a pak něco, čemu se říká poezie. Něco nezachytitelného, něžného... Letí to spolu s žabáčkem Valentýnem na zádech čápace Isabely a vám se chce trochu brečet a trochu smát.

Dschungel Wien im MuseumsQuartier, Museumsplatz 1, 1070 Wien, tel. 0043 1 522 07 20, www.dschungelwien.at

St 11. 5. v 19:00

Přednáška „Tajemství Černé pouště“

Prof. PhDr. Miroslav Verner, DrSc., bude hovořit na téma „Tajemství Černé pouště – archeologické výzkumy v oáze El-Hayes“. Na základě výzvy mezinárodního egyptologického kongresu v Káhiře v roce 2000 se čeští archeologové rozhodli spolupracovat na výzkumech a záchraně archeologických památek v těžko přístupných pouštních regionech. Vybrali si malou oázu El-Hayes v Černé poušti zhruba 500 km jihozápadně od Káhiry. V průběhu dvou let učinili důležité objevy, které se týkají především konce pravěku, doby římského impéria a raného křesťanství. Tato přednáška se koná ve spolupráci s kulturním oddělením Velvyslanectví Arabské republiky Egypt.

Egyptské velvyslanectví, Reichsstrasse 11/1, mezanin (za vídeňskou univerzitou), rezervace míst: tel. 0043 1 405 34 09 nebo 405 34 33.

Čt 12. 5. v 18:30

Přednáška „Bedřich Smetana a Vídeň“

B. Smetana (1824-1884) převzal historickou úlohu zakladatele české národní hudby. Jeho dílo se stalo zčásti symbolem politických bojů o českou kulturní a později i politickou samostatnost. O vztahu Vídně k české hudbě na konci 19. století budou hovořit Prof. Hubert Reitterer (*1944), odborný redaktor ŐBL rakouské Akademie věd, viceprezident Grillparzerovy společnosti, člen představenstva Mozartovy obce ve Vídni, a Dr. Vlasta Reittererová (*1947), hudební vědkyně a hudební publicistka, přednášející na Masarykově univerzitě v Brně. Přednáška bude doplněna hudbou a obrazovým materiálem. V rámci přednáškového řady „Vždy jsme byli sousedé“. Pořádáno Vědeckým fórem Češi ve Vídni a Českým centrem.

České centrum, Herrengasse 17, 1010 Wien.

Po 9. 5. ve 20:00

Příběh ??? člověka

(Divadelní představení souboru Buchty a loutky pro dospělé)

U příležitosti 60. výročí konce druhé světové války uvede divadelní soubor Buchty a loutky dramaturzi knihy *Příběh opravdového člověka*, příběh, jehož knižní i filmovou verzi bylo, coby nástrojem komunistické propagandy, poučováno několik generací. Postava Alexeje Meresjeva z *Příběhu ??? člověka* tentokrát ožila na loutkovém jevišti. Dschungel Wien im Museumsquartier, Museumsplatz 1, 1070 Wien, tel. 0043 1 522 07 20, www.dschungelwien.at.

Pá 20. 5. ve 20:00

Koncert Věry Bílé

WUK, Währinger Strasse 59, 1090 Wien.

Ne 22. 5. ve 20:00

Koncert romských skupin Gulo Čar a Cindži Renta

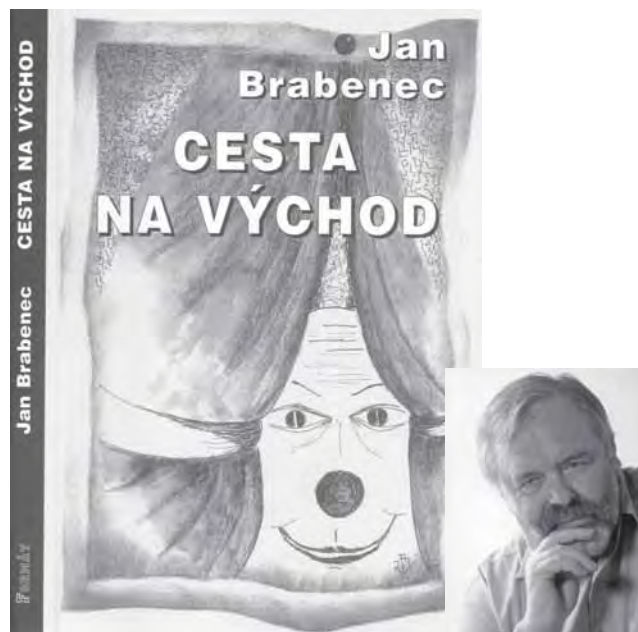
WUK, Währinger Strasse 59, 1090 Wien.

Jak jsem se (ne)stal agentem StB

Jan Vaněček byl prvním, kdo dosáhl na základě výnosu soudu výmazu svého jména ze seznamu agentů někdejší komunistické Státní bezpečnosti. Svůj příběh zachytil v knize *Jak jsem se (ne)stal agentem StB*, již také vydal vlastním nákladem.

Netypickou, ale zajímavou knihu, která aktuálně zachycuje paradoxy doby (Jihočeské listy 19. 2. 2005), je možno si objednat na adrese:

Jan Koneček, Zahradní 234, 381 01 Český Krumlov,
tel: +420 380 711 237, e-mail: vanecek.jan@volny.cz

Jan Brabenec: Cesta na východ**POKYNY PRO ČTENÁŘE**

Přihlášky k odběru časopisu zasílejte na adresu:

Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich,
Schlösselgasse 18, A-1080 Wien,

tel. (záznamník): ++43-1-402 32 99, fax: ++43-1-79 88 454,
e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Nemáme placenou sekretářku, a proto prosíme o pochopení, pokud se nedovoláte. Namluvte svá přání na záznamník, určitě se ozve. Srdečně děkujeme všem novým odběratelům časopisu a věříme, že jsou s ním spokojeni. Zároveň prosíme o Vaše ohlasy, přání, návrhy a kritiky.

Vážení čtenáři v Rakousku a ve světě (mimo ČR a SR),
příspěvek na rok 2005 činí 25,- € (inkl. poštovné).

Bankovní spojení: Bank Austria, číslo účtu: **683 035 901**,
IBAN: **AT 03 1200000 683035901**, SWIFT: **BKAUATWW**.

AHOJ EUROPA NEU
ZENTRUM FÜR OSTSPRACHEN
www.ahojheisstservus.at

A - 1030Wien, Rochusgasse 6/4
Telefon/ Fax: + 43 (1) 943 70 38
Mobil: + 43 (0) 699 100 355 62
E-mail: office@ahojheisstservus.at

Sprachkurse in Tschechisch, Slowakisch, Polnisch,
Ungarisch und Serbokroatisch

Kurzy češtiny

Čeština pro začátečníky i pokročilé.

Zájemci, hlase se na tel. č. 6023651, dr. Malá.

Čeština – začátečníci i pokročilí.

Zájemci, hlase se na tel./fax 0043-1-40 89 841,
Mag. dr. Brandeis.

POKYNY PRO INZERENTY

Ceník:	Rozměry v cm	Cena v € (měsíčně)
	2,5 × 5,2	4,50
	3,3 × 10,0	11,25
	6,5 × 5,2	11,25
	7,5 × 6,4	16,50
	7,5 × 8,0	20,25
	7,5 × 10,0	25,50
	5,0 × 17,0	28,00
	12,7 × 17,0	70,00

Jednorázový příplatek za rámeček a/nebo šedé pozadí: 2 €. Kromě výše uvedených rozměrů a standardního černobílého provedení je možno po domluvě otisknout inzerát v barvě a/nebo jiné velikosti. Při celoroční objednávce inzerce se platí pouze 10x. Platba musí být uskutečněna s předstihem 14 dnů před otištěním inzerátu, a to převodem, složenkou, nebo hotově (zasláním v obálce). Sleva pro krajanů.

Bankovní spojení:

- Bank Austria, číslo účtu: **683 035 901**, BLZ: **12000**,
IBAN: **AT 03 1200000 683035901**, SWIFT: **BKAUATWW**
- Česká spořitelna, číslo účtu: **1557869023**,
kód banky: **0800**, účel: **inzerát**.

Objednávky přijímá a případné dotazy Vám zodpoví
odpovědná referentka **Mag. Eva Zemanová**:
tel. ++43-0-664 514 33 29, fax ++43-1-79 88 454
e-mail: info@kulturklub.at

Eva.Zemanova@kulturklub.at

Kurzy slovenského jazyka na Slovenskom inštitúte

Lahko pokročili: štvrtok 17:00-18:30,
pokročili: štvrtok 15:15-16:45,

miesto: priestory Slovenskeho inštitútu,
Wipplingerstrasse 24-26, 1010 Wien,
informácie: tel. 53 54 057

Videotéka a fonotéka KLUBU (s podporou MZV-OKKV)

Seznam videokazet:

Balada pro banditu
Bohemia I
Český ráj (německy)
Císařův pekař
Český Krumlov (německy)
Čerte, drž se svého kopyta
Hrátky s čertem
Jižní Čechy (německy)
Karlsbad
Kytice

Mikulov (německy)
Magdalena Kožená
Morava a Slezsko (německy)
Nesmrtelná teta
Obchod na korze
Ostře sledované vlaky
Penzión pro svobodné pány
Praha
Pražské jezulátko (německy)
Šakalí léta
Trhák

Všichni moji blízcí
Pohádky:
Broučci
Kocour Vavřinec
Krtečkova dobrodružství
Maxipes Fík
Mach a Šebestová I
Mach a Šebestová II
Rákosníček a jeho rybník
Spejbl a Hurvínek
Tuláček

Kazety:

A vy páni muzikanti
Jarmila Šuláková – Folk songs
Jen vzpomínky poštmistrovic kluka
Krtečkova dobrodružství I-II
Neuvěřitelné situace – Šimek a Sobota
Písničky Čechů v Chorvatsku
Slzy smíchu Jiřího Bohdalové
The best of Pavel Bobek
Všichni moji blízcí

Máte-li zájem o vypůjčení, zavolejte paní Evu Zemanovou, tel. 0664 514329. Kauce 5 € à videokazeta, à 2 € na obnovu filmotéky.

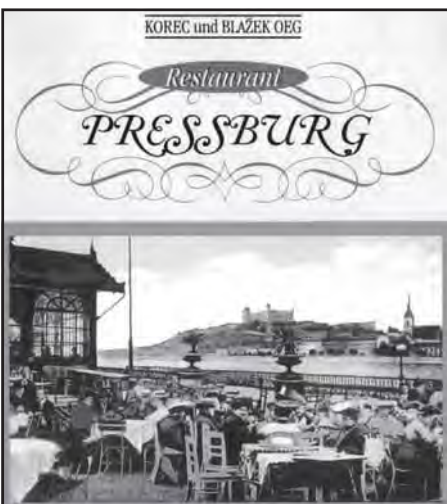
ofsetový tisk • barevné kopírování
• grafické studio •

Rudoleckého 23, GZ - Znojmo
tel./fax 515 22 57 30
e-mail: info@tiskarna-sladek.cz
www.tiskarna-sladek.cz

Knihu je možno si zakoupit v knihkupectví
Pastrňák's AUSTRO-BOHEMIA PRESS,
1030 Wien, Steing. 24,
tel.: ++43-0-699-10596078, fax: ++43-1-812 36 50
e-mail: ivana.pastrnak@chello.at
otevřeno: st, čt 17:00-18:30

Kniha autorky Marie Brandeis *Přišli jsme odjinud...* s předmluvou bývalého českého velvyslance v Rakousku a nynějšího prezidenta PEN-klubu Jiřího Gruši obsahuje portréty osobností, jež jsou spjaty s českou menšinou, prostředím a kulturou ve Vídni a v Rakousku. Přehledně a zajímavě popisuje nejen bohatou historii exilového života české menšiny v Rakousku, ale i její současný stav. Publikace je dvojjazyčná: česko/německá.

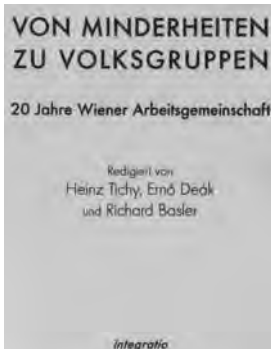

KOREC und BLÁZEK OEG

Restaurant
PRESSBURG

Mo-Fr 09:00-19.00, Sa 09:00-15.00
Täglich Mittagsmenü

Spezialitäten aus der ganzen Monarchie
Trennkost- und Seniorenkarte
Simmeringer Hauptstr. 96a, 1110 Wien
Tel. +74 331 81
Přímo v nákupním centru Simmering
3 hod. parkování v garáži zadarmo

VON MINDERHEITEN ZU VOLKSGRUPPEN
20 Jahre Wiener Arbeitsgemeinschaft
Redigiert von
Heinz Tichy, Ernö Deák
und Richard Basler
Integratio
Obsah: I. K vývoji spolku; II. Aktuální přehled o autochtonních skupinách (české, chorvatské, maďarské, romské, slovenské, slovinské) a polské menšině ve Vídni a v Rakousku; Aktuální stav školství české a maďarské národní skupiny; III. Jazyk - právo - identita.
215 str., brož., německy, obr. příloha
Sborník je možno objednat na adresách:
Ernö Deák, Integratio, Stromstr. 18-20/9/1,
1200 Wien, e-mail: Ernöe.Deak@oeaw.ac.at,
nebo
Kulturní klub, Richard Basler, Schlosselgasse 18,
1080 Wien, fax: 01 79 88 454,
e-mail: a9406826@unet.univie.ac.at.
Cena: 15 € + poštovné.

Školský spolek „Komenský“, gymnázium II. stupně, hledá od školního roku 2005/6 **středoškolského učitele biologie a tělesné výchovy**. Předpoklady: ukončené vysokoškolské vzdělání v aprobaci biologie a tělesné výchovy (hoši) pro 5.-12. stupeň, nostrifikace vzdělání v Rakousku, výborné znalosti jazyka českého i německého (sloven i písmem), pracovní povolení, praxe vítána, ale není podmínkou, občanská bezúhonnost. K žádosti o místo přiložte, prosím, životopis a kopii vysokoškolského diplomu a vše zašlete na adresu: **ORg Komenský, Mag. Helena Huberová, Sebastianplatz 3, 1030 Wien.**

Po Vídni se všude říká:
„PIVO PIJ U KOLAŘÍKA!“
Schweizerhaus

otevřeno vždy od 15. března do 31. října
RODINA KAREL KOLAŘÍK
Viedeň 2, Prater 116, tel. 728 01 52
www.schweizerhaus.at

Danica Korecová, fa. Korec
tel./fax: 038-7486 159
Informace v reštaurácii Pressburg

**Divadlo Brett – 1060 Wien,
Münzwardeingasse 2,
tel: 587 06 63, fax: 586 91 55,
theaterbrett@Eunet.at,
www.theaterbrett.at
úterý – sobota od 20 hod.**

AUSTRO-BOHEMIA PRESS
1030 Wien, Steing. 24
tel.: ++43-0-669 10596078 (9:00-19:00)
fax: ++43-1-812 36 50
e-mail: ivana.pastrnak@chello.at
(st, čt 17:00-19:00 a také některé soboty)

Seriózní paní z Brna (56 let) hledá občasné bydlení ve Vídni a nabízí pomoc starší osamělé osobě. Dále nabízí diagnostiku MUDr. Jonáše a alternativní medicínu.
Kontakt: 0042 0606 887 196.

Vdovec 75/173/72, nekuřák, žijící 35 let ve Vídni, s autem a zahrádkou ve Vídni, by rád poznal přítelkyni nekuřačku, která má ráda přírodu.
Tel. 0699/12035905.

STAROŽITNÍK: FIEDLER V.

Restauruje / nakupuje / prodává. Zájem o nákup českých malířů. Zprostředkování bude honorované. V. Fiedler, Vídeň 7, Siebensterng. 20. Tel. 523 35 81, mobil 0664/3566676.

VÝHODNÉ UBYTOVÁNÍ VE VÍDNI
M. Seďa, 1070 Vídeň,
Westbahnstr. 18.
Tel. 524 38 73, 6172706

Mobiles
Theater für Kinder
tel 01/505 98 06
e-mail: theater.moki@chello.at
www.theater-moki.at

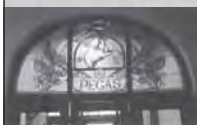
Atelier JAN -

Umění z kůže
Jan & Tamara
Brabenec,
Spittelberggasse 7,
1070 Wien,
tel./fax: 526 54 22,
po-pá 13-18 hod.,
so 10-14 hod.

ATELIER MOON GLASS
vitráže, keramika
originální bytové doplňky

**MIROSLAVA
HOLÁNKOVÁ**

Atelier:
Fanderlíkova 12, 616 00 Brno
tel.: 541 241 818; fax: 541 320 032
mobil: 603 208 184
e-mail: moonglass@quick.cz
http: www.almara.cz/moonglass

Slowakisches Institut
Wien
Slowakisches Institut
SLOVENSKÝ INŠTITÚT
Wipplingerstr. 24 – 26, 1010Wien
Tel./Fax.: 43 /1 / 53 54 057
E-mail: si.wien@gmx.at

TSCHECHISCHES ZENTRUM
ČESKÉ CENTRUM

**TSCHECHISCHES ZENTRUM
ČESKÉ CENTRUM**
Herrengasse 17, 1010 Wien
Tel. – Fax: 0043 1 5352360 – 14,
E-mail: ccwien@czech.cz

**CzechTourism Wien – Česká
centrála cestovního ruchu**

Ředitelka Dr. Phil. Nora Dolanska
Tel: 0043 1 533 21 933
Fax: 0043 1 533 21 934
E-mail: info-at@czechtourism.com
www.czechtourism.com

Galerie auf der Pawlatsche

Institut für Slawistik
Universitätscampus
1090 Wien, Spitalgasse 2-4/Hof 3
www.univie.ac.at/pawlatsche

Právnik v ČR
JUDr. Josef Franc
advokát

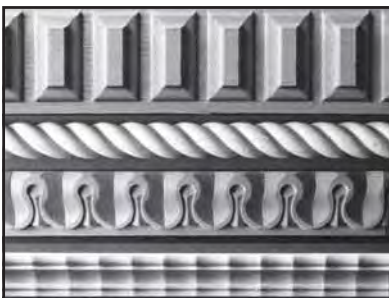
Kancelář: Kovářská 1169/17, 190 03 Praha 9
tel./fax : 004202 848 18 008,
mobil: 00420602 850 267
e-mail: Josef.FRANC@seznam.cz

FRANZ KOLÁŘ GmbH

**Dřevěné lišty
a mřížky**

KOLAR

Josef-Strebl-Gasse 8, 2345 Brunn/Geb.
Tel: 02236/31724, Fax: 02236/323 96
E-mail: office@kolar.at; www.kolar.at

ZLATNICTVÍ, HODINÁŘSTVÍ

Richard Arnold - Opravy šperků a hodin; předělávky, vlastní výroba (též z doneseného materiálu). 1100 Vídeň, Buchengasse 88,
tel. / fax 604 54 85,
po-pá 9-12 a 14-18 hod., so 9 -12 hod.

ZNÁMKY - MINCE

Odborný obchod Emanuel Topol, Vídeň 17,
Ottakringerstr. 82, tel. 486 42 12
po-pá 9.30-12.30, 14.30-18, so 9.00-12.00

**PRODEJ A OPRAVY
VEŠKERÉ ELEKTRONIKY,**

Krajanské ceny, TV-Service,
T. Nohynek, Landstr. Gürtel. 17,
1030 Wien, Tel./Fax: 798 47 08

Raumdekor

ANTON FLORIÁN

MALERMEISTER

TEL.+FAX **586 86 86**

1060 Wien, Hofmühlgasse 18

E-mail: raumdekor.florian@aon.at

MALEREI - STUCK
JALOUSIEN - ROLLO
ANSTRICH - TAPETEN
TEPPICHE - VORHÄNGE
STIL- UND LIFTKARNISEN
WAND- UND BODENBELÄGE
FARBEN - LACKE - WERKZEUGE
>>> *sleva pro krajany*

SIMMERINGER TAPETENPALETTE

Tapeten – Teppich – Vorhänge – Karniesen
Farben – Lacke u.v.a.

INKU
Fachberater

Inh. L. u G. Lunghammer
A-1110 Wien, Simm. Hauptstr.189
Tel./Fax: 01/7698200

Reisebüro Zorika LOPREIS,
1030 Wien, Rennweg 21
tel. 715 95 55, fax: 715 95 56,
e-mail: sanotours@aon.at

Zařídí pro Váš cesty do celého světa
letadlem, autobusem, vlakem, lodí.
Sleva pro krajany. Mluvíme česky.

Restaurace BÖHMERWALD – rodina Stuchlíkova

Česká kuchyně a speciality.
Oslavy pro malé i větší skupiny
v romantickém prostředí
české a slovenské restaurace.

Na Vaše objednávky se těší rodina Stuchlíkova,
1040 Wien, Argentinierstr. 66 / Wiedner Gürtel 20,
tel./fax: 505 72 34, e-mail: boehmerwald@aon.at,
otevřeno: po – ne 10-23 hod.

Restaurant Schönbrunner Stöckl rodina Smadišova

beim Meidlinger Tor
České a slovenské speciality!

Nabízíme:

svatby, podnikové a rodinné oslavy, Vánoce,
catering service pro každou příležitost,
slevy pro skupiny z ČR.

Těšíme se na Vaši návštěvu!

Küche/ kitchen / cucina / kuchyň

10:00-22:00, otevřeno po celý rok

1130 Wien, Schönbrunn, Meidlinger Tor, tel.: +43-1-813 42 29,

tel./fax: +43-1-812 82 71, www.schoenbrunnerstoeckl.com

Zur Böhmischen Kuchl

Speciality české a moravské kuchyně:
dršťková polévka, bramboráky, svičková, lívanečky,
Budějovické a Velkopopovické pivo -
na Vaši návštěvu se těší Dagmar Ficenc

1080 Wien, Schlüsselgasse 18, tel.: 402 57 31

otevřeno: po – pá od 11.00 – 15.00 a 17.30 – 23.00

**KLEINES
WIENER CAFE**

Denis Bezucha

1080 Wien, Kochgasse 18

tel. 01/402 32 07

po – pá 9:00-22:00

so 10:00-20:00

neděle zavřeno

Kavárna s českou kuchyní.

Oslavy na objednávku.

Budějovické pivo.

Ověřené překlady dokumentů aj.
Univ.-Lektor Dr. Dietmar KOLLER,
Weideng. 2, 2333 Leopoldsdorf,
tel. +43-2235/44 637, +43-676/37 62 117
práce: Marxerg. 1a, 1030 Wien
(City-Tower Wien Mitte/Bhf. Landstr.)
e-mail: dietmar.koller@univie.ac.at,
fax: 02235/44 638.

Ověřené překlady
Mag. Lenka KOVARIK,
1210 Vídeň, Felix-Slavik-Str. 3/1/10,
tel./fax: 2908809, mobil: 0699/11807581.

**Ověřené překlady dokumentů,
smluv, úředních listin a tlumočení**
Dr. Milan KOŠÍČEK,
A-1030 Wien, Salesianergasse 17,
mobil: 0664/2537951,
fax: 066477-2537951
e-mail: m.kosicek@A1.net

**Ověřené překlady úředních listin,
dokladů aj., tlumočení**
Mag. Pavlína BÖHMOVÁ,
Inzersdorferstr. 47/3/3402, 1100 Wien,
tel./fax 9544076, 0699/19544077
e-mail: pavlina@chello.at

ČESKÝ MLUVÍCÍ PRÁVNÍK
Adresa je k dispozici v redakci.

Sdružení Čechů a Slováků v Rakousku
Malá klubovna školy Komenského
1030 Wien, Sebastianplatz 3
středa 10:00-12:00, tel: 64 01 317
„sekretariát“: středa 16:00-18:00
(mimo školních prázdnin a svátků)

**Divadelní ochotnický spolek
VLASTENECKÁ OMLADINA**
1030 Wien, Sebastianpl. 3
kontakt: tel. 02273 7604

**RAKÚSKO-SLOVENSKÝ
KULTURNÝ SPOLOK
sekretariát RSKS**
út 8:00-9:30 a čt 17:00-18:30
Otto Bauer Gasse 23/11, 1060 Wien
tel. ++43-1-596 13 15
fax ++43-1-595 57 99
e-mail: office@oeskv.at

**Europäische
Mittelschule Wien
European Middle School
Vienna**
1070 Wien, Neustiftgasse 100
Tel: (+43 1) 526 19 78
Fax: (+43 1) 526 19 78-210
Direktion: Christine Schiller, M. A

EUROPÄISCHE VOLKSSCHULE
Europaklasse mit verstärktem Englischunterricht im Team mit Englisch native teacher ab der ersten Klasse Zusatzangebot ab der 3. Klasse: Sprachclubs in Französisch, Ungarisch, Tschechisch, Slowakisch, Italienisch Volksschule Dr. Leopold Zechnerschule, 1150 Goldschlagstr. 14 / Tel.9824609
Volksschule Sir Karl Popper 1150 Benedikt Schellingerg. 1-3 / Tel.9823403

**PSYCHOTERAPEUT, PSYCHOLOGICKÉ
PORADENSTVÍ,**

MMag. Dr. Ladislav Nykl Ph.D.,
„Lektor na Vídeňské univerzitě a Masarykově univerzitě“
semináře růstu osobnosti, pomoc při sociálních problémech,
depresích, psychosomatických problémech atd., praxe Ledererg.
17/7, Vídeň 8, tel. 523 57 44 n. 0676/5194833.
E-mail: nykl.psychotherapie@aon.at, http://members.aon.at/nykl

DUCHOVNÍ SLUŽBA

České katolické misie
Katholische Mission für Tschechen
Duchovní správce krajanů Prof. P.ThDr. Jan Horák
1030 Hagenmüllergasse 31,
tel. +43 0664 406 55 41, fax: +430 01 711 84 112
www.sweb.cz/farnost.viden, www.rozhledy.at
**KOSTEL "Nejsvětějšího Vykupitele",
Vídeň 3., Rennweg 63:** mše svatá každou neděli
a svátek v 10:00 hodin.
**CHRÁM "Panny Marie na Nábřeží", Vídeň
1., Salvatorgasse 12:** mše svatá každou neděli a
svátek v 08:30 hodin.
**KAPLE "Panny Marie Pomocnice křesťanů",
Vídeň 13., St. Veit-Gasse 25:** mše svatá 3. sobotu
v měsíci v 18:00 hodin platná na neděli.
**KOSTEL "Don Bosco", Vídeň 3., Hagenmül-
lergasse 33:** mše svatá podle kalendáře akcí
kostel Panny Marie na rohu
Linz, Herrenstr. a Redigierst. v centru města
Mše svatá v českém jazyce, každou sobotu v 16.30
hodin. Duchovní správce: P.ThDr. Michal
Kaplánek SDB, tel. 00420 656 354

Římskokatolická
**Katedrála sv. Štěpána
Wiener St. Stephansdom**
svatá zpověď pondělí 16–18, úterý
15–17, středa 13–14 hod.

Kostol Panny Márie Snežnej
1030 Wien, Jaquingasse 12
Svatá omša s kázňou v slovenskom jazyku každú
nedelu a v zasvätený sviatok o 18 hodine.

Klemens Maria Hofbauer klub
Čes. kat. spol. při chrámu Panny Marie
na Nábřeží 1010 Wien, Seitzerg. 5/IV
otevř. každ. pá do 19-22 hod. v ne. a cír.
sv. od 9.30 do 11 hod.

**Školský spolek
"Komenský"**
Mateřská škola
1030 Vídeň,
Sebastianplatz 3, Tel. 713 31 88/20
Fax : 713 88 76/24
e-mail: office@komensky.at

**Privátní bilingvní škola obecná
a sekundární (5-8)**
školského spolku Komenský
1030 Wien, Sebastianplatz 3
ředitelství: 714 88 76 / 30,
sborovna: 714 88 76 / 31,
fax: 714 88 76 / 34

Privátní bilingvní gymnázium - Org
školského spolku Komenský
1030 Wien, Sebastianplatz 3
ředitelství: 714 88 76 / 60, sborovna:
714 88 76 / 31, fax: 714 88 76 / 34

**Mateřská školka školského spolku
Komenský**
ředitelství: 713 31 88 / 40

**Česky a slovensky mluvící
lékaři ve Vídni**

MUDr. Jiřina Bodnar
choroby kožní a pohlavní,
po, čt 14-18:30, út 8-13, pá 8-11,
Josefstädterstr. 3/4-5, Wien 8,
tel. 406 99 41.

MUDr. Tomáš Čech
ortoped a ortopedický chirurg,
roh Simmeringer Hauptstr. / Kopalgasse
1/3/3, Wien 11,
tel. 74 9 32 03.

MUDr. Vít Doležal
zubní lékař,
Blattgasse 13, Wien 1030,
tel. 713 72 66, všechny pokladny.

MUDr. Eva Drsatá
oční lékařka,
Favoritenstr. 8/2, 1040 Wien,
po, st – odpoledne; út, čt – dopoledne,
termín po dohodě na tel. 587 54 27,
všechny pokladny.

MUDr. Zdenka Gabriel Weiss
odb. ortopedka, též dětská,
Pilgramgasse 10, Wien 5,
tel. 58 74 460.

MR MUDr. Vladislav Lipták
internista – sportovní lékař,
Zelinkagasse 12, Wien 1,
po, út, st 15:00-18.00, čt 9:30-12:00,
tel. 533 58 34, všechny pokladny.

MUDr. Kamila Hajek
soukromá léčba homeopatií,
Ada-Christen-Gasse 2/F/8, Wien 10,
tel. 689 22 80.

MUDr. Dorota Stefanovic
kožná lékařka, medicínsko-kozmetický
institút, akneinstitút a kožná ordinácia,
Spitalgasse 1A, Wien 1090,
po-pia 9:00-20:00,
tel. 406 34 99.

MUDr. Georg Sojka
neurolog a psychoterapeut,
Apostelgasse 25-27 (ve dvoře vpravo),
Wien 1030,
tel. 0664/214 01 63, termín po dohodě.

MUDr. Helena Hala
zubní lékařka, rovnání zubů, kosmetické
(bílé) plomby,
Neustiftgasse 104, 1070 Wien,
po 15:00-19:30, út 14:00-18:30,
čt 10:00-15:30, pá 10:00-13:00,
tel. 523 71 38, všechny pokladny.

MUDr. Hana Lion
zubní lékařka,
Laxenburgerstr. 136/10/2, Wien 10,
Mo 11-17, Di 8-14, Mi 9-17, Do 10-15,
Tel. 615 46 10, všechny pokladny.

Dr. Kristina Lion
všeobecná lékařka se specializací
na psychosomatiku a psychoterapii,
Röttergasse 37, 1170 Wien,
tel. 486-22-86, všechny pokladny.

K STÉMU VÝROČÍ NAROZENÍ JANA WERICHA A JIŘÍHO VOSKOVCE

V & W: *Fata Morgana a jiné hry* (předmluva)

1. *Music-hall a co z toho pošlo*

Nelze doslovně říci, že *music-hall* je divadlo. Přesto však, dokáží-li dva páni v žaketech naplnit *music-hall* tím, že metají kozelce v dekoraci představující hotelový vestibul za doprovodu mírně rozčilující hudby, musí nad tím divadlo alespoň zavrtět hlavou.

To znamená, že divák je divadelně zainteresován; s určitými odchylkami se jedná tudíž o interes podobný tomu, který vzbuzuje *Hamlet*, když něco tvrdí na seriosním jevišti.

Nechceme se vyjadřovat tendenčně a prohlašovat, že spása divadla leží v *music-hallu*. *Music-hall* je *music-hall*. A divadlo je divadlo.

Nelze přičítat náhodě, že divadlo vzniklo z bohoslužby, kdežto pařížský *music-hall* z *café-concertů*. Rozdíl mezi těmito dvěma kategoriemi nespočívá v tom, že *music-hall* je pro zábavu, kdežto divadlo pro „hlubší zážitek“. Nutno jej hledati mnohem hlouběji: vězí v hercích a clownech.

Herci, ať již představovali bohy, apoštoly, anebo inženýry, vždycky chtěli vytvořit ovzduší, které mělo odpovídat určité skutečnosti, ať již pod jakýmkoli zorným úhlem. V divadle se zkrátka pracuje na druhou: kus pomalovaného plátna tu představuje strom, právě tak jako mladík s nalepeným vousem se tu vydává za úctyhodného kmeta.

Naproti tomu *toreadoři*, *žongléři*, *clowni* a *girls* vždycky dělali jenom to, čemu se dobře naučili.

Pro divadlo je výkon prostředkem, pro *music-hall* je výkon cílem.

Dokud toto pravidlo v *music-hallu* platilo, bylo dobře.

Byly to staré časy jubilejních výstav, kdy *Konsul Petr* jezdil na bicyklu mezi láhvemi před napraným domem pražského *Varieté*, právě tam, kde dnes pan *Hašler* před domem zejícím prázdnem trestuhodně zneuctívá stopy této geniální opice. Byly to doby anonymních clownů, kteří, aby mohli vejíti na scénu, musili si přinést vlastní přenosná dvířka, a to jen proto, aby je zase odnesli. Potom všeli klobouky na neviditelné stojany, a když si roztrískali o hlavy několik sukovitých polen, postoupili místo trojici elegantních *diabolistů*, kteří prakticky ukázali existenci zázraků. Veliké diablo vyjede za napínavého ticha po napjatém laně na druhou galerii, dotkne se kouzelné skříňky, ohlušující rána, a *diabolické diablo* sjíždí zpět, ozdobeno dvěma americkými vlajkami. *Bubínek víří*, *dav tleská*, *umělec se klaní*.

Tomu se říká čistá práce.

Byly to staré časy, kdy *Ofelie* chodily do kláštera, kdy hrobníci kopali hroby za praktikáblem a kdy různí *Hamletové* rozmanitými odstíny hlasu spekulovali, mají-li být čili nic, o ubohém *Yorickovi* ani nemluvě. Bylo cosi prohnílého ve státě dánském. *Rapíry* byly, jak náleží, otráveny, mrtvolý se kácely, vítr burácel. Toť pohled pro bojiště, zde však přemuten. *Bubny víří*, *dav tleská*, *umělec se klaní*. –

– Ať vojsko střílí!

Tomu se také říká čistá práce.

A co že je to práce nečistá?

Práce nečistá je, když *Konsul Petr* a *Hamlet* jezdí na motocyklu mezi lebkami, zatím co vítr burácí a zpívají při tom populární kuplet:

Edáčku, Edáčku,
nejde to bez háčků...

Pak se ukáže, že tato scéna má daleko hlubší podklad, než se na první pohled zdálo. Osoba, která má techniku *Konsula Petra* a odlesk citu *Hamletova*, je vlastně *revuálním milovníkem*, něco mezi panem *Sedláčkem* a *Valentinem*. *Lebky* jsou symbolem světové války a kuplet sám je zdařilou politickou *taškařicí*, zahrocenou proti nejmenovanému ministru k velké radosti přítomných *velkouzenářů* a *maloživnostníků*. *Buben víří*, *dav tleská*, *umělec se klaní*.

To by tedy byla nečistá práce.

Říká se tomu *revue* a vzniklo to v okamžiku, kdy *music-hall* necítil už dost cíly k pouhému *varietnímu programu* a běžel si vypůjčit od operety *subretu*, od baletu *dívčí nohy*, z *kabaretu chansoniery*, z *čino hry* *nápravědu* a ze svého ponechal si pouze *clowny*, a to ještě ne vždycky.

Tak vypadá *revue*, o níž se říká, že opanovala svět.

Ať je tomu jakkoli, nemůže panovati dlouho. Dopadne to s ní tak, jak to jednoho dne dopadne s *pouliční dopravou*: naše města jsou tak špatně postavena, že jednoho dne všechny automobily shledají, že se nehnou s místa, dokud se město nezbourá a nepostaví nové.

Revue je takové staré město s přetíženou frekvencí. Její *kostrou* je staré *varieté*, spojené s aktualitou *kabaretu*. Tato *kostra*, která umožňuje rychlé střídání pestré podívané a minimální odpovědnost za souvislost, výborně vyhovovala starému *music-hallu*; tato *kostra* je však *beznadějně rachitickou*, má-li unést celý *revuální aparát*, který se rozhodl pro *pochybenou dějovost*, ať již ve formě *souvislé niti*, či *titulního hesla*. V této situaci je *revue* na rozpadnutí. Aby se zachránila, vyspravuje se efektními záplatami, přecpává se *tarlatánem* a *pávím peřím*. Blíží se den, kdy pod tíhou *přepychových rekvizit* se definitivně zhroutlí. Přecpe se a praskne.

Tato *prudká agónie* *revuí* jeví se dnes na všech světových jevištích. *Neslavný konec* se rychle blíží. Přesto však myslíme, že *revue* po sobě zanechá jedno cenné dědictví: *novou jevištní formu*. Zdůrazňujeme formu, protože obsah dneš-

ních revuí, jak jsme již řekli, je diskreditovanou amalgamou předešlých music-hallových forem. Za svého krátkého a nervosního života vytvořila totiž revue, aniž by si to uvědomila, novou scénickou formu. Nebude již mít ani čas, ani sílu jí využít.

Jedná se tedy o to zmocnit se této formy dříve, než vychladne a vyhledat pro ni materiál, který by jí umožnil osamostatnit se jak od tradic music-hallu, tak od divadla v pravém slova smyslu.

Tato restaurovaná revue, o jejíž budoucnosti jsme přesvědčeni, musí po stránce formální být ovládána rytmem moderního života a musí umět do toho rytmu zaklínit děj ani divadelní, ani filmový, nýbrž revuální! To neznamena nutně cestu kolem světa, to znamená cestu kolem scény, při níž nebude opomenuto ani jediné příležitosti využít všech možností, neupotřebitelných jinými divadelními genry.

Po stránce obsahové nesmí předešlím nová revue ignorovat nevyčerpatelné doly moderní taneční hudby, jejíž scénické využití je dosud v počátcích. Nezapomínejme, že tato hudba není jen pro uši, nýbrž i pro nohy a pro ústa. Prosí o tanec a vyzývá k fonetickému zpěvu. Je-li správně pochopena, může udržovat celý scénický aparát v tempu di fox-trot, jediném to přípustném revuálním tempu.

Mimo to je nezbytně nutno, aby tento nový revuální útvar byl důkladně prorostlý čirou komikou. Prorostlý, protože komika je jako houby, nebo jako protoplazma, množící se dělením. Revuální komika neznamena nutně dělat si ze všeho legraci, nýbrž také dělat si legraci pro legraci. Není novinkou, že dnešní smutně rozervaná doba má nebyvalé sklonky ke groteskní, absolutní komice. Tato komika, přenesena na scénu, je schopna uvést diváka do nejkouzelnějšího světa absurdnosti, ovládané nevypočítatelnou algebrou smíchu.

Nejkratší komikova cesta k divákovi je parodie.

Proto právě má být jen startem k bezpředmětné, čiré komice, jejímž jediným pojítkem se skutečností je pouze smích.

Až budou všechny tyto předpoklady splněny, pak bude možno mluvit o revui jako o novém jevištním útvaru, úplně samostatném, který nebude ani odnoží, ani obrozením, ani konkurencí divadla.

2. Vest Pocket

Neradi bychom, aby to, co jsme právě řekli, bylo považováno za úvod k větě: KAM DNES VEČER – KAM JINAM, NEŽ DO OSVOBOZENÉHO DIVADLA NA SMOKING REVUI! To, co děláme, nepovažujeme zdaleka za revui budoucnosti, o které jsme mluvili. Ba co více, nepovažujeme to za revui vůbec.

Říkáme tomu vest-pocket, což pro cizince zní asi absurdně, vzhledem k tomu, že to vlastně znamená kapesní. Význam tu však nemá důležitost. Tato knížka by se mohla stejně dobře jmenovati Kahorda o 16 obrazech, kdyby nebylo toho, že slovo vest-pocket, ačkoliv stejně libovolné a nepřípadné, odpovídá již určitému jevištnímu pojmu, se kterým se publikum seznámilo ve Vest Pocket Revui.

Vest Pocket Revue vznikla z potřeby dělat hlínu* na jevišti. Tento účel má za následek samostatný jevištní útvar, který není ani činohrou, ani operou či operetou, ani revui. Je to tedy vest-pocket, útvar, který spočívá v první řadě na skoro clownské absolutní komice centrálních rolí, na parodickém ději, na groteskních figurách a na fonetickém zpěvu k moderní taneční hudbě.

Podle těchto principů jsme psali Smoking Revui. O základních kamenech dvou centrálních rolí můžeme říci, že jsme jim ponechali celkový charakter z Vest Pocket Revue, považující je za více méně hotové typy. Pokusili jsme se jen zbavit je studentské fraseologie, spočívající v úmyslném přesprávnění jazyka českého. Nepohrdáme nijak touto studentkou vymožeností, ale považovali bychom za příliš laciné využívat jí podruhé.

Je pochopitelné, že těmto centrálním rolím by řádně vypracovaný děj překážel a že by i brzdil celkové tempo. Děj tenký a chudý by vyhlížel trapně. Proto nezbyvá než dějovou nit parodovati, dovolit jednotlivým figurám, aby ji zneužívaly a zavěsily na ni řadu scén zcela samostatných, připoutaných k ději pouhou asociací nebo analogií.

Proti Vest Pocket Revui snažili jsme se ve Smoking Revui postavit několik ucelenějších figur. Carmen nebo Dáma jsou jevištní postavy, které nejsou nikterak myšleny jako „satirický šleh“, nýbrž jsou to typy, jichž jsme užili pro jejich určitou barvu, která je vděčným komickým materiálem. Nejsou to však ani tendenční protiklady, ani výstražné příklady; stačí jim, že prostě jsou.

Stálo by za to uspořádati jednou revuální představení bez hudby, aby si konečně publikum hudby povšimlo a aby ji ocenilo. Spolupráce orchestru je přesně 50% úspěchu; bohužel jeho účinek je u většiny obecenstva podvědomý.

Vest-pocket je útvar pro malé jeviště. Neměli jsme dosud příležitost jej na takové jeviště uvést: hráli jsme a dosud hraje v koncertním sále, jehož scéna je vlastně nesměle zakuklené pódium. Nemáme provaziště, nemáme kulisárnu, nemáme světla – zkrátka máme jen podlahu. Nechceme se zbavovat výhod prostoty scénické výpravy: vest-pocket ji vyžaduje. Bohužel však čím prostší scéna, tím složitější zákulisí. Efekty, působící jednoduchostí, vyžadují často složité aparát.

Nehodláme ještě vest-pocket opustit. Dá se využít jak scénicky, s dokonalejšími technickými prostředky, tak obsahově, s důkladnější přípravou. Přesto zůstává přechodným stadiem mezi mrtvou revui a něčím, co se snad během času vytvoří a co obstojí i na velkém jevišti nezávisle od divadla v pravém slova smyslu.

AUTOŘI

* Spisovným slovem „hlína“ rozumíme pojem „sranda“, který jsme se pokusili obhájit v časopise „Literární svět“.

Hercům a herečkám, kteří přežili své filmové mládí a prožili se k dnešku, bývá často kladena nepříjemná otázka, jak se cítí, když, třeba po třiceti letech, sami sebe vidí ve filmu. Jak jim je?

Když se zeptají mě, odpovídám, že se cítím dobře. A nelžu.

Ten mladý komik ve starém filmu, kterého vidím na plátně, pro moje vnímání nejsem nikdy já. Vždycky je to „on“.
A Voskovec, konec konců, byl odjakživa on, takže to slůvko ani do uvozovek nemusím dávat.

Sedím a dívám se a říkám si v duchu, tak ukaž co umíš, Kandruse!

A „on“ se snaží. Dělá co umí.

Poznávám, že se upřímně snaží být dobrý. Že se upřímně snaží rozesmát diváka. Někdy poznávám, kdo byly jeho filmové lásky a vzory. Je vidět, že hltal němé filmové komedie a že, naštěstí, je neimitoval, i když si lahodil v inspiraci probuzené mistrovstvím plejády hvězd němých grotesek.

Nezbývá mi pak, než abych měl radost, když se jemu a tomu druhému něco povede. Nebo abych zavíral oči a odvracel rozpačitě hlavu, když se to hochům nedaří.

To bych pak nejradiji takový sled natočil znovu, přestříhal, vystříhal, zkrátil, vyškrtal, přepsal, zkrátka za ty dva kluky honím bycha. Pozdě; nikdo ještě bycha nehonil včas.

Někdy se stane, že mě ti hoši rozesmějí. „On“ i on.

„Jak na to přišli? Kde to vzali, uličníčkové?“ táži se sám sebe s předstíraným cynismem. To proto, že jsem náhle pocítil k oněm dvěma mladým snaživcům to, co se vejde do úsloví „krev se nezapře“. Pýcha téměř otcovská, a ta se mezi slušnými lidmi nedává najevo.

Položil přede mne rukopis hry Don Juan & comp. s připomínkou, že se má tisknout, abych ji bedlivě pročetl.

Rukopis není film. Ten nenapsali On & „On“, nýbrž Voskovec & Werich, tedy on a já!

Tu nemohu za ně honit pozdě bycha, neboť onen bych právě dohonil mě, v tomto okamžiku, čili vlastně brzy.

Je tu ovšem možnost, které není u starého filmu: zde možno krátit, škrtat, přepisovat, stříhat. To všechno se teď dá dělat. Možno s tím i o zem bacit, nebo spálit se to dá.

Tak jsem do toho mrknul, nerad, a vynesl jsem rychlý rozsudek: Je to infantilně naivní, jakoby lyricko-romantické, a je tam málo srandy. Mrtvola je to.

Požádal jsem o radu spolupachatele. Odpověděl mi, že hru neměl v ruce dobrých sedmadvacet let. A dodal v naší soukromé dopisové hantýrce: „...a ovšem neztrácej času ni energie na nějakých úpravách. Ať vidí lid, že jsme taky někdy psali blbě – což už si měli stejně všimnout i v těch vydaných.“

Znovu jsem otevřel rukopis Juana a četl pozorně, tentokrát. Najednou mi připadlo, že nápad není špatný. Nějaký nápad má skoro každý člověk. Ale málokdo umí z nápadu něco udělat. My tehdy ještě neuměli. Písničky – Ježkovým přičiněním – nejsou nejhorsí. Jediný ryze český básnický styl té doby, poetismus, ovlivnil mluvené verše. Role protagonistů jsou jen pomůckou k improvizacím, jak tomu bylo obvykle; konečný zápis rozehraných dialogů se ztratil. Není to hratelná hra.

Když byl Don Juan na živu, byl plný elánu, nadějí a dobré vůle. Dvě láhve vína si dával pod podušku a ranní pára se mu zdála zlatá. Pak mohl snít a bdít zároveň.

Dnes leží mrtvý před námi. Na desce růžového mramoru. Hřích by byl pitvou toho chlapce hyzdit. A vzkříšení právem patří mezi zázraky.

Usmívá se, protože nepoznal politickou satiru.

Miloval víno, meč v holi a jednu dívku.

Škoda, že V & W mu neuměli napsat děvče z masa a kostí místo té krasavice s osobností mýdlové bubliny.

Čtu dosti často úvahy a glosy, které se pokoušejí rozluštit „problém“ hratelnosti či nehratelnosti našich her. Chtěl bych k tomu něco poznamenat.

Byly doby, kdy mi bylo jedno, kdo a jak naše hry předvádí, co a jak si k nim připíše, nebo kolik našich her vykuchá, aby uplichtil nádivku, kterou by vycpal předváděnou hru. Každé připomenutí Osvobozeného divadla bylo dobré. Spoléhal jsem na zdravý rozum diváctva, neb na jiný zdravý rozum spolehnouti nebylo. Pak přišel čas, kdy některé naše hry vyšly tiskem.

Nebyl to porod bez komplikací a řady císařských řezů.

Dalo by se to přičítat době kultu osobnosti, kdybychom si nebyli jisti, že to bylo dílem trvalého kultu maloměstského opatrnictví, které se u nás projevuje ve dvou formách: jakožto mazané prospěchářství vyskytuje se pod jménem Já Na Frantu Franta Na Mě, zatímco v rozhodování o čemkoli jest vtěleno do otázky Proč To Mám Rozhodovat Já, Ať Si To Rozhodnou Voni. Kdo jsou to „Voni“, se přesně neví.

Hry tedy vyšly a hrají se. Jak se tudíž mají hrát?

Měly by se hrát co nejlépe, jako každé jiné divadlo, a počestně. Tím mám na mysli bez mrzačení ducha hry.

Neboť jestliže máme všichni právo hrát vše, co ke hraní bylo psáno, máme na druhé straně povinnost nepoškodit autorův úmysl, správně vyřídít jeho vzkaz.

Nechceme-li být poslíčkem, nebo když se vzkazem nesouhlasíme, není třeba hru hrát. Pak stačí koupit si papír a tužku, nadepsat na první stránku Jednání první, scéna první, opona se otevře, na scénu vejde kdo? a říká co? a pokračovat pak až do konce. Čili napsat si hru vlastní.

To dá ovšem více práce, než hru upravit, zkrotit autorovi ruku až za záda a přinutit ho tak, aby hlasem nesvým a plným bolesti proklamoval něco, čemu nikdy nevěřil.

Škrtat, co je dnes nesrozumitelné, co je dnes pro nás pomalé, zjednoduší, co autorova doba musila mít zašmordchané, to se nejen smí, to se dokonce musí. Leč duch hry musí zůstat nedotčen.

Ze všech představení našich her, která jsem viděl, nejbliž duchu Osvobozeného divadla bylo představení Sever proti Jihu v Divadle EFB.

Buffalo Bill byl mladý, jako kdysi Vnouček, pro kterého jsme roli psali. Neboť co jsme tehdy věděli o divadle? Než to, co jsme tušili. Co jsme sdělovali? Zpovídali jsme se ze svých lásek k Juliu Verneovi, Chestertonovi, Bretu Hartovi a k jiným, hlavně však k Chaplinovi, Busteru Keatonovi, Haroldovi Lloydovi, k Zasu Pitts, Larry Seamonovi, k Raymondovi Griffithovi, k Bathing Beauties – pro slzy v očích už nemohu dál psát. Pro slzy smíchu, aby nebyl omyl!

Z děláni divadla se rádo dělá věda.

Není to věda. Vědění o divadle se dostaví častým provozováním a psaním téhož. Vaše schopnosti zkouší diváctvo, nikoli kritika, jak se mylně má za to. A diváctvo je přísný profesor. Nedostaví se na představení a vy jste propadli a musíte opakovat. Není přímlyvy, není protekce.

S výjimkou Vest Pocket Revue všechny naše prvotiny hledají cestu k divadlu. Pocketka cestu nehledala. Jenom ji odhalila, domnívající se – neprávem ovšem – že ona je definitivní formou, a to velice dobře natropenou. Ona ještě nevěděla, že jí pomáhá elán a mládí, které samy o sobě jsou umělecká kvalita. To prozradil jejím autorům Vsevolod Mejerchold během několika nezapomenutelných večerů, které se protáhly až do svítání.

Naše hry by se měly hrát mladými lidmi. Protože byly stvořeny mladými lidmi. Dnes by se asi V a W oblékali do úzkých bluejeans, nosili by svetry s želvím krkem, snad by i hráli na elektrickou kytaru, a – kdo ví? – možná že by dokonce chodili k holiči, který strhává Beatles. A měli by fousy – ostatně jeden je má tak jak tak.

Nevím, zda by je doba zkazila natolik, že by jim šlo jen o peníze. Tenkrát je to ani nenapadlo. Jejich ženy by asi nosily vlasy buď rozpuštěné, nebo v podobě různě vysokých úlů, jak dnešní mrav žádá. Jedinou výjimku by však uplatňovali: Myli by si krky.

Ti dva protagonisté Osvobozeného divadla se vyskytovali na předscéně mezi dvacátým druhým a třicátým třetím rokem věků svých. Je tudíž rozdíl v projevu, když dneska role protagonistů převezmou otcové rodin, mnohdy již početných, když mentálně popřou ukládající se tuk na patřičných místech těla jejich a jmou se improvizovat hlava nehlava před oponou. Neb jest omyl vykládati si improvizaci jako: co vás zrovna teď napadne, vy to rovnou řeknete. Cirkusový klaun by vám potvrdil, že improvizace je jako seno pro cirkusového koně: Musí mu být dáno.

A tak bych řekl, že když někdo upřímně chce zahrát si některou naši hru bez chytračení a pašování vlastní geniality, proč ne?

Kdyby ale se mu to mělo zdát přílišným požadavkem, nechť napíše sobě hru vlastní.

JAN WERICH

VÝROČÍ SPISOVATELŮ V ROCE 2005

Oldřich Velenský z Mnichova (Ulricus Velenus) (kolem 1495 – po 1531)

Humanistický publicista, překladatel a tiskař. Pocházel ze zchudlé zemanské rodiny z okolí Bělé pod Bezdězem, jako utrakvista studoval na pražské univerzitě, kde se stal v r. 1515 bakalářem, pak studoval nejspíše v Paříži. Po návratu domů spolupracoval patrně s Mikulášem Klaudiánem v jeho boleslavské tiskárně, kterou od něho koupil a přenesl do Bělé. Tiskařské činnosti zanechal v r. 1521. Literární činnost: překládal z Lúkiána (*Kratochvilní i požiteční listové a žaloby chudých a bohatých před Saturnem*), z Erasma (*O rytíři křesťanském*) aj. Přeložil i dvě protipapežské satiry (*Spolurozmlúvanie sv. Petra apoštola a Julia II. papeže o moci církevní, Rokovanie dvou osob, Paškvilla a Cyra*). Trvalý ohlas vyvolal jeho latinský *Traktát o tom, že sv. Petr nikdy nebyl v Římě* (1520).

Vavřinec Leandr Rvačovský z Rvačova (1525 Roudnice – po 1590)

Utrakvistický kněz a spisovatel. Působil v četných moravských i českých městech. Je autorem nábožensko-výchovných spisů a působivé mravokárné satiry *Masopust* (1559). Některé části spisu byly přetiskovány ještě v 19. století jako lidové čtení.

Ladislav Stroupežnický (6. 1 1850 Cerhonice u Písku – 11. 8. 1892 Praha)

Český spisovatel a dramatik. Po dvouletém studiu opustil reálku v Písku a stal se praktikantem u svého otce, který byl hospodářským správcem. Přestěhoval se do Prahy, kde byl úředníkem v pojišťovně, pracoval v redakci *Humoristických listů*, a působil jako písař pražského magistrátu. V l. 1882-1892 byl prvním dramaturgem Národního divadla v Praze, kde uváděl hry soudobých moderních autorů. Sám proslul jako autor her *Naši furianti*, *Zvíkovský rarášek*, *Paní mincmistrová* aj.

Hra *Naši furianti*, do které zpracoval a využil tvarových i hláskových znaků lidového a obecného jazyka i prvků jihočeského nářečí, se stala mezníkem ve vývoji českého realistického dramatu. (Redakční pozn.: Ukázku z díla otiskneme v některé další literární příloze.)

Arnošt Procházka (15. 11. 1869 Praha – 16. 1. 1925 Praha) V Praze studoval gymnázium a potom práva, které nedokončil, povoláním byl bankovní úředník. Působil jako kritik a překladatel. V r. 1894 založil orgán českých dekadentů *Moderní revue*, kterou vydával a redigoval až do své smrti. Po debutu po boku F. X. Šaldy a Jiřího Karáska v moravských *Literárních listech* se brzy stal vedoucím představitelem dekadentního křídla moderny devadesátých let, označovaného jako česká dekadence.

Dílo: *Prostibolo duše* (1895), *Odilon Redon* (1904), *Cesta krásy* (1906), *Literární siluety a studie* (1912), *Meditace* (1912), *České kritiky* (1912), *Tanec smrti* (1917), *Diář*

literární a umělecký (1919), *Torza veršů, torza prózy* (1925), *Relikviář* (z pozůstalosti 1928) aj.

Ferdinand Schulz (17. 1. 1835 Ronov nad Doubravou – 16. 2. 1905 Praha)

Studoval na gymnáziu v Mladé Boleslavi, v Praze na novoměstském a akademickém gymnáziu. Tam na něho působil ředitel V. K. Klicpera, kulturní činnost spolužáků J. Nerudy, V. Hála aj., studoval filozofii a přírodní vědy v Praze, působil jako vychovatel hraběte Václava Kounice. Od r. 1872 působil jako profesor češtiny. Byl stálým spolupracovníkem *Národních listů*, redigoval *Literární listy* a vlastní časopis *Osvěta*, *Český obzor literární* a *Zlatou Prahu*. Vydával *Spisy V. Hála*. F. Schulz je spolu s V. Vlčkem představitelem tzv. národních spisovatelů a kritiků seskupených kolem časopisu *Osvěta*. Jeho nejzdařilejší prózou je vedle historické povídky *Nymburská rychta* obrázek ze studentského života *Latinská babička*.

Jan Zahradníček (17. 1. 1905 Mastník u Třebíče – 7. 10. 1960 Uhřetín u Velkého Meziříčí)

Pocházel z početné rolnické rodiny. Po ukončení klasického gymnázia v Třebíči studoval krátký čas na filozofické fakultě v Praze, poté se věnoval jen literatuře, práci básnické, překladatelské a lektorské. Debutoval r. 1927 verši v časopise *Tvar*, přispíval verši, články, recenzemi do časopisů *Listy pro umění a kritiku*, *Akord*, *Řád*, *Obnova*, *Lumír* aj. Jako publicista se v době po Mnichovu spolu s jinými katolickými spisovateli (Durychem, Demlem, Čepem) podílel na tažení proti demokratickým silám a na zdůrazňování katolických tradic v národní kultuře. Byl jedním z vůdčích básníků katolického směru třicátých a čtyřicátých let. V polyfonické skladbě *La Salleta* vyslovil neskrývaný odpor k socialistickým proměnám a jedinou záchranu pro svět, řítící se ke katastrofě, viděl v návratu víry k bohu. V r. 1951 byl nezákonně odsouzen ve vykonstruovaném procesu a krátce po svém propuštění zemřel.

Dílo: *Pokušení smrti* (1930), *Jeřaby* (1933), *Žíznivé léto* (1935), *Svatý Václav* (1946), *Stará země* (1946), *La Saletta* (1947). *Znamení noci* a *Rouška Venušina* společně s poezií psanou ve vězení (*Dům strach*, *Čtyři léta*) byly vydány v zahraničí, v Čechách až po r. 1990.

Arnošt Ráž, vl. jm. Albert Österreicher (20. 2. 1884 Slavětín u Loun – 20. 1. 1925 sanatorium na Pleši u Dobříšce) Strýc Konstantina Biebla. V Praze studoval na gymnáziu a na právnické fakultě (doktorát 1908). Byl praktikantem u soudu v Praze, první světové války se zúčastnil jako důstojník zásobovacího sboru. Od r. 1920 měl vlastní advokátní kancelář v Praze. Zemřel na tuberkulózu. Publikoval v časopisech *Moderní život*, *Besedy Času*, *Zvon*, *Červen*, *Host*, *Sever a východ*, *Národní osvobození*, *Rudé právo* aj. Byl členem spolku Syrxin, r. 1921 spoluzakládal brněnskou Literární skupinu.

Básnické dílo: *Intimní tragédie* (1903), *Byly večery* (1904), *Cesta k lidem* (1923, s K. Bieblem).

Josef Palivec (7. 10. 1886 Zbiroh – 30. 1. 1975 Praha)

Gymnázium studoval v Rokycanech a v Plzni, kde maturoval teprve r. 1917 jako externista. Po svém příchodu do Prahy r. 1904 dělal písaře J. Vrchlickému. Narukoval na srbskou frontu, od r. 1916 po těžkém zranění byl zaměstnán

v pražské odbočce Korespondenzbureau. Po válce pracoval mj. v Ženevě a v Paříži jako legační rada pro informační služby. V r. 1934 získal na UK doktorát práv. Za války byl zapojen do protifašistického odboje. Od ledna 1945 do konce války byl vezněn na Pankráci. Po válce pracoval na MZV, v r. 1948 penzionován, v r. 1949 zatčen a o dva roky později ve vykonstruovaném procesu odsouzen na dvacet let. Vězněn byl do r. 1959, v r. 1969 rehabilitován, ale v r. 1971 byla rehabilitace zrušena. Jeho druhou ženou byla sestra bratří Čapků Helena (1886-1961). První větší práci, prózu *Hlad*, uveřejnil v r. 1908 v *Národním obzoru*. Překládal české autory do francouzštiny. Za pobytu ve Francii se seznámil s básníkem P. Valérym, jehož náročná poezie ho silně ovlivnila a stala se předmětem jeho překladatelského zájmu. Dílo: *Pečetní prsten* (1941), *Naslouchání* (1942), *Síta* (1943), *Poezie stále budoucí* (1969).

Božena Němcová, roz. Barbora Panklová (4. 2. 1820 Vídeň – 21. 1. 1862 Praha)

Česká spisovatelka, nejvýznamnější autorka české obrozenecké prózy. Narodila se ve Vídni jako dcera panského kočího Johanna Pankla, rakouského Němce, a české sluzky Terezie Novotné. Mládí prožila v Ratibořicích u České Skalice, zčásti v blízkých Chvalovicích; v dětství na ni silně působila babička Magdaléna Novotná, tkadlena z Náchoda, která v l. 1825-29 pobývala u dcery v Ratibořicích. Byla provdána za respicienta (později vrchního komisáře) finanční stráže Josefa Němce, o patnáct let staršího než ona. Němec byl často služebně překládán, a tak se rodina neustále stěhovala, v létě 1842 do Prahy. Již za putování poznala B. Němcová národní hnutí, dostala se do kruhů vlastenecké inteligence, které podpořily její touhu po vzdělání a po aktivním společenském uplatnění. Až do konce života byla ve styku téměř se všemi čelnými představiteli české kultury. V září 1845 se odstěhovala s mužem na Chodsko do Domažlic, později Všerub. Pro horlivou činnost obou manželů následovaly další a další přesuny, kolem r. 1850 se odstěhovala s dětmi natrvalo do Prahy.

Němcová, která byla od manželova vyšetřování až do konce svého života rovněž pod policejním dohledem, živila sebe i děti z hubených literárních honorářů a z příležitostných podpor. Předčasná smrt byla důsledkem úplného tělesného i duševního vyčerpání. Většina jejího díla zůstala roztroušena po časopisech a novinách. Její první literární prací bylo několik básní, které se neliší od průměru dobové básnické produkce. Osobitý umělecký talent, své spontánní vypravěčství prokázala hned v prvním prozaickém díle, ve sbírce *Národních báchorek a pověstí*. Lidovou pohádkou se zabývala i později, vydala sbírku *Slovenských pohádek a pověstí*. Přispívala do časopisu *Květy*, *Česká včela* (básně, pohádky, cestopisné obrázky a črty, povídky: 1846 *Domácí nemoc*, *Dlouhá noc*, 1847 *Obrázek vesnický*), *Moravský národní list* (1851 *Čertík*), *Posel z Prahy* (1858 *Dobrý člověk*), *Obrazy života* (1850 pohádky), do kalendářů *Koleda* (1852 *Baruška*, 1856 *V zámku a podzámčí*), *Poutník z Prahy* (1854 *Rozárka*, 1856 *Chudí lidé*), *Česká pokladnice* (1855 *Divá Bára*) aj.

Tvorba Němcové osciluje mezi romantismem a realismem. Její nejznámější dílo *Babička* patří mezi první prozaická díla evropské literatury 19. století, jejichž hrdinou je lidový člověk. Babička se stala typem, který je v Čechách po celé další století považován za zosobnění kladných

rysů českého národního charakteru. (Redakční pozn.: Ukázku z díla otiskneme v prázdninové literární příloze.)

Ferdinand Peroutka (6. 2. 1895 Praha – 20. 4. 1978 New York)

Představitel české demokratické žurnalistiky, esejista, prozaik a dramatik. Vůdčí osobnost české žurnalistiky 20. století. Pocházel s rodiny úředníka. Absolvoval gymnázium v Praze a stal se výtvarným redaktorem revue *Čas*. Začátkem první světové války se ukrýval v Alpách a v Mnichově. 1919 se stal šéfredaktorem deníku *Tribuna*. T. G. Masaryk inicioval v r. 1924 a finančně podpořil založení týdeníku *Přítomnost*, který se brzy prosadil mezi nejlivnější intelektuální periodika meziválečného Československa, vedle redigování *Přítomnosti* Peroutka působil jako politický redaktor *Lidových novin*. Po okupaci byl zatčen a do konce války internován jako národní rukojmí v Dachau a Buchenwaldu. Od r. 1945 řídil deník *Svobodné noviny* a od 1946 týdeník *Dnešek*. V dubnu 1948 odešel do exilu, do Velké Británie a poté do USA. Spoluzaložil rozhlasovou stanici Rádio Svobodná Evropa a stal se ředitelem jejího československého vysílání (1951-1961). Vrcholem jeho tvorby se stala rozsáhlá práce *Budování státu* (1933-36). Svě kritické soudy o literatuře shrnul do knihy *Osobnost, chaos a zlozvyky* (1947), v americkém exilu reagoval Peroutka na důsledky totální komunistické ideologie formulováním demokratických principů svobodné společnosti (*Demokratický manifest*, New York 1959, Praha 1991). Další díla: drama *Šťastlivec Sulla* (1991), román *Oblak a valčík* (Toronto 1976, Praha 1992), próza *Pozdější život Panny* (Toronto 1980, Praha 1991) aj.

Leontina Mašíňová (16. 3. 1882 Plzeň – 10. 2. 1975 Lázně Bělohrad)

Autorka historických románů, poezie a prózy pro děti i dospívající čtenáře. Narodila se v rodině lékárníka. Po maturitě na klášterním učitelském ústavu voršilek a složení učitelských zkoušek (1911) působila na vesnických školách. Od svého předčasného penzionování se věnovala výhradně literární tvorbě, podnikala studijní cesty, publikovala v *Lidových novinách*, v *Právu lidu*, *Venkovu*, přispívala do dětských i odborných učitelských časopisů a do různých tiskovin československé církve. Patřila mezi první spolupracovnice časopisu *Úhor*.

Dílo: *Obrázky a veršičky pro nejmenší dětičky* (1928), *Jdou muzikanti pohádkou* (1941), *Staré pověsti a legendy* (1941), *Z dávných dob* (1969) aj. Jejím nejvýznamnějším pokusem o vytvoření historického románu je trilogie o životě a době J. A. Komenského.

Otakar Chaloupka (*14. 2. 1935 Liberec)

Marxistický teoretik literární výchovy, dětské literatury a čtenářské výchovy, prozaik. Vystudoval na FF UK v Praze češtinu a maďarštinu, vyučoval na základní škole, poté se stal aspirantem a posléze vědeckým pracovníkem Pedagogického ústavu J. A. Komenského Československé akademie věd, vedoucí Kabinetu dětské literatury a literární výchovy. Spolupracoval také s Čs. rozhlasem a televizí. Vedle prací odborného zaměření napsal román *Kámen ke kameni* (1967). Další díla: *Ta chvíle, ten okamžik* (1976), kriminální román a sci-fi *Škaredá středa* (1973), *Modrý prezident* (1980), *Jenom zrnko písku* (1986) aj.

Bernard Horst, vl. jm. Otakar Poupá (15. 2. 1905 Most – 17. 8. 1979 Říčany)

Autor psychologických románů a povídek. Syn strojuvůdce. Dětství prožil v Lounech, maturoval v r. 1923 v Nymburce, absolvoval dvouletou železniční školu, pracoval jako výpravčí, železniční celní deklarant. Po odtržení Sudet se stal úředníkem pražského ředitelství státních drah, po r. 1945 zaměstnancem ministerstva dopravy kde působil jako šéf-redaktor Dopravního nakladatelství. Publikoval v *Lumíru*, *Hostu*, *Reflektoru*, *Právu lidu* aj.

Dílo: román *Jizba Hardenů* (1928), *Peřeje noci* (1941), povídkový soubor *Zrna v úhorech* (1941), *Promarněná mince* (1943), *Štít a meč* (1956, rozšířeno jako *Horká chvíle*, 1970) aj.

Josef Kalus (16. 2. 1855 Frenštát pod Radhoštěm – 11. 12. 1934 Frenštát pod Radhoštěm)

Básník inspirovaný krajem a lidovou kulturou rodného Valašska. Narodil se v početné rodině tkalce. Po dvou třídách měšťanské školy se u otce vyučil, pracoval jako tkadlec. V šestadvaceti letech absolvoval jako mimořádný žák třetí třídu měšťanky a dále studoval na učitelském ústavu v Příboře. Stal se učitelem, oženil se s pozdější autorkou časopiseckých povídek Marcelou Kalusovou. Jeho lyrické básně trvale ovlivnila básnická tvorba J. V. Sládka.

Dílo: sbírka *Písně* (1882), básnické obrázky *Z Valašska* (1885), popisy lidových zvyků, pohádek a mýtů *Valašská senoseč* (1917), *Valašská svatba* (1933) aj. Pro děti napsal lyrické básně *Kopretiny* (1904) a pohádkové příběhy *O Janičkovi* (1911). Tvorbu uzavírají básně vydané posmrtně (*Na konci života*, 1935) a shrnutí nevydané epigramatiky (*Tříšť*, 1933). Prózou napsal svoje vzpomínky na mládí a literární počátky (1936-37).

František Kvapil (16. 2. 1855 Žhery u Českého Brodu – 19. 10. 1925 Praha)

Básník ze školy J. Vrchlického, překladatel. Pocházel ze statkářské rodiny. Studium práv po dvou letech zaměnil za studia moderní filologie, filozofie a historie na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, která doplnil ročním pobytem na Collège de France v Paříži, vedle francouzské literatury se zabýval i písemnictvím slovanských národů. Stal se profesorem moderních jazyků v Jičíně, 1883 se navrátil do Prahy a věnoval se jen literární a žurnalistické práci (v redakcích *Ruchu*, *Hlasu národa* a *Zlaté Prahy*). Po deseti letech přešel do Muzea Království českého jako tajemník, posléze se stal ředitelem jeho kanceláře. Psal sonety, balady, eklogy, písně. Významné jsou jeho překlady a přebásnění básníků slovinských, ruských (např. *Zpěvy knížecí*, 1883) a zejména polských básníků. V překladech se snažil tlumočit nejen smysl překládaného textu, ale zachovával i přesnou podobu jeho formy.

Jaroslav Jan Paulík (20. 2. 1895 Pelhřimov – 13. 5. 1945 věznice Dreierbergen, Německo)

V Pelhřimově vystudoval gymnázium, na UK v Praze češtinu a francouzštinu, z toho rok studoval v Paříži na Sorbonně. Hodně cestoval. Zážitky z cest zpracované formou fejetonu jsou nejčastějším námětem jeho novinových a časopiseckých příspěvků. Uplatnil se také jako redaktor (*Prospekt*, *Lidové noviny*). Od r. 1921 učil na obchodní akademii v Praze-Karlíně až do října 1942, kdy byl pro ilegální

činnost zatčen. Prošel věznicemi na Pankráci, v Terezíně, Gollnowu, Drážďanech a Berlíně, zemřel krátce po osvobození ve vězení Dreierbergen.

Dílo: prvotina *Zadní Indie* (1927), román *Arizona* (1927), *Sentimentální cesty* (1931), *Technika flirtu neboli Umění nedokonale milovati* (1932), psychologický román *Utonulá* (1943), povídky *Ošklivá tvář lásky* (1940), zápisky z posledních dnů vězení uveřejněné časopisecky pod názvem *Grand aventure* (Kytice 1948).

Karel Matěj Čapek-Chod (21. 2. 1860 Domažlice – 3. 11. 1927 Praha)

Český spisovatel a novinář, představitel kritického realismu a naturalismu. Po maturitě na gymnáziu v Domažlicích studoval v Praze na právnické fakultě. Studium nedokončil a věnoval se žurnalistice, v novinách prošel všemi rubrikami, byl redaktorem *Našince*, *Hlasu národa*, *Národní politiky* a od r. 1900 *Národních listů*, kde se v redakci setkal r. 1917 s bratry Čapky a na rozlišení zvolil ke jménu přídomek Chod. Přispíval do *Světozoru*, *Květů*, *Zlaté Prahy*, *České revue*, *Zvonu*, *Die Kunst*, *Cesty* aj.

Dílo: *Kašpar Lén mstitel*, *Turbína*, *Antonín Vondřejc*.

Alois Mrštík (14. 10. 1861 Jimramov – 24. 2. 1925 Brno)

Autor próz z moravského venkovského prostředí. Narodil se jako jeden ze čtyř synů jimramovského ševce. Vystudoval učitelský ústav v Brně a jako učitel působil celý život na jihomoravském venkově. Stal se správcem školy v Hustopečích, kde poskytl domovské útočiště bratrovi Vilémovi. Spolu s ním literárně tvořil a v l. 1907-1910 vydával časopis *Moravskoslezská revue*, čelící pražskému centralismu, přispíval také do *Moravské orlice*, *Zlaté Prahy*, *Lumíru*, *Světozoru*.

Společně s bratrem Vilémem napsal povídky a črty *Dobré duše* (1893), *Bavlnkové ženy a jiné povídky* (1897) a drama *Maryša*. Předpokládá se také, že má podíl na románové kronice *Rok na vsi* (1903-1904, spolu s bratrem). Posmrtně vyšly jeho krátké prózy *Nit stříbrná* (1926).

Josef Svátek (24. 2. 1835 Praha – 9. 12. 1897 Praha)

Redaktor, historik, autor historických románů. Po absolvování reálky a techniky v Praze se věnoval žurnalistice a studiu historie. V r. 1860 vstoupil s J. Nerudou a P. Chocholouškem do redakce Krásova *Času* a setrval v redakci, i když časopis přestal podporovat české národní hnutí. Po zániku *Času* působil v redakci *Pražských novin*, později *Prager Zeitung*, redigoval vládní *Pražský deník*. V těchto listech uveřejňoval odborné dějepisné statě a část své beletrie. Dále přispíval do *Zlatých klasů*, *Lumíru*, *Časopisu Českého muzea*, almanachu *Lípa*. Jako historik shromáždil množství objemného materiálu z málo přístupných a nebo dosud neznámých archivních pramenů. *Povstání lidu selského v Čechách r. 1680* (1894) je ceněno jako přínos českému dějepiscetví. Psal napínavé příběhy z domácích dějin, sympatizující s nekatolíky a kriticky vyhrčené proti intrikánům, kteří útočí na moc panovníka (*Marie Terezie a Karel VII.*, *Tajnosti pražské*, *Pražský kat*, *Paměti katovské rodiny Mydlářů v Praze*, *Poslední Budovec z Budova* aj.). Přispěl k rozvoji kulturněhistorických studií (*Poslední dnové sbírky Rudolfovy v Praze*, *K dějinám poštovníctví v Čechách*, *Obrazy z kulturních dějin českých* aj.).

Josef Hais Týnecký, vl. jm. J. Hais (2. 3. 1885 Klatovy – 24. 2. 1964 Praha)

Autor románů, povídek, veršů a divadelních her rozvíjejících tradici lidové beletrie a knížek pro děti. Narodil se v rodině obchodníka, vyrůstal u babičky v Týnci u Klatov. Gymnázium v Plzni nedokončil, pracoval v knihkupectví, odešel do Prahy a stal se korektorem katolického měsíčníku *Vlast*, působil jako redaktor v různých denících, nejdéle v *Národní politice*. Nejobsáhlejší část jeho žánrově a tematicky různorodé tvorby tvoří společenskokritické romány ze statkářského a farského prostředí, naturalistické románové skladby a sociální prózy z prostředí periferie Prahy (povídkový cyklus *Karlovske povídky*, 1913, *Batalion*, 1922), z rodného kraje (romány *Bastard*, 1932, *Blázen*, 1928), z Pošumaví (*Mezi horami a lesy*, 1935, *Kruhy*, 1937, aj.), naučné prózy pro děti (*Potok*, 1923, *Les*, 1924, *Kmotr ježek*, 1931) a pohádky (např. *Vodník*, 1924).

Václav Hrabě (13. 6. 1940 Příbram – 5. 3. 1965 Praha)

V rohu lochovického hřbitova je hrob zarostlý břečtanem a na něm vedle jména pár not v pěti linkách. Mladík, který tu leží, se nedožil ani pětadvaceti let, ale stačil napsat verše, které z něj pro jeho i další generace učinily básníka, jakým se říká „kultovní“. Václav Hrabě tragicky zemřel před čtyřiceti lety, 5. března 1965. Nikdy se nedočkal knižního vydání svých básní, autorům, jako byl on, nakladatelství první poloviny šedesátých let nepřála. Ani útlé svazečky, které vyšly po jeho smrti, se nemohly chlubit vysokými náklady. Ale jeho básně se šířily v opisech snad víc než kterékoliv jiné těch let, navíc je časem k nesmrtelnosti posunuli rockeři v čele s Vladimírem Mišíkem, který proslavil především jeho *Variace na renesanční téma*.

Václav Hrabě vyrůstal v Lochovicích a už jako středoškolák založil v nedalekých Hořovicích dixielandovou kapelu. Vystudoval pedagogickou fakultu, ale učitelování ve svém životě odsunul na druhou kolej. Na tu první se dostala muzika a poezie. Hrál a recitoval v Redutě a Olympiku, tehdy jazzových klubech, jeho velkou a také poslední štací byla poetická vinárna Viola. Jazz se mu propojoval s verši a verše s jazzem. Svědčí o tom i tituly mnohých básní: *Blues pro bláznivou holku*, *Reduta blues*, *Blues o smutku zhasínajícího teplometu* a jedna z nejslavnějších, *Blues za Vladimíra Majakovského*. „...Slyšíte? Zpoceně prsty/ začínají/ Chorus o zakouřených sálech/ o bílých, prašných

cestách/ o letech heroinu a smutku/ o letech hladu, vyha-
zovů a naděje/ o dívce z Alabamy/ o dětech z Little Roc-
ku/ Trubka hraje vysokým tónem jiskří/ závěje/ vteřin dnů
a roků..." V jeho verších se sešly pocity jazzové generace
přelomu padesátých a šedesátých let se vzdorující beat ge-
neration šedesátých let, ale Jiří Černý o něm později na-
psal: „Ukázalo se, že silnější než básníkovo spojení s jaz-
zem a s reáliemi šedesátých let je jeho vším pronikající hle-
dání pravdy, čistoty, životní vážnosti a smyslu.“

Z malých Lochovic ho to táhlo do velkoměsta. „Myslím
teď na Prahu/ Na roztřesené jíní luceren/ na měsíc horeč-
ně žlutý/ Tak jako loni my dneska se loučí jíní/ Za rok ti
pošlu lístek: – Půjď! Večer u Reduty/ Bude to jako dnes/
a nebo loni/ Kdekdo se usměje zamává na rekruty/ Klek-
nu si na dlažbu a sáhnu si jak voní..." Nakonec se do pod-
brdského městečka přece jen vrátil. Pod leštěnou desku
pomníku, na kterém je vedle jména pár not v pěti linkách.
I po čtyřiceti letech je dost lidí, kteří sem za ním chodí...

Jaroslav Zatloukal (6. 3. 1905 Opava – 23. 9. 1958 Brno)
Studoval na reálce v Prostějově a Olomouci a na filozofic-
ké fakultě v Brně a Bratislavě. Učil na reálném gymnáziu
později na stavební průmyslové škole v Brně. Zajížděl čas-
to na Podkarpatskou Rus. Uspořádal oficiální sborník
Podkarpatská Rus (1936) a redigoval tři ročníky *Podkar-
patoruské revue* (1936-38). Za okupace působil jako před-
seda Moravského kola spisovatelů, pro ilegální činnost
byl v l. 1941-1942 vězněn. Uspořádal sborníky *Golgota*
(1946, s R. Habřinou) a *Svědectví Kounicových kolejí*
(1946). S výjimkou dvou operních libret (*Verchovina* pro
Z. Blažka, premiéra 1956, a *Ztracená země* pro L. Koželu-
ha, 1959) se věnoval výhradně básnické tvorbě.

Dílo: *Nebe i země* (1927), *Město světél* (1928), *Kříž lás-
ky* (1930), *Slavnost podzimní* (1930), *Janko Jesenský*
(1936), *Žalářem pečetěno* (1945), *Veliký návrat* (1945), *Dí-
tětí list ze žaláře* (1945, přepracováno na *Motáček Evě*,
1946) aj.

Jakub Malý (4. 8. 1811 Praha – 7. 3. 1885 Praha)

V Praze vystudoval gymnázium a právnickou fakultu. Přá-
telsky se stýkal mj. s K. H. Máchou a Tylem, žil jako volný
spisovatel, později jako učitel češtiny, angličtiny
a francouzštiny v pražských šlechtických rodinách. Vydá-
val *Bibliotéku zábavného čtení*, pomáhal J. Jungmannovi
při dokončování jeho slovníku, řídil Špinkovu tiskárnu
v Praze, redigoval po Tylovi *Květy*, *Poutníka*. V r. 1848 byl
členem Národního výboru, před perzekucními opatřeními
uprchl do Vídně, odtud psal do německých novin *Consti-
tutionelles Blatt* a do vídeňské *Slawische Zeitung*. V r.
1862 se stal po K. J. Erbenovi korektorem publikací Maticе
české a v r. 1859-1874 byl spoluredaktorem, později redak-
torem Riegrova *Naučného slovníku*. Přispíval téměř do
všech soudobých českých časopisů, také i do pražských
a vídeňských časopisů německých. V r. 1833 debutoval ver-
ši pod pseudonymem Budislav. Jako jeden z prvních se
pokusil o umělecký přepis české lidové pohádky (*Národ-
ní české pohádky a pověsti*). Zastáncem národního pojetí li-
teratury, historik, popularizátor historických a jiných po-
znatků, autor mnoha časopiseckých statí, článků, kritik
i knižních publikací. V r. 1859 se jako zastáncem tradičního
pojetí vlastenectví tvrdě střetl s autory nastupující májov-
ské generace.

Jiří Mucha (12. 3. 1915 Praha – 5. 4. 1991 Praha)

Autor próz duševních krizí
soudobého člověka a auto-
biografických prací, syn ma-
líře Alfonse Muchy a malířky
Marie Muchové. Jeho první
manželkou byla hudební
skladatelka Vítězslava Kap-
rálová, druhou skotská hu-
dební skladatelka Geraldine
Thomsen. Mucha žil s rodi-
nou ve Francii, poté v USA,
Německu a Itálii. Vystudo-
val v Praze medicínu a dě-
jiny umění a orientalistiku na Univerzitě Karlově (1939).
V r. 1938 působil jako kulturní dopisovatel *Lidových novin*.
V r. 1939 se přihlásil do čs. divize francouzské armády, po
r. 1940 pracoval v Londýně pro rozhlasovou stanici BBC.
V r. 1943 se stal válečným zpravodajem britského rozhla-
su. Na podzim 1945 se vrátil do Prahy, v následujících le-
tech hodně cestoval, v r. 1951 byl obviněn z protistátní čin-
nosti a do r. 1955 vězněn (později rehabilitován). Od šede-
sátých let žil střídavě v Praze a Londýně. Spoluredigoval
exilové časopisy *Čechoslovák* a *Obzor*.

Dílo: reportážní deník *Oheň proti ohni* (1947), povíd-
kový cyklus *Problémy nadporučíka Knapa* (1949), román
Válka pokračuje (1949), *Pravděpodobná tvář* (1963), *Ma-
rieta v noci* (1969), *Věčná zahrada* (posmrtně 1994), au-
tobiografický román *Studené slunce* (1968) aj. Otcovu dílu
a životu věnoval Mucha svou vrcholnou prózu *Alfons Mu-
cha* (1982). *Podivné lásky* (1988) mají dokumentární ráz,
daný zejména bohatě citovanou korespondencí. Ústřední
postava V. Kaprálová je tu sledována ve svém uměleckém
růstu a detailně v milostných vztazích, především k hu-
debnímu skladateli B. Martinů a k autorovi knihy.

Šebestián Hněvkovský (19. 3. 1770 Žebrák – 7. 6. 1847
Praha)

Český básník a národní buditel. Otec, chalupník a havíř,
byl sečtělý a národně uvědomělý. Poslal syna do městské
školy a na české a německé gymnázium v Praze. Hněvkov-
ský působil deset let jako radní, pak se odstěhoval do Pra-
hy, byl purkmistrem v Poličce. Autor milostné lyrické poe-
zie, významná je skladba *Vnislav a Běla*. Vystupuje též
v románu *F. L. Věk* od Aloise Jiráska.

Jiří Wolker (29. 3. 1900 Prostějov – 3. 1. 1924 Prostějov)

Český básník, autor básní vyjadřujících niterný vztah k vě-
cem okolo nás. Syn bankovního úředníka v Prostějově,
kde vystudoval gymnázium. V Praze studoval práva, první
rok také navštěvoval na filozofické fakultě přednášky, hlav-
ně Šaldovy. V r. 1921 se stal členem prostějovské odbočky
KSC. Byl členem moravské Literární skupiny a umělec-
kého svazu Devětsil. V dubnu 1923 byla u něho zjištěna tu-
berkulóza, které v lednu příštího roku podlehl. Literárně
přispíval do *Cesty*, Neumannova *Kmene*, *Hosta* (který
také spoluzaložil) a literární kritiky a studie zasílal do Ne-
jedlého *Varu*.

Dílo: *Host do domu*, *Těžká hodina*, *Tři hry* aj. (Redak-
ční pozn.: Ukázku z díla otiskneme v prázdninové literární
příloze.)

Amálie Kutinová, roz. Tauberová (22. 6. 1898 Rouchovany u Moravského Krumlova – 30. 3. 1965 Vrchlabí)
Autorka próz pro děti a dospělé, sběratelka podkrkonošského folklóru. Matka spisovatelky M. Kubátové. Pocházela z početné rodiny řídicího učitele a regenschoriho. Gymnázium vystudovala ve Valašském Meziříčí, 1920 absolvovala farmacii na přírodovědecké fakultě UK v Praze. Podílela se organizačně a autorsky na práci osvětového nakladatelství svého muže Besední pořady. Pracovala jako magistra v různých lékárnách, s dcerou se věnovala sběru, zpracování a vydávání národopisného materiálu. Stala se známou vydáním šestidílného cyklu autobiografických vyprávění (*Gabra a Málinka, povedené dcerky*, 1935, *Gabra a Málinka ve městě*, 1936 aj.). I další knihy mají autobiografický charakter (*Naši pacienti*, 1946, *Farmaceutka*, 1947, *České stařenky*, 1947). Vydala na dvacet knih pohádek, dětských veršů (zhudebněných J. Křičkou), divadelních her a scének pro mládež (např. *Pohádky mezi nebem a zemí*, 1947, *Krkonošské pohádky*, 1957, *Pobejky za kamny a na sluníčku*, 1965, aj.). Některé z nich (*Krkonošův rok*, 1958, aj.) napsala se svou dcerou. (Redakční pozn.: Ukázku z díla otiskneme v pozdější literární příloze.)

Josef Topol (*1. 4. 1935 Poříčí nad Sázavou)

Autor divadelních her ze současnosti s ústředním tématem pravdivosti bytí, básník a překladatel. Vystudoval na gymnáziu v Benešově, po maturitě nastoupil jako pomocný lektor u E. F. Buriana v Armádním uměleckém divadle, později v D34, kde pracoval až do r. 1956. Od r. 1954 studoval divadelní vědu a dramaturgii na AMU v Praze. V r. 1965 se stal jedním ze zakládajících členů

Divadla za branou, kde působil až do jeho administrativního zrušení v r. 1972 jako režisér a lektor. V době normalizace musel pracovat jako korektor, provozní pracovník a stavební dělník, poté odešel do invalidního důchodu, bylo mu zabráněno ve veřejné prezentaci svého díla. Je otcem spisovatele Jáchyma Topola. Debutoval dramatickou básní *Půlnoční vítr* (1956, premiéra), následovala dramata *Jejich den* (1962, premiéra 1959), *Konec masopustu* (1963), jednoaktovka *Kočka na kolejích* (1965), *Hodina lásky* (1968). Premiéra hry *Dvě noci s dívkou* byla v r. 1972 zakázána, hra byla uvedena až v r. 1994. Další hry: *Hlasy ptáků* (1989), *Sbohem, Sókrate!* (1976, premiéra 1991), *Stěhování duší* (1990). K jeho nejvýznamnějším překladům patří převody dramata A. P. Čechova (*Racek*) a W. Shakespeara (*Romeo a Julie*).

Jan Drda (4. 4. 1915 Příbram – 28. 11. 1970 Dobříš)

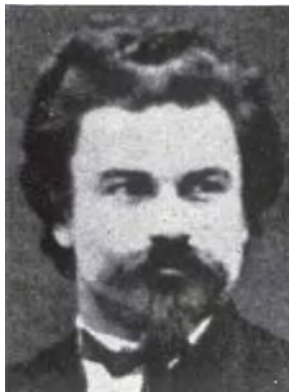
Prozaik, novinář, dramatik a filmový scénárista, autor moderních pohádek. Pocházel z velmi chudých poměrů, záhy osiřel. Od r. 1932 publikoval ve *Studentském časopise*, čtyři roky studoval na FF UK v Praze srovnávací dějiny literatury a klasickou filologii, redigoval univerzitní časopis *Rozbor*, studium nedokončil. Redaktor *Lidových novin*, poté šéfredaktor, pracoval v redakci *Svobodných novin* a deníku *Práce*. V r. 1949 založil časopis *Svět práce*, poté pů-

sobil jako poslanec Národního shromáždění a předseda jeho kulturní komise, v l. 1949-1962 kandidát a člen ústředního výboru KSČ, v l. 1949-1956 předseda Svazu československých spisovatelů. V r. 1968 se otevřeně postavil proti vstupu vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Jeho pohřeb byl v oficiálním normalizačním tisku utajován.

Jeho prozaický debut *Městečko na dlani* (1940) lze považovat za jeden z vrcholů jeho tvorby. Následovaly další dva psychologizující romány (*Živá voda*, 1941, *Putování Petra Sedmilháře*, 1943). Drdovo nadání se nejlépe uplatnilo v epice střední a drobné, v tvorbě dramatické a žurnalistické. Zde rozvinul svůj pozorovací talent a smysl pro detail a uplatnil sociální citění a jazykovou originalitu. Na dobu okupace a pražského květnového povstání reagoval povídkovou knihou *Němá barikáda* (1946). V díle zdůrazňuje Drda samozřejmě hrdinství českého člověka ve výrazných, pateticky monumentálních obrazech, hraničících někdy s teatrálností. V dramatické báchorce *Hrátky z čertem* (1945) navázal na tylovskou a lidovou tradici českého divadla. Další díla jsou poznamenána dobovým schématismem. Nového tvůrčího vrcholu dosáhl Drda ještě v knize *České pohádky* (1958) a v divadelní hře *Dalskabáty, hříšná ves aneb Zapomenutý čert* (1959). (Redakční pozn.: Ukázku z jeho díla otiskneme v některé z dalších příloh.)

Vítězslav Hálek (5. 4. 1835 Dolínka u Mělníka – 8. 10. 1874 Praha)

Básník, prozaik, dramatik, kritik a publicista, vůdčí představitel májové generace. Dětství prožil na Mělnicku, kde si jeho rodiče v různých obcích pronajímali hostince. Navštěvoval školy v okolních vsích, v německém Jestřábí a pražskou německou školu. V Praze navštěvoval akademické gymnázium, filozofickou fakultu, studii ale zanechal. Jako domácí učitel poznal dceru advokáta

Dorotku Horáčkovou, která se stala inspirátorkou jeho milostné poezie a s kterou se v r. 1867 oženil (1872 se jim narodil syn Ivan, který působil na počátku 20. století jako lékař a spisovatel na Slovensku). Od konce padesátých let se Hálek účastnil kulturních aktivit své generace, stal se jedním z iniciátorů almanachu *Máj* (1858). Od založení *Národních listů* (1861) byl jejich redaktorem, převzal časopis *Lumír*, který přeměnil ve *Zlatou Prahu*, s Janem Nerudou začal 1965 vydávat *Květy* (1867-1872 je vedl sám), 1862 redigoval románovou knižnici *Slovanské besedy*, společně s Nerudou a F. Schulzem edici *Poezie světová*. Od vzniku *Umělecké besedy* (1863) působil jako člen jejího výboru, později jako jednatel a konečně jako předseda celé organizace. Svoje vynikající organizační schopnosti uplatňoval rovněž v Akademickém čtenářském spolku, Divadelní jed-

notě, Matici české, Sboru pro zbudování Národního divadla aj. Cestoval a několikrát pobýval ve Vídni. Zemřel náhle na záněť plic.

Hálek se stal jedním z nejvšestrannějších a nejdůležitějších realizátorů programu májové generace. Do literatury vstoupil v r. 1854 verši publikovanými v *Lumíru* a ve *Zlatých klasech*. Dílo: lyrická sbírka *Večerní písně* (1958), trojdílný soubor *V přírodě* (1872-74), povídky (*Alfréd*, 1858, *Mejřina a Husej*, 1859 aj.), *Pohádky naší vesnice* (posmrtně 1874), venkovské povídky (*Muzikantská Liduška*, 1861; *Na statku a v chaloupce*, 1873; *Pod dutým stromem*, 1874; *Na vejminku*, 1874). Jeho hrou *Král Vukašín* bylo v r. 1862 otevíráno Prozatímní divadlo. Ve fejetonech se dotýkal témat časových, politických, lokálních, přírodních i cestopisných. Největší ohlas vzbudily *Epištoly k našemu studentstvu* (1873). (Redakční pozn.: Ukázku z jeho díla otiskneme v některé z dalších příloh.)

Jiří Procházka (20. 4. 1925 Plzeň – 19. 5. 1993 Praha)

Autor budovatelských dramát, dramaturg. Po maturitě na reálném gymnáziu v Plzni byl v r. 1943 pracovníčně nasazen. Byl zaměstnán v plzeňském rozhlasu a pak jako loutkoherce u J. Skupy. V l. 1945-1950 studoval na Vysoké škole hospodářské a politické a zároveň byl pracovníkem v Náprstkově muzeu. Byl dramaturg kresleného filmu a redaktor armádního rozhlasu a současně uměleckým šéfem *Laterny magiky* (1965-68). Normy kultury padesátých let naplnil četnými díly, jako *Ohně na horách* (1955), *Světání nad vodami* (1957) aj. V sedmdesátých a osmdesátých letech se zúčastnil návratů k poúnorové budovatelské poetice přepisů svých starších děl i novými prózami (*Romance o stromu a růži*, 1981, aj.). Stejně zaměřením měl novelistický cyklus představující jeho vklad do televizního seriálu *Třicet případů majora Zemana* (1975-80). V ještě vyhranějším duchu pokračoval i nad rámec televizního seriálu klíčovou novelou *Lišky mění srst* (1983) o disentu jako kriminálním vyústění „kontrarevoluce“ sklonku šedesátých let a kařovským titulem *Zločin na Zámku* (1991), kde major Zeman prožívá deziluzi z reálného socialismu.

Vašek Káňa, vl. jm. Stanislav Řáda (23. 4. 1905 Kralupy nad Vltavou – 30. 4. 1985 Praha)

Publicista, autor reportážních próz a budovatelských her. Pocházel z početné rodiny deputátního kočího. Po absolvování dvou tříd měšťanky v Praze se začal učit strojním zámečnickem, výuční list získal až v nápravném ústavě pro mládež. Od r. 1925 se na svých toulkách po Rakousku a Jugoslávii živil příležitostnou prací. Poté se stal v Praze brusičem a zároveň působil jako dopisovatel a reportér levicového tisku, později jako kulturní pracovník a novinář. Jeho předválečné beletristické dílo je soustředěno do reportážního cestovního deníku *Zakarpatsko* (1932), k dalším dílům patří povídková próza *Dva roky v polepšovně* (1930), *Somráci* (1931), *Pasáci, flinkové a tuláci* (1931), *Nenávidím* (1936). Návodná veselohra *Parta brusiče Karhana* (1949) se stala modelem pro po-

dobně koncipovaná dramata s obsahem socialistického soutěžení a progresivních pracovních metod. V reportážích (*Byl jsem při tom*, 1954) autor portrétoval především úderníky, brigádníky a zlepšovatele. Svou další prozaickou tvorbou pak z větší části navázal na své rané práce (*Válkou narušení*, 1951, přepracováno jako *Kluk z polepšovny*, 1965, *Cesty do života*, 1964).

František Sokol Tůma, vl. jm. František Tůma (2. 5. 1855 Benešov u Prahy – 31. 12. 1925 Ostrava)

Národní buditel a mravní horlitel. Vyučil se pekařem, řemeslo opustil a byl deset let hercem u kočovné společnosti, začal psát hry, byl samostatným recitátorem. Redigoval noviny *Radhošť*, do kterých také beletricky přispíval, *Ostřavský obzor*, vydával nezávislý list *Ostřavan*. V r. 1910 se stal tajemníkem svazu báňského úřednictva a redigoval jeho odborový časopis *Horník*, hodně cestoval. Knihy Sokola Tůmy byly oblíbenou lidovou četbou a jeho hry byly často uváděny především na ochotnických jevištích.

Z jeho díla má největší význam trilogie *Čestné království* (*V září miliónů*, *Na šachtě*, *Pan závodní*), v níž se jako první pokusil zachytit průmyslový růst Ostravska od sedmdesátých let 19. století.

Jiří Robert Pick (4. 5. 1925 Praha – 17. 3. 1983 Zbraslav)

Za okupace musel v r. 1939 přerušit studium na reálce v Praze, vystřídal několik zaměstnání, byl v koncentračním táboře v Terezíně. Od dostudování Vysoké školy politických a hospodářských věd se věnoval literatuře a divadlu. Příspěvky v *Dikobrazu* (1945, anekdoty), v *Mladé frontě* (lyrické básně), v *Tvorbě*, v *Literárních novinách*, v revui *Host do domu*, *Novém životě*, *Květnu*, *Plamenu*, *Směně*, *Mateřídouše* aj. Založil a řídil divadélko Paravan, vedl autorský kabaret Au, redigoval sborník mladé satiry *Hovory s veverka* (1963). Od počátku sedmdesátých let do r. 1980 nesměl publikovat. Během zákazu uveřejňovala jeho texty Jana Černá jako vlastní tvorbu pod pseudonymem Hana Dlouhá. Výrazný parodický talent převládá v jeho parodiích na budovatelskou literaturu (*Parodivan aneb Kobereček aneb Co Drda nese psal a Nezval nezbásnil*, 1957).

Dílo: *Bez ubrousku* (1954), *Ptáci a jiné ryby* (1955), *Monoléčky* (1961), *Jak cestoval Vítek Svítek a Honzíček Sláma s Bububabou Amálií do Bububulánu* (pro děti, 1960), provedené hry: *Trafikant Jan* (1962), *Jak jsem byl zavražděn* (1963), *Dvě aktovky a diplomatka* (1963).

Vojtěch Jiráček (22. 5. 1902 Praha – 7. 5. 1945 Praha)

Literární historik, kritik, představitel české germanistiky. Pocházel z rodiny zlatníka a hodináře. Vystudoval na filozofické fakultě UK češtinu a němčinu, současně navštěvoval pražskou německou univerzitu, na otcovo přání se ještě vyučil zlatníkem. Učil v Praze na akademickém gymnáziu a reálném gymnáziu, přednášel na Karlově univerzitě obor německé literatury. Příspěvky v časopisech *Germanoslavistika* (v l. 1931-1937 spoluredigoval), *Listy filologické*, *Časopis pro moderní filologii* aj., i v denních listech (*Národní listy*, *České slovo*). Uspořádal antologii *Lyrika českého obrození* (1940) a výbor z básní německého baroka *Růže ran* (1941, s překlady E. Saudka). Jiráčkův vědecký zájem nebyl jednostranný. Od přísně vědeckých studií přecházel k živé a kultivované formě eseje i k příležitost-

ným článkům a kritikám. Pozoruhodných výsledků dosahoval Jirák tam, kde se mu literárněhistorická analýza i slohový rozbor staly nástrojem k uchopení osobitých i trvalých hodnot básnického díla (*Erben čili Majestát zákona*). Esejemi o Máchovi, Hálkovi, Nerudovi, Sládkovi a Vrchlickém obsaženými v knize *Uprostřed století* se zařadil mezi české přední bohemisty.

Servác Bonifác Heller (12. 5. 1845 Vlašim – 2. 9. 1922 Bad Kissingen, Bavorsko)

Žurnalista, autor cestopisných fejetonů a napínavých románů. Nejmladší ze šestnácti dětí vlašimského učitele hudby, na piaristickém gymnáziu se spřátelil se Svatoplukem Čechem, studoval filozofii a práva na pražské univerzitě, nedostudoval a přijal místo vychovatele v rodině českého houslového virtuóza F. Lauba v Moskvě, stal se znalcem a propagátorem Ruska. V *Národních listech* prošel od r. 1870 všemi rubrikami a jako zpravodaj tohoto listu působil v Berlíně, na Krymu, v Bulharsku, Zakavkazsku, Korutanech a Srbsku. Vydavatelem *Národních listů* byl od r. 1910 až do smrti. Střídal s Josefem Václavem Sládkem a se Svatoplukem Čechem vydával v I. 1873-1876 *Lumír*, s posledně jmenovaným od r. 1879 *Květy*. V jeho díle mj. portrétoval autentické osobnosti: v *Salomonidě* (1888) hudebníky F. Lauba, N. G. Rubinštejna a J. Wieniawského, v próze *Z pražské kroniky minulého století* (1916) zachytil svatbu svého bratra za účasti B. Smetany, O. Sklenářové-Malé aj. Napsal hodnotné paměti *Z minulé doby našeho života národního, kulturního a politického* (1916-1923).

Pavel Josef Šafařík (13. 5. 1795 Kobeliarovo na Slovensku – 26. 6. 1861 Praha)

Světově uznávaný slavista, buditel, mimořádný profesor slovanské filologie na pražské univerzitě (1848), přednášek se ale vzdal ve prospěch F. L. Čelakovského. Pocházel z rodiny evangelického kazatele. Studoval na gymnáziu v Rožňavě a v Dobšíně, na evangelickém lyceu v Kežmaroku, kde pak rok působil jako vychovatel, a v r. 1815 odešel přes Prahu (kde navštívil Dobrovského) na univerzitu do Jeny, tam studoval teologii, filozofii, filologii, historii a přírodní vědy. Překládal Schillera a Aristofana, zabýval se lidovou slovesností a otázkami prozodickými a estetickými. Už v Jeně plánoval projekt na zpracování dějin jazyků a literatur slovanských národů. V r. 1817 se vrátil přes Prahu a Vídeň do Bratislavy a opět přijal vychovatelské místo. Spřátelil se s Františkem Palackým, společně studovali estetické otázky, nespokojeni se současným stavem české básnické tvorby. V I. 1819-1833 působil jako profesor humanitních předmětů na srbském pravoslavném gymnáziu v Novém Sadě, stal se i jeho ředitelem, byl však ředitelství jako evangelík zbaven. I přes nepříznivé podmínky se stále zabýval studiem slovanských národů, jejich jazyka a literatury, neúnavně publikoval (*Geschichte der slawischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten*). Jeho práce byla posilou v budovatelském úsilí českých a slovenských obrozenců. V r. 1833 se i s rodinou přestěhoval do Prahy, kde se konečně mohl věnovat vědecké práci. Stal se redaktorem *Světozoru*, kustodem, knihovníkem a nakonec ředitelem Univerzitní knihovny. Velikou pozornost věnoval staré české literatuře (*Slovanské starožitnosti*). V r. 1848 byl s Palackým předsedou Slovanského sjezdu, usiloval o zachování umírněného postoje vůči vídeňské vládě,

hájl austroslavismus. Po porážce revoluce se plně soustředil na vědecký výzkum. Šafařík byl jedním ze zakladatelů nového vědního oboru slavistiky. Svým dílem i vlivem přesahoval v mnoha směrech okruh české literatury i okruh českého národního života, zvláště významně působil na formování slovenského národa a literatury.

Dílo: básně *Tatranská múza s lýrou slovanskou* (1814), *Počátkové českého básnictví, obzvláště prosodie* (1818, s Palackým), *Písň svetského lidu slovenského v Uhřích* (1893, s J. Blahoslavem), *Geschichte der slawischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten* (1826) aj.

Anna Sedlmayerová, roz. Jungwirthová (17. 3. 1912 Vranín u Třeboně – 13. 5. 1995 Tourov u Vodňan)

Autorka společenských a detektivních románů. Pocházela

z rodiny lesníka, vystudovala gymnázium v Třeboni a po sňatku žila v Praze, od r. 1946 v Ústí nad Labem. Od r. 1970 nesměla z politických důvodů publikovat. Od r. 1991 žila v jižních Čechách. Do širšího kontextu vstoupila především „romány z pohraničí“, v nichž se pokusila z komunistické perspektivy zobrazit odsun Němců a osídlování pohraničí (*Dům na zeleném svahu*,

1947).

Dílo: *Z prvních řad* (1952), *Každé ráno pampelišky* (1955), *Pomozte mi, Terezo!* (1961), *Symbol zůstal mramorový* (1989, psáno 1967) aj.

Karel Sudimír Šnajdar (14. 12. 1766 Hradec Králové – 17. 5. 1835 Smidary)

Po ukončení gymnázia v rodišti studoval klasickou filologii, estetiku a historii na filozofických fakultách v Praze, v Lipsku, v Halle aj. Po studiu práv v Praze působil jako soudní, později jako právní úředník na různých šlechtických panstvích. Přednášel na pražské univerzitě. V mládí psal jen německy a přispíval do německých časopisů (*Libussa, Apollo, Hesperus*), od r. 1820 i do českých, zejména do *Časopisu Českého muzea, Čechoslava, České včely, Dobroslava, Milina, Milozora*. Trvalejší význam mají jeho znárodnělé skladby *Poustevník* (1822) a *Jan za chrta dán* (1832), jež žily dlouho jako oblíbené deklamovánky a zdomácněly jako písně kramářské.

Vilém Závada (22. 5. 1905 Ostrava-Hrabová – 30. 11. 1982 Praha)

Lyrický básník společensko-existenciálního zaměření. Syn hutníka, který padl v první světové válce. Vystudoval gymnázium v Ostravě, filozofickou fakultu Univerzity Karlovy a státní knihovnickou školu. Byl redaktorem v nakladatelství Aventinum a redigoval *Rozpravu Aventina*, v nakladatelství Melantrich redigoval *Listy pro umění a kritiku*, působil v Národní a univerzitní knihovně, nakonec jako její ředitel až do r. 1959, kdy odešel do sekretariátu Svazu čs. spisovatelů, kde působil (v I. 1960-1963 i jako jeho tajemník) až do odchodu do důchodu.

Debutoval prózou v *Besedách Moravskoslezského deníku* (1924) a verši v *Hostu* (1925), uspořádal výbory z poe-

zie Křičkovy (1954), Macharovy (1954), Dykovy (1955), Čechovy (1960) a *Básnický almanach* (1953). Publikoval v časopisech *Pramen*, *Kmen*, *ReD*, *Signál*, *Listy pro umění a kritiku*, *Lumír*, *Literární noviny*, *Rozhledy*, *Lidové noviny*, *Rudé právo*, *Host do domu* aj.

Dílo: *Panychida* (1927), *Siréna* (1932), *Cesta pěšky* (1937), *Hradní věž* (1940), *Povstání z mrtvých* (1946), *Město světla* (1950), o vymanění vlivů poúnorových požadavků na socialistický orientovanou tvorbu se zjevně pokusil v knize *Jeden život* (1962), *Na prahu* (1979) je vrcholným dílem jeho poválečné tvorby, *Živote, díky* (1977) je jeho poslední básnickou sbírkou.

Eliška Horelová (*23. 5. 1925 Cerhenice u Kolína)

Autorka výchovných próz pro děti a mládež, básnička a publicistka. Vyrůstala v rodině státního zaměstnance

v jižních Čechách. Maturovala na učitelském ústavu v Českých Budějovicích. Vystudovala na pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze češtinu a dějepis, později psychologii a pedagogiku na filozofické fakultě UK. Od 1956 se věnovala vědecké činnosti v oblasti pedagogiky. Výhradně literatuře se věnuje od r. 1983. Publikovala nejen v odborných časopisech, ale též v různých periodikách (např. *Tvorba*, *Host do domu*, *Květy*, *Svobodné slovo*). V sedmdesátých letech upravila několik svých próz pro rozhlas a psala hry pro Českou televizi. Debutovala básnickou sbírkou *Stojím na červenou* (1963), následovala románová trilogie *Zdivočelá voda* (1974), *Strhané hráze* (1978), *Potopa* (1979).

Další díla: *Kluci ze zabraného* (1982), *Nemožná holka* (1984), básně *Jedem pískem času* (1994), *Světelné noviny* (1995).

Nová slova, nové pojmy

Rákosník

V naší rubrice zabrousíme tentokrát do poněkud xenofobních vod. Jako rákosník jsou v lidové mluvě poněkud pejorativně označováni především příslušníci vietnamské národnosti, nutno však poznamenat, že za Vietnamce bývají považováni i mnozí Číňané nebo Korejci. Slovo rákosník vlastně nepatří mezi zrovna nové pojmy – běžně se používalo i před rokem 1989. Jeho etymologie je jasná – Vietnam je spojován především s hustých a výrazným rákosím. Zejména v devadesátých letech Vietnamci neboli „rákosníci“ díky své úžasné pracovitosti a houževnatosti opanovali česká tržiště a hlavně textilní zboží a obuv nižší kvality se v opozici k značkovým výrobkům často označují jako boty (tričko, bunda) od rákosníků. Velmi často totiž asijské trhovci příslušné produkty nejenom prodávají, ale sami si je i vyrábějí (a někteří na ně i našívají loga Adidas, Puma apod.). Na česko-německém pomezí ovšem nabízejí vietnamští prodejci jiný sortiment – například sádrové trpaslíky. V posledním období policie proti vietnamským obchodníkům několikrát velice tvrdě zakročila – zabavovala zejména padělané značkové oblečení a obuv a pašované či padělané cigarety a alkohol. „Rákosníci“ si však pomalu hledají nové uplatnění a pořizují si třeba stánky a obchody se zeleninou. Mnoho z nich se evidentně v České republice usadilo natrvalo a jejich děti v českých školách většinou vynikají skvělými výsledky. Přestože slovo rákosník, jak jsme již uvedli, nezapře určitý pohrdlivý pejorativní nádech, není soužití Čechů s Asiaty tak problémové jako je tomu v případě Romů nebo třeba i Rusů. Čas od času však například v severních Čechách propukne na povrch obavy některých Čechů, že je výkonní a obchodně zdatní „rákosníci“ zcela zastíní.

Cikorka

Jestliže slovo rákosník obsahuje pouze pejorativní přídech, označení cikorka můžeme považovat přímo za vulgární. Označuje občana romské národnosti a ani v tomto případě není etymologie příliš komplikovaná. Počáteční písmena odpovídají počátku zařitému výrazu cikáni, který byl teprve v posledních desetiletích nahrazen korektnějším výrazem Rom. Navíc je zde i „barevná“ podobnost – odvar z cikorie je tmavý podobně jako pleť Romů. Romo-

vé jsou bezpochyby nejnenáviděnější etnickou skupinou žijící v České republice. Bývají obviňováni nejenom z vysokého podílu na kriminalitě, ale snad ještě více ze zneužívání sociálních dávek. Většina Romů v ČR je bez zaměstnání, ale na rozdíl od bílé populace zároveň vynikají poměrně vysokou porodností. I když čeští Romové nežijí v tak hrůzných poměrech, jaké známe například z některých východoslovenských osad, jejich situaci nelze ani omylem označit jako růžovou. Navíc lze očekávat, že jakékoliv reformy systému sociálního zabezpečení zasáhnou právě toto etnikum mimořádně silně. Významná část romského etnika se stále ocitá v začarovaném kruhu bídy, kriminality a vytlačení na okraj společnosti. Mezi „gádži“ (romský výraz pro ne-Romy) a „cikorkami“ se zejména v chudých pohraničních okresech nashromáždilo tolik vzájemné nenávisť, že to nemůže nevzbuzovat strach. Bohužel, nějaké smírné řešení nahromaděných problémů je zatím v nedohlednu.

Intoš

Xenofobní názory nemusí zasahovat pouze etnické skupiny, čehož dokladem je další pohrdlivé slovo z novodobého českého slovníku – intoš. Jde o jakousi zkratku ze slova intelektuál. Intoš (případně intoška) je nepraktické individuuum zabývající se všemožnými neužitečnými hloupostmi, nemožně oblečené, které má, ta hrůza, hnusně nízký plat. Jde o otravné lidi, kteří neumí „pařit“ (tzn. oslavovat na večírcích). Pro obchod jsou intoši hnusně nezajímaví a mladá dáma na reklamě doporučující módní nápoj hrdě prohlašuje „Nejsem žádná intoška“. Ministerstvo školství se sice výraz intoš pokusilo trochu rehabilitovat tím, že jím pojmenovali projekt Internet do škol, ale jeho pokus hanebně selhal. Intoš, tedy intelektuál, zůstává v české kotlině stále silně nenáviděným druhem, o němž je značná část obyvatelstva přesvědčena, že pouze ujídá chleba poctivým občanům. Protože k čemu jsou nějací filosofové, estetici, kulturologové, antropologové a podobná havěť? Jejich remcání a kafrání nás pouze zdržuje při pochodu k světlým zítřkům. Intoši nám vnucují humanistické kecy o toleranci, multikulturalismu a přitom neumí zít za pořádnou práci. A tímto způsobem by se dalo ještě dlouho pokračovat. Byla by to však stále zase jen ta stará, věčně obehnaná písnička v duchu nejrůznějších komplexů.

(MaFr)

Platí od 6.III.2005 do 10.XII.2005

WIEN - BRNO - PRAHA / - PREROV (Olomouc, Ostrava)

Přímé spoje **W. Neustadt - Wien Südbf (Gleis 21-22) - Břeclav** v 1-2 hod. taktu

WIEN Südbf (Ostseite)	odj.	6:08	7:08	11:08	13:34	14:34	17:34	19:34	22:08	22:08 (Schlafw.)
BŘECLAV	přij.	7:08	8:08	12:08	14:33	15:33	18:33	20:33	23:08	
PŘEROV	přij.		9:16	13:50	15:50	16:54	19:50	22:11	0:32	
BRNO hl. n.	přij.	7:49	<i>9:50</i>	12:48	15:13	16:22	19:13	21:13	23:47	
PRAHA hl. n.	přij.	10:32			17:55	20:06	21:55	23:55	3:30	5:24
PRAHA-Holešovice	přij.			15:22						
PRAHA-Holešovice	odj.					14:32	16:35	18:03		
PRAHA hl. n.	odj.	6:00	8:00		12:00				0:19	23:05 (Schlafw.)
BRNO hl. n.	odj.	8:43	10:43	11:38	14:43	17:11	19:49	20:43	4:03	
PŘEROV	odj.	8:10	10:07	11:09	14:07		19:09	20:06	3:41	
BŘECLAV	odj.	9:23	11:23	12:23	15:23	17:58	20:25	21:26	4:57	
WIEN Südbf (Ostseite)	přij.	10:28	12:28	13:28	16:28	19:04	21:28	22:28	6:03	6:03

WIEN - ZNOJMO

Spoje označené * : Wien Südbf, Gleis 21-22 (Schnellbahn), přestup v RETZu.

WIEN Südbf (Ostseite)	odj.	5.52a*	6.52x*	8.47	11.47	13.52a*	15.47c	15.47x	16.52x*	19.47
ZNOJMO	přij.	7.42a	8.42x	10.38	13.38	15.42a	17.38c	17.57x	18.42x	21.38
ZNOJMO	odj.	5.28	6.48x	7.48x	10.52	13.48x	14.52	16.53x	19.53	
WIEN Südbf (Ostseite)	přij.	7.27	8.37x*	9.37x*	12.47	15.37x*	16.44	18.37x*	21.58	

WIEN - BRATISLAVA (přes Marchegg)

Dalsí spoje **WIEN Südbf (Ostseite) - Bratislava-Petrzalka** přes Kittsee v 1-2 hod. taktu

WIEN Südbf (Ostseite)	odj.	6.00a	7.00	8.14	10.14	12.14	14.14	16.14	16.50x	18.14	18.50	20.14	22.14
BRATISLAVA hl. st.	přij.	7.25a	8.25	9.25	11.25	13.25	15.25	17.25	18.03x	19.25	20.03	21.25	23.25
BRATISLAVA hl. st.	odj.	5.13a	6.10	6.57	7.35	8.32	10.32	12.32	14.32	16.32	18.32	20.32	22.32
WIEN Südbf (Ostseite)	přij.	6.24a	7.24	8.07	8.44	9.47	11.47	13.47	15.47	17.47	19.47	21.47	23.47

LINZ - C. BUDEJOVICE - PRAHA

LINZ Hbf	odj.	6.15	7.35	9.35x	9.35+	13.15	14.02a	18.35		
Č. BUDEJOVICE	přij.	8.34	10.06	11.57x	12.57+	15.50	17.47	21.15		
PRAHA hl. n.	přij.	10.52		14.39	15.39	18.39	20.45	0.10		
PRAHA hl. n.	odj.			9.23		15.23b	18.16			
Č. BUDEJOVICE	odj.	5.34	8.10	12.03	13.40	18.12	20.32			
LINZ Hbf	přij.	8.23	12.21	14.43	16.21	20.45	22.42			

WIEN - C. BUDEJOVICE - PLZEN / - PRAHA (přes Gmünd)

WIEN F. J. Bhf	odj.	6:04x	6:32+	9:05	13:05	17:59x	18:23+		
Č. BUDEJOVICE	přij.	9:45	9:45	12:55		21:23	21:23		
PLZEN hl. n.	přij.	11:55	11:55	15:55	15:39				
PRAHA hl. n.	přij.	12:39	12:39	15:39	18:39	0.10	0.10		
PRAHA hl. n.	odj.		7:23		17:23				
PLZEN hl. n.	odj.				18:07				
Č. BUDEJOVICE	odj.	7:32		13:26x	20:10				
WIEN F. J. Bhf	přij.	10:57	12:55	18:57	23:12				

Vysvětlivky:

00:00 = EuroCity

00:00 = rychlík/spěšný vlak/EURegio

00:00 = osobní vlak

00:00 = spojení s přestupem (kurzívou)

x = pondělí – sobota

+ = v neděli a ve svátek

a = pondělí – pátek

b = kromě soboty

c = v sobotu, neděli a ve svátek

zaj

Impressum

KULTURNÍ KLUB. Informační časopis Čechů a Slováků v Rakousku
Majitel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
Vydavatel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku (ing. Helena Basler),
Schlüsselgasse 18, 1080 Wien
Sazba: KLP – Koniasch Latin Press, Praha
Tisk: Tiskárna Sládek, Znojmo

KULTURNÍ KLUB. Informationszeitschrift der Tschechen und Slowaken
in Österreich

Medieninhaber: Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich

Herausgeber: Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
(Ing. Helena Basler), Schlüsselgasse 18, 1080 Wien

Verlagsort: 1080 Wien

Hersteller und Herstellungsort: KLP – Koniasch Latin Press, Praha &

Tiskárna Sládek, Znojmo, Tschechische Republik

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Redakce: Schlüsselgasse 18, 1080 Wien,
mobil: 0043-0-664 97 33 764, fax: 0043-1-79 88 454
e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Vedoucí redaktorka: ing. Helena Basler

Zástupkyně vedoucí redaktorky: Mag. Dr. Marie Brandeis

Redakce: Mgr. Pavlína Böhmová, Anna Křivanová, Vlasta Šuchmanová

Technická redakce: Vojslav Ondříšek, ing. Kurt Mattola

Redakční kruh: Dipl. Ing. Alexej Bálek, Jan Brabenec, Mgr. Martin Franc,
Dr. Karel Helmich, P. Dr. Jan Horák, Ludvík Kavín, Mgr. Jan Kahuda,
manželé Kalinovi, Jindřich Lion, Dr. Michael Lion, Dr. Marta Marková,
Petr Pastrňák, Mag. P. J. N. Popov, Mgr. Peter Ondrejka, Andrea
Ozábalová, Dr. Květa Ozábalová, Mgr. Helena Stejskalová,
Vladimír Stejskal, Nela Štěrbová, Dagmar Vaněčková, Mgr. Tomáš
Vaněk, ing. Jiří Zajíček, Peter Žaloudek, Marie Woodhams

Fotografové: Richard Basler, Vladimír Čevela, Kurt Mattola,
Vojslav Ondříšek

Distribuce – Rakousko: Nela Štěrbová, Libuše Foltýnová

Nezapomeňte nahlásit případnou změnu adresy!

